

2^ο ΜΕΡΟΣ

ΜΑΘΗΣΙΑΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ

ΕΣΠΑ 2007-13\Ε.Π. Ε&ΔΒΜ\Α.Π. 1-2-3
«ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ (Σχολείο 21^{ου} αιώνα) – Νέο Πρόγραμμα Σπουδών, Οριζόντια Πράξη» MIS: 295450
Με συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε. Κ. Τ.)

Το παρόν έργο έχει παραχθεί από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο στο πλαίσιο υλοποίησης της Πράξης «**ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ (Σχολείο 21ου αιώνα) – Νέο πρόγραμμα σπουδών, στους Άξονες Προτεραιότητας 1, 2, 3 - Οριζόντια Πράξη**», με κωδικό MIS 295450 και ειδικότερα στο πλαίσιο του Υποέργου 1: **«Εκπόνηση Προγραμμάτων Σπουδών Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και οδηγών για τον εκπαιδευτικό «Εργαλεία Διδακτικών Προσεγγίσεων»**

ΕΣΠΑ 2007-13\Ε.Π. Ε&ΔΒΜ\Α.Π. 1-2-3

«**ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ (Σχολείο 21^{ου} αιώνα) – Νέο Πρόγραμμα Σπουδών , Οριζόντια Πράξη**» MIS: 295450
Με συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε. Κ. Τ.)

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Δομή και οργάνωση 2 ^{ου} μέρους ΠΣ Νηπιαγωγείου	65
Προσωπική και Κοινωνική Ανάπτυξη	67
Φυσικές Επιστήμες.....	81
Τεχνολογίες Πληροφοριών και Επικοινωνιών (ΤΠΕ)	114
Περιβάλλον και Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη	147
Μαθηματικά	158
Γλώσσα	203
Φυσική Αγωγή	227
Τέχνες	255
Παράρτημα	291

Δομή και Οργάνωση 2^{ου} μέρους Π.Σ. Νηπιαγωγείου

Το 2^ο μέρος του νέου Προγράμματος Σπουδών του νηπιαγωγείου παρουσιάζει τα περιεχόμενα και τους στόχους οκτώ (8) μαθησιακών περιοχών. Στο σχήμα που ακολουθεί παρουσιάζονται οι ενότητες και τα περιεχόμενα κάθε μαθησιακής περιοχής καθώς και οι χρωματισμοί που έχουν επιλεγεί με στόχο να διευκολύνουν τη χρήση του προγράμματος από τους εκπαιδευτικούς.

Κάθε μαθησιακή περιοχή περιλαμβάνει ένα **εισαγωγικό κείμενο** και τους **πίνακες** με τα περιεχόμενα και τους στόχους. Στο εισαγωγικό κείμενο εξηγείται η σημασία της συγκεκριμένης μαθησιακής περιοχής για την προσχολική εκπαίδευση, παρουσιάζεται η δομή του προγράμματος και η λογική ανάπτυξης του και αναφέρονται, εν συντομία, βασικές αρχές που διέπουν το ρόλο του εκπαιδευτικού, τη διδακτική μεθοδολογία και την αξιολόγηση της μάθησης στη συγκεκριμένη μαθησιακή περιοχή. Στο τέλος κάθε εισαγωγής, διευκρινίζεται ο τρόπος με τον οποίο η συγκεκριμένη μαθησιακή περιοχή συνδέεται με τις άλλες μαθησιακές περιοχές του προγράμματος.

Οι πίνακες κάθε μαθησιακής περιοχής, εκτός από τα περιεχόμενα και τους μαθησιακούς στόχους (1^η & 2^η στήλη), περιλαμβάνουν προτάσεις για δραστηριότητες που μπορούν να διευκολύνουν την υλοποίηση των στόχων (3^η στήλη) και μεθοδολογικές προσεγγίσεις που μπορεί να υιοθετήσει ο εκπαιδευτικός για την επίτευξη των συγκεκριμένων στόχων (4^η στήλη).

Αν και κάθε μαθησιακή περιοχή παρουσιάζεται ξεχωριστά και ως αυτόνομη ενότητα, οι εκπαιδευτικοί μπορούν εύκολα να εντοπίσουν, τόσο στους στόχους όσο και στις προτεινόμενες δραστηριότητες,

- α) τις βασικές αρχές του νέου ΠΣ (π.χ. σημασία παιχνιδιού, συνεργασία με οικογένεια και κοινότητα, ενθάρρυνση της περιέργειας των παιδιών κ.ά. - βλ. 1^ο μέρος ΠΣ)
- β) τις συνδέσεις μεταξύ των μαθησιακών πεδίων-περιοχών,
- γ) την ανάπτυξη των βασικών ικανοτήτων (βλ. 1^ο μέρος Π.Σ.) ως στόχο σε όλες τις μαθησιακές περιοχές,
- δ) τη γλώσσα και τις ΤΠΕ να διατρέχουν το πρόγραμμα.

Σχετικά παραδείγματα δίνονται στο Παράρτημα.

Σημείωμα για την Πιλοτική Έφαρμογή

Οι εκπαιδευτικοί που θα κληθούν να εφαρμόσουν το νέο Π. Σ., κατά την πιλοτική εφαρμογή του, θα πρέπει να γνωρίζουν ότι η οργάνωση και η παρουσίαση των μαθησιακών περιοχών (πιθανότατα σε ευρύτερες έννοιες-ενότητες) δεν έχει ολοκληρωθεί. Η τελική οργάνωση θα γίνει μετά την πιλοτική εφαρμογή και τη συμπλήρωση των περιεχομένων του προγράμματος. Επίσης, πρέπει να σημειωθεί ότι στο νέο Π.Σ. δεν έχει ακόμα ενσωματωθεί η μαθησιακή περιοχή των Κοινωνικών Επιστημών.

ΕΝΟΤΗΤΕΣ & ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ

ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ & ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ <ul style="list-style-type: none"> • Ταυτότητα • Αυτορύθμιση • Προσωπική ενδυνάμωση • Κοινωνικές δεξιότητες • Κοινωνική αλληλεπίδραση	ΦΥΣΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ <ul style="list-style-type: none"> • Ζωντανοί οργανισμοί • Αντικείμενα & υλικά • Έννοιες και φαινόμενα από το φυσικό κόσμο • Ο πλανητής Γη και το διάστημα	Τεχνολογίες Πληροφοριών & Επικοινωνιών (Τ.Π.Ε.) <ul style="list-style-type: none"> • Γνωρίζω τις ΤΠΕ & δημιουργώ • Επικοινωνώ & συνεργάζομαι με τις ΤΠΕ • Διερευνώ, πειραματίζομαι, ανακαλύπτω & λύνω προβλήματα με τις Τ.Π.Ε. • Οι ΤΠΕ στην κοινωνία & τον πολιτισμό	ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΕΙΦΟΡΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗ <ul style="list-style-type: none"> • Διαχείριση Απορριμμάτων • Ηλιοπροστασία • Διαχείριση Υδατικών Πόρων
ΓΛΩΣΣΑ <ul style="list-style-type: none"> • Κατανόηση προφορικών κειμένων • Παραγωγή προφορικών κειμένων • Κατανόηση γραπτού λόγου • Παραγωγή γραπτού λόγου	ΦΥΣΙΚΗ ΑΓΩΓΗ <ul style="list-style-type: none"> • 6 Σκοποί	ΤΕΧΝΕΣ <ul style="list-style-type: none"> • Εικαστικά • Θέατρο • Μουσική • Οπτικοακουστική έκφραση • Χορός-κίνηση	ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑ <ul style="list-style-type: none"> • Αριθμοί και πράξεις • Άλγεβρα • Χώρος και γεωμετρία – μέτρηση • Στατιστική • Πιθανότητες

ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Τι περιλαμβάνει η ενότητα «Προσωπική και Κοινωνική ανάπτυξη»;

Η προσωπική και κοινωνική ανάπτυξη αποτελεί βασικό στόχο της προσχολικής αγωγής και προϋπόθεση για την ανταπόκριση του παιδιού στα διάφορα γνωστικά ερεθίσματα. Αντανακλά την αναγκαιότητα μιας ολιστικής οπτικής στην αντιμετώπιση του παιδιού η οποία αποσκοπεί στη διαμόρφωση μιας υγιούς προσωπικότητας, ενός ατόμου δηλαδή που λειτουργεί ικανοποιητικά ως προς τις προσωπικές ανάγκες και τις απαιτήσεις του περιβάλλοντος.

Παρότι παρουσιάζεται στο Πρόγραμμα Σπουδών ως μια ξεχωριστή μαθησιακή περιοχή, στην πραγματικότητα διατρέχει το σύνολο του προγράμματος και δημιουργεί το κατάλληλο πλαίσιο για την εμπλοκή των παιδιών στη μάθηση καθώς και την προσαρμογή τους στο σχολικό και κοινωνικό πλαίσιο. Επιπλέον, η ανάπτυξη προσωπικών και κοινωνικών χαρακτηριστικών μπορεί να ενισχυθεί με στοχευμένες δραστηριότητες και την παροχή κατάλληλων ερεθισμάτων που προτείνονται στην ενότητα αυτή.

Η ενίσχυση της προσωπικής & κοινωνικής ανάπτυξης επιτρέπει στα παιδιά να:

- αναγνωρίζουν τον εαυτό τους ως ένα άτομο ξεχωριστό με ιδιαίτερες ικανότητες και αξία
- λειτουργούν με σχετική αυτονομία
- αποδέχονται τα συναισθήματα τους και να ελέγχουν τον τρόπο έκφρασης τους
- αντιμετωπίζουν δυσκολίες και να επιλύουν συγκρούσεις
- σέβονται τους άλλους και τους κανόνες της ομάδας
- αντιλαμβάνονται και να κατανοούν τα συναισθήματα και τις απόψεις των άλλων
- επικοινωνούν και να συνεργάζονται με τους άλλους

Γιατί η «Προσωπική και Κοινωνική ανάπτυξη» είναι σημαντική;

Η προσχολική ηλικία είναι κρίσιμη για τη δόμηση της ταυτότητας και τη διαμόρφωση σχέσεων με το ευρύτερο περιβάλλον.

Το παιδί προσχολικής ηλικίας ενδιαφέρεται να δημιουργήσει σχέσεις με τους συνομηλίκους και δοκιμάζει τις δυνατότητες και τα όρια του. Στην προσχολική αγωγή επομένως ενισχύονται τα χαρακτηριστικά και οι δεξιότητες που είναι απαραίτητες για την ικανοποιητική λειτουργία του τόσο στο σχολείο όσο και στην ζωή του γενικότερα και μελλοντικά. Οι δεξιότητες αυτές αποτελούν σκοπό και μέσο για την επίτευξη της ολόπλευρης ανάπτυξης του παιδιού.

Ποια είναι η δομή και η λογική ανάπτυξης της ενότητας «Προσωπική και Κοινωνική ανάπτυξη»;

Η διαμόρφωση της προσωπικής και κοινωνικής ταυτότητας εδραιώνεται με την αλληλεπίδραση του παιδιού με τον/την νηπιαγωγό και τους συνομηλίκους.

Πρωταρχικό μέλημα του/της εκπαιδευτικού είναι η δημιουργία μιας σχέσης εμπιστοσύνης και αποδοχής τόσο με το παιδί όσο και με τους γονείς η οποία αποτελεί βασική προϋπόθεση για την ομαλή μετάβαση του παιδιού από το οικογενειακό στο σχολικό περιβάλλον.

Στη συνέχεια η διαμόρφωση μιας θετικής εικόνας για τον εαυτό, η αναγνώριση προσωπικών συναισθημάτων και η οριοθέτηση της συμπεριφοράς αποτελούν στόχους παράλληλους με την ενίσχυση των σχέσεων με τους άλλους και την καλλιέργεια της ομαδικής λειτουργίας. Το παιδί αποκτά ένα αίσθημα αυτοαξίας καθώς συγκρίνεται με τους άλλους και

αισθάνεται αποδεκτό. Οι διάφορες ιδιότητες επομένως που απορρέουν από την προσωπική και κοινωνική ανάπτυξη είναι αλληλένδετες καθώς η ανάπτυξη του εαυτού είναι παράλληλη με την αλληλεπίδραση με τους άλλους.

Απώτερος στόχος είναι η ενδυνάμωση σε ένα επίπεδο ψυχικό καθώς και ο σεβασμός των δικαιωμάτων των άλλων και των ηθικών κοινωνικών αξιών. Στην προσχολική ηλικία το παιδί μπορεί να μην έχει ακόμη την απαραίτητη ωριμότητα για να μπορέσει να λειτουργήσει με ενσυναίσθηση και να κατανοήσει κάποιες κοινωνικές αξίες. Ωστόσο η καλλιέργεια και αυτών των δεξιοτήτων και εννοιών είναι σημαντικό να αρχίσει από το νηπιαγωγείο και να συνεχιστεί σε όλη τη διάρκεια της σχολικής του ζωής.

Πώς συνδέεται η ενότητα «Προσωπική και Κοινωνική ανάπτυξη» με την ανάπτυξη των Βασικών Ικανοτήτων;

Η προσωπική και κοινωνική ανάπτυξη συνδέεται άμεσα με τις βασικές ικανότητες και συμβάλει ουσιαστικά στην ανάπτυξη τους:

- Η ανάπτυξη της προσωπικής ταυτότητας και αυτονομίας καθώς και οι κοινωνικές ικανότητες είναι δύο βασικές ικανότητες που αποτελούν τον κύριο στόχο αυτής της ενότητας. Η διαμόρφωση ενός ενεργού πολίτη προϋποθέτει ένα άτομο που λειτουργεί αυτόνομα αλλά

συγχρόνως έχει ανεπτυγμένο το αίσθημα ομαδικότητας. Η διαμόρφωση μιας θετικής προσωπικής και κοινωνικής εικόνας του εαυτού και παράλληλα η αποδοχή της διαφορετικότητας και η ικανότητα ικανοποιητικής αλληλεπίδρασης στα πλαίσια της ομάδας συμβάλουν στη διαμόρφωση μιας υγιούς κοινωνίας που λειτουργεί με άξονα το κοινό όφελος αλλά και τις ανάγκες του καθένα.

- Η ικανότητα επικοινωνίας συνδέεται άμεσα με την προσωπική και κοινωνική ανάπτυξη. Η εξοικείωση με διάφορα μέσα επικοινωνίας (π.χ. προφορικός λόγος, σωματική έκφραση, ζωγραφική) βοηθάει τα παιδιά να εκφράσουν τις σκέψεις, τις επιθυμίες, τα συναισθήματα τους και να αλληλεπιδρούν με τους άλλους. Παράλληλα οι δραστηριότητες που προτείνονται στα πλαίσια αυτής της ενότητας (π.χ. χρήση εκφραστικών μέσων, διαπραγμάτευση, συζήτηση, ανταλλαγή πληροφοριών ή συναισθημάτων) ενισχύουν την ικανότητα επιλογής κατάλληλων τρόπων επικοινωνίας και την προσαρμογή τους στις αντιδράσεις των παραληπτών καθώς και την ικανότητα κατασκευής και μεταφοράς νοήματος.
- Η ικανότητα σκέψης ενισχύεται καθώς το παιδί αναπτύσσεται σε ένα επίπεδο προσωπικό και κοινωνικό και παράλληλα συμβάλει στην προσωπική και κοινωνική του ανάπτυξη. Η κριτική σκέψη βοηθάει στην αναζήτηση τρόπων επίλυσης συγκρούσεων, αντιμετώπισης δυσκολιών και αυτενέργειας. Με τη δημιουργική σκέψη τα παιδιά εμπλουτίζουν τον τρόπο έκφρασης με το

συμβολικό και φανταστικό παιχνίδι. Τέλος η μεταγνωστική σκέψη είναι απαραίτητη στη διαχείριση των συναισθημάτων και στην αυτορρύθμιση της συμπεριφοράς αλλά συγχρόνως ασκείται καθώς ενθαρρύνεται η αυτενέργεια, ο αναστοχασμός και η ενσυναίσθηση.

Ποιες διδακτικές προσεγγίσεις διευκολύνουν την «Προσωπική και Κοινωνική ανάπτυξη»;

Οι συνθήκες του περιβάλλοντος (π.χ. διαμόρφωση χώρου, παροχή κατάλληλων υλικών) καθώς και η σχέση του εκπαιδευτικού με το παιδί και με τους γονείς του αποτελούν πρωταρχικές και απαραίτητες συνθήκες για τη διαμόρφωση ενός πλαισίου ασφάλειας, αποδοχής, ελεύθερης έκφρασης και διαπραγμάτευσης που θα οδηγήσουν τα παιδιά στην ανάπτυξη των προσωπικών τους χαρακτηριστικών και των δεξιοτήτων συνεργασίας και αρμονικής συνύπαρξης με τους άλλους.

Η αντιμετώπιση του κάθε παιδιού θα πρέπει να είναι εξατομικευμένη και προσαρμοσμένη στα ιδιαίτερα του χαρακτηριστικά που συνδέονται με περιβαλλοντικούς και ιδιοσυστασιακούς παράγοντες. Η μεθοδολογία που προτείνεται για την υλοποίηση των στόχων που αφορούν την προσωπική και κοινωνική ανάπτυξη περιλαμβάνει:

- χρήση ποικίλων εκφραστικών μέσων, όπως ζωγραφική, δραματοποίηση, παραμύθια, μουσική

- ενίσχυση του παιχνιδιού στις διαφορετικές του μορφές με παροχή χρόνου, χώρου και κατάλληλων υλικών
- συχνές ευκαιρίες για αυτοαξιολόγηση, αναστοχασμό, ενσυναίσθηση
- οργάνωση δραστηριοτήτων σε ατομικό και ομαδικό επίπεδο, με το σύνολο της ομάδας ή και σε μικρότερες ομάδες
- αξιοποίηση θεμάτων που προκύπτουν από εμπειρίες των παιδιών και προσφέρονται για διαπραγμάτευση και έκφραση
- διατύπωση ανοιχτών ερωτήσεων που ενθαρρύνουν τα παιδιά στην έκφραση και στον αναστοχασμό

Ποιος είναι ο ρόλος του εκπαιδευτικού στην «Προσωπική και Κοινωνική ανάπτυξη»;

Ο εκπαιδευτικός λειτουργεί ως μοντέλο και συνοδός στην πορεία ωρίμανσης του παιδιού. Ο τρόπος που ο εκπαιδευτικός αλληλεπιδρά με τα παιδιά και αντιδρά στις διάφορες προκλήσεις, δυσκολίες και συγκρούσεις που προκύπτουν καθώς και οι απόψεις που εκφράζει αποτελούν πρότυπο για τον τρόπο λειτουργίας των ίδιων των παιδιών.

Είναι σημαντικό να δημιουργεί μια προσωπική σχέση με κάθε παιδί και να διαθέτει χρόνο για να το ακούει, να ανταποκρίνεται στους προβληματισμούς του και να το ενθαρρύνει όπου δυσκολεύεται.

Ο ρόλος του είναι διαμεσολαβητικός: προτείνει ερεθίσματα, βοηθάει στον αναστοχασμό, ενθαρρύνει τα παιδιά στην αυτενέργεια και στην εξεύρεση λύσεων. Με τις παρεμβάσεις του υποστηρίζει, προτείνει, καθοδηγεί και δεν επιβάλλει. Ενθαρρύνει την έκφραση συναισθημάτων, απόψεων, επιθυμιών με τις κατάλληλες ερωτήσεις και παρεμβάσεις ενώ παράλληλα οριοθετεί με σταθερότητα τον τρόπο συμπεριφοράς και αλληλεπίδρασης. Εξίσου σημαντικό είναι να απαντάει με ειλικρίνεια σε οποιαδήποτε θέματα τίγονται αποφεύγοντας αντιδράσεις αμηχανίας και ενοχοποίησης, ιδιαίτερα όταν πρόκειται για δύσκολα θέματα όπως π.χ. η σεξουαλικότητα, το πένθος κ.ά. Σε σχετικά θέματα θα πρέπει να συνεργάζεται με τους γονείς και να σέβεται τις απόψεις τους προβάλλοντας παράλληλα την επιστημονική θέση.

Η συνεργασία με τους γονείς ιδιαίτερα σε θέματα που αφορούν τη διαπαιδαγώγηση των παιδιών ή την αντιμετώπιση δύσκολων συνθηκών είναι απαραίτητη.

Τέλος η εκπαιδευτικός συμβάλει στην πρόληψη παρέμβαση, πρόληψη και αντιμετώπιση προβλημάτων. Όταν εντοπίζει κάποιο πρόβλημα σε ένα παιδί ή δυσκολεύεται να χειριστεί μια κατάσταση μπορεί να ζητήσει την βοήθεια ειδικών συμβούλων.

Για να αναπτύξουν τα παιδιά προσωπικές και κοινωνικές δεξιότητες θα πρέπει σε όλη τη διάρκεια του προγράμματος να τους δίνονται ευκαιρίες για να:

- αναγνωρίζουν τις δυνατότητες τους και τα ενδιαφέροντα τους
- εκφράζουν τα συναισθήματα και τις απόψεις τους
- αντιλαμβάνονται και να αντιδρούν στις απόψεις και τα συναισθήματα των άλλων
- συνεργάζονται και να αλληλεπιδρούν με τους συνομηλίκους

Επιπλέον είναι σημαντικό να αισθάνονται αποδοχή και ασφάλεια στη σχέση τους με τον εκπαιδευτικό.

Ποιοι είναι οι στόχοι και τα χαρακτηριστικά της αξιολόγησης στην «Προσωπική και Κοινωνική Ανάπτυξη»;

Η συνεχής αξιολόγηση της εξελικτικής πορείας του παιδιού από τον εκπαιδευτικό αλλά και από το ίδιο το παιδί και τους γονείς του είναι σημαντική για τη διαμόρφωση επιμέρους στόχων αλλά και για τον εντοπισμό και προληπτική παρέμβαση σε πιθανά προβλήματα που μπορεί να προκύψουν.

Για να αξιολογήσει την εξέλιξη του παιδιού στον τομέα αυτό ο εκπαιδευτικός παρατηρεί τις αντιδράσεις και καταγράφει τα σχόλια των παιδιών στις ελεύθερες και οργανωμένες δραστηριότητες και ανταλλάσει πληροφορίες με

τους γονείς, συγκεκριμένα ο/η εκπαιδευτικός παρατηρεί σε κάθε παιδί την:

- αυτενέργεια, διεκδίκηση, έκφραση προσωπικών απόψεων
- συμμετοχή και προσωπική συμβολή σε ομαδικές δραστηριότητες
- αντίδραση στις δυσκολίες/αποτυχία/συγκρούσεις
- αποδοχή κοινωνικών κανόνων
- έκφραση συναισθημάτων μέσα από την ζωγραφική, το δράμα, τις συζητήσεις
- αλληλεπίδραση με τα άλλα παιδιά και τον/την ίδια
- ικανότητα επίλυσης συγκρούσεων

Ενδεικτικά ερωτήματα στην αξιολόγηση προσωπικών και κοινωνικών χαρακτηριστικών του κάθε παιδιού είναι:

- Είναι ευχαριστημένο στο νηπιαγωγείο;
- Δείχνει εμπιστοσύνη στον εκπαιδευτικό;
- Παίρνει πρωτοβουλίες, προτείνει, συμμετέχει ενεργά στην ομάδα;
- Εκφράζει τις προσωπικές απόψεις, σκέψεις, συναισθήματα;
- Διεκδικεί τα δικαιώματά του;
- Επιλύει αποτελεσματικά και με αποδεκτά μέσα τις συγκρούσεις;
- Αντιδρά με αποτελεσματικό τρόπο στις δυσκολίες;
- Αποδέχεται τα όρια, τους κανόνες;
- Παίζει με τα άλλα παιδιά στις ελεύθερες δραστηριότητες;

Πως συνδέεται η «Προσωπική και Κοινωνική Ανάπτυξη» με τις άλλες μαθησιακές περιοχές του προγράμματος;

Η θετική εικόνα για τον εαυτό και το αίσθημα αξίας που απορρέει καθώς και δυνατότητα ικανοποιητικής αλληλεπίδρασης δίνει στο παιδί ένα αίσθημα αυτοπεποίθησης και αποτελεσματικότητας για να μπορέσει να εξερευνήσει τον κόσμο. Επομένως η προσωπική και κοινωνική ανάπτυξη αποτελεί προϋπόθεση για την κινητοποίηση, θετική στάση για μάθηση και αποτελεσματική λειτουργία του παιδιού στους διάφορους μαθησιακούς τομείς.

Για τη γλωσσική ανάπτυξη π.χ. προϋπόθεση είναι η επιθυμία για επικοινωνία και αλληλεπίδραση με τους άλλους. Αλλά και η γλωσσική ανάπτυξη δίνει στα παιδιά τη δυνατότητα καλλίτερης έκφρασης και ενισχύει την ικανότητα προσωπικής έκφρασης, επικοινωνίας, διαπραγμάτευσης.

Το ενδιαφέρον και η αποτελεσματικότητα στις φυσικές επιστήμες συνδέεται με την έκφραση περιέργειας, την ικανότητα αυτοσυγκέντρωσης και αυτοελέγχου, την αίσθηση αυτοπεποίθησης και αποτελεσματικότητας καθώς και τη δυνατότητα ατομικής αλλά και ομαδικής εργασίας.

Οι μαθηματικές δεξιότητες επίσης μπορεί να βοηθήσουν το παιδί στη διαχείριση προσωπικών καταστάσεων όπως π.χ.

διαχείριση χρόνου, ακολουθία κανόνων σε ομαδικά παιχνίδια, αυτονομηση και διαχείριση χρημάτων.

Τέλος, οι τέχνες παρέχουν βασικά εργαλεία για την προώθηση της προσωπικής και κοινωνικής ανάπτυξης.

Προσωπική και Κοινωνική Ανάπτυξη

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	ΜΑΘΗΣΙΑΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΙΔΕΕΣ ΓΙΑ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ – ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ	
		Η υλοποίηση του στόχου διευκολύνεται όταν για παράδειγμα τα παιδιά...	Ο εκπαιδευτικός συμβάλλει στην υλοποίηση του στόχου όταν για παράδειγμα...
ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ	Να αναγνωρίσουν προσωπικά τους χαρακτηριστικά, απόψεις, επιλογές	<ul style="list-style-type: none"> - Ζωγραφίζουν/περιγράφουν τον εαυτό τους - Παρατηρούν και σχολιάζουν τον εαυτό τους και τις διαφορές μεταξύ τους (εξωτερικά χαρακτηριστικά, φύλο) - Αυτοπαρουσιάζονται στην ομάδα. Μιλάει το καθένα ξεχωριστά για τα ενδιαφέροντα του και τις δυνατότητες του, τι του αρέσει και τι δεν του αρέσει 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Δίνει την ευκαιρία σε κάθε παιδί να μιλήσει για τον εαυτό του και προτείνει στα υπόλοιπα να του κάνουν σχετικές ερωτήσεις ➤ Δίνει ερεθίσματα (εικόνες, βιβλία) για να αναγνωρίσουν την εξέλιξη του σώματος στις διάφορες ηλικίες και στα δύο φύλα ➤ Δίνει ευκαιρίες και ενθαρρύνει τα παιδιά να χρησιμοποιούν υλικά και δραστηριότητες που επιλέγουν τα ίδια ➤ Ενδιαφέρεται και ενθαρρύνει τα παιδιά να εκφράσουν τις απόψεις τους σε σχέση με θέματα που προκύπτουν ➤ Ζητάει από το κάθε παιδί να πει τι του αρέσει να κάνει και να το προτείνει και στα υπόλοιπα παιδιά
	Να αναπτύξουν το αίσθημα του «ανήκειν» (κοινωνική ταυτότητα)	<ul style="list-style-type: none"> - Ανταλλάσσουν πληροφορίες/εμπειρίες για την οικογένεια τους και τον τόπο καταγωγής τους 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Ρωτάει το κάθε παιδί για την καταγωγή και το ευρύτερο οικογενειακό περιβάλλον του, τις συνήθειες και δραστηριότητες τους.

		<ul style="list-style-type: none"> - Εκθέτουν τα έργα τους σε δημόσιο χώρο - Με την βοήθεια του εκπαιδευτικού γράφουν γράμμα σε δημόσιους φορείς (π.χ. δήμαρχο) με αιτήματα τους όπως η δημιουργία ή συντήρηση παιδικής χαράς - Παίρνουν συνεντεύξεις από άτομα της κοινότητας για να γνωρίσουν το ρόλο τους (π.χ. τον δήμαρχο, προσωπικό καθαριότητας, τον ιερέα της ενορίας κ.ά.) 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Δίνει ερεθίσματα για συζήτηση και αποδοχή διαφορετικών μορφών οικογένειας (π.χ. πυρηνική ή ευρύτερη, μονογονεϊκή) ➤ Σε εθνικές και θρησκευτικές γιορτές οργανώνει δραστηριότητες στις οποίες μπορούν να συμμετέχουν όλα τα παιδιά (π.χ. ένα χριστουγεννιάτικο πάρτυ ή «ανοιχτές» κατασκευές) ➤ Προτείνει στα παιδιά να φέρουν παραμύθια από διαφορετικούς πολιτισμούς ➤ Οργανώνει επισκέψεις σε χώρους όπως το δημαρχείο, ο ραδιοφωνικός σταθμός
<p>Να αποκτήσουν θετική αυτοεκτίμηση (αίσθημα αξίας & αποτελεσματικότητας)</p>		<ul style="list-style-type: none"> - Αναφέρονται σε θετικά χαρακτηριστικά και ιδιότητες τους, με την χρήση π.χ. ημιτελών προτάσεων όπως «μπορώ να...» - Παρουσιάζουν τα επιτεύγματα τους όταν ολοκληρώνουν μια δραστηριότητα. - Χειροκροτούν/επιβραβεύουν το κάθε παιδί για κάποια ενέργεια του - Αναλαμβάνουν εναλλακτικά όλα τα παιδιά ρόλους υπευθύνου 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Ζητάει από το κάθε παιδί να πει τι του αρέσει περισσότερο στον εαυτό του και σε τι καταφέρνει καλύτερα ➤ Δείχνει ικανοποίηση για τα επιτεύγματα τους ➤ Επιβραβεύει την προσπάθεια και όχι το αποτέλεσμα ➤ Ενθαρρύνει όλα τα παιδιά να αναλάβουν ρόλους υπευθύνου (π.χ. να μοιράζουν υλικό)

		<ul style="list-style-type: none"> - Επιλέγει/προτείνει το κάθε παιδί με την σειρά του μια δραστηριότητα στην ομάδα ανάλογα με τα ενδιαφέροντα του 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Κάνει τις κατάλληλες ερωτήσεις και σχόλια για να εκφραστούν όλα τα παιδιά για τα έργα τους και τα έργα των άλλων ➤ Τονίζει θετικά χαρακτηριστικά των παιδιών, την προσπάθεια και την εξέλιξη τους (π.χ. «Συνέχισε. Βλέπω ότι τα καταφέρνεις μια χαρά») ➤ Νοιάζεται να είναι όλα τα παιδιά ευχαριστημένα ➤ Διαθέτει χρόνο για το κάθε παιδί και δημιουργεί μια προσωπική σχέση. ➤ Καλωσορίζει και αποχαιρετάει το κάθε παιδί με το όνομα του και κάποιο προσωπικό σχόλιο ➤ Δίνει τη δυνατότητα στο κάθε παιδί να προτείνει μια δραστηριότητα που το ευχαριστεί ➤ Ενθαρρύνει τα παιδιά να πάρουν μόνα τους αποφάσεις κάνοντας σχετικά σχόλια και ερωτήσεις(π.χ. «Μπορείς να χρησιμοποιήσεις όποια υλικά θέλεις», «πώς νομίζεις ότι θα μπορούσες να βοηθήσεις;»)
<p>ΑΥΤΟΡΥΘΜΙΣΗ</p>	<p>Να αναγνωρίζουν, να εκφράζουν και να διαχειρίζονται τα</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Εκφράζουν με λόγια ή με ζωγραφική τα συναισθήματά τους με αφορμή ιστορίες, έργα τέχνης 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Ακούει με προσοχή, κατανόηση, σεβασμό τις επιθυμίες και συναισθήματα των παιδιών

	<p>συναισθήματα τους</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Διαβάζουν ιστορίες και αναφέρουν γεγονότα που τους προκάλεσαν παρόμοια συναισθήματα με αυτά των ηρώων - Επιλέγουν ρόλους και εμπλέκονται σε συμβολικό/δραματικό παιχνίδι - Με αφορμή ιστορίες εκφράζουν ευχάριστα, δυσάρεστα και αντιφατικά συναισθήματα 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Κάνει τις κατάλληλες ανοιχτές ερωτήσεις για διεργασία των συναισθημάτων («πώς αισθάνεσαι τώρα; Γιατί νομίζεις ότι αισθάνεσαι έτσι;») ➤ Προκαλεί την έκφραση συναισθημάτων με αφορμή εικόνες, ιστορίες ή πραγματικά γεγονότα. Ρωτάει π.χ. «Πώς αισθάνεσαι με αυτό που βλέπεις;» ➤ Προτείνει μέσα (ζωγραφική, μουσική, δραματικές δραστηριότητες, κουκλοθέατρο κ.α.) για έκφραση όλων των συναισθημάτων ➤ Δίνει τη δυνατότητα στα παιδιά να εκτονώσουν ακίνδυνα τον θυμό τους σε συγκεκριμένο χώρο ή αντικείμενο (π.χ. μαξιλάρι) ➤ Παρέχει κατάλληλα υλικά για συμβολικό παιχνίδι (π.χ. χρωματιστά πανιά που διευκολύνουν τη μεταμφίεση, αντικείμενα καθημερινής χρήσης κ.ά.) ➤ Ενθαρρύνει τα παιδιά να αναγνωρίσουν θετικά και αρνητικά συναισθήματα ➤ Επαναδιατυπώνει εκφράσεις παιδιών για να τα βοηθήσει να αναγνωρίσουν τα συναισθήματα τους (π.χ. «λες ότι δεν τον έχεις φίλο. Θέλεις να μου πεις γιατί;») ➤ Δείχνει ενδιαφέρον για τις ζωγραφιές των παιδιών και τους κάνει ερωτήσεις
--	--------------------------	--	--

			σχετικά με το περιεχόμενο τους (π.χ. «Τι κάνει; Τι θέλει; Πώς αισθάνεται το παιδάκι που ζωγράφισες; Ποιος μένει σ' αυτό το σπίτι;»)
	Να οριοθετούν την συμπεριφορά τους	<ul style="list-style-type: none"> - Παίζουν παιχνίδια κινητικά με σταμάτημα-ξεκίνημα - Περιμένουν την σειρά τους για κάποιο παιχνίδι - Διαπραγματεύονται στην ομάδα αποδεκτούς-μη αποδεκτούς τρόπους συμπεριφοράς - Επιχειρούν να εκφράζουν λεκτικά και όχι με πράξεις την ένταση τους ή τα συναισθήματα τους 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Εκφράζεται με τρόπο που τα βοηθάει να διαφοροποιούν τα συναισθήματα από τη συμπεριφορά (π.χ. «Μπορεί να είσαι θυμωμένος αλλά δεν μπορείς να καταστρέφεις τα πράγματα άλλων. Βρες άλλον τρόπο να το δείξεις») ➤ Προτείνει στα παιδιά αποδεκτούς τρόπους έκφρασης των συναισθημάτων (π.χ. «μήπως αντί να τον χτυπήσεις όταν σε θυμώνει ο Χ. θα μπορούσες να του το πεις ή να μην τον παίζεις;») ➤ Χρησιμοποιεί λογικές συνέπειες και καθοδήγηση για να ενισχύσει τον αυτοέλεγχο ➤ Δίνει σαφείς οδηγίες με εφικτό στόχο και χρόνο ➤ Οριοθετεί τον χρόνο και τον χώρο στο ελεύθερο παιχνίδι ➤ Υπενθυμίζει με σταθερότητα ποιες είναι οι μη αποδεκτές συμπεριφορές ➤ Υπενθυμίζει την αλλαγή δραστηριοτήτων (π.χ. «μόλις τελειώσουμε αυτή τη δραστηριότητα, θα βγούμε έξω να

			<p>παίζουμε»)</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Υπενθυμίζει στα παιδιά ότι πρέπει να περιμένουν την σειρά τους ή την συμπλήρωση ενός χρονικού διαστήματος για την ικανοποίηση επιθυμιών τους
	<p>Να αποκτήσουν ηθικές αξίες</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Εκφράζουν συναισθήματα και απόψεις, με λεκτικό και μη λεκτικό τρόπο σχετικά με αξίες όπως ελευθερία, ειρήνη, υπευθυνότητα, σεβασμός του άλλου, αλληλεγγύη (π.χ. «πώς αισθάνεται ένα ζώο που είναι φυλακισμένο;» «τι σημαίνει είμαι υπεύθυνος;») - Συζητούν με αφορμή πραγματικά γεγονότα ή ιστορίες για ιδιαίτερες ανάγκες κάποιων ατόμων και τρόπο στήριξης - Βοηθούν ένα παιδί που δυσκολεύεται σε μια δραστηριότητα - Συζητούν για τα δικαιώματα και υποχρεώσεις τους σε διάφορα πλαίσια (οικογένεια, σχολείο..) 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Οργανώνει δραστηριότητες, διαβάζει παραμύθια όπου αναδεικνύεται η σημασία αξιών όπως ελευθερία, ειρήνη, υπευθυνότητα, αλληλεγγύη ➤ Οργανώνει δραστηριότητες υποστήριξης για άτομα που βρίσκονται σε δύσκολες συνθήκες π.χ. στέλνουν ζωγραφιές σε ένα παιδί που είναι άρρωστο ή πακέτα σε παιδιά που έχουν πληγεί από κάποια καταστροφή ➤ Προτείνει στα παιδιά να βοηθήσουν κάποιο συμμαθητή τους που δυσκολεύεται σε μια δραστηριότητα
<p>ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΕΝΔΥΝΑΜΩΣΗ</p>	<p>Να αντέχουν την αποστέρηση/αποτυχία</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Αναλαμβάνουν την ευθύνη κάποιας δραστηριότητας και την ολοκληρώνουν - Λένε ιδέες για το τι θα μπορούσαν να κάνουν όταν κάποιος τα ενοχλεί - Προτείνουν εξέλιξη σε ανολοκλήρωτες ιστορίες σχετικά με αντιμετώπιση βίας/κινδύνου (π.χ. «τι θα μπορούσε να 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Ενθαρρύνει τα παιδιά να ολοκληρώσουν τη δραστηριότητα τους ➤ Ενθαρρύνει τα παιδιά να βρίσκουν λύσεις ή να ζητούν βοήθεια όταν δυσκολεύονται. Π.χ. παρουσιάζει ένα συμβάν όπου ο ήρωας απειλείται και προκαλεί τα παιδιά να διατυπώσουν

		<p>κάνει ο ήρωας για να γλυτώσει από τον δράκο;»)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Σχολιάζουν πιθανές αντιδράσεις μπροστά στην αποτυχία π.χ. τι κάνουμε όταν δεν τα καταφέρνουμε με ένα πάζλ 	<p>τρόπους αντίδρασης</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Επιβραβεύει την προσπάθεια κι όχι μόνο αποτέλεσμα ➤ Οργανώνει δραστηριότητες π.χ. δραματικό παιχνίδι όπου τα παιδιά καλούνται να δώσουν λύσεις σε προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι ήρωες
	<p>Να διαχειρίζονται τις σχέσεις τους με την οικογένεια</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Ζωγραφίζουν και μιλούν για την οικογένεια τους και τις δραστηριότητες των μελών της - Εκφράζουν συναισθήματα για γονείς/αδέλφια, αναφέρονται σε καταστάσεις που τα προκάλεσαν και προτείνουν τρόπο αντιμετώπισης - Αποχαιρετούν και υποδέχονται τον γονιό τους - Δείχνουν τις εργασίες τους στους γονείς 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Αναφέρεται θετικά στις ασχολίες των γονιών ➤ Αναφέρει στον γονιό θετικά στοιχεία για το παιδί του ➤ Προτείνει στα παιδιά να αναφέρουν ή να ζωγραφίσουν καταστάσεις στο σπίτι που τους στενοχώρησαν και τρόπο αντιμετώπισης (π.χ. «με στενοχώρησε ο...γιατί... Θα μπορούσα να...») ➤ Ενθαρρύνει το παιδί να αποχωρισθεί τον γονιό του/του επιτρέπει να μοιρασθεί λίγο χρόνο μαζί του. Π.χ. προτείνει στον γονιό να διαβάσει ένα παραμύθι με το παιδί του πριν φύγει. ➤ Εισάγει ερεθίσματα (π.χ. φωτογραφίες, ιστορίες) για σχολιασμό διαφορετικών οικογενειακών δομών έτσι ώστε να ενθαρρύνει την αποδοχή διαφορετικών

			<p>οικογενειακών καταστάσεων</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Προτείνει ανολοκλήρωτες προτάσεις για ενθάρρυνση αποδοχής αμφιθυμικών συναισθημάτων στην οικογένεια (π.χ. «τον αδελφό μου τον αγαπώ γιατί... αλλά θυμώνω μαζί του όταν....»)
	<p>Να εξοικειωθούν με γεγονότα ζωής</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Αναφέρονται σε γεγονότα ζωής (π.χ. απώλειες, απόκτηση αδελφών, διαζύγιο, ασθένεια) με αφορμή ιστορίες ή την πραγματικότητα - Εκφράζουν τα συναισθήματα τους λεκτικά, με θέατρο, με ζωγραφική, με αφορμή ιστορίες ή προσωπικά βιώματα σχετικά με γεγονότα ζωής 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Δίνει ερεθίσματα/αξιοποιεί περιστάσεις καθημερινής ζωής για να συζητηθούν θέματα απώλειας, θανάτου, ασθένειας, διαζυγίου π.χ. αναφέρεται στον κύκλο ζωής με αφορμή τα φύλλα ή τον θάνατο ενός ζώου ➤ Διαβάζει και προτείνει για σχολιασμό παραμύθια με αντίστοιχη θεματολογία ➤ Προκαλεί σύνδεση ιστορίας με προσωπικά βιώματα ➤ Ακούει προσεκτικά τα συναισθήματα και εμπειρίες παιδιών και αντιδρά με ενσυναίσθηση (π.χ. «υποθέτω ότι θα σε στενοχώρησε πού αυτό που έγινε») ➤ Ενημερώνει για τρόπους προστασίας σε περιπτώσεις φυσικών καταστροφών π.χ. σεισμού, πυρκαγιάς
	<p>Να διαπαιδαγωγηθούν σε θέματα σεξουαλικότητας</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Συζητούν για τις ανατομικές διαφορές των δύο φύλων - Συζητούν σχετικά με θέματα σεξουαλικών σχέσεων, αναπαραγωγής. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Προτείνει βιβλία με σχετική θεματολογία ➤ Ενθαρρύνει τα παιδιά να εκφράσουν ερωτήματα

		<ul style="list-style-type: none"> - Εκφράζουν προσωπικές ιδέες και ερωτήματα - Σχολιάζουν τι είναι και τι δεν είναι αποδεκτό στην σχέση με το σώμα τους και το σώμα των άλλων 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Απαντάει με ειλικρίνεια στα ερωτήματα των παιδιών ➤ Καθοδηγεί τα παιδιά στην οριοθέτηση συμπεριφορών σε σχέση με την σεξουαλικότητα ➤ Μιλάει για θέματα αυτοπροστασίας και σεβασμού του σώματος των άλλων
ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ	Να αυτονομηθούν	<ul style="list-style-type: none"> - Φροντίζουν τον εαυτό τους μόνο τους (π.χ. τουαλέτα, ντύσιμο, φαγητό) - Συμμαζεύουν τα πράγματα τους - Ανταλλάσσουν απόψεις για βασικές συνήθειες φροντίδας του σώματος (διατροφή, πλύσιμο) - Δουλεύουν το καθένα μόνο του για κάποιο διάστημα 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Καθοδηγεί τα παιδιά στην αυτοεξυπηρέτηση τους και στον τρόπο φροντίδας της υγιεινής του σώματος (π.χ. δέσιμο παπουτσιών, πλύσιμο χεριών, φαγητό) ➤ Καλεί κάποιον ειδικό για θέματα σχετικά με την υγεία
	Να επιλύουν συγκρούσεις	<ul style="list-style-type: none"> - Προτείνουν τρόπους επίλυσης συγκρούσεων με αφορμή ανολοκλήρωτες ιστορίες - Προβληματίζονται για τρόπους επίλυσης συγκρούσεων μεταξύ τους 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Προτείνει στα παιδιά ανολοκλήρωτες ιστορίες και ζητά προτάσεις για επίλυση συγκρούσεων (π.χ. δημιουργεί στιγμιότυπο με κούκλες που τσακώνονται και καλεί τα παιδιά να προτείνουν λύσεις) ➤ Ενθαρρύνει τα παιδιά να διαπραγματεύονται τα δικαιώματά τους και να επιλύουν συγκρούσεις με κοινωνικά αποδεκτό τρόπο

			<ul style="list-style-type: none"> ➤ Προτείνει τρόπους επίλυσης συγκρούσεων ➤ Προτείνει έναν χώρο/τραπέζι για διαπραγμάτευση συγκρούσεων
	Να αποκτήσουν ενσυναίσθηση	<ul style="list-style-type: none"> - Προσπαθούν να ερμηνεύσουν συναισθήματα από εκφράσεις προσώπου σε εικόνες ή σε πραγματικά πρόσωπα - Προσπαθούν να μαντέψουν πώς αισθάνονται τα άλλα παιδιά ή ήρωες ιστοριών όταν βρίσκονται σε μια φανταστική ή πραγματική κατάσταση - Μέσα από ρόλους εκφράζουν τα συναισθήματα ηρώων σε παραμύθια - Εκφράζουν τις απόψεις τους για τα συναισθήματα και τις σκέψεις του ήρωα σε μια συγκεκριμένη στιγμή - Προσπαθούν να μαντέψουν τις πιθανές αντιδράσεις και συναισθήματα των άλλων σε δικές τους ενέργειες 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Ενθαρρύνει τα παιδιά να μιλήσουν για τα συναισθήματα ηρώων σε ιστορίες ➤ Δείχνει στα παιδιά εικόνες με διαφορετικές εκφράσεις προσώπου και τους ζητά να τις ερμηνεύσουν ➤ Λειτουργεί ως μοντέλο δείχνοντας ενδιαφέρον στους άλλους ➤ Με κατάλληλες ερωτήσεις ζητάει από τα παιδιά να προβληματισθούν για τα συναισθήματα και τις επιθυμίες των άλλων ➤ Προτείνει εικόνες ή ιστορίες και ζητάει από τα παιδιά να μαντέψουν τι λένε οι ήρωες ➤ Οργανώνει θεατρικές δραστηριότητες προκειμένου μέσα από τους ρόλους να εκφράσουν τα παιδιά διαφορετικές οπτικές
	Να ακολουθούν κανόνες	<ul style="list-style-type: none"> - Συζητούν και διαπραγματεύονται τον τρόπο λειτουργίας τους στην τάξη π.χ. λένε τι τους ενοχλεί και τι τους αρέσει να κάνουν ως ομάδα 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Συζητάει με τα παιδιά τι μπορούν να κάνουν και τι όχι για να είναι όλοι ευχαριστημένοι ➤ Εξηγεί και διαπραγματεύεται τις συνέπειες στην μη τήρηση συμφωνιών

		<ul style="list-style-type: none"> - Τακτοποιούν αντικείμενα μετά από μια δραστηριότητα - Μένουν στην σειρά τους όταν μετακινούνται από και προς την τάξη - Χρησιμοποιούν εργαλεία (π.χ. ψαλίδι) και υλικά με τον κατάλληλο τρόπο - Επιστρέφουν τα αντικείμενα των άλλων όταν τα δανείζονται - Συμμετέχουν σε παιχνίδια κανόνων 	<p>π.χ. τι θα γινόταν αν ο καθένας έκανε ότι ήθελε</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Δίνει σαφείς οδηγίες για τακτοποίηση ➤ Καθοδηγεί ως προς την χρήση αντικειμένων
<p>ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΛΛΗΛΕΠΙΔΡΑΣΗ</p>	<p>Να αποδέχονται τη διαφορετικότητα</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Σχολιάζουν ομοιότητες και διαφορές μεταξύ τους - Προσπαθούν να επικοινωνήσουν με παιδιά που δυσκολεύονται στην λεκτική έκφραση ή μιλούν άλλη γλώσσα - Συζητούν για διαφορετικές συνήθειες, πολιτισμούς, θρησκείες. - Προβληματίζονται για ίσα δικαιώματα όλων και τρόπους υλοποίησης τους 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Με τις κατάλληλες ερωτήσεις και σχόλια ενθαρρύνει την αναγνώριση και αποδοχή των διαφορών μεταξύ των παιδιών ➤ Εισάγει προβληματισμούς για ίσα δικαιώματα όλων των παιδιών (π.χ. τα προτρέπει να αναφέρουν τι χρειάζονται όλα τα παιδιά) ➤ Προκαλεί τα παιδιά να επικοινωνήσουν με μη λεκτικούς τρόπους π.χ. «πώς μπορούμε να ζητήσουμε κάτι με κινήσεις;») ➤ Σέβεται τις διαφορετικές απόψεις παιδιών και γονιών ➤ Λειτουργεί ως πρότυπο στον τρόπο αντίδρασης στη διαφορετικότητα

			<ul style="list-style-type: none"> ➤ Παρουσιάζει υλικό όπου διαφορετικοί καλλιτέχνες ζωγραφίζουν το ίδιο αντικείμενο με διαφορετικό τρόπο ➤ Μέσα από έργα τέχνης προτρέπει τα παιδιά να παρατηρήσουν τον τρόπο που ντύνονταν, τα μέσα μεταφοράς ή σπίτια που είχαν σε άλλες εποχές ή σε άλλους πολιτισμούς ➤ Προτρέπει τα παιδιά από άλλους πολιτισμούς που μπορεί να είναι στην τάξη να μιλήσουν την γλώσσα τους ή να αναφερθούν σε συνήθειες τους
	<p>Να συμμετέχουν σε ομαδικές δραστηριότητες</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Ανταλλάσσουν απόψεις/παίρνουν ομαδικά αποφάσεις για μια δραστηριότητα - Οργανώνονται σε ομάδες για παιχνίδι κανόνων ή δραστηριότητες με κοινό στόχο - Ανταλλάσσουν/ μοιράζονται αντικείμενα - Αναφέρει κάθε παιδί την συμβολή του σε ομαδική εργασία - Συνεργάζονται σε μικρές ομάδες και παρουσιάζουν την εργασία τους - Παίζουν ομαδικά παιχνίδια 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Οργανώνει δραστηριότητες για όλη την ομάδα της τάξης ➤ Χωρίζει τα παιδιά σε μικρές ομάδες και ορίζει στόχο δραστηριότητας για την κάθε μια ➤ Προτείνει δραστηριότητες/παιχνίδια κανόνων ➤ Δίνει ευκαιρία σε όλα τα παιδιά να συμμετέχουν σε συζητήσεις και λήψη αποφάσεων ➤ Διαπραγματεύεται από κοινού με τα παιδιά τους κανόνες παιχνιδιών

	<p>Να δημιουργήσουν προσωπικές σχέσεις</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Επιλέγουν συντρόφους και παίζουν δραματικό παιχνίδι ή παιχνίδι κανόνων - Ζωγραφίζουν έναν φίλο τους και λένε τι τους αρέσει να κάνουν μαζί - Ζωγραφίζουν και περιγράφουν τους φίλους τους 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Ενθαρρύνει τα παιδιά να επιλέξουν συντρόφους στο παιχνίδι ➤ Διαβάζει παραμύθια όπου φαίνονται οι φιλικές σχέσεις των ηρώων και ζητούν από τα παιδιά να τα σχολιάσουν ➤ Οργανώνει δραστηριότητες σε ζευγάρια ➤ Προτρέπει τα παιδιά να σκεφτούν τι θα ήθελαν να κάνουν με διαφορετικά παιδιά (π.χ. «θέλω να κάνω πάζλ με τον/την..., στην αυλή μου αρέσει να παίζω με..., μου αρέσει να βοηθάω τον/την..»)
--	--	---	---

ΦΥΣΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ

Γιατί είναι σημαντικό για τα παιδιά νηπιακής ηλικίας να ασχοληθούν με τις «Φυσικές Επιστήμες»;

Ο φυσικός και βιολογικός κόσμος αποτελεί μαζί με το κοινωνικό περιβάλλον πρωταρχική πηγή εμπειριών για τα παιδιά προσχολικής ηλικίας.

Τα μικρά παιδιά διαμορφώνουν πολύ νωρίς τις πρώτες ιδέες, ερμηνείες, θεωρίες για έννοιες και φαινόμενα του φυσικού κόσμου, γεγονός που αποδεικνύει ότι είναι σε θέση να προσεγγίσουν σε ένα πρώτο επίπεδο σχετικά ζητήματα. Η οργάνωση ανάλογων εκπαιδευτικών παρεμβάσεων στο χώρο του νηπιαγωγείου είναι συνεπώς αναγκαία.

Η ενασχόληση των παιδιών προσχολικής ηλικίας με τις Φυσικές Επιστήμες συμβάλλει α) στην αξιοποίηση της περιέργειας και του εσωτερικού κινήτρου που έχουν τα μικρά παιδιά για τη διερεύνηση του κόσμου που τα περιβάλλει, β) στην υποστήριξη του **επιστημονικού «γραμματισμού»** ώστε να μπορούν να διερευνούν συστηματικά και να κατανοούν βασικές λειτουργίες, να επιλύουν προβλήματα, να διαμορφώνουν κριτική στάση και να λαμβάνουν αποφάσεις που υποστηρίζουν την ανάδειξη της αλληλεξάρτησης επιστήμης, τεχνολογίας και κοινωνίας, γ) στην ανάπτυξη θετικής στάσης απέναντι στην επιστήμη, στην οργάνωση των

εμπειριών με συστηματικό τρόπο, και στη συνειδητοποίηση ότι η επιστήμη αποτελεί πολιτισμικό προϊόν σε διαρκή εξέλιξη.

Ποια είναι η δομή της μαθησιακής περιοχής «Φυσικές Επιστήμες»;

Με στόχο τη μύηση των παιδιών στον κόσμο των Φυσικών Επιστημών, η συγκεκριμένη μαθησιακή περιοχή περιλαμβάνει επιλεγμένες ενότητες διδακτικών αντικειμένων από τους επιστημονικούς κλάδους της Βιολογίας (μελέτη των ζωντανών οργανισμών στο περιβάλλον τους), της Φυσικής (ιδιότητες της ύλης και διάφορα απλά φυσικά φαινόμενα), της Μετεωρολογίας (καιρικά φαινόμενα), της Γεωγραφίας (γεωφυσικά χαρακτηριστικά) και της Αστρονομίας (πλανήτης Γη και το ηλιακό σύστημα). Οι ενότητες αυτές αναδεικνύουν μία αντιπροσωπευτική ποικιλία των θεμάτων που εξετάζονται στα πλαίσια των Φυσικών Επιστημών.

Η μαθησιακή περιοχή «Φυσικές Επιστήμες» δομείται στις ακόλουθες ενότητες:

- Ζωντανοί οργανισμοί
- Αντικείμενα και υλικά
- Έννοιες και φαινόμενα από το φυσικό κόσμο
- Πλανήτης Γη και διάστημα

Η σειρά παρουσίασης των ενοτήτων αποδίδει την εκκίνηση από τα πιο οικεία και συγκεκριμένα θέματα (ενότητα: ζωντανοί οργανισμοί) προς τα πιο αφηρημένα και ευρεία (ενότητα: πλανήτης Γη και διάστημα). Ωστόσο, δεν αντικατοπτρίζει με απόλυτο τρόπο τη δυσκολία ή συνθετότητα των επιμέρους διδακτικών περιεχομένων, ούτε προτείνει τη διακριτή προσέγγιση των τεσσάρων ενοτήτων. Το ζήτημα επιλογής κατάλληλων διδακτικών περιεχομένων αφορά εκτιμήσεις, και διδακτικές αποφάσεις για τις οποίες είναι υπεύθυνος ο εκπαιδευτικός, ανάλογα με τις συνθήκες, τους περιορισμούς και τις δυνατότητες που θα αναγνωρίσει κάθε χρονιά στο περιβάλλον εργασίας του, τις εμπειρίες και τα ενδιαφέροντα των παιδιών της τάξης του.

Τα διδακτικά περιεχόμενα οργανώθηκαν θεματικά, ώστε να παραπέμπουν στην οργάνωση διδακτικών προγραμμάτων με βάση κάποιο σχετικό θέμα (π.χ. «τόπια και μπάλες», «τα παιδιά του κόσμου») ή με επίκεντρο κάποια έννοια ή φαινόμενο (π.χ. «η ανάπτυξη του φυτού», «το φως και οι σκιές», «η δύναμη του μαγνήτη»), αλλά όχι σε υλοποίηση αποσπασματικών και μη συσχετιζόμενων δραστηριοτήτων.

Ποια είναι τα χαρακτηριστικά της ειδικής διδακτικής μεθοδολογίας για τη μαθησιακή περιοχή «Φυσικές Επιστήμες»;

Η ειδική διδακτική μεθοδολογία για τις Φυσικές Επιστήμες αξιοποιεί δεδομένα από την επιστημονική μεθοδολογία για να συγκροτήσει διδακτικές στρατηγικές, προσαρμοσμένες στο

επίπεδο και τα ενδιαφέροντα των παιδιών αυτής της ηλικίας. Αυτές οι διδακτικές στρατηγικές ενσωματώνονται στην καθημερινή πρακτική με στόχο να διευκολύνουν τα παιδιά να υιοθετήσουν διερευνητική στάση απέναντι σε εμπειρίες και προβλήματα, και παράλληλα να αντιληφθούν την επιστημονική γνώση ως αποτέλεσμα κοινωνικών πρακτικών που διέπονται από συγκεκριμένους κανόνες και διαδικασίες.

Σε αυτά τα πλαίσια, οι διδακτικές στρατηγικές που μπορεί να αναπτυχθούν από κάθε εκπαιδευτικό είναι ποικίλες, για παράδειγμα:

- συστηματική παρατήρηση αντικειμένων ή φαινομένων, με επικέντρωση σε κομβικές παραμέτρους ή μεταβλητές, συλλογή δεδομένων που θα οδηγήσουν σε απαντήσεις ή λύσεις ερωτημάτων που έχουν νόημα για τα ίδια τα παιδιά,
- καταγραφή των δεδομένων που συλλέγουν τα παιδιά από τη συστηματική παρατήρηση ή από άλλες πηγές, με χρήση διαφόρων συμβόλων, σχεδίων, πινάκων, μοντέλων που επιτρέπουν συγκρίσεις,
- ανάλυση και ερμηνεία των δεδομένων που συλλέγουν τα παιδιά, συσχετισμοί, διατύπωση νέων ερωτημάτων και σχεδιασμός τρόπων προσέγγισής τους, πραγματοποίηση μετρήσεων, αναγνώριση επαναλαμβανόμενων μοτίβων και προσπάθεια διατύπωσης κανόνων,

- διατύπωση προβλέψεων ή/και υποθέσεων, οργάνωση πειραματικών καταστάσεων για τον έλεγχο αυτών, με χειρισμό κατάλληλων υλικών και αντικειμένων,
- διαπραγμάτευση ιδεών και διαδικασιών που ακολουθήθηκαν, από κοινού εξαγωγή συμπερασμάτων ή ερμηνειών με σεβασμό προς τα εμπειρικά δεδομένα,
- αναστοχασμός για τον τρόπο δράσης τους, εφαρμογή των νέων γνώσεων σε διαφορετικά πλαίσια ή με διαφορετικούς τρόπους.

Ποιος είναι ο ρόλος του εκπαιδευτικού στις «Φυσικές Επιστήμες»;

Η προσέγγιση εννοιών και φαινομένων από το φυσικό κόσμο οφείλει να προβάλλει την αξία των Φυσικών Επιστημών ως κοινωνική, παγκόσμια δραστηριότητα που εμπλέκεται σε όλα τα επίπεδα της καθημερινής ζωής και δημιουργεί προκλήσεις για σκέψη και δράση. Περιεχόμενα, στόχοι και δραστηριότητες από τη μαθησιακή περιοχή των Φυσικών Επιστημών, έχουν θέση στο καθημερινό ή/και εβδομαδιαίο εκπαιδευτικό πρόγραμμα, απευθύνονται σε όλα τα παιδιά της τάξης, αναγνωρίζοντας την ικανότητα κάθε παιδιού (ανεξάρτητα από το φύλο, την εθνικότητα ή άλλες διαφορές) να προσεγγίσει τον επιστημονικό κόσμο.

Η υλοποίηση ποιοτικών εκπαιδευτικών προγραμμάτων από τη συγκεκριμένη μαθησιακή περιοχή δεν απαιτεί υψηλό επίπεδο επιστημονικών γνώσεων από τον εκπαιδευτικό, αλλά καλή κατανόηση βασικών επιστημονικών εννοιών και

φαινομένων, η οποία συνεπάγεται και την αίσθηση αυτοπεποίθησης του εκπαιδευτικού ότι μπορεί να χειριστεί αυτά τα διδακτικά αντικείμενα. Η διαμόρφωση κατάλληλων μαθησιακών εμπειριών στο πλαίσιο της συγκεκριμένης μαθησιακής περιοχής απαιτεί από τον εκπαιδευτικό να «συμπορευτεί» με τα παιδιά στον κόσμο των επιστημονικών γνώσεων και διαδικασιών.

Προκειμένου να διαμορφώσουν οι εκπαιδευτικοί κατάλληλες μαθησιακές εμπειρίες στα πλαίσια προσέγγισης διδακτικών αντικειμένων ή θεμάτων που σχετίζονται με το φυσικό κόσμο:

- μελετούν το Πρόγραμμα Σπουδών και παράλληλα αναζητούν γνώσεις αναφοράς, τόσο σε σχέση με το γνωστικό περιεχόμενο, όσο και σε σχέση με τις ιδέες που συνήθως εκφράζουν τα παιδιά επί αυτού, ώστε να προσδιορίσουν το διδακτικό αντικείμενο με τρόπο συμβατό με το επιστημονικό μοντέλο περιγραφής και εξήγησης των φαινομένων αλλά και σε συνάρτηση με τις ιδιαιτερότητες της παιδικής σκέψης,
- ανιχνεύουν τις ιδέες των παιδιών της τάξης τους σε σχέση με τις έννοιες και τα φαινόμενα που σκοπεύουν να προσεγγίσουν, ώστε να αξιοποιήσουν αυτά τα δεδομένα στο διδακτικό σχεδιασμό και τη διαδικασία υλοποίησης εκπαιδευτικών δράσεων,
- αξιοποιούν ή οργανώνουν μαθησιακές εμπειρίες με νόημα για τα παιδιά, δηλαδή που να συνδέονται με τα βιώματά τους, να ανταποκρίνονται στις ικανότητές

τους, να αποτελούν πρόκληση για αυτά, να ενεργοποιούν τη σκέψη, τη φαντασία και τη δημιουργικότητα τους, να προκύπτουν από ή να ενεργοποιούν τα ενδιαφέροντά τους,

- αξιοποιούν κατά κύριο λόγο διερευνήσεις, πειραματισμούς, ελεύθερο ή καθοδηγούμενο χειρισμό υλικών, αντικειμένων, μοντέλων και εργαλείων, προβλήματα προς επίλυση, αλλά και τις δυνατότητες που προσφέρουν άλλα μαθησιακά πλαίσια (όπως το παιχνίδι, οι καταστάσεις της καθημερινής ζωής και επίκαιρα γεγονότα, οι ρουτίνες της τάξης, οι δομημένες ή μη διδακτικές διαδικασίες),
- παρέχουν ευκαιρίες και προωθούν τη χρήση διαφόρων συμβολικών συστημάτων σε διαφορετικές φάσεις της διδακτικής διαδικασίας.

Έτσι, οι εκπαιδευτικοί επιχειρούν να προωθήσουν τη μύση των παιδιών στις Φυσικές Επιστήμες και την παράλληλη ανάπτυξη των βασικών ικανοτήτων λαμβάνοντας υπόψη τους τις διαφορετικές ανάγκες και τα ενδιαφέροντα των παιδιών, αλλά και παραμένοντας στα πλαίσια που ορίζει η επιστήμη και ο ορθός λόγος.

Ποιοι είναι οι στόχοι και τα χαρακτηριστικά της αξιολόγησης στις «Φυσικές Επιστήμες»;

Η αξιολόγηση ως συστατικό στοιχείο της επιστημονικής έρευνας, αλλά και της ανάπτυξης της κριτικής και μεταγνωστικής σκέψης, εντάσσεται στις διαδικασίες με τις

οποίες έρχονται σε επαφή τα παιδιά μέσα από την ενασχόλησή τους με τις Φυσικές Επιστήμες.

Οι εκπαιδευτικοί «ανιχνεύουν» τις ιδέες των παιδιών στην αρχή, σε διάφορες φάσεις της μαθησιακής διαδικασίας και στο τέλος των εκπαιδευτικών προγραμμάτων, ώστε να συλλέξουν δεδομένα που θα τους επιτρέψουν να αξιολογήσουν την πρόοδο των παιδιών και παράλληλα τις δικές τους διδακτικές επιλογές. Η καταγραφή των αρχικών ιδεών των παιδιών θα βοηθήσει και τα ίδια τα παιδιά αργότερα, να σκεφτούν κριτικά πάνω στις ιδέες τους, με αφορμή αυτές τις αρχικές καταγραφές (αυτό-αξιολόγηση). Η ανίχνευση των ιδεών των παιδιών μπορεί να γίνει με διάφορους τρόπους, π.χ. με διατύπωση ερωτήσεων, ιχνογράφημα, δραματοποίηση, κατασκευές, αφήγηση ιστοριών.

Η αξιολόγηση από την πλευρά των εκπαιδευτικών δεν αφορά μόνο τις γνωστικές κατακτήσεις των παιδιών αλλά και τις διαδικασίες που χρησιμοποιούν για την προσέγγιση εννοιών και φαινομένων (π.χ. πρακτικές καταγραφής, ανάλυσης, διαπραγμάτευσης, διατύπωση υποθέσεων και συμπερασμάτων). Μια ακόμη διάσταση της αξιολόγησης αφορά την εφαρμογή από τα παιδιά των νέων γνώσεων που αποκτούν σε διαφορετικά πλαίσια, τη διεύρυνση της σκέψης και δράσης τους, το συσχετισμό των μαθησιακών εμπειριών τους με την καθημερινή ζωή.

Επιπλέον, η συστηματική παρατήρηση και καταγραφή δεδομένων προσφέρει τη δυνατότητα στον εκπαιδευτικό να πάρει αποφάσεις για τον προγραμματισμό του εκπαιδευτικού

προγράμματος, να χρησιμοποιήσει συγκεκριμένα δεδομένα για την επικοινωνία και συνεργασία με γονείς ή συναδέλφους.

Πώς συνδέονται οι «Φυσικές Επιστήμες» με τις άλλες μαθησιακές περιοχές;

Η Επιστήμη και η Τεχνολογία είναι δύο πεδία που αναπτύσσονται αμοιβαία και η μεταξύ τους σχέση είναι επίκαιρη όσο ποτέ άλλοτε. Η Τεχνολογία αξιοποιεί τα επιστημονικά δεδομένα και θέτει στην υπηρεσία του ανθρώπου εργαλεία και τεχνικές ελέγχου του περιβάλλοντος. Τα παιδιά διευκολύνονται στην κατανόηση των επιστημονικών εννοιών και φαινομένων χρησιμοποιώντας και μελετώντας τη λειτουργία εργαλείων, και αντίστροφα αντιλαμβάνονται τη χρήση και χρησιμότητα εργαλείων καθώς οικειοποιούνται τις επιστημονικές έννοιες στις οποίες στηρίζεται η λειτουργία τους. Ο επιστημονικός και τεχνολογικός γραμματισμός των παιδιών προωθείται παράλληλα, και η ανάπτυξη σχετικών δεξιοτήτων συμβάλλει με τη σειρά της στην καλλιέργεια της ιδιότητας του πολίτη.

Η μαθησιακή περιοχή των Φυσικών Επιστημών συνδέεται στενά με τις μαθησιακές περιοχές της Γλώσσας και των Μαθηματικών. Η ανάπτυξη δεξιοτήτων σκέψης και επικοινωνίας, η χρήση συμβολισμών και συμβολικών συστημάτων (όπως η γλώσσα, οι πίνακες και τα σχεδιαγράμματα) καλλιεργούνται παράλληλα και στις τρεις

προαναφερθείσες περιοχές. Έτσι, οι επιμέρους πρόοδοι που σημειώνουν τα παιδιά σε περιεχόμενα της μίας μαθησιακής περιοχής, ενισχύουν την κατάκτηση από τα παιδιά περιεχομένων των δύο άλλων μαθησιακών περιοχών.

Η προσέγγιση του φυσικού κόσμου σε ένα πλαίσιο που αναδεικνύει την αξία των ιδεών κάθε παιδιού, που προωθεί τη διαπραγμάτευση και την από κοινού οικοδόμηση νοημάτων, τη σημασία ατομικών πρωτοβουλιών και συλλογικών δράσεων, συνδέεται άρρηκτα με την αντίληψη που διαμορφώνει κάθε παιδί για την προσωπική του ταυτότητα, καθώς και με την ανάπτυξη επικοινωνιακών και κοινωνικών δεξιοτήτων. Ουσιαστικά η προσέγγιση περιεχομένων από τη μαθησιακή περιοχή των Φυσικών Επιστημών αποτελεί κατάλληλο πεδίο για την παράλληλη υλοποίηση στόχων από τη μαθησιακή περιοχή της Προσωπικής και Κοινωνικής ανάπτυξης.

Η προσέγγιση περιεχομένων από τη μαθησιακή περιοχή των Φυσικών Επιστημών που σχετίζονται με τις βασικές λειτουργίες του ανθρώπινου οργανισμού και τη σχέση αλληλεξάρτησης των ανθρώπων με το περιβάλλον συνδέεται με την υλοποίηση στόχων από τη μαθησιακή περιοχή της Υγείας και Φυσικής Ανάπτυξης.

Τέλος, στενή αλληλεπίδραση υπάρχει μεταξύ των μαθησιακών περιοχών των Φυσικών Επιστημών και των Τεχνών. Οι Τέχνες προσφέρουν ποικιλία εκφραστικών μέσων για τα παιδιά και οι Φυσικές Επιστήμες αποτελούν συχνά πηγή έμπνευσης για την καλλιτεχνική δημιουργία.

ΕΝΟΤΗΤΑ: Ζωντανοί Οργανισμοί

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	ΜΑΘΗΣΙΑΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΙΔΕΕΣ ΓΙΑ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ - ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ	
		Η υλοποίηση του στόχου διευκολύνεται όταν για παράδειγμα τα παιδιά...	Οι εκπαιδευτικοί συμβάλλουν στην υλοποίηση του στόχου όταν για παράδειγμα...
Μορφολογικά και άλλα βασικά ¹ χαρακτηριστικά των ζώων ² και των φυτών	<p>Να διακρίνουν τα παρατηρήσιμα εξωτερικά μορφολογικά χαρακτηριστικά των ανθρώπων, των ζώων και των φυτών</p> <p>Να αντιληφθούν τα βασικά χαρακτηριστικά, να κατανοήσουν ομοιότητες και διαφορές σε σχέση με τα παραπάνω στοιχεία και να εντοπίσουν επαναλαμβανόμενα μοτίβα</p>	<ul style="list-style-type: none"> - περιγράφουν ή συμβολίζουν τα μέρη του ανθρώπινου σώματος, του σώματος των ζώων, καθώς και τα μέρη των φυτών με διάφορα μέσα (π.χ. με ιχνογράφημα, με κινητικά παιχνίδια, με κατασκευή μοντέλου από πλαστελίνη κ.ά.) ατομικά ή σε ομαδικό επίπεδο - παρατηρούν τα χαρακτηριστικά των παιδιών της τάξης και παιδιών που ζουν σε άλλες χώρες μέσω εικόνων που εντοπίζουν από αναζήτηση στο Διαδίκτυο - συλλέγουν φωτογραφικό υλικό από τα ζώα που ζουν στο οικείο περιβάλλον, παίζουν παιχνίδια χρησιμοποιώντας εικόνες αποτυπωμάτων οικείων ζώων (π.χ. κότα, γάτα), αναζητούν εικόνες άλλων ζώων από 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ ενθαρρύνουν τα παιδιά να παρατηρούν προσεχτικά τους ζωντανούς οργανισμούς και εξασφαλίζουν εργαλεία και τεχνολογικά μέσα που μπορούν να χρησιμοποιήσουν (π.χ. μαγνητόφωνο, κάμερα, μεγεθυντικό φακό κ.ά.) για τις παρατηρήσεις και την καταγραφή τους ➤ διατυπώνουν ερωτήσεις που διευκολύνουν τα παιδιά να επικεντρωθούν σε σημαντικά χαρακτηριστικά κάθε ζωντανού οργανισμού, τα οποία τον καθιστούν μέλος μιας κατηγορίας (π.χ. μορφολογικά χαρακτηριστικά: λέπια & πτερύγια, φτερά & ράμφος, τέσσερα πόδια, πέλματα, ουρά & μουσούδα/άλλα βασικά χαρακτηριστικά: ζουν στο νερό ή στη στεριά, έρπουν, γεννούν μικρά)

¹ Ο όρος βασικά χαρακτηριστικά αναφέρεται σε χαρακτηριστικά που δεν εντάσσονται στα μορφολογικά χαρακτηριστικά (π.χ. ο τόπος που ζουν, αν γεννάνε αυγά ή μικρά), αλλά συμβάλλουν σε συνδυασμό με τα μορφολογικά χαρακτηριστικά στην κατάταξη των ζωντανών οργανισμών σε κατηγορίες.

² Επιλέχθηκε να μην αντιμετωπιστεί ο άνθρωπος ως ξεχωριστή κατηγορία. ταξινόμησης καθώς **εντάσσεται στα θηλαστικά** και θεωρείται σημαντικό να δίνεται έμφαση στις βιολογικές ομοιότητες του ανθρώπου με τα ζώα ως στοιχείο διευκόλυνσης της ανάπτυξης θετικής στάσης προς τους ζωντανούς οργανισμούς και το περιβάλλον

ηλεκτρονικές και άλλες πηγές και εμπλουτίζουν τις γνώσεις τους σχετικά με τα μορφολογικά χαρακτηριστικά των ζώων και άλλα βασικά χαρακτηριστικά τους,

- δημιουργούν φυτολόγιο με τα φύλλα των φυτών στα οποία έχουν άμεση πρόσβαση, φτιάχνουν αφίσα – κολλάζ με εικόνες φυτών που δεν υπάρχουν στην περιοχή τους, για να αναδείξουν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους, καταγράφουν τις ιδέες τους σχετικά με τη λειτουργία του ριζικού συστήματος των φυτών (στήριξη και νερό) με διάφορους τρόπους
- επιλέγουν διαφορετικούς τρόπους για να εκφράζουν τις παρατηρήσεις τους σχετικά με τις ομοιότητες και διαφορές στα μορφολογικά και σε άλλα βασικά χαρακτηριστικά ανθρώπων, ζώων και φυτών (π.χ. λεκτικά, με σχέδια και γραπτούς συμβολισμούς, με συμβολικό κινητικό παιχνίδι)
- συζητάνε τις παρατηρήσεις τους και τις σχετικές καταγραφές, ώστε να καταλήξουν σε κοινά αποδεκτές σημαντικές ομοιότητες και διαφορές (π.χ. όλα τα φυτά έχουν φύλλα, όλοι οι άνθρωποι έχουν δέρμα, αλλά και τα ψάρια ζουν στο νερό, τα πουλιά πετάνε στον αέρα)

- αξιοποιούν καθημερινές εμπειρίες και προηγούμενες γνώσεις των παιδιών και οργανώνουν (π.χ. ζητώντας τη συνδρομή γονέων, άλλων σχολείων, φορέων της τοπικής κοινότητας) επισκέψεις σε κοντινά πάρκα ή φυτώρια, μονάδες εκτροφής ζώων ή ζωολογικούς κήπους
- αποφεύγουν λεκτικές διατυπώσεις που μπορεί να ενισχύουν την ιδέα των παιδιών περί της χρησιμότητας των μορφολογικών και άλλων κρίσιμων χαρακτηριστικών των ζωντανών οργανισμών (π.χ. ο σκύλος δεν έχει 4 πόδια επειδή του χρειάζονται για να περπατήσει, το ψάρι δεν ζει στο νερό επειδή του αρέσει)

Μορφολογικά και άλλα βασικά χαρακτηριστικά, ως κριτήρια ταξινόμησης στα ζώα και τα φυτά

Να εφαρμόζουν τις γνώσεις που απέκτησαν σχετικά με τα μορφολογικά και άλλα βασικά χαρακτηριστικά των ζωντανών οργανισμών, και να τα υιοθετούν συνδυαστικά ως κριτήρια ταξινόμησης που επιτρέπουν τη συγκρότηση κατηγοριών (ψάρια, αμφίβια, ερπετά, πουλιά, θηλαστικά)

- επισκέπτονται ένα μουσείο φυσικής ιστορίας ή ένα εικονικό ζωολογικό μουσείο, προβληματίζονται και αναζητούν τα κριτήρια ταξινόμησης των ζώων (π.χ. απευθύνουν γράμμα προς τα παιδιά του Δημοτικού σχολείου προκειμένου να λάβουν βοήθεια στο έργο τους)
- δημιουργούν ένα μουσείο φυσικής ιστορίας σε γωνιά της τάξης (με χρήση παιχνιδιών, φωτογραφιών, ιχνογραφημάτων), υιοθετούν κριτήρια ταξινόμησης που σχετίζονται με ομοιότητες και διαφορές μορφολογικών ή/και άλλων βασικών χαρακτηριστικών των ζώων και σημειώνουν σε καρτέλες τα κοινά χαρακτηριστικά κάθε συνόλου
- οργανώνουν δραματικό παιχνίδι, στο οποίο πρωταγωνιστούν άνθρωποι, ζώα, ή φυτά, συζητούν για τις κατάλληλες κινήσεις ώστε να καταλάβουν οι θεατές ποιο ρόλο αναπαριστά κάθε παιδί, χωρίζονται σε ομάδες και υλοποιούν τις κατασκευές (π.χ. αποφασίζουν τη συμβολική κίνηση των ψαριών, κατασκευάζουν λέπια και πτερύγια που κρατούν ή στερεώνουν στα ρούχα τους, κ.ά.)
- διαπραγματεύονται τους τρόπους δράσης προκειμένου να κατασκευάσουν μία μακέτα δάσους, συλλέγουν τις απαραίτητες πληροφορίες, αποφασίζουν τα σύνολα φυτών που θα δημιουργήσουν, χωρίζονται σε ανάλογες ομάδες και κατασκευάζουν π.χ. δέντρα, θάμνους, χόρτα, χρησιμοποιούν

- σχεδιάζουν διδακτικές καταστάσεις με συνθήκες που αναδεικνύουν την αναγκαιότητα δημιουργίας συνόλων των ζωντανών οργανισμών και δίνουν νόημα στην υιοθέτηση κοινά αποδεκτών κριτηρίων κατάταξης (π.χ. παίζουν το ρόλο επιστημόνων για να φτιάξουν τη γωνιά –μουσείο, φτιάχνουν αφίσα για τα ερπετά με τέτοιο τρόπο ώστε όποιος τη δει να καταλάβει ποια ζώα είναι ερπετά)
- διευκολύνουν τα παιδιά να καταλάβουν τη σημασία της δημιουργίας συσχετισμών μεταξύ των βασικών χαρακτηριστικών για τη συγκρότηση των κατηγοριών παρέχοντας συγκεκριμένα παραδείγματα (π.χ. η φάλαινα δεν είναι ψάρι: ζει στο νερό, αλλά δεν έχει λέπια, γεννάει μικρά)
- ενισχύουν τη διατύπωση συμπερασμάτων από τα ίδια τα παιδιά σχετικά με τα κριτήρια ταξινόμησης δίνοντάς τους ευκαιρίες να μιλούν για αυτά και να τα χρησιμοποιούν (π.χ. με ερωτήσεις όπως: «Πώς θα αποφασίσουμε σε ποια ομάδα θα βάλουμε το σπουργίτι;», «Ποιον τίτλο να δώσουμε στην αφίσα με το φίδι, τη σαύρα, και τη χελώνα;»)
- αξιοποιούν ευκαιρίες που προκύπτουν από τις συζητήσεις για τα μορφολογικά χαρακτηριστικά των ανθρώπων για να αναδείξουν ζητήματα ισότητας όλων των ανθρώπων ανεξαρτήτως των

		<p>σχετική ορολογία (π.χ. φυλλοβόλο, αειθαλής)</p> <ul style="list-style-type: none"> - δημιουργούν γλωσσοδέτες ή αινίγματα σχετικά με τους ζωντανούς οργανισμούς, χρησιμοποιώντας ως κομβικά σημεία περιγραφής μορφολογικά και άλλα βασικά χαρακτηριστικά, καταγράφουν τα αινίγματά τους (π.χ. με λέξεις ή/και απεικονίσεις), τα θέτουν στα παιδιά της διπλανής τάξης, της Α΄ Δημοτικού, στους συγγενείς τους κ.λπ. 	<p>παρατηρούμενων μορφολογικών διαφοροποιήσεων</p>
<p>Αισθήσεις, αισθητήρια όργανα στα ζώα</p>	<p>Να αντιληφθούν τη σημασία των αισθήσεων και των αισθητηρίων οργάνων για τον άνθρωπο και τα ζώα</p>	<ul style="list-style-type: none"> - επιχειρούν να αντιληφθούν τα ερεθίσματα από το περιβάλλον απομονώνοντας κάθε φορά μία αίσθηση (π.χ. κλείνουν τα μάτια και δοκιμάζουν να τοποθετήσουν ένα κουτί στο τραπέζι, κλείνουν τη μύτη και δοκιμάζουν να ξεχωρίσουν ένα άρωμα από το νερό), διατυπώνουν τα συναισθήματά τους, τις δυσκολίες που συνάντησαν και τους τρόπους που βρήκαν για να ολοκληρώσουν τα έργα. - διαπιστώνουν από προσωπικές τους εμπειρίες ή μέσω αφηγήσεων και παραμυθιών ότι συχνά τα δεδομένα που παίρνουμε από μια μόνο αίσθηση μπορεί να μας παραπλανούν (π.χ. μόνο με την αίσθηση της αφής μπορεί να αντιληφθούμε ένα παγάκι στην παλάμη μας ως κάτι πολύ ζεστό, μόνο με την όραση δεν μπορούμε να ξεχωρίσουμε το αλάτι από τη ζάχαρη) και επομένως χρειαζόμαστε τη βοήθεια περισσότερων αισθήσεων ώστε να συλλέξουμε πληροφορίες με πιο έγκυρο τρόπο (π.χ. ποια ή ποιες άλλες αισθήσεις απαιτούνται σε κάθε περίπτωση για την 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ διευκολύνουν τα παιδιά να εκφράσουν τις ιδέες τους για τις αισθήσεις και τα αισθητήρια όργανα οργανώνοντας ποικιλία καταστάσεων ώστε κάθε παιδί να μπορεί να αξιοποιήσει διαφορετικά πλαίσια (π.χ. τον προφορικό λόγο, το σχέδιο, την κίνηση) για να εκφράσει τις ιδέες του ➤ αναδεικνύουν την αναγκαιότητα των αισθήσεων για την αντίληψη του κόσμου που μας περιβάλλει και για την αντιμετώπιση πιθανών κινδύνων (π.χ. αξιοποιούν καθημερινές καταστάσεις «Πώς καταλαβαίνουμε ότι το νερό της βρύσης είναι πολύ ζεστό, ώστε να μην καούμε;», δημιουργούν καταστάσεις προβληματισμού «Ποιες αισθήσεις χρησιμοποιεί ένα ζώο για να προφυλαχτεί από ένα άλλο ζώο που θέλει να το φάει;») ➤ οργανώνουν καταστάσεις στις οποίες αναδεικνύεται η αναγκαιότητα συνδυασμού δύο ή και περισσότερων αισθήσεων, και η

		<p>ακριβή αντίληψη των πραγμάτων)</p> <ul style="list-style-type: none"> - αναζητούν πληροφορίες σχετικά με την αξιοποίηση των αισθήσεων από διάφορα ζώα ανάλογα με τον τόπο που ζουν και τις ανάγκες τους (π.χ. η κουκουβάγια έχει πολύ δυνατή όραση και μπορεί να βρίσκει την τροφή της τη νύχτα, ο τυφλοπόντικας δεν έχει μάτια, βρίσκει την τροφή του με άλλες αισθήσεις) και παρουσιάζουν τα δεδομένα που συνέλεξαν (π.χ. φτιάχνοντας ιστορίες, ιχνογραφήματα ή ένα βιβλίο σχετικά με την αξιοποίηση των αισθήσεων από διάφορα ζώα, παίζοντας κουκλοθέατρο κ.ά.) 	<p>επεξεργασία των πληροφοριών που λαμβάνουμε από τις αισθήσεις, για την ακριβή και ασφαλή αντίληψη του περιβάλλοντος</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ δημιουργούν ευκαιρίες για προβληματισμό και ενισχύουν την ευαισθητοποίηση των παιδιών σε θέματα αναπηρίας, προβάλλοντας τις ιδιαίτερες δεξιότητες που αναπτύσσουν τα άτομα με αισθητηριακές αναπηρίες και την ομοιότητα ανάμεσα σε αυτά τα άτομα και τα άτομα τυπικής ανάπτυξης (π.χ. έχουν εξίσου με όλους προτιμήσεις, αντιρρήσεις, φόβους και ελπίδες)
<p>Βασικές βιολογικές λειτουργίες του ανθρώπινου οργανισμού ξεκινώντας από το πεπτικό σύστημα³ και κατόπιν προσέγγιση των άλλων συστημάτων</p>	<p>Να αντιληφθούν την ύπαρξη πολλών οργάνων στο εσωτερικό του σώματος, να προβληματιστούν σχετικά με τον τρόπο λειτουργίας τους, να αναπτύξουν κατάλληλο λεξιλόγιο για να περιγράψουν τα παραπάνω στοιχεία</p>	<ul style="list-style-type: none"> - εκφράζουν τις απόψεις τους σχετικά με αυτό που νομίζουν ότι υπάρχει μέσα στο σώμα (υποβοηθούμενα από τον/την εκπαιδευτικό με ανοιχτές ερωτήσεις, όπως «τι έφτιαξες;», «αυτό τι είναι;», «πώς το σκέφτηκες και το έφτιαξες έτσι;») - αναζητούν πληροφορίες, καταγράφουν και παρουσιάζουν τα αποτελέσματα των αναζητήσεών τους σχετικά με τα όργανα και τις λειτουργίες τους (π.χ. με τη βοήθεια των μαθητών του Δημοτικού αναζητούν πληροφορίες στα βιβλία του Δημοτικού, σε ηλεκτρονικές πηγές κ.ά.) 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ εντοπίζουν εναλλακτικές ιδέες των παιδιών σχετικά με το εσωτερικό του ανθρώπινου σώματος και τις λαμβάνουν υπόψη τους κατά την οργάνωση σχετικών εκπαιδευτικών προγραμμάτων ➤ διευκολύνουν τα παιδιά να διακρίνουν τα διάφορα όργανα στο εσωτερικό του ανθρώπινου σώματος και να αντιληφθούν τα οργανικά συστήματα (π.χ. με ερωτήσεις: «Τα περισσότερα παιδιά σχεδίασαν μία καρδιά στο περίγραμμα του ανθρώπινου σώματος, αλλά πώς το ξέρουμε ότι υπάρχει και πώς καταλαβαίνουμε πού βρίσκεται στο σώμα μας;», με καταστάσεις προβληματισμού «Αν

³ Το πεπτικό σύστημα φαίνεται να είναι το πιο γνωστό και οικείο σύστημα στα μικρά παιδιά και προτείνεται ως αφετηρία των οργανικών συστημάτων κατά την οργάνωση δραστηριοτήτων με θέμα το ανθρώπινο σώμα.

		<ul style="list-style-type: none"> - αποτυπώνουν σε χαρτί του μέτρου το περίγραμμα του σώματος κάποιων παιδιών και τοποθετούν μέσα στο περίγραμμα τα όργανα του σώματος με κολλητική πλαστελίνη, (εμπλουτίζοντας τα σώματα και με άλλα όργανα καθώς προχωρούν στις διερευνήσεις τους), φτιάχνουν καρτέλες με την ονομασία κάθε οργάνου και σχετικές περιγραφές. - συνθέτουν μικρό κείμενο με πρόσκληση για επίσκεψη στην τάξη και ερωτήσεις, το οποίο απευθύνουν μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου ή γράμματος σε ειδήμονες (π.χ. γονέα ιατρό), προκειμένου να λάβουν πληροφορίες σχετικά με τα όργανα του ανθρώπινου σώματος και τις λειτουργίες τους. 	<p>τρέξουμε πολύ γρήγορα, τι αλλαγές παρατηρούμε στον οργανισμό;», με την ενθάρρυνση της χρήσης συμβόλων στις απεικονίσεις της λειτουργίας των οργανικών συστημάτων (π.χ. χρησιμοποιούν βελάκια για να αποτυπώσουν το ταξίδι της τροφής σε αφίσα που παρουσιάζει το πεπτικό σύστημα)</p>
	<p>Να εξοικειωθούν με μοντέλα αναπαράστασης των οργανικών συστημάτων που δείχνουν τη σύνδεση των οργάνων και τη λειτουργία τους και να τα χρησιμοποιούν για να συσχετίζουν τα όργανα κάθε συστήματος</p>	<ul style="list-style-type: none"> - εξοικειώνονται με διάφορα μοντέλα αναπαράστασης των βασικών οργάνων και συστημάτων του ανθρώπινου οργανισμού (π.χ. ένα πρόπλασμα ανθρώπινου σώματος, μία αφίσα που απεικονίζει το εσωτερικό του σώματος, ένα σχετικό λογισμικό) - μελετούν αφίσα που παρουσιάζει σχηματικά τη λειτουργία του πεπτικού συστήματος, ακούν σχετικές ιστορίες και παραμύθια, παρακολουθούν στον υπολογιστή βίντεο σχετικά με το σκελετό και τη λειτουργία των μυών - αποδίδουν με διάφορους τρόπους τα δεδομένα που συλλέγουν κάθε φορά, όπως α) 	<p>➤ παρουσιάζουν με κατάλληλο για τα μικρά παιδιά τρόπο τα δεδομένα σχετικά με το εσωτερικό του ανθρώπινου σώματος, τα μοντέλα και τα προπλάσματα, ώστε να τα αντιμετωπίσουν ως εργαλεία γνώσης, δίνουν σε κάθε παιδί τον απαραίτητο χρόνο για να εξοικειωθεί μαζί τους και να τα χρησιμοποιήσει σε κλίμα ασφάλειας (π.χ. παρουσιάζουν το πρόπλασμα του ανθρώπινου σώματος στην τάξη, συστήνοντάς το ως κούκλα με όνομα, επενδύουν με παιγνιώδεις διαδικασίες την επεξεργασία αφίσας που απεικονίζει τα βασικά εσωτερικά όργανα, με γλωσσοδέτες</p>

		<p>κατασκευάζουν μοντέλο από πλαστελίνη διαφορετικού χρώματος για τους μύες και τα οστά, β) δημιουργούν μοντέλα του ανθρώπινου σώματος δύο και τριών διαστάσεων και εμπλουτίζουν με αυτά τη γωνιά του ιατρείου, τα αξιοποιούν κατά το ελεύθερο ή οργανωμένο παιχνίδι σε αυτή τη γωνιά καθώς παίζουν σχετικούς ρόλους</p>	<p>και σχετικά τραγούδια, με παραμύθια και ιστορίες)</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ εμπλουτίζουν την εκπαιδευτική διαδικασία με ποικιλία μοντέλων (δισδιάστατα, τρισδιάστατα, animated)
	<p>Να αντιληφθούν τη σχέση ανάμεσα στην καλή λειτουργία των οργάνων του σώματος και την καλή υγεία</p>	<ul style="list-style-type: none"> - αξιοποιούν τα δεδομένα που επεξεργάστηκαν σχετικά με τα όργανα του ανθρώπινου σώματος και τη λειτουργία τους, ώστε να προσεγγίσουν σχέσεις αιτίου –αποτελέσματος σχετικά με την υγεία και την ασθένεια των ανθρώπων (π.χ. φτιάχνουν καρτέλες με οδηγίες για την αποφυγή μολύνσεων , φτιάχνουν ιστορίες για παιδιά που δεν προσέχουν πώς μασούν, και τις επιπτώσεις αυτής της συμπεριφοράς στο πεπτικό σύστημα) - οργανώνουν φανταστική τηλεοπτική ή ραδιοφωνική εκπομπή κατά την οποία μερικά παιδιά γίνονται δημοσιογράφοι και άλλα γιατροί, οι οποίοι δίνουν πληροφορίες για τα όργανα και τα οργανικά συστήματα και συμβουλές για την καλή λειτουργία τους, καλούν τα παιδιά της διπλανής τάξης να παρακολουθήσουν την ‘εκπομπή’ 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ επιδιώκουν την ανάδειξη της σχέσης ανάμεσα στη λειτουργία των οργάνων και των οργανικών συστημάτων του ανθρώπινου σώματος, με την υιοθέτηση υγιεινών συμπεριφορών, εμπλέκοντας περιεχόμενα, μαθησιακούς στόχους και δράσεις που αφορούν την αγωγή υγείας (π.χ. στοματική υγεία, μικρόβια/ πλύσιμο χεριών, καλή λειτουργία των οργάνων: μύτη, μάτια, αυτιά, στόμα, στομάχι, την καλή υγεία ή την ασθένεια) ➤ δίνουν στα παιδιά τη δυνατότητα να εφαρμόζουν τις γνώσεις που αποκτούν από την προσέγγιση των οργάνων και των συστημάτων σε διάφορα πλαίσια, με δραστηριότητες επέκτασης όπως παιχνίδια, κατασκευές, επινόηση ιστοριών, επίλυση προβλημάτων

<p>Η διαδικασία της ζωής – Βασικές βιολογικές λειτουργίες όλων των ζωντανών οντοτήτων: ανάγκες των ζωντανών οργανισμών για επιβίωση, εξάρτηση από το περιβάλλον για τροφή, νερό αέρα, ανάπτυξη και αναπαραγωγή⁴</p>	<p>Να εκφράζουν με διάφορα μέσα τις ιδέες τους για τη διαδικασία της ζωής, να περιγράφουν βασικές βιολογικές λειτουργίες των ζωντανών οργανισμών και να αντιλαμβάνονται τις ανάγκες τους για επιβίωση, να διακρίνουν διαφορετικά στάδια ανάπτυξης και να αντιληφθούν ότι ο κύκλος της ζωής περιλαμβάνει αλλαγές σε διάφορα χαρακτηριστικά, ενώ άλλα παραμένουν αμετάβλητα</p>	<ul style="list-style-type: none"> - φροντίζουν μικρά ζώα/φυτά στο σπίτι ή στο σχολείο, για εύλογο μικρό χρονικό διάστημα, εκφράζουν τα συναισθήματά τους και καταγράφουν, τις υποχρεώσεις που έχουν και τις παρατηρήσεις τους - επιλέγουν διαφορετικούς τρόπους για να διατυπώσουν τις ιδέες τους σχετικά με τη βιολογική ανάπτυξη ζωντανών οργανισμών (π.χ. λεκτικά, με ιχνογράφημα, βάζοντας εικόνες σε κυκλική σειρά, με συμβολική κίνηση) και συλλέγουν πληροφορίες για τις ανάγκες τους για επιβίωση - συλλέγουν και μελετούν φωτογραφίες ανθρώπων (π.χ. μωρό, παιδί, έφηβη, γυναίκα, γιαγιά) και του εαυτού τους σε μικρότερη ηλικία εντοπίζοντας διαφορετικά στάδια στη ζωή ενός ανθρώπου, συσχετίζοντας κάθε στάδιο με διαφορετικά χαρακτηριστικά και ασχολίες (π.χ. εντοπίζουν διαφορές στο ύψος, βάρος, δέρμα-ρυτίδες κ.α.) - αναζητούν πληροφορίες και περιγράφουν τα στάδια ανάπτυξης οικείων στα παιδιά ζώων (π.χ. τα νεογέννητα γατάκια: βγαίνουν από την κοιλιά της μητέρας τους, δεν περπατούν, τα θηλάζει και τα πλένει η μητέρα τους κ.λπ./η πεταλούδα: αρχικά είναι στο αυγό, μετά γίνεται κάμπια, χρυσαλλίδα σε κουκούλι και τέλος μεταμορφώνεται σε πεταλούδα) 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ προτείνουν καταστάσεις ελέγχου ή προβληματισμού για τις ανάγκες των ζωντανών οργανισμών (π.χ. «Μπορεί να μεγαλώσει ο σκύλος ή το γατάκι αν δεν έχει τροφή;», «Τι θα συμβεί αν αφήσουμε το ένα φυτό δίπλα στο παράθυρο και βάλουμε το άλλο μέσα στο ντουλάπι;») και διευκολύνουν τα παιδιά στην υιοθέτηση διαδικασιών ελέγχου των ιδεών τους (π.χ. διαπραγματεύονται τα στοιχεία που χρειάζεται να παρατηρήσουν και να καταγράψουν τα παιδιά) ➤ οργανώνουν διδακτικές καταστάσεις που βοηθούν τα παιδιά να αντιληφθούν α) την ανάπτυξη ως σταδιακή διαδικασία που απαιτεί χρόνο (π.χ. μετράνε πόσες μέρες χρειάζεται ο σπόρος για να βλαστήσει / να βγάλει άνθος / καρπό, τοποθετούν σε σειρά εξέλιξης φωτογραφίες από τη ζωή μελών της οικογένειάς τους), β) ότι η ταυτότητα του οργανισμού παραμένει ίδια ανεξάρτητα από τις παρατηρούμενες διαφοροποιήσεις κατά τα διαδοχικά στάδια ανάπτυξης, γ) να συνειδητοποιήσουν ότι η ζωή των οργανισμών συνεχίζεται μέσα από τη διαδικασία της αναπαραγωγής (π.χ. αναπαριστούν τη συνέχιση της ζωής μέσα από τη διαδικασία αναπαραγωγής: σπόρος → φυτό → σπόροι → νέα φυτά)
--	---	--	--

4 Η προσέγγιση του συγκεκριμένου περιεχομένου αναπτύσσεται παράλληλα με σχετικούς μαθησιακούς στόχους της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης.

		<ul style="list-style-type: none"> - φυτεύουν σπόρο πιπεριάς, παρατηρούν και καταγράφουν την ανάπτυξη του φυτού, χρησιμοποιούν αυτοσχέδια εργαλεία μέτρησης, όπως καλαμάκι ή σχοινάκι για το ύψος του βλαστού, πραγματοποιούν ελέγχους σχετικά με τους παράγοντες που ευνοούν την ανάπτυξη των φυτών, συγκρίνουν την ανάπτυξη δύο ίδιων φυτών ελέγχοντας κάθε φορά έναν παράγοντα όπως πότισμα, φυσικό φως, χώμα κ.ά. - μελετούν τα χαρακτηριστικά που φέρουν από τους γονείς τους, δημιουργούν το γενεαλογικό τους δέντρο και σημειώνουν τις ομοιότητες ανάμεσα στους γονείς και τα παιδιά με στόχο να προσεγγίσουν το νέο οργανισμό ως συνέχεια των οργανισμών που αναπαράχθηκαν 	
<p>Διάκριση ζωντανών –μη ζωντανών οντοτήτων (με βάση τις βιολογικές λειτουργίες των ζωντανών οντοτήτων), η φροντίδα και προστασία των έμβιων όντων από τον άνθρωπο</p>	<p>Να αντιληφθούν ότι όλοι οι ζωντανοί οργανισμοί διακρίνονται από τους μη ζωντανούς με βάση την ικανότητά τους να επιτελούν ορισμένες λειτουργίες και να αποκτήσουν θετική στάση απέναντι στα έμβια όντα - φυτά και ζώα</p>	<ul style="list-style-type: none"> - προσεγγίζουν το ερώτημα «πώς καταλαβαίνουμε ότι κάτι έχει ζωή» ταξινομώντας διάφορα όντα σε ζωντανά, κάποτε ζωντανά -φυτό που έχει μαραθεί, μη ζωντανά -παιχνίδια, αντικείμενα - αντιπαραθέτουν ζωντανούς οργανισμούς και μη ζωντανές απομιμήσεις τους όπως ένα πλαστικό γατάκι με ένα ζωντανό -από φωτογραφία), πραγματοποιούν σχετικούς ελέγχους, αιτιολογούν τα συμπεράσματά τους - διακρίνουν την εμπρόθετη κίνηση ενός ζωντανού οργανισμού από την κίνηση που προκαλείται σε μη ζωντανά όντα από φυσική ή 	<p>➤ αντιλαμβάνονται τη δυσκολία που έχουν τα παιδιά να κατανοήσουν τα δικά τους στάδια ανάπτυξης (λόγω της εκτεταμένης στο χρόνο διαδικασίας εξέλιξης) και τις δικές τους ανάγκες (αφού αυτές ικανοποιούνται από άλλους) και σχεδιάζουν διδακτικές παρεμβάσεις ώστε να διευκολύνουν τη συνειδητοποίηση των βιολογικών αναγκών και της εξέλιξής τους (π.χ. ενθαρρύνουν τα παιδιά να αποτυπώσουν την ατομική τους πορεία στο χρόνο, μετρούν το ύψος τους/το μήκος της πατούσας ανά δίμηνο, θέτουν στα παιδιά το ερώτημα «Πώς καταλαβαίνουμε ότι έχουμε μεγαλώσει;» «Πόσες φορές την ημέρα</p>

		<p>μηχανική ώθηση, από τον αέρα (π.χ. παίζοντας με μηχανικά παιχνίδια και απομιμήσεις ζωντανών οργανισμών εξετάζουν τους περιορισμούς της κίνησής τους: τελειώνει όταν πατήσουμε το κουμπί, σταματά όταν δεν το φυσάμε, δεν το σπρώχνουμε)</p> <ul style="list-style-type: none"> - αναζητούν πληροφορίες σε βιβλία, στο διαδίκτυο σχετικά με ζώα που έζησαν στο παρελθόν (κάποτε ζωντανά), που έχουν πια εξαφανιστεί (π.χ. δεινόσαυροι), διακρίνουν τα ζώα αυτά από τα φανταστικά πλάσματα ή μυθολογικά ζώα (π.χ. που συναντούμε μόνο στα παραμύθια ή τους μύθους) - προσεγγίζουν τη σχέση που αναπτύσσεται ανάμεσα στους ανθρώπους, τα ζώα και τα φυτά μέσω παραμυθιών, ιστοριών, αφηγήσεων (π.χ. τα παιδιά ρωτούν συγγενείς και φίλους τους για τη σχέση τους με κάποιο ζώο ή φυτό και μεταφέρουν αυτές τις εμπειρίες στο σχολείο, αφηγούνται δικές τους σχετικές εμπειρίες) 	<p>πίνουμε νερό και τρώμε φαγητό;»)</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ λαμβάνουν υπόψη τους ότι η κίνηση είναι συχνά παραπλανητική ως κριτήριο διάκρισης ζωντανού-μη ζωντανού και σχεδιάζουν προσεκτικά σχετικές διδακτικές δραστηριότητες ➤ ευαισθητοποιούν τα παιδιά σε σχέση με τη φροντίδα και την κάλυψη αναγκών των ζώων και των φυτών (π.χ. με δημιουργία λίστας απαραίτητων δράσεων για την «υπεύθυνη» κατοχή ζώων συντροφιάς ή για τη φροντίδα ενός νέου δέντρου στην αυλή του σχολείου)
<p>Οι ζωντανοί οργανισμοί στο περιβάλλον τους και η ανθρώπινη δραστηριότητα ως παρέμβαση επί της</p>	<p>Να διερευνήσουν τις σχέσεις αλληλεξάρτησης ανάμεσα στους ζωντανούς οργανισμούς και το περιβάλλον στο οποίο ζουν,</p>	<ul style="list-style-type: none"> - αναζητούν πληροφορίες σε σχέση με το περιβάλλον ζωής των ζώων και φυτών (π.χ. έδαφος και συνθήκες ανάπτυξης φυτών, φωλιές και τροφή ζώων) αρχικά σε οικείο περιβάλλον, όπως στην αυλή του σχολείου, αργότερα σε άλλα περιβάλλοντα μέσω Διαδικτύου ή με επισκέψεις, καταγράφουν και 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ αξιοποιούν στοιχεία του τοπικού περιβάλλοντος για την επιλογή θεμάτων και την υλοποίηση σχετικών εκπαιδευτικών δράσεων (π.χ. το εκπαιδευτικό πρόγραμμα ξεκινά με την άμεση μελέτη ζωντανών οργανισμών στο αστικό περιβάλλον ή σε φυσικό περιβάλλον κοντά σε υδάτινες πηγές,

<p>φυσικής ισορροπίας⁵</p>	<p>να συσχετίζουν κάποιους οργανισμούς μεταξύ τους με κριτήριο απλές τροφικές σχέσεις, να εντοπίζουν φυσικούς πόρους που εκμεταλλεύεται ο άνθρωπος</p>	<p>παρουσιάζουν τις παρατηρήσεις τους διοργανώνοντας έκθεση φωτογραφιών(π.χ. για τη φωλιά του χελιδονιού, τη μυρμηγκοφωλιά, τον ιστό της αράχνης)</p> <ul style="list-style-type: none"> - παρατηρούν το άμεσο περιβάλλον όπου ζουν (εσωτερικούς και υπαίθριους χώρους), εξετάζουν αν καλύπτονται και πώς, οι ανθρώπινες ανάγκες διαβίωσης στις σύγχρονες συνθήκες ζωής, - συγκρίνουν την επίδραση διαφορετικών χαρακτηριστικών του περιβάλλοντος στην υγεία των ανθρώπων, στην ανάπτυξη των ζώων και των φυτών (π.χ. καθαρός αέρας / καυσαέρια, φυσικοί ήχοι / ηχορύπανση, καθαρό νερό / ρύπανση υδάτων, εκτάσεις πρασίνου / δομημένο περιβάλλον) - προβληματίζονται σχετικά με την κάλυψη των διατροφικών αναγκών διάφορων ζώων π.χ. «αν χαθούν όλα τα ποντίκια ποια ζώα δε θα έχουν φαγητό;» «αν η αρκούδα δε βρει φαγητό τι θα συμβεί;» 	<p>ανάλογα με τη θέση του νηπιαγωγείου)</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ δίνουν προτεραιότητα σε δραστηριότητες που περιλαμβάνουν άμεση παρατήρηση των ζωντανών οργανισμών και του περιβάλλοντος ➤ επιλέγουν την προσέγγιση απλών, οικείων στα παιδιά, τροφικών σχέσεων των ζωντανών οργανισμών (με τη μορφή αλυσίδας και όχι δικτύου), όπως α) φύλο ενός φυτού → κάμπια → πουλί, β) το φύκι → η γαρίδα → μικρό ψάρι → μεγάλο ψάρι, γ) σιτάρι → ποντίκι → φίδι → αετός ➤ προτείνουν στα παιδιά τη χρήση συμβόλων για την αναπαράσταση των σχέσεων αλληλεξάρτησης ανάμεσα στους ζωντανούς οργανισμούς και ανάμεσα σε αυτούς και το περιβάλλον τους (π.χ. απεικονίσεις με βελάκια, κατασκευές τύπου «αλυσίδα», μόμπιλ, συμβολική χρήση σχοινιών)
---------------------------------------	--	--	---

⁵ Η προσέγγιση του συγκεκριμένου περιεχομένου επίσης αναπτύσσεται παράλληλα με σχετικούς μαθησιακούς στόχους της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης

	<p>Να αναγνωρίσουν την ανθρώπινη δραστηριότητα ως παράγοντα που μπορεί να διαταράξει ή να διαφυλάξει την ισορροπία της φύσης, να εκτιμήσουν την αναγκαιότητα υιοθέτησης στάσεων και συμπεριφορών που συμβάλλουν στην προστασία του περιβάλλοντος, και να αρχίσουν να τις υιοθετούν</p>	<ul style="list-style-type: none"> - χρησιμοποιούν μακέτα δάσους, η οποία περιλαμβάνει τα διάφορα είδη ζωντανών οργανισμών που ζουν σε αυτό, για να επισημάνουν μέσω συμβολικού παιχνιδιού τις επιπτώσεις της υπερβολικής ή παράνομης υλοτόμησης, αναζητούν και διαπραγματεύονται κανόνες για την προστασία του δάσους - με αφορμή δημοσιεύματα του τύπου ή επίκαιρα περιστατικά που σχετίζονται με τη διαχείριση των διαθέσιμων φυσικών πόρων (π.χ. περί λειψυδρίας σε διάφορες περιοχές, περί φυσικού αερίου), διερευνούν τις επιπτώσεις διαφορετικών συμπεριφορών του ανθρώπου μέσω υποθετικών σεναρίων και σχετικών δραματικών παιχνιδιών - καταγράφουν τα έμβια όντα με τα οποία μοιράζονται το φυσικό περιβάλλον (στην αυλή, στο πάρκο, στην πλατεία), εντοπίζουν ανθρώπινες συμπεριφορές που μπορεί να διαταράσσουν ή να προστατεύουν την ανάπτυξή τους και τις υιοθετούν, στο μέτρο των δυνατοτήτων τους (π.χ. κατά το παιχνίδι τους στο ύπαιθρο) 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ διευκολύνουν τα παιδιά να αντιληφθούν την ατομική τους ευθύνη για τη διατάραξη ή προστασία της φυσικής ισορροπίας (π.χ. «Τι μπορείς να κάνεις το σκουπίδι σου όταν είμαστε εκδρομή;», «Τι να κάνουμε όταν πλένουμε τα δόντια μας για να μη σπαταλάμε πολύ νερό;») ➤ προωθούν τη συνεργασία με τους γονείς, το εκπαιδευτικό προσωπικό, το συστεγαζόμενο σχολείο, τους παράγοντες της τοπικής κοινότητας, ώστε να δώσουν στα παιδιά τη δυνατότητα να συμμετάσχουν σε συλλογικές δράσεις για την προστασία της φυσικής ισορροπίας και την εξοικονόμηση φυσικών πηγών (π.χ. συντάσσουν από κοινού, με μαθητές του Δημοτικού και γονείς, επιστολή - αίτημα τοποθέτησης κάδου ανακύκλωσης στο σχολείο) ➤ υιοθετούν οι ίδιοι πρότυπα συμπεριφοράς μέσα στην τάξη που συμβάλλουν στην προστασία του περιβάλλοντος και στην εξοικονόμηση φυσικών πηγών, αξιοποιούν ρουτίνες της τάξης ώστε να οι συμπεριφορές αυτές να σταθεροποιηθούν και να προκύπτουν αυθόρμητα από τα παιδιά
--	--	--	---

ΕΝΟΤΗΤΑ: Αντικείμενα & υλικά

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	ΜΑΘΗΣΙΑΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΙΔΕΕΣ ΓΙΑ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ - ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ	
		Η υλοποίηση του στόχου διευκολύνεται όταν για παράδειγμα τα παιδιά...	Οι εκπαιδευτικοί συμβάλλουν στην υλοποίηση του στόχου όταν για παράδειγμα...
Ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των αντικειμένων	Να διερευνήσουν κατάλληλες χρήσεις διαφόρων αντικειμένων, να τα διακρίνουν και να τα περιγράψουν με αναφορά στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους, να επινοούν νέες χρήσεις διαφόρων αντικειμένων εφαρμόζοντας γνώσεις που απέκτησαν σχετικά με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους	<ul style="list-style-type: none"> - παρατηρούν, χειρίζονται και περιγράφουν διάφορα αντικείμενα σχετικά με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους, όπως: μορφή-σχήμα (π.χ. στρογγυλό, με γωνίες, σαν γραμμή, γεμάτο, άδειο, κλειστό, ανοιχτό), μέγεθος-διαστάσεις - αναφέρονται σε περιστατικά χρήσης διαφόρων αντικειμένων, προσεγγίζοντας την καταλληλότητα και τους κανόνες χρήσης τους ανάλογα με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους (π.χ. στο ποδόσφαιρο παίζουμε με μπάλα γιατί κυλάει, τα κουτιά είναι άδεια και μέσα βάζουμε αντικείμενα που χωράνε) - χρησιμοποιούν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των αντικειμένων ως κριτήρια συγκρότησης ομάδων σε καθημερινές καταστάσεις και ρουτίνες της τάξης όπως α) επιλέγουν από διάφορα άχρηστα αντικείμενα τα κατάλληλα για να κατασκευάσουν κολλάζ μόνο με στρογγυλά αντικείμενα ή μόνο με αντικείμενα που μοιάζουν σαν γραμμή, β) τακτοποιούν τα αντικείμενα καθημερινής χρήσης στην τάξη με κριτήριο τις διαστάσεις τους, σε δοχεία - 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ παρέχουν ποικιλία αντικειμένων, υλικών και μέσων που να μπορούν τα παιδιά να χειριστούν με ασφάλεια, σε κατάλληλα διαμορφωμένο χώρο (π.χ. τα ρευστά υλικά σε αδιάβροχη επιφάνεια, κουτάλια και δοχεία για χειρισμό της άμμου) ➤ ζητούν από τα παιδιά να διηγούνται, να ζωγραφίζουν εμπειρίες τους σχετικά με τη χρήση διαφόρων αντικειμένων σε διάφορες περιστάσεις και τους επιτρέπουν να δοκιμάζουν διαφορετικές χρήσεις αντικειμένων (π.χ. χαλασμένοι μαρκαδόροι ως στάμπες ή εργαλεία στη γωνιά της πλαστελίνης) ➤ αξιοποιούν καθημερινές καταστάσεις, ρουτίνες και περιορισμούς που προκύπτουν (π.χ. το δέντρο χρειάζεται πότισμα αλλά δεν έχουμε κουβά) ώστε να κινητοποιούν τα παιδιά να χειριστούν αντικείμενα και υλικά, να επινοούν και να δοκιμάζουν λύσεις

		<p>κουτιά ανάλογου μεγέθους</p> <ul style="list-style-type: none"> - αναζητούν πληροφορίες για αντικείμενα καθημερινής χρήσης ή παιχνίδια που χρησιμοποιούσαν στα παλιά χρόνια οι άνθρωποι ή που χρησιμοποιούν σήμερα σε άλλα έθνη (π.χ. μέσω συγγενών ή μέσω Διαδικτύου) και επιχειρούν να κατασκευάσουν τα δικά τους αυτοσχέδια αντικείμενα ή παιχνίδια - επινοούν νέες χρήσεις για τα αντικείμενα αιτιολογώντας τις ιδέες τους με βάση τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους (π.χ. κάνουμε μια ίσια γραμμή χωρίς χάρακα χρησιμοποιώντας ένα μολύβι, χρησιμοποιούμε καπάκια αντί για ρόδες στο αυτοκινητάκι που φτιάχνουμε) 	
<p>Απλές ιδιότητες των υλικών: φυσικών υλικών και υλικών που κατασκευάζει ο άνθρωπος</p>	<p>Να διερευνήσουν απλές ιδιότητες διαφόρων υλικών, να συγκροτούν κατηγορίες υλικών με κριτήριο τις ιδιότητές τους και να αναφέρονται σε αυτές χρησιμοποιώντας κατάλληλο λεξιλόγιο, να διακρίνουν τα φυσικά υλικά από εκείνα που κατασκευάζει ο</p>	<ul style="list-style-type: none"> - προσεγγίζουν με διάφορες αισθήσεις ποικιλία υλικών, τα συσχετίζουν, τα διακρίνουν, τα ομαδοποιούν, εκφράζουν τις εντυπώσεις τους για: την υφή-αίσθηση αφής (π.χ. το ξύλο και το μέταλλο είναι σκληρά, με το νερό, το σαπούνι και το λάδι τα χέρια μας γλιστρούν), το χρώμα-διαφάνεια (π.χ. το ξύλο έχει καφέ χρώμα και εμποδίζει το φως να περάσει, το γυαλί και το νερό είναι διάφανα), άλλα στοιχεία (π.χ. το ξύλο έχει χαρακτηριστική οσμή, το ξύλο, το μέταλλο και το πλαστικό παράγουν χαρακτηριστικό ήχο όταν κρούονται) - αναζητούν και παρατηρούν μορφές στις οποίες συναντώνται τα διάφορα υλικά (π.χ. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ παρατηρούν και καταγράφουν τις ιδέες που θέτουν σε εφαρμογή τα παιδιά κατά τους ελεύθερους χειρισμούς, μελετούν τις καταγραφές τους ώστε να εντοπίσουν κατάλληλες διδακτικές στρατηγικές που θα ωθήσουν τους χειρισμούς των παιδιών επί των αντικειμένων ή υλικών σε συστηματοποίηση (π.χ. τακτοποίηση των υλικών σε διακριτά κουτιά, κατασκευή λίστας με τα υλικά σε κόκκους) ➤ διαπραγματεύονται μαζί με τα παιδιά κανόνες χρήσης των αντικειμένων και των υλικών που χρησιμοποιούν, τόσο με στόχο την προσέγγιση των ιδιαίτερων

	<p>άνθρωπος</p>	<p>ξύλο σε κομμάτια, ροκανίδια, πλάκες, μπογιές σε σκόνη, υγρές, σε κομμάτια, σίδηρο σε φύλλα, βέργες, κομμάτια), αναγνωρίζουν την ταυτότητα του υλικού ανεξάρτητα από τη μορφή του</p> <ul style="list-style-type: none"> - διερευνούν σχετικά με α) τους τρόπους αξιοποίησης των φυσικών υλικών από τον άνθρωπο (π.χ. οικοδομικά υλικά στη γειτονιά μας, σε άλλες πόλεις, σε άλλες χώρες, σε άλλες εποχές) β) τη διαδικασία παραγωγής υλικών που κατασκευάζει ο άνθρωπος (π.χ. κατασκευή χαρτιού από κορμούς δέντρων) - παίζουν παιχνίδια αναγνώρισης και διάκρισης των φυσικών υλικών από τα υλικά που κατασκευάζει ο άνθρωπος (π.χ. παιχνίδια με κάρτες, με αντικείμενα, τα περιγράφουν χωρίς να τα βλέπουν), φτιάχνουν διακριτές λίστες ή αφίσες με τα δύο είδη υλικών 	<p>χαρακτηριστικών των αντικειμένων και των ιδιοτήτων των υλικών, όσο και με στόχο την ασφαλή τους χρήση από τα παιδιά</p>
<p>Διάκριση αντικειμένων και υλικών κατασκευής τους</p>	<p>Να αντιληφθούν και να εκφράζουν τη διαφορά ανάμεσα στα αντικείμενα και τα υλικά κατασκευής τους</p>	<ul style="list-style-type: none"> - χειρίζονται, πειραματίζονται και διακρίνουν διαφορές και ομοιότητες ίδιων αντικειμένων που έχουν κατασκευαστεί από διαφορετικό υλικό όπως: α) τοποθετούν σε λεκάνη με νερό караβάκι –με κενή καρίνα– κατασκευασμένο από φελλό / πλαστικό / σίδηρο / ξύλο, καταγράφουν τις παρατηρήσεις τους, β) συγκρίνουν την κύλιση και αναπήδηση ξύλινης / πλαστικής / χάρτινης / σιδερένιας / ελαστικής μπάλας –από συμπαγές υλικό - προσδιορίζουν τα υλικά κατασκευής των αντικειμένων, χρησιμοποιούν διακριτά τις 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ οργανώνουν εκπαιδευτικές δραστηριότητες που επιτρέπουν στα παιδιά τη διάκριση παραγόντων που σχετίζονται με τα χαρακτηριστικά των αντικειμένων από παράγοντες που σχετίζονται με τις ιδιότητες του υλικού κατασκευής τους (π.χ. ένα αντικείμενο από φελλό επιπλέει ανεξάρτητα από τη μορφή του, ένα αντικείμενο από πλαστελίνη μπορεί να επιπλεύσει ανάλογα με τη μορφή του κ.α.)

		<p>λέξεις «αντικείμενα», «υλικά» και την κατάλληλη σε κάθε περίπτωση ορολογία, καθώς χειρίζονται αντικείμενα ή/και υλικά, καθώς απαντούν σε σχετικές ερωτήσεις του/της εκπαιδευτικού, καθώς μιλούν για τα συμπεράσματα των ερευνών τους (π.χ. «το γυαλί είναι υλικό που σπάει», «το ψαλίδι είναι φτιαγμένο από σίδηρο και πλαστικό»)</p> <ul style="list-style-type: none"> - αξιοποιούν τις γνώσεις τους σχετικά με τα υλικά κατασκευής των αντικειμένων σε καθημερινές καταστάσεις (π.χ. τοποθετούν τα ανακυκλώσιμα αντικείμενα σε διακριτούς κάδους ανάλογα με το υλικό), καθώς και σε δραστηριότητες που σχετίζονται και με άλλες μαθησιακές περιοχές (π.χ. επιλέγουν αντικείμενα από κατάλληλο υλικό για να κατασκευάσουν μεγάλες κούκλες φανταστικών ηρώων: «ο κ. Πλαστικός») 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ δίνουν στα παιδιά τη δυνατότητα να εφαρμόζουν ιδέες και γνώσεις σχετικά με τις χρήσεις των αντικειμένων και τις ιδιότητες των υλικών αξιοποιώντας πέρα από πειραματισμούς και διερευνήσεις και άλλα μαθησιακά πλαίσια, όπως το παιχνίδι και τις κατασκευές (π.χ. κατασκευή επιτραπέζιου παιχνιδιού με διάφορα υλικά), την επινόηση ιστοριών και την επίλυση προβλημάτων (π.χ. που εμπεριέχουν ζητήματα επιλογής υλικών)
<p>Φυσική κατάσταση των υλικών: στερεά, υγρά αέρια</p>	<p>Να αρχίσουν να διακρίνουν τις τρεις φυσικές καταστάσεις των υλικών, να εκφράζουν όπως μπορούν τη διαφορά ανάμεσά τους, καθώς χειρίζονται αντιπροσωπευτικά παραδείγματα υλικών</p>	<ul style="list-style-type: none"> - χειρίζονται υλικά σε στερεή κατάσταση (π.χ. κομμάτια, κόκκους, σκόνη, φύλλα), σε υγρή κατάσταση (π.χ. ρευστές μπογιές, υγρό σαπούνι), και σε αέρια κατάσταση για την επίλυση προβλημάτων μεταφοράς, τοποθέτησης, αποθήκευσης υλικών και για την προσέγγιση σχετικών ερωτημάτων, όπως «πόσο αλάτι χρειάζομαι για το ζυμάρι κατασκευών, πόσο νερό;», «πώς να μεταφέρω νερό;», «πώς να 'πιάσω' τον αέρα;» «πού έχει αέρα;» - αναφέρονται διακριτά σε υλικά στερεά, υγρά και τον αέρα αποδίδοντας λεκτικά διαφορές 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ αξιοποιούν περιστάσεις και θέματα καθημερινής ζωής για την προσέγγιση των φυσικών καταστάσεων των υλικών, όπως μαγειρική και συνταγές, παιχνίδι στο σκάμμα με διάφορα δοχεία για τη μεταφορά άμμου και νερού ➤ διακρίνουν την καθημερινή χρήση των λέξεων από την επιστημονική και χρησιμοποιούν εκφράσεις που είναι συμβατές με την επιστημονική ορολογία, ώστε να μην ενδυναμώνουν εναλλακτικές ιδέες των παιδιών (π.χ. στην καθημερινή ζωή συχνά

		<p>που σχετίζονται με τη φυσική τους κατάσταση, καθώς περιγράφουν τις δράσεις τους, τα αποτελέσματα των χειρισμών και πειραματισμών τους, καθώς επιχειρούν να απαντήσουν σε σχετικές ερωτήσεις που θέτει ο εκπαιδευτικός όπως «το σουρωτήρι ή το ποτήρι είναι καλύτερο για να μεταφέρετε το νερό από τον κουβά στη λεκάνη, πώς το ξέρετε;», «με το σακουλάκι ή με ένα κομμάτι τούλι 'πιάνετε' καλύτερα τον αέρα, πώς γίνεται;»</p>	<p>αναφερόμαστε σε άδεια δοχεία λέγοντας ότι δεν έχουν τίποτα μέσα, αν και έχουν αέρα, λέμε ότι η ζάχαρη λιώνει αν και δεν αλλάζει η φυσική κατάσταση του υλικού κατά τη διάλυσή του, λέμε ότι διαλύουμε αλεύρι σε νερό αν και δεν πρόκειται για διάλυση αλλά για ανάμιξη υλικών)</p>
<p>Αλλαγές στο σχήμα των αντικειμένων και μεταβολές φυσικής κατάστασης των υλικών</p>	<p>Να διαπιστώσουν ότι μπορούν να αλλάξουν το σχήμα ορισμένων αντικειμένων⁶ ασκώντας πάνω τους πίεση, τραβώντας τα, επιχειρώντας να τα κάμψουν, να τα στρέψουν, να αντιληφθούν τη θέρμανση ή ψύξη ως παράγοντα μεταβολής της φυσικής κατάστασης⁷ των υλικών</p>	<ul style="list-style-type: none"> - χειρίζονται αντικείμενα κατασκευασμένα από διάφορα υλικά (π.χ. πλαστελίνη, λαστιχένια παιχνίδια, σύρματα, αλουμινόχαρτο) επιχειρώντας να τους αλλάξουν το σχήμα, εκφράζοντας τις διαπιστώσεις τους σχετικά με την αλλαγή της μορφής τους και την αιτία αυτής της αλλαγής, δηλαδή με αναφορά στη δράση τους επί των αντικειμένων και στο υλικό κατασκευής τους - χειρίζονται υλικά στερεά (π.χ. σοκολάτα, κηρομπογιές, παγάκια) ή υγρά προκειμένου να διαπιστώσουν ότι η θέρμανση ή ψύξη αυτών των υλικών έχει ως αποτέλεσμα τη μεταβολή ή διατήρηση της φυσικής τους κατάστασης. Π.χ. φτιάχνουν παγάκια σε διάφορα σχήματα, τα διατηρούν στην κατάψυξη, σε ισοθερμικά 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ προσεγγίζουν ζητήματα σχετικά με αλλαγές στο σχήμα αντικειμένων και σχετικά με μεταβολές φυσικής κατάστασης υλικών δίνοντας έμφαση στα στοιχεία που παραμένουν ίδια (π.χ. το νερό και το παγάκι έχουν την ίδια γεύση) ➤ αξιοποιούν καταστάσεις που κάνουν στα παιδιά φανερή τη δυνατότητα επαναφοράς των υλικών στην αρχική φυσική τους κατάσταση, ώστε να διευκολύνουν την προσέγγιση ζητημάτων που σχετίζονται με τη διατήρηση της ύλης (π.χ. μπορώ να ξανακάνω μπάλα την πλαστελίνη, το παγάκι μπορώ να το ξανακάνω νερό και έπειτα ξανά παγάκι)

⁶ Ο στόχος αυτός προσεγγίζεται παράλληλα με φαινόμενα που αφορούν τις δυνάμεις που ασκούνται σε αντικείμενα, βλ. Πίνακα ενότητας «Έννοιες και φαινόμενα από το φυσικό κόσμο»

⁷ Ο στόχος αυτός προσεγγίζεται παράλληλα με τα θερμικά φαινόμενα της τήξης/πήξης, εξαέρωσης, βλ. Πίνακα ενότητας «Έννοιες και φαινόμενα από το φυσικό κόσμο»

δοχεία, σακούλες, θερμός, παρατηρούν την εξέλιξη και τα αποτελέσματα που έχει η παροχή θερμότητας σ' αυτά (τα βάζουν στον ήλιο, σε δίσκο στο καλοριφέρ, τα θερμαίνουν με σεσουάρ) καταγράφουν τις παρατηρήσεις τους σε αφίσα ή σε ατομικά μπλοκάκια και τις επεξεργάζονται. Καταλήγουν σε συμπεράσματα σχετικά με τον παράγοντα στον οποίο οφείλεται η τήξη ή πήξη των υλικών

ΕΝΟΤΗΤΑ: Έννοιες και φαινόμενα από το φυσικό κόσμο

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	ΜΑΘΗΣΙΑΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΙΔΕΕΣ ΓΙΑ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ - ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ	
		Η υλοποίηση του στόχου διευκολύνεται όταν για παράδειγμα τα παιδιά...	Οι εκπαιδευτικοί συμβάλλουν στην υλοποίηση του στόχου όταν για παράδειγμα...
Απλά φυσικά φαινόμενα σχετικά με: την κίνηση αντικειμένων και δυνάμεις που ασκούνται πάνω τους τα θερμικά φαινόμενα τις αναμίξεις και τη διάλυση πλεύση/βύθιση τον μαγνητισμό τον ηλεκτρισμό (απλά κυκλώματα), το φως και τις σκιές τον ήχο	Να εκφράζουν τις ιδέες τους για απλά φυσικά φαινόμενα και να τις διαπραγματεύονται με τους άλλους, να διερευνήσουν τις δυνατότητες που προσφέρουν διάφορα πλαίσια για την έκφραση και επικοινωνία των ιδεών τους	<ul style="list-style-type: none"> - απαντούν σε ανοιχτές ερωτήσεις του εκπαιδευτικού σχετικά με τις ιδέες τους για απλά φυσικά φαινόμενα, όπως «πώς καταλαβαίνουμε ότι αυτός ο ήχος είναι από το τριγωνάκι και όχι από τα ξυλάκια;», «ποιο είναι το σίδηρο και ποιος ο μαγνήτης;» - ιχνογραφούν ανάλογα με τις προτάσεις του εκπαιδευτικού και παρουσιάζουν τις ζωγραφιές τους για να δείξουν τι σκέφτονται για διάφορες πτυχές που σχετίζονται με απλά φυσικά φαινόμενα, όπως ζωγραφίζουν τον εαυτό τους και τη σκιά τους για να δείξουν πώς πιστεύουν ότι είναι οι σκιές, ζωγραφίζουν ένα μαγνήτη για να δείξουν πώς νομίζουν ότι είναι οι μαγνήτες - διηγούνται περιστατικά, παρατηρήσεις που έχουν κάνει, ιστορίες που έχουν ακούσει σχετικά με διάφορα φυσικά φαινόμενα, όπως για το φως του ήλιου, της λάμπας, του φακού τσέπης, το χρώμα και το σχήμα της σκιάς που είδαν, τους ήχους που ακούν μέσα στο νερό όταν κάνουν βουτιές - δίνουν τέλος ή προτείνουν εξέλιξη σε ιστορίες που διηγείται ο/η εκπαιδευτικός ανάλογα με 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ μελετούν τη σχετική βιβλιογραφία για να εντοπίσουν γνώσεις που αφορούν κάθε φυσικό φαινόμενο και να τις αξιοποιήσουν κατά την οργάνωση σχετικών δραστηριοτήτων ➤ ανιχνεύουν τις ιδέες των παιδιών της τάξης για απλά φυσικά φαινόμενα, σε διάφορες φάσεις της μαθησιακής διαδικασίας (πριν την έναρξη, ενδιάμεσα, στο τέλος) και αξιοποιούν αυτά τα δεδομένα για τον αρχικό σχεδιασμό, τον επανασχεδιασμό την αξιολόγηση της διδακτικής παρέμβασης ➤ θέτουν ως μαθησιακό στόχο των δραστηριοτήτων που οργανώνουν την αντιμετώπιση των εναλλακτικών ιδεών που εντοπίζουν στα παιδιά της τάξης τους ➤ διατυπώνουν ανοιχτές ερωτήσεις (π.χ. «τι έφτιαξες;», «αυτό τι είναι;», «έτσι είναι και όταν το βλέπουμε;», «πώς έγινε;» «πώς το σκέφτηκες;»), ώστε να μην υποβάλλουν απαντήσεις στα παιδιά ➤ δίνουν σε κάθε παιδί τον απαραίτητο χρόνο να εκφραστεί, διασφαλίζουν κλίμα

		<p>τις ιδέες τους σε σχέση με τα φυσικά φαινόμενα, όπως η ηρωίδα κατάφερε να διατηρήσει ζεστό το τσάι της γιατί το έβαλε σε θερμός, η κούνια σταμάτησε κάποια στιγμή γιατί ο ήρωας σταμάτησε να κουνάει τα πόδια και το σώμα του</p> <ul style="list-style-type: none"> - χρησιμοποιούν κινήσεις, επινοούν διάφορους συμβολισμούς για να εκφράσουν τις απόψεις τους σχετικά με διάφορα φυσικά φαινόμενα, αυθόρμητα ή με παρακίνηση του εκπαιδευτικού, όπως δείχνουν με το με το σώμα τους πώς βράζει το νερό, σημειώνουν με βελάκι την κατεύθυνση του ανέμου, σημειώνουν με κυκλάκια τις φουσκάλες αέρα που δημιουργούνται κατά το βρασμό του νερού 	<p>αποδοχής για όλες τις απόψεις, φροντίζουν να μην ασκείται πίεση στα παιδιά (π.χ. οι απαντήσεις του τύπου «δεν ξέρω» είναι αποδεκτές)</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ διευκρινίζουν λεπτομέρειες στο σχέδιο, στο λόγο, στην κίνηση των παιδιών, ώστε να μην καταλήγουν σε αυθαίρετα συμπεράσματα (π.χ. μια γραμμή μπορεί να ερμηνευθεί ως μουντζούρα, αλλά το παιδί που τη ζωγράφισε μπορεί το έκανε εμπρόθετα και να της έχει δώσει συγκεκριμένη σημασία) ➤ αποφεύγουν χαρακτηρισμούς των απόψεων των παιδιών του τύπου «λάθος / σωστό», προτρέπουν τα ίδια τα παιδιά να ελέγχουν τη λειτουργικότητα των συλλογισμών τους (π.χ. με διαθέσιμο υλικό που μπορεί να χρησιμοποιηθεί από τα παιδιά κάθε στιγμή για έλεγχο ιδεών) ➤ λαμβάνουν υπόψη τους την οικειότητα των παιδιών με κάποια φαινόμενα ή αντίθετα την ανάγκη που εντοπίζουν για προσέγγιση μη οικείων στα παιδιά φαινομένων, την επιθυμία που εκφράζουν τα ίδια να ασχοληθούν με κάποιο φυσικό φαινόμενο ➤ προτρέπουν τα παιδιά να εμπλουτίζουν τα σχέδιά τους με διορθώσεις, με χρήσεις συμβολισμών, ενθαρρύνουν τα παιδιά να ανατρέχουν σε προηγούμενα έργα τους, να τα συγκρίνουν, να διαπιστώνουν την αλλαγή των απόψεών τους
	<p>Να αναγνωρίσουν την ανεπάρκεια ορισμένων ιδεών τους σε σχέση με απλά φυσικά φαινόμενα, να υιοθετήσουν τις διαπιστώσεις αυτές ως ερωτήματα προς διερεύνηση</p>	<ul style="list-style-type: none"> - διατυπώνουν τις ιδέες τους για τα απλά φυσικά φαινόμενα και με τη μεσολάβηση του/της εκπαιδευτικού διαπιστώνουν σημαντικές διαφορές ή διαφωνίες (π.χ. κάποια παιδιά θεωρούν ότι το αυτοκινητάκι θα τρέξει το ίδιο γρήγορα στη μοκέτα και στο πλακάκι, ενώ άλλα πιστεύουν ότι θα τρέξει πιο γρήγορα στο πλακάκι) τις οποίες αντιμετωπίζουν ως ερωτήματα προς διερεύνηση - διατυπώνουν προβλέψεις για διάφορα απλά φυσικά φαινόμενα και στη συνέχεια θέτουν σε δοκιμή τις ιδέες τους ώστε να τις ελέγξουν. Π.χ. προβλέπουν ότι το πιπέρι θα διαλυθεί στο νερό σαν τη ζάχαρη και δοκιμάζουν για να διαπιστώσουν τι συμβαίνει, πιστεύουν ότι ένα 	

		<p>σίδηρο είναι ο μαγνήτης και επιχειρούν με αυτό να ‘τραβήξουν’ συνδετήρες κ.α.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ αναδεικνύουν σχέσεις μεταξύ των φαινομένων, στις περιπτώσεις που η συσχέτιση αυτή μπορεί να διευκολύνει τα παιδιά να αντιληφθούν καλύτερα τα διάφορα φαινόμενα (π.χ. η τριβή και η παρεμπόδιση της κίνησης, η ώθηση και η διευκόλυνση της κίνησης, δέσμη φωτός και σκιές, διάχυτο φως και σκιές, τεχνητές πηγές φωτός και ηλεκτρισμός) ➤ πλαισιώνουν τις σχετικές δραστηριότητες με καταστάσεις που κινητοποιούν το ενδιαφέρον των παιδιών, αναδεικνύουν το νόημα που έχει η προσπάθεια απάντησης ή επίλυσή τους (π.χ. βοηθώ τον ήρωα ιστορίας, κατασκευάζω παιχνίδι, επιλέγω το υλικό που μου χρειάζεται), παρακινούν τα παιδιά να εφαρμόσουν τις νέες γνώσεις τους
<p>Ο καιρός οι επιδράσεις του καιρού στη ζωή των ζωντανών οργανισμών και στο περιβάλλον</p>	<p>Να διακρίνουν τα καιρικά φαινόμενα και διάφορα χαρακτηριστικά των μετεωρολογικών παρατηρήσεων, να επιλέγουν και να χρησιμοποιούν κατάλληλο λεξιλόγιο και συμβολισμούς για να αποτυπώνουν τις σχετικές παρατηρήσεις</p>	<ul style="list-style-type: none"> - παρατηρούν τακτικά και συστηματικά τον καιρό στον τόπο τους, καταγράφουν και παρουσιάζουν τα χαρακτηριστικά του (π.χ. ήλιος, σύννεφα, βροχή, χιόνι), συσχετίζουν τα διάφορα χαρακτηριστικά για να διατυπώσουν προβλέψεις (π.χ. σε ποιες συνθήκες συνήθως βρέχει) - εμπλουτίζουν σταδιακά τις καταγραφές τους και τις παρουσιάσεις τους με λεπτομέρειες, όπως α) δύναμη και κατεύθυνση ανέμου (π.χ. χρησιμοποιώντας συμβάσεις «από το σχολείο προς την εκκλησία», ή παρατηρήσεις σε σχέση 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ φροντίζουν ώστε κάθε δραστηριότητα που αφορά τον καιρό να ξεκινά με αφορμή τις οικείες εμπειρίες των παιδιών, το οικείο περιβάλλον τους και να γίνεται σταδιακά η επέκταση σε διαφορετικά φαινόμενα και άλλες περιοχές ➤ αξιοποιούν σχετικά επίκαιρα γεγονότα καθώς και ρουτίνες της τάξης για την προσέγγιση ζητημάτων σχετικά με τα καιρικά φαινόμενα ➤ διευκολύνουν τα παιδιά να παρατηρήσουν σταδιακά όλο και περισσότερες

	<p>και διαπιστώσεις τους</p>	<p>με τα αποτελέσματα του αέρα στη βλάστηση «κινούνται τα φύλλα» / «τα κλαδιά σπάνε» ή στο νερό της θάλασσας «μικρά κύματα» «τρικυμία»), β) πυκνότητα, χρώμα και σχήμα νεφών (π.χ. πυκνά/αραιά, σε στρώμα, φαρδιά στη βάση, ψηλά σαν πύργος, ανοιχτόχρωμα / γκριζα ή σκούρο γκρι)</p> <ul style="list-style-type: none"> - μελετούν χάρτες που παρουσιάζουν τον καιρό της περιοχής τους, και άλλων περιοχών, εξοικειώνονται με τα σύμβολα του καιρού και τη σημασία τους παίζοντας παιχνίδια με κάρτες στις οποίες απεικονίζονται των συμβόλων του καιρού των καιρικών φαινομένων (π.χ. παρατηρητικότητα, μνήμης, λεκτικών περιγραφών) - εργάζονται σε ομάδες και οργανώνουν τηλεοπτική εκπομπή ενημέρωσης για τον καιρό, φτιάχνουν το χάρτη της περιοχής ως σκηνικό για την εκπομπή, κατασκευάζουν τα σύμβολα του καιρού, 'γράφουν' μεγάλες ταμπέλες και τις βάζουν στη σειρά για να διευκολύνουν το μετεωρολόγο να κάνει σωστά την παρουσίαση 	<p>λεπτομέρειες στα χαρακτηριστικά του καιρού, χρησιμοποιούν ειδικό, κατάλληλο κάθε φορά, λεξιλόγιο για να αποδώσουν ποιοτικές και ποσοτικές διαφορές στα χαρακτηριστικά του καιρού (π.χ. βροχή / καταιγίδα, άνεμος / σφοδρός άνεμος / θύελλα)</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ παρέχουν στα παιδιά τη δυνατότητα να χρησιμοποιούν διάφορες πηγές για την αναζήτηση και τον εντοπισμό πληροφοριών που σχετίζονται με τον καιρό του τόπου τους και άλλων περιοχών (π.χ. ο καιρός στις εφημερίδες, σχετικές φωτογραφίες, σχετικά έργα τέχνης)
	<p>Να αναγνωρίζουν επαναλαμβανόμενα μοτίβα στα καιρικά φαινόμενα, να εκτιμήσουν ποιοτικές και ποσοτικές πτυχές</p>	<ul style="list-style-type: none"> - κατασκευάζουν βροχόμετρο, το χρησιμοποιούν για να μετρήσουν την ποσότητα βροχής για 10' και να εκτιμήσουν την ποσότητα του νερού που έφθασε στο έδαφος (περισσότερο/λιγότερο), καταγράφουν τις παρατηρήσεις τους σε 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ προτρέπουν τα παιδιά να καταγράφουν τις παρατηρήσεις και εκτιμήσεις τους σε πίνακες που να διευκολύνουν τις συγκρίσεις (π.χ. σε εβδομαδιαίο, μηνιαίο επίπεδο) ➤ παρακινούν τα παιδιά να εκφράζουν τα συναισθήματά τους με αφορμή τα καιρικά

	<p>των καιρικών φαινομένων</p>	<p>πίνακες, τις επεξεργάζονται προκειμένου να ανακαλύψουν επαναλαμβανόμενα μοτίβα (π.χ. χρονικό διάστημα βροχής - χρονικό διάστημα χωρίς βροχή, σε σχέση με τις εποχές)</p> <ul style="list-style-type: none"> - κατασκευάζουν ανεμόμετρο, το χρησιμοποιούν για να καταγράψουν την κατεύθυνση του ανέμου, χρησιμοποιούν ανεμόμυλους για να μετρήσουν τη δύναμη του ανέμου, συγκρίνουν τις καταγραφές τους με ανάλογες καταγραφές που έγιναν την προηγούμενη χρονιά ή που έκαναν τα παιδιά άλλου νηπιαγωγείου - χρησιμοποιούν θερμομέτρο (με σύμβολα στη θέση των αριθμών) για να κάνουν ποιοτικές εκτιμήσεις (π.χ. λίγο/πολύ κρύο, παγετός, καύσωνας)⁸, τις καταγράφουν και τις συγκρίνουν σε τακτά χρονικά διαστήματα 	<p>φαινόμενα, αλλά και φροντίζουν ώστε να εκτιμούν τα οφέλη, να εντοπίζουν τις επιπτώσεις που έχει κάθε περίπτωση ή τις αναγκαιότητες που επιβάλλει (π.χ. αξιοποίηση της βροχής στις καλλιέργειες, τη βλάστηση, ανανέωση των υδάτινων πηγών, έντονη ηλιοφάνεια το καλοκαίρι μας επιτρέπει να απολαμβάνουμε τον ήλιο αλλά μας υποχρεώνει να χρησιμοποιούμε αντηλιακή προστασία)</p> <p>➤ αξιοποιούν τοπικές εκφράσεις, την τοπική λαϊκή παράδοση ή γενικότερα την ελληνική λαϊκή παράδοση (π.χ. παροιμίες για τους μήνες με αναφορά στον καιρό) και τη μυθολογία (π.χ. η Αλκυόνη) για να αναδείξουν τη σχέση των καιρικών φαινομένων με τη ζωή και το περιβάλλον των ανθρώπων και των άλλων έμβιων όντων</p>
	<p>Να αναγνωρίζουν και να προσδιορίζουν την επίδραση που έχουν τα καιρικά φαινόμενα στο περιβάλλον, στη ζωή του ανθρώπου και των άλλων έμβιων όντων</p>	<ul style="list-style-type: none"> - αναζητούν στο Διαδίκτυο φωτογραφίες καιρικών φαινομένων, μελετούν τα χαρακτηριστικά του περιβάλλοντος που απεικονίζεται σε αυτές, κάνουν διαπιστώσεις σχετικά με τη ζωή των ανθρώπων, των ζώων και των φυτών σε κάθε περίπτωση (π.χ. «σε αυτό το δάσος όλα τα δέντρα και τα χόρτα γέρνουν επειδή φυσάει άνεμος») 	

⁸ Δεν συνίσταται σε αυτό το επίπεδο η προσέγγιση μετρήσεων θερμοκρασίας

- αναζητούν πληροφορίες από τα μεγαλύτερα σε ηλικία μέλη της οικογένειάς τους σχετικά με τις επιπτώσεις και την αντιμετώπιση των καιρικών φαινομένων στο παρελθόν, αναπαριστούν μέσω δραματικού παιχνιδιού τα δεδομένα που συνέλεξαν
- συσχετίζουν τις καιρικές συνθήκες της περιοχής τους με εκείνες που επικρατούν σε άλλες περιοχές και προβληματίζονται για τις επιπτώσεις στη ζωή των κατοίκων διαφορετικών περιοχών
- προσεγγίζουν έργα τέχνης και λαϊκής τέχνης ώστε να συνειδητοποιήσουν ότι ο καιρός αποτελεί πηγή έμπνευσης για τους ανθρώπους και ότι τους απασχολούσε από τα παλιά χρόνια

ΕΝΟΤΗΤΑ: Ο πλανήτης Γη και το διάστημα

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	ΜΑΘΗΣΙΑΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΙΔΕΕΣ ΓΙΑ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ - ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ	
		Η υλοποίηση του στόχου διευκολύνεται όταν για παράδειγμα τα παιδιά...	Οι εκπαιδευτικοί συμβάλλουν στην υλοποίηση του στόχου όταν για παράδειγμα...
Τα γεωμορφολογικά χαρακτηριστικά	<p>Να αναγνωρίζουν και να περιγράφουν τα γεωμορφολογικά χαρακτηριστικά</p> <p>να χρησιμοποιούν μοντέλα αναπαράστασης των γεωμορφολογικών χαρακτηριστικών της επιφάνειας της Γης σε διάφορες κλίμακες (π.χ. μακέτες, μοντέλα, γεωμορφολογικούς δισδιάστατους και τρισδιάστατους – ανάγλυφους - χάρτες)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - εξοικειώνονται με γεωμορφολογικούς χάρτες διαφορετικής κλίμακας (π.χ. της πόλης, της χώρας, της ηπείρου, παγκόσμιο), εντοπίζουν στους χάρτες τα γεωμορφολογικά χαρακτηριστικά του τόπου τους, τα συγκρίνουν με τα γεωμορφολογικά χαρακτηριστικά άλλων περιοχών ώστε να αντιληφθούν με τη βοήθεια του εκπαιδευτικού ότι α) τα γεωμορφολογικά χαρακτηριστικά απεικονίζονται στους χάρτες με συγκεκριμένα χρώματα, β) η πόλη ή το χωριό τους απεικονίζεται σε όλο και μικρότερη επιφάνεια όσο αυξάνονται οι λεπτομέρειες και τα μέρη που απεικονίζονται στο χάρτη - αναζητούν φωτογραφίες, ακούν σχετικές αφηγήσεις, παραμύθια, παρακολουθούν βίντεο, για γεωμορφολογικά χαρακτηριστικά άλλων περιοχών, καταγράφουν τις παρατηρήσεις τους με διάφορα μέσα και αναπαριστούν τα γεωμορφολογικά στοιχεία 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ διευκολύνουν τις παρατηρήσεις των παιδιών για τα γεωμορφολογικά χαρακτηριστικά κατευθύνοντας την προσοχή τους σε λεπτομέρειες (π.χ. που σχετίζονται με τη μορφή, τις διαστάσεις, το ανάγλυφο του εδάφους κ.ά.) και ενισχύουν τη χρήση κατάλληλου λεξιλογίου ➤ παρέχουν στα παιδιά ποικιλία υλικών για να συμβολίσουν και να φτιάξουν μοντέλα των γεωμορφολογικών χαρακτηριστικών (π.χ. πλαστελίνη σε διάφορα χρώματα, ζυμάρι, πηλός, άχρηστα υλικά) ➤ αξιοποιούν γεωμορφολογικούς χάρτες σε ρουτίνες της τάξης (π.χ. σημειώνουμε τον καιρό στον τόπο μας, σε άλλα μέρη/χώρες, εντοπίζουμε το ταξίδι ή τη χώρα του ήρωα του παραμυθιού που διαβάσαμε, τη χώρα ή την πόλη προέλευσης ενός προϊόντος) ή κατά την προσέγγιση καθημερινών καταστάσεων (π.χ. ταξίδι ενός παιδιού, ενός

		<p>με διάφορους τρόπους (π.χ. με ιχνογράφημα, μακέτες, μοντέλα από πλαστελίνη, συμβολική κίνηση)</p> <ul style="list-style-type: none"> - παρατηρούν τα γεωμορφολογικά χαρακτηριστικά της περιοχής τους, τα περιγράφουν και επιχειρούν να τα ορίσουν αξιοποιώντας τις λεπτομέρειες που εντόπισαν 	<p>γονέα, επίσκεψη συγγενών από άλλη πόλη) και επίκαιρων γεγονότων</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ ξεκινούν τη συστηματική προσέγγιση του χάρτη με σταδιακή εξοικείωση των παιδιών αρχικά με χάρτες ή μακέτες μικρής κλίμακας και σταδιακά προχωρούν στην επεξεργασία χαρτών μεγαλύτερης κλίμακας αξιοποιώντας τους αυτοσχέδιους χάρτες που χρησιμοποιούν σε παιχνίδια και άλλες εκπαιδευτικές δράσεις, όπως ο χάρτης της τάξης (π.χ. σε παιχνίδια τύπου «κρυμμένος θησαυρός») ή της γειτονιάς (π.χ. κατά την επίσκεψη σε χώρους εκτός σχολείου) ➤ εισάγουν τα παιδιά στην αναπαράσταση της επιφάνειας της Γης «από ψηλά» με αεροφωτογραφίες, ζωγραφιές, αφηγήσεις που δείχνουν την προοπτική που έχουν π.χ. οι άνθρωποι από το αεροπλάνο για τα γεωμορφολογικά χαρακτηριστικά ενός τόπου
<p>Το σχήμα της Γης, εργαλεία αναπαράστασης 2 & 3 διαστάσεων</p> <p>το σχήμα των άλλων πλανητών & το ηλιακό μας σύστημα</p>	<p>Να εξοικειωθούν με διάφορες μορφές ρεαλιστικής και συμβολικής αναπαράστασης της επιφάνειας και συνολικά του πλανήτη Γη, ώστε να συσχετίσουν το φυσικό και δομημένο περιβάλλον που</p>	<ul style="list-style-type: none"> - συλλέγουν πληροφορίες σχετικά με το σχήμα της Γης από διάφορες πηγές, καταγράφουν και παρουσιάζουν τα αποτελέσματα της εργασίας τους με διάφορους τρόπους - ταυτοποιούν το περιεχόμενο ενός παγκόσμιου χάρτη & μιας υδρογείου (σε παρόμοια κλίμακα και που να απεικονίζουν και τα δύο τα γεωμορφολογικά χαρακτηριστικά) εντοπίζοντας και καταγράφοντας ομοιότητες και διαφορές στα δύο εργαλεία 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ δίνουν χρόνο στα παιδιά να εκφράσουν τις ιδέες τους, μελετούν προσεχτικά τα έργα των παιδιών προκειμένου να αντιληφθούν τις εναλλακτικές ιδέες που έχουν τα παιδιά της τάξης τους (π.χ. η Γη είναι επίπεδη ή σαν δίσκος ή σαν ημισφαίριο) ➤ αξιοποιούν τις ποικίλες εμπειρίες που ήδη διαθέτουν τα παιδιά για το σχήμα της Γης και των άλλων πλανητών από την επαφή τους με σχετικά παραμύθια, κινούμενα

	<p>γνωρίζουν με τη μορφή της επιφάνειας του πλανήτη,</p> <p>να αναγνωρίζουν το σφαιρικό σχήμα ως το καταλληλότερο για να απεικονίσουν τον πλανήτη Γη, τον ήλιο και τους άλλους πλανήτες του ηλιακού μας συστήματος⁹</p>	<p>αναπαράστασης (π.χ. ομοιότητες: θάλασσα, ποτάμια, ξηρά, διαφορές: σχήμα, αποχρώσεις), συγκρίνουν τα δύο μοντέλα με φωτογραφίες της Γης από το διάστημα, με βίντεο, και σχολιάζουν τους διαφορετικούς τρόπους με τους οποίους μπορούμε να αναπαραστήσουμε τη Γη</p> <ul style="list-style-type: none"> - σημειώνουν παράλληλα μια πορεία στο χάρτη και στην υδρόγειο με αφορμή μία αφήγηση, ένα παραμύθι, ένα φανταστικό ταξίδι, ένα παιχνίδι ρόλων (π.χ. σημειώνουμε με βελάκια την πορεία ενός πειρατή ή εξερευνητή) - αναζητούν πληροφορίες (π.χ. από βιβλία, Διαδίκτυο) και παρουσιάζουν τα δεδομένα που συνέλεξαν σχετικά με τους πλανήτες και τον ήλιο (π.χ. το σχήμα τους, το ότι ο ήλιος βρίσκεται στο κέντρο του ηλιακού συστήματος) - δημιουργούν ομαδικές κατασκευές μοντέλων του ηλιακού συστήματος (π.χ. μόμπιλ, επιτραπέζια, αφίσες) χρησιμοποιώντας διάφορα υλικά και συζητώντας για τη θέση του ήλιου, το μέγεθος και τη θέση των πλανητών (χρησιμοποιώντας ποιοτικά κριτήρια όπως πιο μικρός ή πιο μεγάλος πλανήτη, πιο κοντά ή πιο μακριά από τον ήλιο) 	<p>σχέδια, παιχνίδια, από την παρακολούθηση σχετικών εκπομπών στην τηλεόραση κ.λπ.</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ συζητάνε λεπτομερώς με τα παιδιά τα σχέδια που φτιάχνουν για να απεικονίσουν τη Γη ή τους άλλους πλανήτες, καθώς η απεικόνιση ενός τρισδιάστατου σώματος σε δύο διαστάσεις δεν προσφέρει τα απαραίτητα στοιχεία ως προς τον προσδιορισμό του σχήματος του ➤ παρέχουν ποικιλία ρεαλιστικών απεικονίσεων και εργαλείων αναπαράστασης της Γης, του ήλιου και των πλανητών. Επεξεργάζονται με τα παιδιά τους περιορισμούς κάθε μοντέλου σε σχέση με την πραγματικότητα που αναπαριστά (π.χ. ότι ο χάρτης δείχνει την επιφάνεια της Γης αλλά όχι το πραγματικό της σχήμα, ότι η υδρόγειος δείχνει και την επιφάνεια και το σφαιρικό σχήμα της Γης αλλά έχει μικρότερο μέγεθος από το πραγματικό)
--	--	--	---

⁹ Είναι σημαντικό οι εκπαιδευτικοί να επικεντρώνουν τις διδακτικές τους προσπάθειες στη διευκόλυνση των παιδιών να αναγνωρίσουν το σφαιρικό σχήμα ως καταλληλότερο για την αναπαράσταση της Γης του ήλιου και των άλλων πλανητών, αλλά να αποφεύγουν να αναφερθούν στην έννοια της βαρύτητας (ακόμη και με απλουστευμένο τρόπο), επειδή είναι μια έννοια ιδιαίτερως σύνθετη για τα παιδιά αυτής της ηλικίας

Η εναλλαγή μέρας-νύχτας και η κίνηση της Γης

Να διατυπώσουν τις ιδέες τους για την εναλλαγή μέρας-νύχτας, να προβληματιστούν σχετικά με την ανεπάρκεια των ιδεών τους, να χρησιμοποιούν μοντέλα αναπαράστασης της Γης σε σχέση με τον ήλιο και της κίνησης της γύρω από τον εαυτό της για να περιγράψουν την εναλλαγή μέρας-νύχτας

- εκφράζουν τις ιδέες τους σε σχέση με την εναλλαγή ημέρας και νύχτας (με αφηγήσεις σχετικών καθημερινών εμπειριών, με απεικονίσεις, με συμβολισμούς) υποβοηθούμενα από κατάλληλες ερωτήσεις του εκπαιδευτικού (π.χ. «πώς αλλάζει η μέρα και γίνεται νύχτα και μετά ξανά μέρα;», «πώς πιστεύεις ότι συμβαίνει αυτό;», «όταν είναι μέρα στην Ελλάδα, είναι μέρα σε όλες τις χώρες;»), συζητούν ομαδικά για τις απόψεις τους προκειμένου να καταλήξουν σε ερωτήματα που θα διερευνήσουν
- συλλέγουν πληροφορίες σχετικά με το φαινόμενο της εναλλαγής μέρας-νύχτας από διάφορες πηγές, καταγράφουν και παρουσιάζουν τα αποτελέσματα της εργασίας τους με διάφορους τρόπους (π.χ. προφορικά, παίζοντας κουκλοθέατρο, με συμβολική κίνηση, με την κατασκευή σχετικής αφίσας), τα συγκρίνουν με τις αρχικές τους ιδέες
- χρησιμοποιούν την υδρόγειο ή κάποιο αυτοσχέδιο μοντέλο της Γης (που να επιτρέπει την κίνηση της σφαίρας γύρω από τον άξονά της) και ένα φωτιστικό ή φακό τσέπης (τοποθετημένο σε σταθερό σημείο) ως ήλιο, χειρίζονται το υλικό αυτό για να διατυπώσουν προβλέψεις, να ελέγξουν τις ιδέες τους, να καταλήξουν σε συμπεράσματα κοινής αποδοχής

- αναγνωρίζουν ότι η εναλλαγή της μέρας-νύχτας είναι ένα σύνθετο φαινόμενο που απαιτεί αφαιρετική σκέψη και επομένως δίνουν μεγαλύτερη έμφαση στο χειρισμό από τα παιδιά του μοντέλου (που περιλαμβάνει βασικά στοιχεία του φαινομένου) και όχι στο φαινόμενο αυτό καθαυτό, ώστε να διευκολύνουν την απόκτηση μαθησιακών εμπειριών στις οποίες θα στηριχθεί η μετέπειτα σχετική νοητική πρόοδος
- διατυπώνουν ερωτήσεις προς τα παιδιά που ζητούν μόνο περιγραφές καταστάσεων και διαδικασιών (π.χ. «τι πιστεύεις ότι συμβαίνει;», «είναι μέρα σε αυτό το σημείο;») και όχι εξηγήσεις (π.χ. «γιατί συμβαίνει αυτό;»), επειδή η ερμηνεία του φαινομένου υπερβαίνει τις δυνατότητες των παιδιών αυτής της ηλικίας
- αξιοποιούν τις ιδέες των παιδιών της τάξης τους και οργανώνουν εκπαιδευτικά προγράμματα που θέτουν ως στόχους την αντιμετώπιση ακριβώς αυτών των ιδεών που εξέφρασαν τα συγκεκριμένα παιδιά

Τεχνολογίες Πληροφοριών & Επικοινωνιών (Τ.Π.Ε.)

Τι περιλαμβάνει η μαθησιακή περιοχή «Τ.Π.Ε.»;

Στο πρόγραμμα του νηπιαγωγείου, τα παιδιά, με την υποστήριξη της εκπαιδευτικού και στο πλαίσιο καθημερινών σχολικών δραστηριοτήτων, έρχονται σε επαφή, γνωρίζουν, εξοικειώνονται και κατανοούν βασικές λειτουργίες των Τ.Π.Ε. με στόχο: α) την αναζήτηση, την οργάνωση, τη διαχείριση και την παραγωγή πληροφορίας σε πολλαπλές μορφές, την ανάπτυξη των ιδεών και την προσωπική έκφραση και δημιουργία, β) την επικοινωνία και τη συνεργασία, γ) τη διερεύνηση, τον πειραματισμό, την ανακάλυψη και την επίλυση προβλημάτων σε όλα τα γνωστικά αντικείμενα και δ) την κατανόηση του ρόλου των ψηφιακών τεχνολογιών στη σύγχρονη κοινωνία και τον πολιτισμό.

Στο πλαίσιο αυτό, τα παιδιά του νηπιαγωγείου εξοικειώνονται με βασικές λειτουργίες ψηφιακών συσκευών (υπολογιστές, περιφερειακές συσκευές υπολογιστών, διαδραστικοί πίνακες, συσκευές διαχείρισης ήχου, εικόνας, βίντεο, κ.λπ.) και έρχονται σε μια πρώτη επαφή με διάφορες χρήσεις τους. Χρησιμοποιούν λογισμικό (εκπαιδευτικό και γενικής χρήσης) και υπηρεσίες του διαδικτύου, εντάσσοντας οργανικά τις Τ.Π.Ε. στις καθημερινές δραστηριότητες του νηπιαγωγείου ως εποπτικά μέσα διδασκαλίας, ως εργαλεία διερεύνησης, πειραματισμού και επίλυσης προβλημάτων και ως εργαλεία διαχείρισης πληροφοριών, **ψηφιακού**

γραμματισμού και έκφρασης με πολλαπλούς τρόπους, δημιουργίας, επικοινωνίας και συνεργασίας.

Γιατί είναι σημαντικό για τα παιδιά νηπιακής ηλικίας να ασχοληθούν με τις «Τ.Π.Ε.»;

Στο σύγχρονο παγκόσμιο περιβάλλον η ψηφιακή ικανότητα, σύμφωνα με το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Αναφοράς για την κατάρτιση και την εκπαίδευση (2007), εντάσσεται στις βασικές ικανότητες που «χρειάζονται όλοι για την προσωπική τους ολοκλήρωση και ανάπτυξη, την ενεργό ιδιότητα του πολίτη, την κοινωνική ένταξη και την απασχόληση». Επιπλέον, πολλά παιδιά συναντούν τις Τ.Π.Ε. σε καθημερινές καταστάσεις στο οικογενειακό και ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον τους, έχουν απορίες σχετικά με αυτές και χρειάζονται ευκαιρίες για να τις γνωρίσουν.

Στην προσχολική εκπαίδευση, οι Τ.Π.Ε. παρέχουν στα παιδιά σημαντικές εμπειρίες που σχετίζονται με τα ενδιαφέροντα και την καθημερινή ζωή τους και ενισχύουν τη σημασία του παιχνιδιού ως κυρίαρχου παράγοντα στην ανάπτυξή τους (Vygotsky, 1978). Συγκεκριμένα, στο πλαίσιο των καθημερινών αλληλεπιδράσεων με άλλα παιδιά και ενήλικες, τα μικρά παιδιά χρειάζονται τη διαμεσολάβηση νοητικών εργαλείων, δηλαδή οι Τ.Π.Ε. εμπεριέχουν τη δυναμική

να χρησιμοποιηθούν ως «αντικείμενα με τα οποία να σκέφτονται» (“objects to think with”) (Papert, 1980).

Η ενσωμάτωση των Τ.Π.Ε. στο πρόγραμμα του νηπιαγωγείου είναι σημαντική γιατί καθιστά τα παιδιά ικανά:

- να κατανοούν το σκοπό, τη φύση και το ρόλο της τεχνολογίας και των ψηφιακών τεχνολογιών στην καθημερινότητά τους και στην κοινωνία,
- να εξοικειώνονται και σταδιακά να αυτονομούνται στη χρήση και τη μεθοδολογία χρήσης των Τ.Π.Ε.,
- να αναπτύσσουν δεξιότητες κριτικής σκέψης, αιτιολόγησης, μεταγνώσης, συνεργασίας, επικοινωνίας, συντονισμού των κινήσεων, επίλυσης προβλημάτων, δημιουργικής σκέψης, καινοτομίας, αυτοαξιολόγησης,
- να εφαρμόζουν, με την κατάλληλη ενθάρρυνση, γνώσεις και δεξιότητες,
- να διερευνούν τις πιθανές ευκαιρίες και δυνατότητες που παρέχουν (οι Τ.Π.Ε.),
- να συνεκτιμούν τους δυνητικούς κινδύνους και να κατανοούν πώς, πότε, γιατί και με ποιον χρησιμοποιούν την τεχνολογία,
- να επιλέγουν τα κατάλληλα εργαλεία και να σχεδιάζουν διαδικασίες, ώστε να υλοποιούν έργα στην καθημερινότητά τους.

Ποια είναι η δομή της μαθησιακής περιοχής «Τ.Π.Ε.»;

Η μαθησιακή περιοχή «Τ.Π.Ε.» εντάσσεται στο ενιαίο πρόγραμμα σπουδών από το Νηπιαγωγείο στο Γυμνάσιο και δομείται, ως προς τα περιεχόμενά της, στους παρακάτω άξονες που αφορούν στις Τ.Π.Ε. και περιλαμβάνουν τα αντίστοιχα περιεχόμενα:

1. Γνωρίζω τις ΤΠΕ και δημιουργώ

- Κατανόηση των βασικών χαρακτηριστικών των Τ.Π.Ε.
- Αναζήτηση, οργάνωση, διαχείριση και παραγωγή πληροφοριών, ψηφιακός γραμματισμός, δημιουργικότητα, ανάπτυξη ιδεών, έκφραση, ψηφιακό παιχνίδι
  - ✓ Τα παιδιά μαθαίνουν να χειρίζονται υπολογιστικά περιβάλλοντα και ψηφιακές συσκευές ώστε να αναζητούν, να οργανώνουν και να διαχειρίζονται πληροφορίες από πολλαπλές ψηφιακές πηγές καθώς και να παράγουν νέες πολυτροπικές πληροφορίες, να δημιουργούν, να αναπτύσσουν τις ιδέες τους, να παίζουν και να εκφράζονται με ποικίλους τρόπους.

2. Επικοινωνώ και συνεργάζομαι με τις Τ.Π.Ε.

- Έκφραση, επικοινωνία, κοινωνική αλληλεπίδραση, συνεργασία, συμβολικό και θεατρικό παιχνίδι και δραματοποίηση
- ✓ Τα παιδιά εκφράζονται, αλληλεπιδρούν, επικοινωνούν, παίζουν και μαθαίνουν να συνεργάζονται χρησιμοποιώντας τις Τ.Π.Ε. στο πλαίσιο των καθημερινών τους δραστηριοτήτων εντός και εκτός σχολικής τάξης.

3. Διερευνώ, πειραματίζομαι, ανακαλύπτω και λύνω προβλήματα με τις Τ.Π.Ε.

- Διαχείριση πληροφοριών, διερεύνηση, πειραματισμός, ανακάλυψη, έκφραση, μοντελοποίηση, επίλυση προβλήματος, δημιουργικότητα, κριτική ικανότητα, λήψη απόφασης
- ✓ Τα παιδιά χρησιμοποιούν υπολογιστικά περιβάλλοντα και ψηφιακές συσκευές για να διερευνήσουν, να πειραματιστούν, να ανακαλύψουν τη γνώση, να σκεφτούν κριτικά, να λάβουν αποφάσεις και να λύσουν προβλήματα στο πλαίσιο όλων των γνωστικών αντικειμένων του προγράμματος σπουδών.

4. Οι Τ.Π.Ε. στην κοινωνία και τον πολιτισμό

- Αυτονομία, προσφορά, συνεργασία, ευελιξία, δεοντολογία, καινοτομία, εργονομία, πρόσβαση για όλους.
  - a. Τα παιδιά μέσα από την χρήση των Τ.Π.Ε. σε καθημερινές τους δραστηριότητες εντός και εκτός σχολικής τάξης μαθαίνουν να τις χρησιμοποιούν με ασφαλή και ορθό τρόπο, αντιλαμβάνονται τη σημασία και το ρόλο της ψηφιακής τεχνολογίας στο κοινωνικό και πολιτισμικό γίγνεσθαι και αναπτύσσουν κατάλληλες στάσεις και αξίες.

Στη μαθησιακή περιοχή «Τ.Π.Ε.» τα παραπάνω περιεχόμενα οργανώνονται σε τέσσερις ενότητες και παρουσιάζονται στους πίνακες που ακολουθούν. Οι πίνακες περιλαμβάνουν τους μαθησιακούς στόχους και τις δράσεις, στις οποίες προτείνεται η χρήση υλικού και λογισμικού. Οι Τ.Π.Ε. (υλικό και λογισμικό) εμφανίζονται μέσα από ενδεικτικές δράσεις και λειτουργούν ως μια σημαντική πηγή εργαλείων για την υλοποίηση όλου του Προγράμματος.

Μία πρώτη σύνδεση των στόχων διαφαίνεται μέσω των δραστηριοτήτων που παρουσιάζονται. Η σειρά των ενότητων και των στόχων δεν είναι ούτε εξελικτική ούτε προαπαιτούμενη. Ο εκπαιδευτικός μπορεί να επιλέξει την παράλληλη επιδίωξη διαφορετικών στόχων. Προτείνεται οι στόχοι να διδαχθούν κατά περίπτωση, ανάλογα με τις

ευκαιρίες που προκύπτουν στο πλαίσιο του προγράμματος του νηπιαγωγείου. Η επιλογή του είδους, του αριθμού των στόχων που θα επιδιωχθούν καθώς και το επίπεδο διεύρυνσης των δραστηριοτήτων καθορίζεται από τον εκπαιδευτικό. Για τον καθορισμό αυτό θα ληφθούν υπόψη οι πρότερες γνώσεις των παιδιών, οι άμεσες εκπαιδευτικές ανάγκες και οι άλλοι στόχοι που επιδιώκει.

Ποιες διδακτικές προσεγγίσεις διευκολύνουν την υλοποίηση των στόχων της μαθησιακής περιοχής «Τ.Π.Ε.»;

Οι διδακτικές προσεγγίσεις για τη μαθησιακή περιοχή «Τ.Π.Ε.» διαμορφώνονται σύμφωνα με **δύο αρχές**:

1. Οι Τ.Π.Ε. λειτουργούν σε σχέση με τις άλλες μαθησιακές περιοχές και
2. Η χρήση τους στο νηπιαγωγείο δεν είναι αυτοσκοπός.

Συγκεκριμένα, ο ρόλος της τεχνολογίας στο νηπιαγωγείο προσδιορίζεται μέσα από τις καθημερινές δράσεις σε όλο το Πρόγραμμα του Νηπιαγωγείου. Οι Τ.Π.Ε. **επιλέγονται από τον εκπαιδευτικό** για να εμπλουτίσουν τις μαθησιακές εμπειρίες, να ενισχύσουν βασικές ικανότητες και να παραγάγουν προστιθέμενη αξία στις εκπαιδευτικές πρακτικές. Επιπλέον, **επιλέγονται από τα παιδιά** για την εξυπηρέτηση συγκεκριμένων καθημερινών αναγκών και καταστάσεων. Σε

κάθε περίπτωση χρησιμοποιούνται σε συνδυασμό με άλλα μέσα ή υλικά, παραδοσιακά και μη. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο καθημερινών δραστηριοτήτων αναπτύσσονται αβίαστα οι δεξιότητες ψηφιακού εγγραμματοτισμού.

Βασικό κριτήριο για την επιλογή ενσωμάτωσης των Τ.Π.Ε. από τον εκπαιδευτικό είναι η προστιθέμενη αξία της τεχνολογίας και η δυνατότητά της να είναι πιο αποτελεσματική σε μια συγκεκριμένη κατάσταση σε σχέση με άλλα μέσα. Η προστιθέμενη αξία των Τ.Π.Ε. θα πρέπει να υπογραμμίζεται από τον εκπαιδευτικό και όταν τα παιδιά επιλέγουν με αυτό το κριτήριο να χρησιμοποιήσουν την τεχνολογία. Επιπλέον, για τον εκπαιδευτικό η χρήση των εργαλείων τεχνολογίας θα πρέπει να υποστηρίζει τους στόχους του Προγράμματος συνολικά και να λαμβάνει υπόψη τις προηγούμενες εμπειρίες, γνώσεις, δεξιότητες και δυσκολίες των παιδιών. Είναι σημαντικό η επιλογή της χρήσης της τεχνολογίας να κινητοποιεί τα παιδιά να μάθουν και να τους παρέχει ευχάριστες εμπειρίες.

Η αξιοποίηση των Τ.Π.Ε. υλοποιείται σε ένα καλά εξοπλισμένο μαθησιακό περιβάλλον μέσα από την παροχή των κατάλληλων ευκαιριών. Συγκεκριμένα, ευκαιρίες παρέχονται μέσα από: α) καθημερινές καταστάσεις σχετικά με τη διαπραγμάτευση ενός θέματος, β) το παιχνίδι των παιδιών στις γωνιές, γ) τις πληροφορίες που δίνουν τα ίδια τα παιδιά για τη ζωή τους έξω από το σχολείο και τις εμπειρίες τους σε σχέση με την τεχνολογία και τις δράσεις του σχολείου στις οποίες εμπλέκεται η οικογένεια.

Οι Τ.Π.Ε. στο νηπιαγωγείο θα πρέπει να υπάρχουν και να λειτουργούν ως οργανικό στοιχείο της τάξης και του σχολείου. Η αξιοποίηση των ευκαιριών για χρήση τους συνδέεται με τη διαθεσιμότητα και την κατάλληλη οργάνωση των εργαλείων τεχνολογίας. Οι Τ.Π.Ε. μέσα στην τάξη (π.χ. σαρωτής) και σε όλο το χώρο του νηπιαγωγείου (π.χ. ψηφ. φωτογραφική μηχανή) ή στην αυλή (π.χ. τηλεκατευθυνόμενο παιχνίδι, ψηφιακή κάμερα), θα πρέπει να οργανώνονται κατάλληλα ώστε να είναι οικείες για τα παιδιά και διαθέσιμες να τις χρησιμοποιούν με ασφάλεια όταν το αποφασίσουν.

Μέσα στο χώρο του νηπιαγωγείου η σημασία για την οργάνωση των Τ.Π.Ε. είναι ισοδύναμη με εκείνη άλλων εργαλείων και υλικών (π.χ. οικοδομικό υλικό, βιβλία, ξυλομπογιές, μαρκαδόροι κ.ά.). Για τις καθημερινές δραστηριότητες του νηπιαγωγείου ένας εκπαιδευτικός μπορεί να συμπεριλάβει Τ.Π.Ε. που να είναι πραγματικές (όπως υπολογιστής, ψηφιακή φωτογραφική μηχανή, προγραμματιζόμενα παιχνίδια, διαδραστικοί πίνακες, εκτυπωτής, φαξ κ.ά.), αλλά και Τ.Π.Ε./παιχνίδια ή κατασκευασμένες από τα ίδια τα παιδιά (π.χ. χάρτινη φωτ. μηχανή) ή χαλασμένες (ασφαλείς) συσκευές, που μπορούν να χρησιμοποιηθούν είτε οργανωμένα κατά τη διαπραγμάτευση ενός θέματος είτε στο παιχνίδι στις γωνιές ή στην αυλή (όπως τηλέφωνα, κάμερα κ.ά.). Επιπλέον, ο υπολογιστής με τις περιφερειακές συσκευές (π.χ. εκτυπωτής) αποτελεί μια ξεχωριστή κατάλληλα διαμορφωμένη γωνιά, προσαρμοσμένη στις ιδιαιτερότητες των μικρών παιδιών (π.χ. μικρό ποντίκι κ.ά.), με τους δικούς της κανόνες (π.χ. χρόνος χρήσης, θέματα υγείας, εργονομίας και ασφάλειας κ.ά.).

Η επιλογή του λογισμικού, όπως συμβαίνει για οποιοδήποτε άλλο εκπαιδευτικό υλικό, θα πρέπει να συνδέεται με τους στόχους του Προγράμματος συνολικά. Επιπλέον, το λογισμικό θα πρέπει να είναι απλό στη χρήση, προσαρμοσμένο στις ιδιαιτερότητες της προσχολικής ηλικίας και να προωθεί τη δημιουργική και ανεξάρτητη χρήση, παρέχοντας τον έλεγχο των επιλογών στα ίδια τα παιδιά.

Τα παιδιά στο νηπιαγωγείο «ανακαλύπτουν» την τεχνολογία όταν επιλέγουν να τη χρησιμοποιήσουν σε καθημερινές καταστάσεις για κάποιο σκοπό και ο εκπαιδευτικός αναλαμβάνει να τα βοηθήσει ώστε να δημιουργήσουν μοντέλα σχετικά με τη μεθοδολογία της χρήσης. Ο εκπαιδευτικός ενθαρρύνει τις αλληλεπιδράσεις των παιδιών, τη μεταξύ τους συνεργασία και τη δυνατότητα να δοκιμάζουν, να προτείνουν και να μαθαίνουν το ένα από το άλλο κατά τη χρήση ενός λογισμικού ή μιας ψηφιακής συσκευής και παρεμβαίνει με τις κατάλληλες εξηγήσεις όταν απαιτείται, όπως θα συνέβαινε για οποιοδήποτε άλλο εργαλείο ή υλικό (π.χ. ένα επιτραπέζιο παιχνίδι). Ακόμη, ενθαρρύνει τα παιδιά να συζητούν για τις επιλογές τους (π.χ. τι κάνουν, με ποιον τρόπο, γιατί, τι άλλο θα μπορούσαν να κάνουν). Τέλος, όταν είναι δυνατόν (π.χ. σε σχέδια εργασίας ή κατά τη διαπραγμάτευση ενός θέματος ή με μια δανειστική βιβλιοθήκη ηχητικών ιστοριών από τα ίδια τα παιδιά κ.ά.), οι εκπαιδευτικοί και τα παιδιά μπορούν να συνεργάζονται και να επικοινωνούν με τους γονείς για την επίτευξη ενός κοινού σκοπού, αξιοποιώντας τις εμπειρίες από τη χρήση των Τ.Π.Ε. και στο σπίτι ή το κοινωνικό περιβάλλον.

Ποιος είναι ο ρόλος του εκπαιδευτικού στις «Τ.Π.Ε.»;

Όταν πρόκειται να ενσωματώσει τη χρήση των Τ.Π.Ε. σε καθημερινές καταστάσεις, είναι σημαντικό ο εκπαιδευτικός:

- να διερευνά τις υπάρχουσες γνώσεις και τις προηγούμενες εμπειρίες, περιορισμούς ή δυσκολίες των παιδιών, και σύμφωνα με αυτά να οργανώνει, ενισχύει και επεκτείνει τις μαθησιακές εμπειρίες
- να λειτουργεί με ρόλο διαμεσολαβητικό:
  - ✓ καθοδηγεί και υποστηρίζει τα παιδιά, σε μικρές ομάδες ή ατομικά κατά περίπτωση, να εξοικειωθούν αρχικά και να αυτονομηθούν σταδιακά στη χρήση και τη μεθοδολογία χρήσης, αλλά και να κατανοούν, να αιτιολογούν και να επιλέγουν συνειδητά τη χρήση των Τ.Π.Ε. για την επίτευξη ενός σκοπού,
  - ✓ θέτει ερωτήματα σχετικά με τη δραστηριότητα και τις διαδικασίες με σκοπό να σκεφτούν, να προτείνουν και να αναλάβουν πρωτοβουλίες
  - ✓ ενθαρρύνει τη διερεύνηση των εργαλείων με ασφάλεια από τα ίδια τα παιδιά (διαφορετικών ηλικιακών ομάδων ή/και εμπειριών) και τα προτρέπει να μιλούν σχετικά με τα εργαλεία που

χρησιμοποιούν στο πλαίσιο των μαθησιακών τους εμπειριών

- να κατανοεί τις δυνατότητες και τους περιορισμούς του κάθε μέσου, ώστε να επιλέγει κάθε φορά τα πιο κατάλληλα εργαλεία (παραδοσιακές πηγές και Τ.Π.Ε.) σε σχέση με το θέμα και τη συγκεκριμένη δράση και να αναγνωρίζει αν υπάρχει προστιθέμενη αξία από την εμπλοκή της τεχνολογίας στη διαπραγμάτευση του θέματος,
- να εντοπίζει τις Τ.Π.Ε. στην καθημερινότητα της ζωής των παιδιών μέσα και έξω από το σχολείο,
- να παρέχει τις κατάλληλες ευκαιρίες, μέσα από καθημερινές καταστάσεις, για τη χρήση ποικίλων και διαφορετικών εργαλείων Τ.Π.Ε, να εμπλουτίζει τις γωνιές με διάφορα εργαλεία και μέσα (όπως μια αριθμομηχανή στο μαγαζάκι, ένας παλιός υπολογιστής στο κουκλόσπιτο, μια φωτογραφική μηχανή στη γωνιά της συζήτησης ή των Φυσικών Επιστημών κ.ά.)
- να δημιουργεί τις συνθήκες και τις ευκαιρίες για εμπλοκή των γονέων στη χρήση Τ.Π.Ε.

Ποιοι είναι οι στόχοι και τα χαρακτηριστικά της αξιολόγησης στις «Τ.Π.Ε.»;

Οι βασικές μέθοδοι αξιολόγησης στο Πρόγραμμα του Νηπιαγωγείου, όπως η παρατήρηση, η αυτοαξιολόγηση των μαθητών και η συζήτηση, στη μαθησιακή περιοχή των Τ.Π.Ε. εστιάζουν:

- σε όσα λένε και κάνουν τα παιδιά με τις Τ.Π.Ε.,
- στη σύνδεση με τους μαθησιακούς στόχους του Προγράμματος καθώς και τις γνώσεις, ικανότητες και δεξιότητες που προέκυψαν πλέον του βασικού στόχου/ των βασικών στόχων
- στα προβλήματα, τις δυσκολίες και τους περιορισμούς που είχαν τα παιδιά
- στις αλληλεπιδράσεις που αναπτύσσουν τα παιδιά μεταξύ τους ή/και με ενήλικες
- στις μαθησιακές πρακτικές και τα εργαλεία που είχαν θετικό αποτέλεσμα και ενδιαφέρον για τα παιδιά
- στην επικοινωνία με τους γονείς
- στην ανατροφοδότηση των μελλοντικών δράσεων.

Τέλος, τα εργαλεία τεχνολογίας μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως μέσα αξιολόγησης των παιδιών από τον εκπαιδευτικό και αυτοαξιολόγησης από τα ίδια τα παιδιά (π.χ. λήψη βίντεο, φωτογραφιών κ.ά.)

Πώς συνδέεται η μαθησιακή περιοχή «Τ.Π.Ε.» με τις άλλες μαθησιακές περιοχές;

Γλώσσα

Οι Τ.Π.Ε. μπορούν να υποστηρίξουν με πολλούς τρόπους τη γλωσσική ανάπτυξη και ειδικότερα την προφορική και γραπτή επικοινωνία, την ανάγνωση και την ακρόαση.

Οι Τ.Π.Ε. δίνουν τη δυνατότητα στα παιδιά να χρησιμοποιούν το πληκτρολόγιο και το διαδραστικό πίνακα για γραπτή επικοινωνία. Τα παιδιά εξερευνούν τις συμβολικές αναπαραστάσεις και αναπτύσσουν έννοιες γραμματισμού, όπως η κατεύθυνση της γραφής, η σειρά κ.ά. Χρησιμοποιούν τις φωνολογικές τους ικανότητες για να γράψουν τα δικά τους κείμενα για διάφορους σκοπούς (π.χ. γράφουν μια πρόσκληση για τη γειτονική τάξη, μια συνταγή κ.ά.), κάνουν καταγραφές και επικοινωνούν, αντιλαμβάνονται την ύπαρξη ποικίλων ειδών κειμένου και διακρίνουν τα διαφορετικά τους χαρακτηριστικά (π.χ. επιγραφές, καρτέλες με τα ονόματά τους, λεζάντες σε φωτογραφίες, οδηγίες κ.ά.).

Αναπτύσσουν την προφορική επικοινωνία, όταν σε παιχνίδια ρόλων αλληλεπιδρούν και συζητούν με άλλα παιδιά που χρησιμοποιούν εργαλεία τεχνολογίας (π.χ. την αριθμομηχανή και τη ζυγαριά στο μανάβικο κ.ά.) και αναπαραστούν ρόλους και εμπειρίες, συναισθήματα, ιδέες, εξηγούν τι μπορεί να συμβεί. Επιπλέον, κατά τη χρήση ενός λογισμικού συζητούν (π.χ. τι κάνουν, με ποιον τρόπο, γιατί, τι άλλο θα μπορούσαν να κάνουν), ηχογραφούν με ένα μικρόφωνο και ένα ψηφιακό κασετόφωνο ή υπολογιστή (π.χ.

τις φωνές τους, τις ιστορίες τους κ.ά.) και συνδέουν τις ηχογραφήσεις με φωτογραφίες ή εικόνες για να δημιουργήσουν ηχοϊστορίες, δίνουν οδηγίες σε προγραμματιζόμενα παιχνίδια (π.χ. για να ακολουθήσουν τη σειρά από διάφορες εικόνες μιας ιστορίας) κ.ά. Αξιοποιούν τη δυνατότητα για φωτοτυπία στον εκτυπωτή ή το σαρωτή για να επιλέξουν μεμονωμένες εικόνες από βιβλία, περιοδικά κ.ά. προκειμένου να δημιουργήσουν προφορικά νέες ιστορίες. Παρουσιάζουν τις ιστορίες τους και τις καταγράφουν με ψηφιακά μέσα.

Τα παιδιά χρησιμοποιούν ηλεκτρονικά βιβλία, «ανοίγουν και κλείνουν» ένα ηλεκτρονικό βιβλίο και πλοηγούνται σε αυτό. Ακούν, αφηγούνται ή/ και προσπαθούν να διαβάσουν ιστορίες, αναγνωρίζουν λέξεις, αναπτύσσουν και εμπλουτίζουν το λεξιλόγιό τους, διακρίνουν διαφορές με τα συμβατικά βιβλία, δημιουργούν τα δικά τους ηλεκτρονικά βιβλία (με εικόνες ή φωτογραφίες, κείμενο, ήχο ή/και βίντεο). Επιπλέον, χρησιμοποιούν μέσα αναπαραγωγής ήχου (π.χ. κασετόφωνα, mp3 και cd players) και εικόνας για να ακούσουν και να δουν και εξοικειώνονται με την πολυτροπικότητα στην πληροφορία.

Μαθηματικά

Η χρήση Τ.Π.Ε. ενθαρρύνει την ανάπτυξη μαθηματικών εννοιών, όπως η αρίθμηση, οι ταξινομήσεις, τα γεωμετρικά σχήματα, χωρικές σχέσεις, μοτίβα σειροθετήσεις κ.ά., μέσα από ευχάριστες δραστηριότητες, κυρίως με τη χρήση λογισμικών ή διαδικτυακών εφαρμογών, που ενδιαφέρουν και

κινητοποιούν τα παιδιά. Τα παιδιά παίζουν με προγραμματιζόμενα και τηλεκατευθυνόμενα παιχνίδια και πειραματίζονται με έννοιες όπως: παραλληλία, καθετότητα, μπροστά, πίσω δεξιά, αριστερά, ανάμεσα, προβλέπουν και εκτελούν διαδρομές, χρησιμοποιούν το κατάλληλο λεξιλόγιο προσδιορίζοντας τη διαδρομή, κάνουν αφαιρέσεις και προσθέσεις.

Σε δραστηριότητες με τη χρήση λογισμικών αναγνωρίζουν αριθμούς, κάνουν απλές πράξεις, πειραματίζονται με γραμμές και γεωμετρικά σχήματα, με το εργαλείο γεμίσματος αντιλαμβάνονται την έννοια της ανοιχτής και της κλειστής γραμμής, αλλάζουν το μέγεθος των σχημάτων, δημιουργούν νέα σχήματα από τα σχήματα που έχουν φτιάξει, τα χρωματίζουν, τα κατηγοριοποιούν, τα μετακινούν και δημιουργούν εικόνες. Επίσης, με τα σχήματα ή άλλα σχέδια δημιουργούν μοτίβα ή τα σειροθετούν. Ακόμη, κατασκευάζουν με τα σχήματα που έφτιαξαν ένα επιτραπέζιο παιχνίδι μνήμης (βάση παιχνιδιού, κάρτες, κανόνες) για να το κάνουν δώρο κατά την επίσκεψή τους στα παιδιά της Α΄ Δημοτικού κ.ά. Τα παιδιά ανακαλύπτουν καλύτερα τις ιδιότητες των σχημάτων όταν δημιουργούν μόνα τους τα σχήματα και πειραματίζονται με αυτά. Χρησιμοποιούν λογισμικά γενικής χρήσης (π.χ. εφαρμογές υπολογιστικών φύλλων), προκειμένου να υπολογίσουν τα αποτελέσματα μιας ψηφοφορίας που έγινε στην τάξη, εκτυπώνουν και αναρτούν το αποτέλεσμα στον πίνακα ανακοινώσεων.

Επιπλέον σε διάφορα παιχνίδια ρόλων με τη χρήση των αντίστοιχων εργαλείων τεχνολογίας τα παιδιά, εκτός από τη

γλώσσα, χρησιμοποιούν συχνά μαθηματική σκέψη (π.χ. στο φαρμακείο, όταν γράφουν λίστες φαρμάκων κ.ά.).

Προσωπική και κοινωνική ανάπτυξη

Τα παιδιά μέσα από τη χρήση των Τ.Π.Ε. εμπλουτίζουν τις εμπειρίες τους, ενθαρρύνονται να δείχνουν περιέργεια και να διερευνούν, αναπτύσσουν αυτονομία (π.χ. όταν χρησιμοποιούν μια ψηφιακή φωτογραφική μηχανή), συνεργάζονται ως μέλη μιας ομάδας (π.χ. σε ένα λογισμικό) ή της τάξης (π.χ. όταν δημιουργούν το άλμπουμ της τάξης με φωτογραφίες και λεζάντες), δίνουν προσοχή στη γνώμη των άλλων, μοιράζονται εργαλεία και ιδέες, αποκτούν έλεγχο των δράσεων τους, βοηθούν και προσφέρουν τις γνώσεις τους στους άλλους (π.χ. πως θα χρησιμοποιηθεί η ψηφιακή φωτογραφική μηχανή), ενισχύουν την αυτοπεποίθησή τους.

Στο πλαίσιο δραστηριότητας για τη γνωριμία με τη γειτονιά του σχολείου εργάζονται σε ομάδες, συλλέγουν πληροφορίες χρησιμοποιώντας τη φωτογραφική μηχανή και η κάθε ομάδα αποφασίζει ποιες φωτογραφίες θα κρατήσει και ποιες θα διαγράψει, αιτιολογώντας τις απόψεις τους. Με τη χρήση λογισμικού εννοιολογικής χαρτογράφησης δημιουργούν το οικογενειακό τους δέντρο ή παρουσιάζουν τον εαυτό τους στα παιδιά του άλλου τμήματος ή στα παιδιά του δημοτικού με πληροφορίες σχετικά με αγαπημένα πράγματα και συνήθειες.

Φυσικές Επιστήμες

Στις Φυσικές Επιστήμες, οι Τ.Π.Ε. μπορούν να συμβάλλουν στον εμπλουτισμό των βιωματικών νοητικών παραστάσεων των παιδιών, την αντιμετώπιση γνωστικών εμποδίων και το μετασχηματισμό των προϋπάρχουσων ιδεών των παιδιών, ειδικά σε θέματα που εμπεριέχουν τεχνικούς περιορισμούς (επικινδυνότητα). Επίσης, αποτελούν μια πλούσια και άμεση πηγή για εποπτικό υλικό σε διάφορες μορφές (φωτογραφίες, βίντεο, κείμενο, ηχητικά αρχεία).

Συγκεκριμένα, φέρνουν μέσα στην τάξη μακρινούς τόπους ή τον πραγματικό κόσμο (εικόνες, διαδικτυακοί χάρτες, βίντεο, ήχοι), παρέχουν δυνατότητες για έμμεση παρατήρηση φυσικών φαινομένων (μέσω διαδικτύου) και άμεση καταγραφή στο περιβάλλον (μέσω ψηφιακής φωτ. μηχανής, κάμερας, κινητού κ.ά.), αποτελούν πηγή αναζήτησης πληροφοριών (εικόνες, βίντεο, κείμενο κ.ά.), για παράδειγμα για ζώα και φυτά που δεν ανήκουν στο άμεσο περιβάλλον τους, δεν μπορούν να τα εντοπίσουν και να τα παρατηρήσουν άμεσα ή έχουν εξαφανιστεί, προσφέρουν την απαραίτητη οπτικοποίηση και συνδέονται άμεσα με την αναπαράσταση φαινομένων του φυσικού κόσμου και την παροχή εργαλείων ελέγχου με στόχο την οικοδόμηση της επιστημονικής γνώσης και τη μετάβαση από τα συγκεκριμένα οπτικοποιημένα αντικείμενα στο συλλογισμό με αφηρημένες έννοιες (εφαρμογές προσομοίωσης και μοντελοποίησης).

Τέχνες

Στη μαθησιακή περιοχή των Τ.Π.Ε. τα παιδιά γνωρίζουν την ύπαρξη ποικίλων εργαλείων για να δημιουργήσουν, να εκφραστούν και πειραματίζονται με αυτά (εργαλεία σχημάτων κ.ά.) καθώς και με άλλα που εξομοιώνουν υπάρχουσες τεχνικές (σπρέι, πινέλο). Αντιλαμβάνονται ότι το καλλιτεχνικό αποτέλεσμα δεν περιορίζεται σε συγκεκριμένα-παραδοσιακά υλικά και τεχνικές και εντοπίζουν ομοιότητες και διαφορές ανάμεσα στα έργα που παράγουν με τις Τ.Π.Ε. και σε εκείνα με τα παραδοσιακά μέσα/εργαλεία (π.χ. χρήση σαρωτή με φυσικά αντικείμενα κ.ά.). Γνωρίζουν έργα και είδη τέχνης με τα οποία είναι δύσκολο να έρθουν σε επαφή (όπως μουσική, πίνακες ζωγραφικής, παραστάσεις θεάτρου/κουκλοθεάτρου, τόπους πολιτισμού στη σημερινή ή παλαιότερη εποχή μέσω του διαδικτύου, CD και DVD). Κατανοούν τους περιορισμούς και τις δυνατότητες του κάθε μέσου (π.χ. η εκτύπωση δεν αποδίδει πάντα τα χρώματα με την ίδια πιστότητα που εμφανίζονται στην οθόνη, με τα παραδοσιακά μέσα δεν υπάρχει η δυνατότητα αναίρεσης μιας ενέργειας κ.ά.). Μαθαίνουν να κάνουν επιλογές ως προς τα μέσα και τα υλικά ανάλογα με το είδος του αποτελέσματος που θέλουν να έχουν και δημιουργούν τα δικά τους έργα (π.χ. φωτογραφίζουν, ζωγραφίζουν, δημιουργούν τη δική τους ταινία, επιλέγουν και δημιουργούν το CD με τη μουσική για τη γιορτή του σχολείου κ.ά.).

Φυσική Αγωγή

Στη Φυσική Αγωγή τα παιδιά γίνονται τα ίδια «προγραμματιζόμενα» ή τηλεκατευθυνόμενα παιχνίδια και πειραματίζονται με διάφορους βηματισμούς, κινούνται ακολουθώντας οδηγίες από τον εκπαιδευτικό ή κάποιο άλλο παιδί (π.χ. μπροστά, πίσω, δύο βήματα αριστερά, δεξιά κ.ά.), ξεκινούν να κινούνται με το παράγγελμα «έναρξη», σταματούν για λίγο με το «αναμονή» και πέφτουν κάτω σαν ακίνητες τελίτσες με το «τερματισμός», εκτελούν διαδρομές στο χώρο (π.χ. γίνονται αεροπλάνα, ρομπότ κ.ά.), καταγράφουν τις κινήσεις τους (με μια ψηφιακή φωτ. μηχανή, βιντεοκάμερα ή ένα κινητό τηλέφωνο) παρατηρούν και συζητούν για τους εαυτούς τους, προτείνουν νέες κινήσεις ή δημιουργούν ένα παιχνίδι με φωτογραφίες – κάρτες με κινήσεις (π.χ. διαλέγουν μια κάρτα, εκτελούν την κίνηση και τα άλλα παιδιά μαντεύουν), επιλέγουν στο CD player τη μουσική για τη γυμναστική της ημέρας.

ΕΝΟΤΗΤΑ: Γνωρίζω τις Τ.Π.Ε. και δημιουργώ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	ΜΑΘΗΣΙΑΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΙΔΕΕΣ ΓΙΑ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ – ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ	
		Η υλοποίηση του στόχου διευκολύνεται όταν για παράδειγμα τα παιδιά...	Οι εκπαιδευτικοί συμβάλλουν στην υλοποίηση του στόχου όταν για παράδειγμα...
Γνωριμία με τα βασικά χαρακτηριστικά των Τ.Π.Ε.	<p>Να συνειδητοποιήσουν ότι οι Τ.Π.Ε. έχουν συγκεκριμένα χαρακτηριστικά, δηλαδή:</p> <ul style="list-style-type: none"> • σχεδιάζονται με σκοπό την κάλυψη αναγκών του ανθρώπου 	<ul style="list-style-type: none"> - εντοπίζουν την τεχνολογία στην καθημερινότητά τους, τη συσχετίζουν με την κάλυψη μίας ανάγκης για τα ίδια ή άλλους ανθρώπους (π.χ. για να καταγράψουμε την παρατήρηση στη γειτονιά χρειαζόμαστε ψηφ. φωτ. μηχανή κ.ά.) - αναγνωρίζουν την ύπαρξη διαφορετικών συσκευών (π.χ. φωτογραφική μηχανή, κινητό, web-camera) για την κάλυψη της ίδιας ανάγκης (π.χ. για λήψη μιας φωτογραφίας) - συμμετέχουν σε παιχνίδια ρόλων στις διάφορες γωνιές, τις οποίες έχουν εμπλουτίσει μαζί με τον εκπαιδευτικό με Τ.Π.Ε. (πραγματικές και μη) 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ εισάγουν τις Τ.Π.Ε. (πραγματικές και μη-δηλ. κατασκευασμένες από τα παιδιά και τον εκπαιδευτικό καθώς και παιχνίδια), στους χώρους παιχνιδιού των παιδιών στην τάξη και στην αυλή και ενθαρρύνουν την αξιοποίησή τους. Εμπλέκονται στο παιχνίδι ρόλων στις γωνιές. <i>(Προσεγγίζουν το συγκεκριμένο στόχο παράλληλα με εκείνον για την επικοινωνία με ψηφιακά μέσα/παιχνίδια ρόλων - Ενότητα Γ)</i> ➤ αξιοποιούν: <ul style="list-style-type: none"> α) καθημερινές καταστάσεις στο σχολείο (π.χ. τα παιδιά γράφουν μια δική τους ανακοίνωση στον υπολογιστή και την εκτυπώνουν κ.ά.) β) συζητήσεις με τα παιδιά για τις εμπειρίες τους από τη χρήση των Τ.Π.Ε. στο σπίτι ή το ευρύτερο περιβάλλον γ) επισκέψεις σε εργασιακούς χώρους για να εντοπίσουν τις Τ.Π.Ε. και να τις συσχετίσουν με κάποια ανάγκη
	<ul style="list-style-type: none"> • (οι Τ.Π.Ε.) αποτελούνται από διάφορα μέρη που εργάζονται μαζί για την επίτευξη ενός σκοπού • (οι Τ.Π.Ε.) συνεργάζονται 	<ul style="list-style-type: none"> - παρατηρούν διάφορες συσκευές και εντοπίζουν τα μέρη από τα οποία αποτελούνται (π.χ. ψηφ. φωτ. μηχανή: φακός, κάρτα μνήμης, μπαταρία, καλώδιο usb κ.ά.), αναγνωρίζουν τη σημασία κάθε μέρους για τη σωστή λειτουργία και απόδοση της συσκευής - εντοπίζουν διάφορες Τ.Π.Ε. που συνεργάζονται μεταξύ τους (π.χ. τηλεόραση & βίντεο, ηχεία & 	

	μεταξύ τους	cd/mp3 player, υπολογιστής & εκτυπωτής κ.ά.)	<ul style="list-style-type: none"> ➤ ενθαρρύνουν τα παιδιά να αναλύσουν μια ανάγκη και να βρουν λύσεις (π.χ. Πώς μπορούμε να φωτογραφίσουμε μια δραματοποίηση αν στο σχολείο μας δεν έχουμε ψηφιακή φωτογραφική μηχανή; Με το κινητό)
<p>Ο υπολογιστής ως ενιαίο σύστημα (κεντρική μονάδα και κύριες μονάδες εισόδου και εξόδου, όπως οθόνη, πληκτρολόγιο και ποντίκι)</p>	<p>Να αντιληφθούν ότι ο υπολογιστής αποτελεί ένα ενιαίο σύστημα το οποίο συνδέεται με περιφερειακές συσκευές για συγκεκριμένους σκοπούς (π.χ. με τον εκτυπωτή για εκτύπωση, με την ψηφιακή φωτογραφική μηχανή για επεξεργασία, προβολή και αποθήκευση φωτογραφιών κ.ά.)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - παρατηρούν τις περιφερειακές συσκευές που συνδέονται σε ένα υπολογιστικό σύστημα και τους τρόπους σύνδεσης (π.χ. με θύρα usb), διατυπώνουν ερωτήσεις και με δοκιμές (π.χ. συνδέουν και αποσυνδέουν το ποντίκι) καταλήγουν σε συμπεράσματα σχετικά με το ρόλο της κάθε συσκευής - συσχετίζουν τα μέρη του υπολογιστή με το ανθρώπινο σώμα (π.χ. η οθόνη με το πρόσωπο, η κεντρική μονάδα με τον εγκέφαλο, τα ηχεία με το στόμα ,το πληκτρολόγιο και το ποντίκι με τα χέρια) - σε ομάδες κατασκευάζουν περιφερειακές συσκευές με άχρηστα υλικά (π.χ. εκτυπωτή, κάμερα, ηχεία, ψηφ. φωτογραφική μηχανή) και συναρμολογούν το δικό τους υπολογιστικό σύστημα - παρακολουθούν κουκλοθέατρο σχετικά με τον υπολογιστή και τις φίλες του, τις περιφερειακές συσκευές (π.χ. ο υπολογιστής συστήνεται στην τάξη και προσπαθεί να κάνει φίλες διάφορες συσκευές, περιφερειακές και μη. Τσακώνονται 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ χρησιμοποιούν την κατάλληλη ορολογία και οργανώνουν εννοιολογικό χάρτη με τις συνδέσεις ή/και πίνακα αναφοράς με την απαραίτητη ορολογία για τη γωνιά του υπολογιστή ➤ αξιοποιούν: τυχαία περιστατικά σχετικά με τη χρήση των Τ.Π.Ε. (π.χ. δε φαίνεται να λειτουργεί ο υπολογιστής όταν η οθόνη δεν είναι συνδεδεμένη σωστά) ➤ προκαλούν τα παιδιά να σκεφτούν, να προβλέψουν «τι θα συμβεί αν...», (π.χ. τι θα συμβεί αν αποσυνδέσουμε το ποντίκι; Πώς μπορούμε να επικοινωνήσουμε με τον υπολογιστή για να ανοίξουμε το πρόγραμμα της ζωγραφικής;) και να δώσουν αιτιολογημένες απαντήσεις για την αναγκαιότητα συνεργασίας ανάμεσα σε συγκεκριμένες συσκευές (π.χ. για ποιο λόγο ο εκτυπωτής συνδέεται και συνεργάζεται με τον υπολογιστή;)

αν μπορούν να κάνουν παρέα μαζί του και ποια είναι η πιο σημαντική με βάση την ανάγκη που εξυπηρετεί. Τα παιδιά βοηθούν με τις παρεμβάσεις τους κ.λπ.)

- ζωγραφίζουν ή φωτογραφίζουν τον υπολογιστή με τις περιφερειακές συσκευές, εκτυπώνουν τη φωτογραφία και κατασκευάζουν ένα δικό τους πάζλ
- σε παιχνίδια ρόλων, στο μαγαζάκι ή στο ιατρείο χρησιμοποιούν έναν υπολογιστή και περιφερειακές συσκευές (π.χ. ένα παιχνίδι φορητό υπολογιστή ή ένα χαλασμένο, παλιό υπολογιστή ή αυτόν που έχουν κατασκευάσει μαζί με τον εκπαιδευτικό)
- οργανώνουν τη γωνιά του υπολογιστή: πόσοι θα κάθονται, υποδείξεις για τα καλώδια, χρόνος απασχόλησης, πίνακας δραστηριοτήτων για τους συμμετέχοντες ανά εβδομάδα, κανόνες: τι κάνουμε πριν καθίσουμε, κατά τη διάρκεια και μετά κ.ά.

- συνδέουν και αποσυνδέουν τα μέρη του υπολογιστή όταν βρίσκεται σε κατάσταση εκτός λειτουργίας
- οργανώνουν τη γωνιά του υπολογιστή με προσαρμογές που ενισχύουν την αυτόνομη χρήση από τα παιδιά (π.χ. εύκολη πρόσβαση στη γωνιά του υπολογιστή, στο διαδραστικό πίνακα κ.λπ., χρήση μικρού ποντικιού, επιλογή λογισμικών εύκολων στη χρήση, υιοθέτηση κατάλληλης ορολογίας από τον εκπαιδευτικό, σταδιακή χρήση Τ.Π.Ε. από τα ίδια τα παιδιά και κατά την ελεύθερη απασχόληση). *(Προσεγγίζουν το συγκεκριμένο στόχο παράλληλα με εκείνον για εργονομία, ασφάλεια και δεοντολογία στη χρήση Τ.Π.Ε. - Ενότητα Δ)*
- χρησιμοποιούν αναλογίες για να βοηθήσουν τα παιδιά να κάνουν συνδέσεις (π.χ. το ανθρώπινο σώμα σε σχέση με το υπολογιστικό σύστημα)
- δραστηριοποιούν τη φαντασία τους (π.χ. «πώς θα σχεδιάζατε και θα κατασκευάζατε εσείς έναν εκτυπωτή για το ιατρείο;»)
- φροντίζουν να δουλεύουν τα παιδιά σε ζευγάρια όταν χρησιμοποιούν Τ.Π.Ε. Ενθαρρύνουν την ανταλλαγή πληροφοριών και επεξηγήσεων,

			<p>ερωτήσεων καθώς και τη δημιουργική αντιπαράθεση απόψεων</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ δημιουργούν ξεχωριστό λογαριασμό για τα παιδιά και τα προτρέπουν να αποφασίσουν για την επιλογή εικόνας και την ονομασία του λογαριασμού ➤ παρέχουν σε όλα τα παιδιά τον ίδιο χρόνο για να χρησιμοποιήσουν τον υπολογιστή και τις περιφερειακές συσκευές
<p>Βασικές λειτουργίες ενός υπολογιστικού συστήματος, διάφορων λογισμικών, ψηφιακών συσκευών και προγραμματιζόμενων παιχνιδιών</p>	<p>Με τη χρήση της κατάλληλης ορολογίας (π.χ. εικονίδια, απενεργοποίηση, άνοιγμα, εκτύπωση, αποθήκευση κ.λπ.)</p> <ul style="list-style-type: none"> • να αντιληφθούν ότι όλες οι συσκευές Τ.Π.Ε. (π.χ. ο υπολογιστής, το ποντίκι, το πληκτρολόγιο, ο διαδραστικός πίνακας, οι ψηφιακές συσκευές για φωτογράφιση, ηχογράφηση και βιντεοσκόπηση, τα προγραμματιζόμενα 	<ul style="list-style-type: none"> - συνδέουν τη χρήση των συμβόλων (π.χ. εικονίδια) με βασικές λειτουργίες (π.χ. έναρξη, τερματισμός, φάκελος, αποθήκευση κ.ά.). Όταν κατασκευάζουν το δικό τους υπολογιστικό σύστημα, σχεδιάζουν τα δικά τους σύμβολα. - εντοπίζουν σταδιακά και κατά περίπτωση βασικές λειτουργίες σε όλες τις συσκευές (π.χ. γιατί δε φωτογραφίζει, τι πρέπει να κάνω πρώτα;) - χειρίζονται το ποντίκι (μετακίνηση στην οθόνη, αριστερό και δεξί κλικ, επιλογή και μεταφορά κ.α.) και το πληκτρολόγιο (γράμματα, αριθμοί, ειδικά πλήκτρα όπως κενό, διαγραφή, αλλαγή γραμμής, κεφαλαία κ.α.) και χρησιμοποιούν εντολές (π.χ. α. όταν χρησιμοποιούν λογισμικό με παιγνιώδεις δραστηριότητες για την κίνηση του ποντικιού, όπως το GCompris και β. μέσα από πραγματικές καταστάσεις, κατά την επεξεργασία ενός κειμένου, αντιμετωπίζουν την ανάγκη για συγκεκριμένες ενέργειες, όπως να 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ παρέχουν ευκαιρίες στα παιδιά να έρθουν σε επαφή με διάφορες Τ.Π.Ε. τόσο κατά τις οργανωμένες δραστηριότητες όσο και κατά την ελεύθερη απασχόληση (π.χ. ενθαρρύνουν τα παιδιά να εξερευνήσουν το διαδραστικό πίνακα ή την ψηφιακή φωτογραφική μηχανή) ➤ χρησιμοποιούν την κατάλληλη ορολογία όπως: εκκίνηση/έναρξη προγράμματος, αρχείο, άνοιγμα αρχείου, κλείσιμο αρχείου, φάκελος, αποθήκευση, εκτύπωση, διαγραφή ➤ υποδεικνύουν το σωστό χειρισμό (π.χ. έναρξη, τερματισμός, πως κρατάμε τη φωτογραφική μηχανή για να μη βγουν κουνημένες οι φωτογραφίες κ.ά.) ➤ παρακινούν τα παιδιά να εντοπίζουν στην οθόνη ή στο διαδραστικό πίνακα τα εικονίδια (ή υπερσύνδεσμους κ.ά.) και να

παιχνίδια) έχουν **βασικές λειτουργίες** και ανταποκρίνονται σε **εντολές**

- γράψουν με κεφαλαία ή να διαγράψουν ένα λάθος)
- χειρίζονται το διαδραστικό πίνακα με τα δάχτυλα (π.χ. για επιλογή, μεταφορά και απόθεση) και με τη γραφίδα
- προσαρμόζουν το πληκτρολόγιο κολλώντας τα δικά τους μεγάλα γράμματα πάνω στα αντίστοιχα πλήκτρα.
- γνωρίζουν βασικές λειτουργίες ψηφιακών συσκευών για την πραγματοποίηση:

α) ηχογράφησης (για επιλογή εγγραφής, παύση, προεπισκόπηση κ.ά.), *όταν κατά την προφορική επικοινωνία συστήνονται, λένε τη γνώμη τους για κάποιο θέμα, δημιουργούν μια ιστορία,*

β) φωτογράφισης, *όταν φωτογραφίζουν μόνα τους το εξώφυλλο κάθε βιβλίου για τη δανειστική βιβλιοθήκη, και γ) βιντεοσκόπησης (για σταθερότητα, εστίαση, λήψη, προεπισκόπηση κ.ά.), *όταν βιντεοσκοπούν μια δραματοποίηση, μια επίσκεψη ή την παρουσίαση των ίδιων των παιδιών στους συμμαθητές τους.**

- γίνονται τα ίδια «παιχνίδι» και κάποιο άλλο παιδί προσπαθεί να τα καθοδηγήσει/«προγραμματίσει», σε μια διαδρομή με εμπόδια, όπου ο ένας βλέπει το χάρτη και δίνει εντολές (π.χ. μπροστά δύο βήματα...στρίψε αριστερά) στον άλλο, ο οποίος

τα συνδέουν με λειτουργίες

- υποστηρίζουν κάθε παιδί κατά την εξοικείωσή του με τις Τ.Π.Ε., το βοηθούν να αποκτήσει σταδιακά αυτονομία στη χρήση και προτρέπουν όλα τα παιδιά να συνεργάζονται μεταξύ τους και να μιλούν για τις επιλογές τους
- δημιουργούν ευκαιρίες για παρατήρηση, συγκρίσεις και αναφορά σε προηγούμενες γνώσεις και παρεμβαίνουν με τις κατάλληλες ερωτήσεις (π.χ. Ποιο κουμπί πρέπει να πατήσεις για να «ανοίξει»/ να ενεργοποιηθεί ο υπολογιστής; Ποια άλλη συσκευή που γνωρίζεις ενεργοποιείται με τον ίδιο τρόπο και πού έχεις ξαναδεί αυτό το κουμπί; Σε ποιο εικονίδιο νομίζεις ότι πρέπει να κάνεις κλικ για να εκτυπώσεις; Γιατί;),
- εμπλέκονται στο παιχνίδι ρόλων στις γωνιές (π.χ. Ποιο κουμπί πάτησες για να ανοίξεις την κάμερα; Γιατί δε λειτουργεί το ασύρματο ποντίκι;)
- δημιουργούν μαζί με τα παιδιά πίνακα οδηγίων με τις βασικές ενέργειες (π.χ. στη γωνιά του υπολογιστή) χρησιμοποιώντας τυπικές οπτικές ενδείξεις (π.χ. και ή με τη διαδικασία βήμα-βήμα σε φωτογραφίες

		<p>προχωράει σε επιδαπέδιο πίνακα ή σε συγκεκριμένη διαδρομή (π.χ. μέσα στο σχολείο). Γνωρίζουν ένα προγραμματιζόμενο παιχνίδι που «έρχεται» στην τάξη και του δίνουν όνομα. Στη συνέχεια προσπαθούν να καθοδηγήσουν το προγραμματιζόμενο παιχνίδι (π.χ. σε επιδαπέδιο πίνακα με τα ονόματα των παιδιών ή με εικόνες από Τ.Π.Ε. κ.ά.)</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ τοποθετούν, σταδιακά και μαζί με τα παιδιά, ενδείξεις στο πληκτρολόγιο και το ποντίκι για να διευκολύνουν ή/και να υπενθυμίσουν τη χρήση διαφόρων κουμπιών/πλήκτρων (π.χ. μετά τα κεφαλαία προσθέτουν σταδιακά τα πεζά στη θέση των λατινικών, με χρωματιστό αυτοκόλλητο υποδεικνύουν το αριστερό κουμπί στο ποντίκι, υπενθυμίζουν την αλλαγή πεζών-κεφαλαίων στο πληκτρολόγιο με αυτοκόλλητο στο πλήκτρο Caps Lock και στην αντίστοιχη φωτεινή ένδειξη ώστε να ξέρουν τα παιδιά πότε χρησιμοποιούν πεζά και πότε κεφαλαία κ.ά.) ➤ συνδέουν τα σύμβολα με τη λειτουργία τους (π.χ. στον υπολογιστή που κατασκευάσαμε τι εικονίδια θα βάλουμε στην οθόνη του και γιατί;) και δραστηριοποιούν τη φαντασία τους (π.χ. Αν η τάξη μας ήταν μια μεγάλη οθόνη, τι εικονίδια θα διαλέγατε;)
	<ul style="list-style-type: none"> • κατά τη χρήση των λογισμικών ή την ενασχόλησή τους με διάφορα αρχεία (π.χ. ήχου, φωτογραφίας κ.ά.), να εξοικειωθούν με βασικές ενέργειες στην οργάνωση και 	<ul style="list-style-type: none"> - επιλέγουν τραγούδια/αρχεία ήχου/βίντεο στον υπολογιστή ή στο cd/dvd-player, πατώντας «έναρξη», στη συνέχεια διακοπή και μετά «έναρξη» για κάποιο άλλο - προβληματίζονται και συζητούν την ανάγκη για διαχείριση των αρχείων (π.χ. τα παιδιά προβληματίζονται μετά το τέλος της εργασίας τους στο λογισμικό της ζωγραφικής όταν τους 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ είναι εξοικειωμένοι με τα λογισμικά που χρησιμοποιούν ➤ εξασφαλίζουν εύκολη πρόσβαση για τα παιδιά σε: cd-rom & dvd-rom, με μουσική ,ήχους , clip-art, mp3 players κ.λπ., δημιουργούν τις απαραίτητες συντομεύσεις για τα λογισμικά και το φάκελο των παιδιών στην επιφάνεια

	<p>διαχείριση αρχείων και φακέλων (π.χ. εκκίνηση προγράμματος, άνοιγμα αρχείου, επιλογή, αποθήκευση, διαγραφή, εκτύπωση, αντιγραφή, δημιουργία κ.ά.)</p> <ul style="list-style-type: none"> • να αυτονομηθούν σταδιακά στη χρήση των Τ.Π.Ε. 	<p>απευθύνεται από το πρόγραμμα το ερώτημα αν θα ήθελαν να αποθηκευτεί η ζωγραφιά τους)</p> <ul style="list-style-type: none"> - με τη βοήθεια του εκπαιδευτικού, εξοικειώνονται στην οργάνωση και τη διαχείριση των αρχείων και τη συνδέουν με την οργάνωση των εργασιών τους στους φακέλους και τα συρτάρια τους - βρίσκονται αντιμέτωπα με την αναγκαιότητα οργάνωσης των αρχείων τους μέσα από καταστάσεις προβληματισμού που θέτει ο εκπαιδευτικός ή μέσα από συγκεκριμένη ανάγκη (π.χ. να εντοπίσουν το αρχείο εικόνας ενός πασχαλινού αβγού μέσα σε ένα σύνολο πολλών και άσχετων μεταξύ τους αρχείων) 	<p>εργασίας</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ παρεμβαίνουν με τις κατάλληλες εξηγήσεις, όταν απαιτείται και ενθαρρύνουν τις αλληλεπιδράσεις των παιδιών, τη μεταξύ τους συνεργασία και τη δυνατότητα να δοκιμάζουν, να συζητούν για τις επιλογές τους, να προτείνουν και να μαθαίνουν το ένα από το άλλο κατά τη χρήση Τ.Π.Ε. (π.χ. τι κάνουν, με ποιον τρόπο, γιατί, τι άλλο θα μπορούσαν να κάνουν)
<p>Ανάπτυξη και έκφραση ιδεών με ψηφιακά μέσα και παραγωγή πολυτροπικών έργων</p>	<p>Τα παιδιά επιλέγουν και χρησιμοποιούν κατάλληλα τις Τ.Π.Ε. για:</p> <ul style="list-style-type: none"> • να αναζητούν πληροφορίες σε διάφορες μορφές (κείμενο, εικόνες, βίντεο, ήχο) σε υπολογιστές ή στο διαδίκτυο (με τη βοήθεια του εκπαιδευτικού), τις οργανώνουν, τις 	<ul style="list-style-type: none"> - φτιάχνουν μια πασχαλινή κάρτα για το νονό/νονά τους αναζητώντας και επιλέγοντας έτοιμες εικόνες που θα βρουν στο clip art ή στο φάκελο «οι εικόνες μου», συζητούν συγκρίνοντας το ψηφιακό με ένα συμβατικό αποτέλεσμα - έχοντας εξοικειωθεί με τη δημιουργία (χειρόγραφης) εφημερίδας προχωρούν με τη βοήθεια του εκπαιδευτικού στη δημιουργία της ψηφιακής. Συζητούν και σχεδιάζουν πώς θα υλοποιηθεί :ποιοι θα είναι οι συντάκτες των κειμένων, ποιοι θα ψάξουν για φωτογραφίες στο διαδίκτυο (μπορεί να χρησιμοποιηθεί 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ έχουν κάνει την απαραίτητη προεργασία για την αναζήτηση διαδικτυακού υλικού χωρίς την παρουσία των παιδιών ➤ δίνουν τη δυνατότητα στα παιδιά: <ul style="list-style-type: none"> α. να εφαρμόσουν καταιγισμό ιδεών για την επιλογή ενός έργου ή μιας απόφασης στη διαδικασία και για την εμπλοκή της τεχνολογίας β. να συνεισφέρουν με ιδέες και προτάσεις στο σχεδιασμό της δράσης γ. να προβλέψουν ή να εξηγήσουν τις δυσκολίες που συναντούν, τι είναι περισσότερο ή λιγότερο αποτελεσματικό

επεξεργάζονται και τις **παρουσιάζουν**

- να αναπτύσσουν και να εκφράζουν **ιδέες** με ψηφιακά μέσα
- να παράγουν **πολυτροπικές πληροφορίες**
- να αναπτύσσουν δεξιότητες **ψηφιακών γραμματισμών.**

πρόγραμμα εννοιολογικής χαρτογράφησης για το σχεδιασμό). Με τη βοήθεια του εκπαιδευτικού τα παιδιά γράφουν σε μια μηχανή αναζήτησης τη λέξη/λέξεις - κλειδιά που ψάχνουν π.χ. «σεισμός, Ιαπωνία» και επιλέγουν αναζήτηση.

- σχεδιάζουν και υλοποιούν ένα Φεστιβάλ ταινιών μικρού μήκους (π.χ. με τη χρήση του Photo story 3: δημιουργούν ιστορίες βασισμένες σε ζωγραφιές τους, τις φωτογραφίζουν ή τις σκανάρουν μόνα τους. Οι φωτογραφίες με τις ζωγραφιές εισάγονται στο Photo Story και ακολουθεί επεξεργασία (π.χ. εμπλουτίζονται με ήχο μουσική ή αφήγηση). Σε κάθε φάση της προετοιμασίας του φεστιβάλ (π.χ. από τη δημιουργία των ταινιών έως την προβολή και την ψηφοφορία για την καλύτερη ταινία) τα παιδιά ανάλογα με την εξοικείωση που έχουν – εμπλέκονται (π.χ. στην πληκτρολόγηση, εκτύπωση του ψηφοδέλτιου για την απονομή των βραβείων, στη φωτογράφιση των ζωγραφιών, την αρχειοθέτηση, την εισαγωγή εικόνων στο Photo Story 3, την ηχογράφηση της αφήγησης, τη βιντεοσκόπηση της απονομής βραβείων κ.ά.)

δ. να υιοθετήσουν αποτελεσματικούς τρόπους δουλειάς (π.χ. «γιατί επιλέγετε να γραφτούν τα ψηφοδέλτια για το φεστιβάλ στον η/υ και μετά να φωτοτυπηθούν, αντί να τα κάνετε χειρόγραφα;»)

ε. να εκφράζονται με πολλά και διαφορετικά μέσα (π.χ. να ζωγραφίζουν μια μεγάλη αφίσα στο καβαλέτο και πιο μικρές με τη χρήση υπολογιστή. Να ακολουθήσουν μικτές τεχνικές.)

- ενθαρρύνουν τα παιδιά να εκφραστούν λεκτικά για να περιγράψουν και να εξηγήσουν τις ιδέες και τις σκέψεις τους και συζητούν μαζί τους για τα αποτελέσματα των δράσεών τους (π.χ. Πιστεύεις ότι το καράβι που ζωγράφισες με το πρόγραμμα της ζωγραφικής είναι ίδιο με αυτό που ζωγράφισες χτες με τις ξυλομπογιές στη γωνιά των εικαστικών; σε τι νομίζεις ότι διαφέρουν οι δύο ζωγραφιές;)
- προτρέπουν τα παιδιά να προγραμματίσουν τι θα κάνουν και να αναστοχάζονται: για ό,τι έκαναν, τον τρόπο συμμετοχής τους, πόσο συνεργάστηκαν, τι θα άλλαζαν σε μια επόμενη εργασία τους
- παρατηρούν, καταγράφουν και αξιοποιούν τις συζητήσεις, τις καταγραφές

(π.χ. βίντεο) και τους προβληματισμούς των παιδιών σχετικά με τις Τ.Π.Ε., τους τρόπους με τους οποίους επιδρούν στη ζωή των ανθρώπων, την πρόθεση να τις χρησιμοποιήσουν τα παιδιά προκειμένου να καλύψουν προσωπικές ή μαθησιακές ανάγκες, τους περιορισμούς και τις δυσκολίες στη χρήση

- παρεμβαίνουν, όπου χρειάζεται, με προτροπές και δραστηριότητες κατάλληλες και εναλλακτικές (σύμφωνα με το μαθησιακό προφίλ των μαθητών, τα ενδιαφέροντα και την ετοιμότητά τους σε σχέση με τους συγκεκριμένους στόχους)

ΕΝΟΤΗΤΑ: Επικοινωνώ και συνεργάζομαι με τις Τ.Π.Ε.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	ΜΑΘΗΣΙΑΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΙΔΕΕΣ ΓΙΑ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ – ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ	
		Η υλοποίηση του στόχου διευκολύνεται όταν για παράδειγμα τα παιδιά...	Οι εκπαιδευτικοί συμβάλλουν στην υλοποίηση του στόχου όταν για παράδειγμα...
Επικοινωνία, αλληλεπίδραση, συνεργασία	Να επικοινωνούν και να συνεργάζονται με χρήση διαδικτύου (γραπτή, ηχητική ή μέσω βίντεο επικοινωνία)	<p>(με τη βοήθεια του εκπαιδευτικού)</p> <ul style="list-style-type: none"> - επικοινωνούν με εφαρμογές ηλ. ταχυδρομείου (email): <ul style="list-style-type: none"> • στέλνουν email σε κάποιον ειδικό (π.χ. σε ένα συγγραφέα, μέσα από την προσωπική του ιστοσελίδα, και του αναφέρουν τα σχόλια τους για κάποιο βιβλίο ή του ζητούν να επικοινωνήσουν μαζί του μέσω Skype) • στέλνουν email στο δήμαρχο της περιοχής τους προκειμένου να του εκθέσουν κάποιο πρόβλημα που αντιμετωπίζει το σχολείο τους και επισυνάπτουν φωτογραφίες, συζητούν για τα χαρακτηριστικά του μηνύματος (π.χ. παραλήπτης, θέμα, χαιρετισμός, υπογραφή κ.ά.) • παρατηρούν τα χαρακτηριστικά του email που έλαβαν από το μουσείο που σκόπευαν να επισκεφθούν (π.χ. αποστολέας, ημερομηνία αποστολής, θέμα, χαιρετισμός, σύμβολο για συνημμένα αρχεία κ.ά.) - χρησιμοποιούν εφαρμογές για αμφίδρομη επικοινωνία σε πραγματικό χρόνο με ανταλλαγή βίντεο, κειμένου και ήχου 	<p>(σε όλες τις δραστηριότητες σχετικά με τη χρήση του διαδικτύου η παρουσία του εκπαιδευτικού είναι επιβεβλημένη)</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ εξοικειώνονται και προετοιμάζονται κατάλληλα για τη χρήση των ψηφιακών μέσων επικοινωνίας (π.χ. χρησιμοποιούν δοκιμαστικά τις εφαρμογές χωρίς τα παιδιά, ελέγχουν τη λειτουργία του μικροφώνου κ.ά.) ➤ κατανοούν τις δυνατότητες και τους περιορισμούς του κάθε μέσου και επιλέγουν τις κατάλληλες Τ.Π.Ε. για την επίτευξη του στόχου τους (π.χ. εντοπίζουν τις δυσκολίες κατά τη χρήση σε σχέση με τα παιδιά της τάξης τους, επιλέγουν τη χρήση τηλεδιάσκεψης σε θέματα που η χρήση βίντεο είναι απαραίτητη κ.ά.) ➤ προσεγγίζουν το συγκεκριμένο στόχο παράλληλα με εκείνον για την ασφάλεια (ενότητα Δ) ➤ προσθέτουν τακτικά νέες αναρτήσεις στο ιστολόγιο του σχολείου

- ξεναγούνται από απόσταση, μέσω εφαρμογών τηλεδιάσκεψης, στο «Θαλασσόκοσμο» (Cretaquarium) και στο τέλος ανακτούν από τον ιστοχώρο φωτογραφίες με τα είδη που τα εντυπωσίασαν
  - επικοινωνούν, μέσω εφαρμογών όπως Skype, Windows Live Messenger κ.ά. ή εφαρμογών που υποστηρίζονται από το Π.Σ.Δ., με:
    - ✓ κάποιον ειδικό εκτός σχολείου (π.χ. με ένα συγγραφέα παιδικών βιβλίων ή με κάποιον επαγγελματία που δεν μπορούν να επισκεφθούν)
    - ✓ άλλο σχολείο για την παρουσίαση τοπικών εθίμων, διαφορών ανάμεσα στη ζωή στην πόλη και στο χωριό κ.ά.
    - ✓ συμμαθητή τους που μετακόμισε σε άλλη πόλη/χώρα, μιλούν με το συμμαθητή (με τη βοήθεια των γονιών ή άλλου εκπαιδευτικού) και ο εκπαιδευτικός γράφει σε chat την ταχ. διεύθυνση του σχολείου
  - συμμετέχουν στη διαμόρφωση του περιεχομένου του ιστολόγιου του σχολείου με στόχο την πληροφόρηση των γονέων και επιλέγουν τα έργα που θα αναρτηθούν και γράφουν τη δική τους ανάρτηση
  - συνεργάζονται με άλλα σχολεία για τη δημιουργία μιας ψηφιακής γκαλερί στην οποία αναρτούν φωτογραφίες με έργα τους (π.χ.
- χρησιμοποιούν το ιστολόγιο όχι μόνο για πληροφόρηση σχετικά με το εκπαιδευτικό έργο αλλά και για ενημέρωση σχετικά με ενδιαφέροντα θέματα που προτείνει το σχολείο όπως σεμινάρια, βιβλία, οργάνωση φεστιβάλ κ.ά.
  - δείχνουν στα παιδιά πώς να επισυνάψουν αρχείο σε email (π.χ. μια ζωγραφιά που στέλνουν στον αγαπημένο τους συγγραφέα)

		<p>χρησιμοποιούν εφαρμογές διαδικτυακών λευκωμάτων για διαχείριση και προβολή φωτογραφιών όπως το Picasa ή Flickr)</p>	
	<p>Να επικοινωνούν με ψηφιακά μέσα</p>	<ul style="list-style-type: none"> - χρησιμοποιούν διάφορα ψηφιακά μέσα (πραγματικά ή παιχνίδια) στο ελεύθερο παιχνίδι και στο παιχνίδι ρόλων (κινητά τηλέφωνα-παιχνίδια, ψηφιακές φωτ. μηχανές και βιντεοκάμερες, μικρόφωνα, walkie-talkies κ.ά.) - επικοινωνούν με τα walkie-talkies από την αυλή στην τάξη για να μεταφέρουν τι παρατηρούν σήμερα στα φυτά του κήπου στα παιδιά που καταγράφουν στον υπολογιστή - κάνουν μια ψηφιακή πρόσκληση με βίντεο (π.χ. για το διαγωνισμό παντομίμας που ετοιμάζουν και καλούν το άλλο τμήμα ή κάποιο άλλο νηπιαγωγείο) - γράφουν σύντομα βίντεο με προσωπικό μήνυμα για τη γιορτή της μητέρας 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ πληροφορούνται από τα παιδιά και τους γονείς τους για ψηφιακά μέσα που χρησιμοποιούν εκτός σχολείου ➤ παρέχουν ευκαιρίες για τη χρήση ποικίλων ψηφιακών μέσων σε όλο το χώρο του νηπιαγωγείου (π.χ. στην αυλή) και ενθαρρύνουν τα παιδιά να τα χρησιμοποιούν στο παιχνίδι τους, πάντοτε με ασφάλεια (π.χ. αφαιρούν τα καλώδια από το χαλασμένο υπολογιστή στο μαγαζάκι) ➤ εξοπλίζουν τις γωνιές με διάφορα ψηφιακά μέσα που αντανακλούν τη ζωή των παιδιών και εκτός σχολείου και εμπλουτίζουν το παιχνίδι τους (π.χ. με Τ.Π.Ε. πραγματικές που λειτουργούν, όπως μια ψηφιακή φωτ. μηχανή, ή άλλες που δε λειτουργούν, όπως έναν χαλασμένο υπολογιστή στο μαγαζάκι, και ψηφ. μέσα που είναι παιχνίδια ή άλλα κατασκευασμένα από τα παιδιά και τον εκπαιδευτικό, όπως ένα κινητό τηλέφωνο-παιχνίδι κ.ά.) ➤ προτρέπουν τα παιδιά να μιλούν, να αιτιολογούν και να επιλέγουν συνειδητά τη χρήση των Τ.Π.Ε. για την επίτευξη ενός σκοπού, χρησιμοποιώντας τη

			<p>σωστή ορολογία</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ συμμετέχουν στα παιχνίδια ρόλων των παιδιών μοντελοποιώντας οι ίδιοι την κατάλληλη και ασφαλή χρήση και χρησιμοποιούν ερωτήσεις ανοιχτού τύπου (π.χ. πώς θα μπορούσαμε να φτιάξουμε την πρόσκληση προς το κλασικό τμήμα για το διαγωνισμό παντομίμας;)
	<p>Να αλληλεπιδρούν και να συνεργάζονται για την παραγωγή κοινού έργου</p>	<ul style="list-style-type: none"> - παίρνουν μέρος στο διαγωνισμό αφίσας με θέμα τη διατροφή. Δουλεύουν σε ομάδες και αποφασίζουν για το περιεχόμενο της αφίσας και τα προγράμματα που θα επιλέξουν να χρησιμοποιήσουν (π.χ. επιτραπέζιων εκδόσεων, ανάπτυξης δημιουργικότητας) - φτιάχνουν μια παρουσίαση για το σχολείο για να τη στείλουν με email στο σχολείο με το οποίο επικοινωνούν. Συζητούν και αναθέτουν ρόλους, καταγράφουν σε πρόγραμμα εννοιολογικής χαρτογράφησης το ιστόγραμμα με τις εργασίες για την κάθε ομάδα, συλλέγουν το υλικό και οργανώνουν την παρουσίαση με το κατάλληλο πρόγραμμα ενσωματώνοντας κείμενο, εικόνα, ήχο, βίντεο. Προβάλλουν την παρουσίαση και συζητούν για το τελικό αποτέλεσμα - καταγράφουν (με μια ψηφιακή φωτ. μηχανή ή βιντεοκάμερα) την πρόβα για τη γιορτή του σχολείου, παρακολουθούν το βίντεο και προτείνουν αλλαγές 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ θέτουν ερωτήματα σχετικά με τη δραστηριότητα και τις διαδικασίες με σκοπό τα παιδιά να σκεφτούν, να προτείνουν και να αναλάβουν πρωτοβουλίες ➤ υποστηρίζουν τα παιδιά στη χρήση προγραμμάτων με τα οποία δεν είναι εξοικειωμένα

ΕΝΟΤΗΤΑ: Διερευνώ, πειραματίζομαι, ανακαλύπτω και λύνω προβλήματα με τις Τ.Π.Ε.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	ΜΑΘΗΣΙΑΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΙΔΕΕΣ ΓΙΑ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ – ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ	
		Η υλοποίηση του στόχου διευκολύνεται όταν για παράδειγμα τα παιδιά...	Οι εκπαιδευτικοί συμβάλλουν στην υλοποίηση του στόχου όταν για παράδειγμα...
Πρόσβαση στην πληροφορία και διαχείρισή της	Να μπορούν να πληροφορούνται με εκπαιδευτικά λογισμικά κλειστού τύπου και υπερμεσικά λογισμικά	<p>(σε ομάδες ή ατομικά)</p> <ul style="list-style-type: none"> - παίζουν παιχνίδια με τα γράμματα σε εκπαιδευτικά λογισμικά όπως το «Ταξίδι στη χώρα των Γραμμάτων» - πληροφορούνται για τα ζώα του δάσους και τις συνήθειές τους χρησιμοποιώντας εκπαιδευτικά λογισμικά όπως το «Μαθαίνω τη Γλώσσα μου» - ασκούν και ελέγχουν τις γνώσεις τους σχετικά με τον Κώδικα Οδικής Κυκλοφορίας σε εκπαιδευτικά λογισμικά όπως το «κυκλοφορώ με ασφάλεια Β΄» 	<p>(οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να είναι εξοικειωμένοι με τα όλα τα είδη των λογισμικών που χρησιμοποιούν)</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ επιλέγουν εκπαιδευτικά λογισμικά που προωθούν την αυτονομία στη χρήση (π.χ. να μπορούν τα παιδιά να αναγνωρίζουν το λογισμικό, να το χρησιμοποιήσουν χωρίς υποστήριξη, να το ανοίγουν, να ολοκληρώνουν μόνα τους τη δραστηριότητα, να αποθηκεύουν ή να εκτυπώνουν και να κλείνουν το λογισμικό κ.ά.) ➤ συνδέουν τη χρήση συγκεκριμένων λογισμικών κάθε φορά με τους στόχους του προγράμματος ➤ εγκαθιστούν διάφορα λογισμικά στον υπολογιστή, ωστόσο για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα δημιουργούν συντομεύσεις στην επιφάνεια εργασίας για μερικά από αυτά και φροντίζουν να τα αντικαθιστούν με άλλα σε τακτά

			<p>χρονικά διαστήματα ανάλογα και με τις ανάγκες του Προγράμματος και των παιδιών</p> <p>➤ θέτουν ερωτήσεις προκειμένου τα παιδιά να εντοπίσουν τον τρόπο πλοήγησης στο λογισμικό ανάλογα με την εξοικείωση του κάθε παιδιού ή τους δείχνουν οι ίδιοι τον τρόπο (π.χ. «Τι νομίζετε ότι πρέπει να επιλέξω για να ξαναγυρίσω στην αρχή, στο Μενού με τις δραστηριότητες;»)</p>
<p>Να διαχειρίζονται την πληροφορία και να εκφράζονται με λογισμικό γενικής χρήσης</p>	<p>(με τη βοήθεια του εκπαιδευτικού)</p> <ul style="list-style-type: none"> - γράφουν και εκτυπώνουν καθημερινές ανακοινώσεις (π.χ. ζητάνε από τους γονείς να φέρουν συσκευασίες από γαλακτοκομικά, δημητριακά κ.ά. για τη γωνιά του μπακάλικου) - μετά την επίσκεψη στην πυροσβεστική, συλλέγουν πληροφορίες από έντυπα και ψηφιακά μέσα και δημιουργούν ενημερωτικό φυλλάδιο για τις πυρκαγιές με προγράμματα επιτραπέζιων εκδόσεων ή επεξεργασίας κειμένου (π.χ. τα παιδιά κάνουν αποθήκευση εικόνας, σκανάρισμα από αφίσα, δημιουργία ζωγραφιάς με πρόγραμμα ζωγραφικής, εισαγωγή και αλλαγή μεγέθους εικόνας, εισαγωγή κειμένου, προσθήκη λεζάντας κ.ά.) - φτιάχνουν το άλμπουμ της σχολικής ζωής, ως αναμνηστικό για τα νήπια που θα πάνε στο δημοτικό, με πρόγραμμα παρουσίασης (π.χ. τα παιδιά κάνουν επιλογή φωτογραφιών, 	<p>➤ παρεμβαίνουν με ερωτήσεις ανοιχτού τύπου και ενθαρρύνουν τα παιδιά:</p> <p>α) να τεκμηριώσουν τις επιλογές τους (π.χ. «τι θα μπορούσες να κάνεις με αυτή τη φωτογραφία που δε χωράει στο σημείο που θέλεις να την τοποθετήσεις;») και β) να αντιληφθούν το διαφορετικό τρόπο παρουσίασης ανάλογα με το είδος της πληροφορίας (π.χ. «με ποιον τρόπο πιστεύεις ότι θα διαβάζονται πιο εύκολα τα είδη των συσκευασιών στην ανακοίνωση, η μία κάτω από την άλλη – σε λίστα - ή η μία δίπλα στην άλλη;») και το κοινό στο οποίο απευθύνονται (π.χ. ποιά μορφή πρέπει να έχει το ενημερωτικό φυλλάδιο και ποιο λογισμικό είναι καλύτερα να χρησιμοποιήσουμε το λογισμικό παρουσίασης ή την επεξεργασία κειμένου και τις</p>	

		<p>εισαγωγή τους στο πρόγραμμα, προσθήκη λεζάντας, προβολή παρουσίασης κ.ά.)</p>	<p>επιτραπέζιες εκδόσεις; »)</p>
<p>Ενίσχυση των μαθησιακών εμπειριών με τη χρήση των ΤΠΕ</p>	<p>Να εκφράζονται με δημιουργικό τρόπο χρησιμοποιώντας λογισμικό σχεδίασης και επεξεργασίας, αναπαραγωγής, καταγραφής ήχου, εικόνας, βίντεο</p>	<ul style="list-style-type: none"> - κατά την ελεύθερη απασχόληση: ζωγραφίζουν με λογισμικά σχεδίασης (π.χ. το Tux Paint), εκτυπώνουν ή προβάλλουν τις ζωγραφιές τους στην οθόνη (π.χ. ως προφύλαξη οθόνης ή σε παρουσίαση φωτογραφιών), - μετά την εικονική περιήγηση στο Μουσείο του Λούβρου και την Εθνική Πινακοθήκη, αναπαριστούν γνωστούς πίνακες ζωγραφικής, φωτογραφίζουν τους εαυτούς τους ως μέρος του πίνακα, χρησιμοποιούν το φόντο του πίνακα, δημιουργούν τη δική τους εκδοχή αντίγραφο και συγκρίνουν με το πρωτότυπο - ηχογραφούν με τη χρήση μικροφώνου στον υπολογιστή α)προσωπικά μηνύματα (π.χ. κάτι που τα εντυπωσίασε ή σχετικά με κάποιο συναίσθημα, όπως κάτι που τα θύμωσε), ή β) ιστορίες (π.χ. δημιουργούν μια ηχητική βιβλιοθήκη). Ακούν τα μηνύματα και τις ιστορίες τους όλα μαζί ή ατομικά με ακουστικά στον υπολογιστή ή σε ένα cd-player ή mp3 player (αντίστοιχα μπορούν να εκφραστούν με τη φωτογραφία ή το βίντεο). Συζητούν για τα συναισθήματά τους και τις εντυπώσεις τους. - παράλληλα με το συμβατικό ημερολόγιο που έχουν στην παρεούλα, δημιουργούν το ετήσιο ηλεκτρονικό σχολικό ημερολόγιο. Χρησιμοποιούν λογισμικό σχεδίασης για να καταγράψουν τα σημαντικά γεγονότα κάθε 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ παρατηρούν τα παιδιά και τα ενθαρρύνουν να κάνουν και τα ίδια τις δικές τους παρατηρήσεις ➤ δείχνουν στα παιδιά ότι οι ιδέες, οι απόψεις τους και ο τρόπος που εκφράζονται έχουν σημασία και ενδιαφέρον για όλους στο σχολείο ➤ σταδιακά ενσωματώνουν τη χρήση διάφορων λογισμικών στις πρακτικές τους, ξεκινώντας από λογισμικά ή Τ.Π.Ε. με τα οποία είναι εξοικειωμένοι ώστε να τα χρησιμοποιούν με αυτοπεποίθηση και δημιουργικότητα (π.χ. μπορούν να ξεκινήσουν από τη φωτογράφιση με την οποία είναι πιο εξοικειωμένοι και μετά να ασχοληθούν με το βίντεο)

		<p>μήνα (π.χ. τον Οκτώβριο ζωγραφίζουν τα φύλλα που πέφτουν κ.ά., το Νοέμβριο τη γιορτή του Πολυτεχνείου και την επίσκεψη στον ελαιώνα κ.ά.), προσθέτουν βίντεο, ηχογραφήσεις (π.χ. προσωπικά μηνύματα των παιδιών) και φωτογραφίες. Οργανώνουν το παραπάνω υλικό σε μια παρουσίαση. Στο τέλος κάθε μήνα και κάθε εποχής ανατρέχουν στο ηλεκτρονικό ημερολόγιο & προβάλλουν την παρουσίαση</p> <ul style="list-style-type: none"> - σε μικρές ομάδες, δημιουργούν διάφορα κουίζ με ψηφιακές φωτογραφίες, ζωγραφιές και ήχο στο Photo Story3 με τίτλο: «Μάντεψε ποιος». Κάθε σελίδα του κουίζ δίνει ένα στοιχείο (π.χ. 1^η φωτογραφία από ένα μάτι σκίουρου και λεζάντα: είναι ζώο του δάσους, ακούγονται ήχοι από το δάσος, 2^η φωτογραφία ή σκίτσο ζωγραφισμένο από παιδί με την ουρά του ζώου και λεζάντα: έχει φουντωτή ουρά κ.ά.) 	
<p>Να διερευνούν, να πειραματίζονται και να ανακαλύπτουν τη γνώση με λογισμικά ανοιχτού τύπου (π.χ. οπτικοποίηση, προσομοίωση)</p>		<ul style="list-style-type: none"> - κάνουν χρήση των web cameras για να καταγράψουν τις συνήθειες των αρκούδων (π.χ. προετοιμασία για χειμέριο ύπνο, ξύπνημα, διατροφή) στο καταφύγιο «Αρκτούρος» - περιηγούνται στην Κνωσό μέσω του Google Earth - μετά από άμεση παρατήρηση στη γειτονιά τους και συλλογή φωτογραφικού υλικού, κατασκευάζουν μια μακέτα. Εντοπίζουν στο Google Earth ή Google Street View τη γειτονιά τους ή συγκεκριμένα στοιχεία της προκειμένου 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ έχουν κάνει έρευνα στο διαδίκτυο και έχουν εντοπίσει σχετικούς δικτυακούς τόπους, κατάλληλους για παιδιά (π.χ. χωρίς προσβλητικό περιεχόμενο κ.ά.) ➤ ενθαρρύνουν τα παιδιά να δοκιμάζουν διάφορες επιλογές και να κάνουν υποθέσεις «τι θα συνέβαινε αν...», να προτείνουν και να συζητούν για τις επιλογές τους ➤ προτρέπουν τα παιδιά να μιλήσουν σχετικά με τις εφαρμογές που

		<p>να την αναπαραστήσουν με μεγαλύτερη ακρίβεια</p> <ul style="list-style-type: none"> - στη γωνιά της κηπουρικής βάζουν ταμπέλες με το όνομα του φυτού, τη φωτογραφία που έχουν βρει στο διαδίκτυο, τα φωτογραφίζουν καθώς αναπτύσσονται και δημιουργούν ένα ηλεκτρονικό ημερολόγιο με φωτογραφίες των φυτών και ηχογραφημένες ή βιντεοσκοπημένες παρατηρήσεις, υποθέσεις, προβλέψεις, καταγραφές των ίδιων - χρησιμοποιούν δραστηριότητα του Gcompris σχετικά με τον κύκλο του νερού 	<p>χρησιμοποιούν: (π.χ. «ποιο πιστεύεις ότι είναι το πιο κατάλληλο εργαλείο στο Tux paint για να δημιουργήσεις το σύμβολο της συννεφιάς;» «τι πρέπει να κάνεις (ενν. στο Google Earth) για να δούμε το σχολείο από πιο κοντά;»)</p>
	<p>Να αναπτύσσουν την ικανότητα κρίσης, λήψης αποφάσεων, να επιλύουν προβλήματα και να μοντελοποιούν τη γνώση με προγραμματιζόμενα παιχνίδια και με λογισμικά ανοιχτού τύπου (π.χ. οπτικοποίηση, προσομοίωση, εννοιολ. χαρτογράφηση, γενικής χρήσης)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - δημιουργούν μια παραμυθοσαλάτα με κύρια ηρωίδα την Κοκκινোসκουφίτσα και εμπλουτίζουν με «καλούς» και «κακούς» ήρωες και στοιχεία από άλλα παραμύθια (π.χ. η μάγισσα Φουφίχτρα, ο εγωιστής γίγαντας, ο τουνελόδρακος, τα τρία μικρά λυκάκια, η Χιονάτη, η Μηλίτσα από τη Ντενεκεδούπολη). Στη συνέχεια αναπαριστούν τη διαδρομή της Κοκκινোসκουφίτσας από το σπίτι της στο σπίτι της γιαγιάς της κατευθύνοντας το προγραμματιζόμενο παιχνίδι σε επιδαπέδιο πίνακα (και αφού έχουν μετατρέψει το κέλυφος του παιχνιδιού σε Κοκκινোসκουφίτσα). Προβλέπουν ποια σημεία θα πρέπει να αποφύγει, σχεδιάζουν τη διαδρομή και εξηγούν τους λόγους που επέλεξαν τη συγκεκριμένη διαδρομή (π.χ. «ο γίγαντας είναι πολύ ψηλός και βλέπει μακριά. Αν περάσει δίπλα από τα πόδια του, δε θα τη δει. Μετά όμως θα πρέπει 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ ενθαρρύνουν τα παιδιά να χρησιμοποιούν διαισθητικά διάφορα προγραμματιζόμενα παιχνίδια (π.χ. Bee-Bot) για να εντοπίσουν τα βασικά χαρακτηριστικά τους (ενεργοποίηση - απενεργοποίηση, εντολές κίνησης-κατεύθυνσης, μνήμη) ➤ προτρέπουν τα παιδιά να πειραματίζονται, να οργανώνουν και εκτελούν τις δικές τους διαδρομές με σκοπό να αναπτύξουν την ικανότητα κρίσης και λήψης αποφάσεων καθώς και τη διαδικαστική γνώση ➤ οργανώνουν δραστηριότητες με τα προγραμματιζόμενα παιχνίδια στις οποίες τα παιδιά επιλύουν προβλήματα σχετικά με: εμπόδια, αποστάσεις και μήκος (π.χ. πόσο μακριά μπορεί να πάει

να φτάσει γρήγορα στο σπίτι της γιαγιάς της γιατί ο γίγαντας βλέπει όλο το δάσος»)

- προκειμένου να επιλέξουν τι θα παρουσιάσουν από την πόλη τους στο σχολείο του χωριού με το οποίο αλληλογραφούν, καταγράφουν σε λογισμικό εννοιολογικής χαρτογράφησης το τι περιλαμβάνει μια πόλη (όπως κατοικίες, δρόμους, μεταφορικά μέσα, πάρκα, ανθρώπους, ζώα κ.ά.) και αποφασίζουν με τι θέλουν να ασχοληθούν
- χρησιμοποιούν λογισμικό εννοιολογικής χαρτογράφησης για να καταγράψουν τις επιπτώσεις που έχουν οι πυρκαγιές στη ζωή του ανθρώπου

το προγραμματιζόμενο παιχνίδι), βάρος (π.χ. μπορεί να κουβαλήσει στην καρότσα του το αυτοκινητάκι;), αριθμούς, κινήσεις/ κατευθύνσεις (π.χ. σε ένα λαβύρινθο), κυκλοφοριακή αγωγή, μουσική κ.ά.

- μπορούν να επιλέξουν το συνοδευτικό λογισμικό του προγραμματιζόμενου παιχνιδιού για εικονική περιήγηση του Bee-bot στην οθόνη ή στο διαδραστικό πίνακα
- μπορούν να δημιουργήσουν - ανάλογα με το στόχο και τη δραστηριότητα - επιδαπέδιους πίνακες / «χαλάκια» για τα προγραμματιζόμενα παιχνίδια (π.χ. με γράμματα, με τα ονόματα των παιδιών, με γεωμετρικά σχήματα, με ήρωες παραμυθιών κ.ά.)
- με τις κατάλληλες ερωτήσεις βοηθούν τα παιδιά να εστιάσουν στα στοιχεία του προβλήματος και να βρουν λύσεις (π.χ. «υπάρχουν εμπόδια στο δρόμο του ποντικού μέχρι να φτάσει στη γάτα που κοιμάται; Τι θα μπορούσες να κάνεις για να τα αποφύγεις;»)
- προτρέπουν τα παιδιά να εκφραστούν λεκτικά, να αναλύσουν τη διαδικασία στην επίλυση τους προβλήματος και να αιτιολογήσουν τις επιλογές τους

	<p>Να δημιουργούν μοτίβα και μετασχηματισμούς με λογισμικό</p>	<ul style="list-style-type: none"> - χρησιμοποιούν εκπαιδευτικό λογισμικό πολυμέσων ή/και διαδικτυακά παιχνίδια που περιέχουν δραστηριότητες με μοτίβα (π.χ. ακούει κάποιο μουσικό μοτίβο και το επαναλαμβάνουν, δημιουργούν το δικό τους και το επαναλαμβάνει ο ΗΥ, βάζουν τις εικόνες μιας ιστορίας στη σωστή σειρά) - χρησιμοποιούν διάφορες σφραγίδες στο πρόγραμμα TuxPaint για να φτιάξουν επαναλαμβανόμενα μοτίβα - φτιάχνουν την Τριγωνοκυκλοπολιτεία (μια πόλη που τα πάντα αποτελούνται από κύκλους και τρίγωνα), χρησιμοποιώντας λογισμικό σχεδίασης (π.χ. Tux paint) - χρησιμοποιούν δραστηριότητες του λογισμικού Gcompris για να δημιουργήσουν μοτίβα με βάση κάποιο πρότυπο (π.χ. παιχνίδια ακουστικής μνήμης, Tangram) 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ καθοδηγούν τα παιδιά που δεν έχουν αποκτήσει αυτονομία στη χρήση ➤ παρέχουν τον απαραίτητο χρόνο στα παιδιά για να ολοκληρώσουν τη δραστηριότητα ➤ δημιουργούν ευκαιρίες για παρατηρήσεις και συγκρίσεις με στόχο την ανακάλυψη μοτίβων ➤ ενθαρρύνουν τα παιδιά να αναζητούν βοήθεια και από τους συμμαθητές τους
--	--	--	--

ΕΝΟΤΗΤΑ: Οι Τ.Π.Ε. στην κοινωνία και τον πολιτισμό

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	ΜΑΘΗΣΙΑΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΙΔΕΕΣ ΓΙΑ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ – ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ	
		Η υλοποίηση του στόχου διευκολύνεται όταν για παράδειγμα τα παιδιά...	Οι εκπαιδευτικοί συμβάλλουν στην υλοποίηση του στόχου όταν για παράδειγμα..
Ασφαλής χρήση των Τ.Π.Ε. και ανάπτυξη στάσεων και δεξιοτήτων	Να αναγνωρίζουν τις Τ.Π.Ε. ως μέσα για ψυχαγωγία, εργασία και αλληλεπίδραση	<ul style="list-style-type: none"> - μοιράζονται εμπειρίες σχετικά με την χρήση των Τ.Π.Ε. στο σπίτι τους και στο ευρύτερο περιβάλλον - εγγράφονται ως ομάδα (με τη βοήθεια του εκπαιδευτικού) σε newsletters οργανώσεων και οργανισμών με δραστηριότητες για παιδιά (π.χ. Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού, MOM-μεσογειακή φώκια), παίζουν παιχνίδια, ενημερώνονται για τις δράσεις τους και συμμετέχουν 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ χρησιμοποιούν οι ίδιοι τις Τ.Π.Ε. στο χώρο του σχολείου για την εργασία τους ➤ προκαλούν τα παιδιά να σκεφτούν για ποιους λόγους χρησιμοποιούμε τις Τ.Π.Ε. ➤ πληροφορούνται για τις προηγούμενες εμπειρίες των παιδιών από τα ίδια και τους γονείς τους και χρησιμοποιούν τη γνώση αυτή για να ενισχύσουν το διδακτικό σχεδιασμό

Να χρησιμοποιούν εργονομικά, με ασφάλεια και με δεοντολογικό τρόπο τις Τ.Π.Ε. (συσκευές και εφαρμογές)

- στη γωνιά του υπολογιστή φτιάχνουν «συννεφάκια» με υπενθυμίσεις (π.χ. «δεν πίνω ή τρώω όταν είμαι στον υπολογιστή», «προσέχω τα καλώδια») και φωτογραφίες με τη σωστή στάση μπροστά στον υπολογιστή
- μετά από συζήτηση, αποφασίζουν να χρησιμοποιήσουν έναν μετρητή χρόνου για όσους επιλέγουν τη γωνιά του υπολογιστή (π.χ. κλεψύδρα)
- στο τέλος κάθε εβδομάδας επιλέγουν ποιες από τις φωτογραφίες που έβγαλαν θα μεταφέρουν στον υπολογιστή (π.χ. φωτογραφίες στις οποίες δεν εμφανίζονται τα πρόσωπα των παιδιών) και διαγράφουν τις υπόλοιπες για να μη γεμίζει η μνήμη της μηχανής
- κατά την εκτύπωση χρησιμοποιούν και τις δύο όψεις του χαρτιού
- παρακολουθούν βίντεο για την ασφαλή χρήση του διαδικτύου

- τοποθετούν την οθόνη στη σωστή θέση σε σχέση με τα παιδιά, εξασφαλίζουν ότι υπάρχει χώρος για την κίνηση του ποντικιού και ότι τα καλώδια βρίσκονται εκτός του χώρου που κινούνται τα παιδιά
- εγκαθιστούν πρόγραμμα χρονομέτρησης στον υπολογιστή, το οποίο χρησιμοποιείται για να ελέγχουν αυτόνομα τα ίδια τα παιδιά τη διάρκεια ενασχόλησης στη συγκεκριμένη γωνιά
- υποδεικνύουν τη σωστή στάση του σώματος μπροστά στον υπολογιστή
- υποδεικνύουν το σωστό τρόπο απομάκρυνσης ψηφιακής συσκευής που συνδέεται με USB
- χρησιμοποιούν προγράμματα προστασίας από ιούς κ.ά.
- με αφορμή την παρατήρηση στη γειτονιά του σχολείου και τις φωτογραφίες που θα βγάλουν, θέτουν – με κατάλληλα διατυπωμένες ερωτήσεις - το θέμα της προσωπικής επιλογής και το αν έχει κάποιος το δικαίωμα να φωτογραφίσει με το κινητό ή τη φωτογραφική μηχανή κάποιον χωρίς τη συναίνεσή του

			<ul style="list-style-type: none"> ➤ κατά την προσθήκη υλικού στο ιστολόγιο του σχολείου θέτουν ερωτήματα για προβληματισμό στα παιδιά σε θέματα προσωπικών δεδομένων (π.χ. ανάρτηση φωτογραφιών των παιδιών) ➤ συνεργάζονται με τα Γραφεία ΠΛΗΝΕΤ και άλλους φορείς με σκοπό τη διοργάνωση σεμιναρίου για τους γονείς σχετικά με την ασφαλή χρήση των Τ.Π.Ε.
Να αναπτύσσουν στάσεις και κοινωνικές δεξιότητες (αυτονομία, συνεργασία, επιχειρηματολογία, αίσθημα προσφοράς, ευελιξία και καινοτομία)	<ul style="list-style-type: none"> - κατασκευάζουν σκηνικό για την καλοκαιρινή γιορτή με θέμα «αν όλα τα παιδιά της Γης...» στο οποίο απεικονίζεται χάρτης και στα κατάλληλα σημεία κολλάνε φωτογραφίες (εκτυπωμένες) που δείχνουν τα σχολεία με τα οποία επικοινωνούσαν κατά τη διάρκεια της χρονιάς - ενημερώνουν με email σχολεία με τα οποία επικοινωνούν για τα προβλήματα και τις ανάγκες που έχει το «Χαμόγελο του παιδιού», προτείνουν δράσεις και ζητάνε από τους γονείς τους να στείλουν γραπτό μήνυμα από το κινητό προκειμένου να ενισχύσουν τους σκοπούς του ιδρύματος 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ αξιοποιούν καθημερινές καταστάσεις (π.χ. τελείωσε το μελάνι του εκτυπωτή ή οι μπαταρίες της ψηφ. φωτογρ. μηχανής) και θέτουν ερωτήματα για προβληματισμό και εύρεση λύσης: π.χ. «δε θα εκτυπώνουμε όλες τις ζωγραφιές, μόνο αυτές που μας αρέσουν πιο πολύ», «θα σημειώνουμε στο ημερολόγιο πότε τοποθετήσαμε καινούριο μελάνι», «να βάλουμε στο σχολείο κάδο ανακύκλωσης για μπαταρίες όπως έχει στο σουπερμάρκετ») 	
Να σέβονται τη δουλειά των συμμαθητών τους	<ul style="list-style-type: none"> - δημιουργούν φακέλους στον υπολογιστή για να αποθηκεύουν τα αρχεία τους, ατομικά και σε ομάδες - ρωτάνε πριν διαγράψουν αρχεία άλλων παιδιών αν δεν έχουν συμφωνήσει όλοι σε αυτό 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ ενθαρρύνουν τα παιδιά να θέσουν κανόνες στην ομάδα 	

ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΕΙΦΟΡΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Τι εννοούμε όταν λέμε «Περιβάλλον και Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη»;

Το «Περιβάλλον και Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη» αποσκοπεί στην αξιοποίηση του ρόλου της εκπαίδευσης για την αντιμετώπιση περιβαλλοντικών προβλημάτων μέσω της ευαισθητοποίησης και κινητοποίησης των πολιτών προς την υιοθέτηση περιβαλλοντικής ηθικής και πρακτικών ενός αειφόρου τρόπου ζωής. Η σύγχρονη οπτική της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης αναγνωρίζεται ως Εκπαίδευση για την Αειφορία, όπου το περιβάλλον δεν αντιμετωπίζεται απλώς ως πηγή γνώσης αλλά γίνεται κατανοητό ως σύστημα ισορροπιών και σχέσεων. Η Περιβαλλοντική Εκπαίδευση ορίζεται ως «εκπαίδευση για το περιβάλλον», «εκπαίδευση μέσα στο περιβάλλον» και ως «εκπαίδευση για χάρη του περιβάλλοντος», και ο κεντρικός στόχος της είναι ο ενεργός πολίτης.

Γιατί είναι σημαντικό για τα παιδιά προσχολικής ηλικίας να ασχοληθούν με ζητήματα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης;

Η υιοθέτηση φιλοπεριβαλλοντικής συμπεριφοράς και δράσης συσχετίζεται με και απορρέει από την ανάπτυξη

ανάλογων στάσεων και αξιών. Η εκπαίδευση από μικρή ηλικία μπορεί να διευκολύνει στην ανάπτυξη θετικών στάσεων και αξιών, στην εξοικείωση των παιδιών με ζητήματα που αφορούν το φυσικό κεφάλαιο του πλανήτη (π.χ. φυσικοί πόροι, βιοποικιλότητα, αλληλεξάρτηση), με συμπεριφορές και δράσεις που διαφυλάσσουν το φυσικό κεφάλαιο και τη φυσική ισορροπία. Εξέχουσα σημασία έχει η μύηση των παιδιών στην αίσθηση «του ανήκειν» στο περιβάλλον, η καλλιέργεια της αντίληψης ότι κάθε άτομο αποτελεί τμήμα του περιβάλλοντος.

Βεβαίως τα περιβαλλοντικά ζητήματα είναι πολυσύνθετα και συχνά η ανάλυσή τους ξεπερνά τα όρια σκέψης και δράσης των νηπίων. Στο νηπιαγωγείο κάθε εκπαιδευτικό πρόγραμμα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης ξεκινά και καταλήγει στην καθημερινή ζωή των παιδιών, εντός και εκτός της σχολικής τάξης, προσεγγίζεται στα όρια των δυνατοτήτων τους, προπάντων προσαρμόζεται από τους εκπαιδευτικούς στις τοπικές περιστάσεις, και θέτει τις βάσεις για την ανάπτυξη «περιβαλλοντικά εγγράμματων πολιτών».

Ποιες διδακτικές προσεγγίσεις διευκολύνουν την προσέγγιση ζητημάτων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης;

Η προσέγγιση ζητημάτων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης δεν υλοποιείται διακριτά και αυτόνομα από περιεχόμενα που

εντάσσονται στις υπόλοιπες μαθησιακές περιοχές του Π.Σ. Πολλά από τα περιεχόμενα των ενοτήτων της μαθησιακής περιοχής των Φυσικών Επιστημών αποτελούν προαπαιτούμενα ή πρέπει να προσεγγίζονται παράλληλα με τις αντίστοιχες περιβαλλοντικές προεκτάσεις τους, όπως για παράδειγμα τα περιεχόμενα που σχετίζονται με τα φυτά, τα ζώα, τα αντικείμενα και τα υλικά, τα οικοσυστήματα, τα μορφολογικά χαρακτηριστικά του περιβάλλοντος. Η οργάνωση διδακτικών παρεμβάσεων στην Περιβαλλοντική Εκπαίδευση γίνεται γύρω από τέσσερα αλληλένδετα, διαδοχικά επίπεδα επεξεργασίας:

1^ο Επίπεδο: εντοπίζονται και προσεγγίζονται οι θεμελιώδεις γνώσεις που συνήθως σχετίζονται με γνώσεις περί των ζωντανών οργανισμών και των χαρακτηριστικών του φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος, με έννοιες και φυσικά φαινόμενα, με την τεχνολογία, με κοινωνικές πρακτικές (σε επίπεδο κοινότητας και ατόμων), με καθημερινές συνήθειες, με ηθικές αξίες και δικαιώματα.

2^ο Επίπεδο: εντοπίζονται ζητήματα και προβλήματα που συνδέονται με τις θεμελιώδεις γνώσεις ως προς τις περιβαλλοντικές τους προεκτάσεις.

3^ο Επίπεδο: διερευνώνται τα περιβαλλοντικά ζητήματα και προβλήματα που εντοπίστηκαν στο προηγούμενο επίπεδο.

4^ο Επίπεδο: αναζητούνται, σχεδιάζονται και υιοθετούνται στρατηγικές δράσης που μπορούν να αναδείξουν λύσεις σε ατομικό και συλλογικό επίπεδο για τα ζητήματα και προβλήματα που διερευνήθηκαν στο προηγούμενο επίπεδο.

Η αξία της οργάνωσης διδακτικών παρεμβάσεων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης στα τέσσερα προαναφερθέντα επίπεδα έγκειται αφενός στη συνειδητοποίηση από τα παιδιά των διασυνδέσεων μεταξύ των διαφόρων πεδίων, αφετέρου στην εξοικείωσή τους με στρατηγικές ανάλυσης των σχετικών ζητημάτων και διερεύνησης πιθανών λύσεων, και τέλος – και ίσως το πιο σημαντικό – στη συνειδητοποίηση της ατομικής τους ευθύνης, της αξίας της συλλογικής δράσης και στην κινητοποίησή τους για εφαρμογή των όσων επεξεργάστηκαν στην καθημερινή τους ζωή.

Σε αυτά τα πλαίσια μπορεί να αξιοποιηθεί ποικιλία διδακτικών στρατηγικών, ανάλογα με τις διδακτικές στρατηγικές που αξιοποιούνται στις επιμέρους μαθησιακές περιοχές που εμπλέκονται κάθε φορά. Κατάλληλες διδακτικές στρατηγικές για την προσέγγιση ζητημάτων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης είναι εκείνες που αναδεικνύουν τις διασυνδέσεις ανάμεσα στις γνώσεις και τις εφαρμογές στην καθημερινή ζωή, αναπτύσσουν την προσωπική ενδυνάμωση, κινητοποιούν διαδικασίες ενσυναίσθησης και ενεργού εμπλοκής των παιδιών, ωθούν σε ανάληψη πρωτοβουλιών δράσης. Ενδεικτικά αναφέρουμε το σχέδιο εργασίας, τις διερευνήσεις, την επίλυση προβλήματος, την προσομοίωση, το θεατρικό παιχνίδι και τη δραματοποίηση, τη μελέτη περίπτωσης και την έρευνα πεδίου.

Ποιος είναι ο ρόλος του εκπαιδευτικού στο «Περιβάλλον και Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη»;

Η προσέγγιση ζητημάτων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης απαιτεί από τον εκπαιδευτικό έναν ρόλο **συνερευνητή** στις διαδικασίες εντοπισμού, διερεύνησης και ανάλυσης των σχετικών θεμάτων, **υποστηρικτικό** και **διευκολυντικό** για την ανάληψη πρωτοβουλιών διερεύνησης και δράσης από τα παιδιά, μαζί με τα παιδιά, και σε συνεργασία με το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον (π.χ. συστεγαζόμενα σχολεία, σύλλογο γονέων, φορείς της τοπικής κοινότητας). Κυρίως ο εκπαιδευτικός οφείλει να δρα και να συμπεριφέρεται ως πρότυπο υιοθετώντας καθημερινές πρακτικές στον εκπαιδευτικό χώρο που συμβάλλουν στη διαφύλαξη των φυσικών πόρων, της φυσικής ισορροπίας, της βιοποικιλότητας, που θέτουν σε πράξη το σεβασμό προς το περιβάλλον.

Ποιοι είναι οι στόχοι και τα χαρακτηριστικά της αξιολόγησης στο «Περιβάλλον και Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη»;

Επειδή η Περιβαλλοντική Εκπαίδευση αφορά κυρίως την ανάληψη πρωτοβουλιών διερεύνησης και δράσης από τα ίδια τα παιδιά, τη διασύνδεση γνώσεων με οικείες πρακτικές καθημερινής ζωής, και τη διαμόρφωση ή αναδιαμόρφωση των στάσεων των παιδιών προς το περιβάλλον, η αξιολόγηση των σχετικών εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων στηρίζεται κυρίως σε μορφές αυτοαξιολόγησης, που οργανώνονται και

εφαρμόζονται από τα ίδια τα παιδιά, με την υποστήριξη του εκπαιδευτικού, σε ατομικό και συλλογικό επίπεδο. Κυρίως πρόκειται για μορφές διαμορφωτικής αξιολόγησης, με την έννοια ότι τα δεδομένα από αυτές τις διαδικασίες αποτελούν παιδαγωγικά εργαλεία εξέλιξης και ανάπτυξης, συμβάλλοντας στην αναδιαμόρφωση του σχεδιασμού της εκπαιδευτικής διαδικασίας, ώστε να προσεγγίσει περισσότερο τους μαθησιακούς στόχους που τίθενται.

Πώς συνδέεται το «Περιβάλλον και Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη» με τις άλλες μαθησιακές περιοχές του Π.Σ.;

Οι οικολογικοί προβληματισμοί προκύπτουν ως αποτέλεσμα ιστορικών, κοινωνικών και πολιτισμικών συνθηκών και βεβαίως δεν είναι ανεξάρτητοι από τα κοινωνικά-πολιτισμικά προϊόντα όπως η επιστήμη, η τεχνολογία, η τέχνη. Η Περιβαλλοντική Εκπαίδευση αντλεί θεμελιώδεις γνώσεις από τις διάφορες μαθησιακές περιοχές που περιλαμβάνει το Π.Σ. για το νηπιαγωγείο και αξιοποιεί ειδικές διδακτικές στρατηγικές κατά περίπτωση. Παράλληλα αποτελεί και την προέκταση της επεξεργασίας των περιεχομένων στις επιμέρους μαθησιακές περιοχές, παρέχοντας ένα πλαίσιο εφαρμογής των γνώσεων και δεξιοτήτων των παιδιών, διασύνδεσης με την καθημερινή ζωή. Ιδιαίτερως συνδέεται με τις μαθησιακές περιοχές των Φυσικών Επιστημών, της Τεχνολογίας και της Κοινωνικής και Προσωπικής Ανάπτυξης, αλλά εμπλέκεται και με μαθησιακούς στόχους της Φυσικής Αγωγής μέσω των δραστηριοτήτων που

υλοποιούνται εκτός σχολικής τάξης. Η εξοικείωση των παιδιών με ρεύματα των Εικαστικών Τεχνών και τεχνικές που αξιοποιούν αντικείμενα δεύτερης χρήσης ή απορρίμματα (π.χ. κολλάζ, σκουπιδογλυπτική) μπορούν να συμβάλουν τόσο προς την υλοποίηση μαθησιακών στόχων από τη μαθησιακή περιοχή των Τεχνών, όσο και της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης. Εξάλλου η δημιουργική έκφραση μέσω των Τεχνών αποτελεί για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση πολύτιμο εργαλείο κινητοποίησης των παιδιών και αποτύπωσης των απόψεων, συναισθημάτων, ιδεών και πρωτοβουλιών τους.

ΕΝΟΤΗΤΑ: Διαχείριση Απορριμμάτων¹⁰

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	ΜΑΘΗΣΙΑΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΙΔΕΕΣ ΓΙΑ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ - ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ	
		Η υλοποίηση του στόχου διευκολύνεται όταν για παράδειγμα τα παιδιά...	Οι εκπαιδευτικοί συμβάλλουν στην υλοποίηση του στόχου όταν για παράδειγμα...
Τα απορρίμματα στην τάξη, στο σπίτι, στη γειτονιά	Να αντιληφθούν ότι τα απορρίμματα προκύπτουν ως αποτέλεσμα της ανθρώπινης δραστηριότητας, να διακρίνουν συμπεριφορές ανεξέλεγκτης ρίψης απορριμμάτων στο περιβάλλον από την ορθολογική συλλογή και αποκομιδή τους	<ul style="list-style-type: none"> - εντοπίζουν στο οικείο περιβάλλον σημεία συλλογής και σημεία ανεξέλεγκτης ρίψης απορριμμάτων, παρατηρούν και καταγράφουν τις συνθήκες, προβληματίζονται σε σχέση με την προέλευση των απορριμμάτων που παρατήρησαν - καταμετρούν τις σακούλες σκουπιδιών που προκύπτουν στο σχολείο, στο σπίτι, καταγράφουν τα είδη που απορρίπτονται ως σκουπίδια - δημιουργούν λίστα με τις ανθρώπινες δραστηριότητες που έχουν ως αποτέλεσμα την παραγωγή απορριμμάτων και αναζητούν πληροφορίες για τη διαδικασία συλλογής και αποκομιδής απορριμμάτων στον τόπο τους - παίζουν αυτοσχέδιο κουκλοθέατρο για να εκφράσουν τις πιθανές επιπτώσεις της ανεξέλεγκτης ρίψης απορριμμάτων (στα 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ προσεγγίζουν τα σχετικά περιεχόμενα ενσωματωμένα σε σχετικές εκπαιδευτικές ρουτίνες (π.χ. το καλάθι της τάξης, η ώρα του διαλείμματος, η επίσκεψη στο πάρκο), αλλά και ως επέκταση άλλου περιεχομένου από διαφορετική μαθησιακή περιοχή που μπορεί να συσχετιστεί (π.χ. απορρίμματα από τις δραστηριότητες των εικαστικών, κατασκευές μουσικών οργάνων με άχρηστα υλικά) ➤ αξιοποιούν τις εμπειρίες που ήδη διαθέτουν τα παιδιά και τη συνεργασία με τους γονείς για την επέκταση των σχετικών εμπειριών των παιδιών ➤ αξιοποιούν επίκαιρα περιστατικά ή γεγονότα, σχετική αρθρογραφία στον τοπικό τύπο, αλλά και σχετικά παραμύθια, ποιήματα, τραγούδια ως αφορμή για προβληματισμό και

¹⁰ Η προσέγγιση του συγκεκριμένου περιεχομένου προϋποθέτει ή αναπτύσσεται παράλληλα με τα περιεχόμενα «Απλές ιδιότητες των υλικών: φυσικών και υλικών που κατασκευάζει ο άνθρωπος» και «Διάκριση αντικειμένων και υλικών κατασκευής τους», της ενότητας «Αντικείμενα & Υλικά», της μαθησιακής περιοχής «Φυσικές Επιστήμες».

		σημεία που τα εντόπισαν) για τους ζωντανούς οργανισμούς και το φυσικό περιβάλλον	περαιτέρω επεξεργασία
Οργανικά & ανακυκλώσιμα απορρίμματα	Να διακρίνουν τα οργανικά από τα ανακυκλώσιμα απορρίμματα	<ul style="list-style-type: none"> - οργανώνουν και υλοποιούν πειράματα για να διερευνήσουν «τι συμβαίνει στα απορρίμματα σε διάφορες συνθήκες» (π.χ. όταν εκτίθενται σε εξωτερικό χώρο, σκεπάζονται με χώμα, βυθίζονται σε νερό), παρακολουθούν και καταγράφουν τακτικά την εξέλιξή τους, καταλήγουν σε συμπεράσματα και ταξινομήσεις - συγκρίνουν τον όγκο των απορριμμάτων πριν και μετά το διαχωρισμό τους σε ανακυκλώσιμα και οργανικά υλικά - παίζουν παιχνίδι αναζήτησης, εντοπισμού και καταγραφής οργανικών και ανακυκλώσιμων υλικών - αναζητούν πληροφορίες για τις διαδικασίες κομποστοποίησης 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ διευκολύνουν τα παιδιά να οργανώσουν τη συστηματική και τακτική παρατήρηση και καταγραφή (π.χ. με πίνακα ή ημερολόγιο καταγραφής) ➤ προτείνουν τη χρήση εργαλείων, ώστε να μην πιάνουν τα παιδιά με τα χέρια τα διάφορα υλικά
Οικονομία/ μείωση απορριμμάτων, επαναχρησιμοποίηση, και ανακύκλωση¹¹	Να εξοικειωθούν με στρατηγικές μείωσης, επαναχρησιμοποίησης και ανακύκλωσης απορριμμάτων, να αναγνωρίζουν τη σήμανση της	<ul style="list-style-type: none"> - εντοπίζουν περιστάσεις καθημερινής χρήσεις αντικειμένων ή συσκευασιών μιας χρήσης και αναζητούν τρόπους αντικατάστασής τους με αντικείμενα ή συσκευασίες πολλαπλής χρήσης 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ διευκολύνουν τα παιδιά να διαχωρίζουν τα απορρίμματα που παράγονται στην τάξη σε οργανικά και άχρηστα που μπορούν να επαναχρησιμοποιηθούν ➤ οργανώνουν μαζί με τα παιδιά τη γωνιά της ανακύκλωσης, με άχρηστο υλικό, το οποίο

¹¹ Η βασική ιδέα στην προσέγγιση θεμάτων διαχείρισης απορριμμάτων είναι γνωστή ως 3R (reduce, reuse, recycle) και αναφέρεται με σειρά προτεραιότητας στις διαδικασίες μείωσης των απορριμμάτων με στρατηγικές οικονομίας των υλών, στις διαδικασίες επαναχρησιμοποίησης και τέλος στις διαδικασίες ανακύκλωσης. Τα νήπια έχουν πολλές δυνατότητες σε κάθε περίπτωση να αξιοποιήσουν τις δύο πρώτες διαδικασίες.

	ανακύκλωσης	<ul style="list-style-type: none"> - αναζητούν πληροφορίες για τις διαδικασίες ανακύκλωσης των διαφόρων υλικών στον τόπο τους - παίζουν παιχνίδι εντοπισμού του σήματος της ανακύκλωσης σε κάδους, αντικείμενα, αφίσες, στο διαδίκτυο - εξετάζουν άχρηστα ανακυκλώσιμα υλικά και αναζητούν με ποιους τρόπους θα μπορούσαν να τα ξαναχρησιμοποιήσουν - δημιουργούν φανταστικές ιστορίες για τα ανακυκλωμένα αντικείμενα με θέμα «τι ήταν πριν», «τι θα το κάνω τώρα», «τι θα γίνει μετά» 	επαναχρησιμοποιείται στις εκπαιδευτικές δραστηριότητες και τέλος ανακυκλώνεται (ανάλογα με τις δυνατότητες σε κάθε τόπο)
<p>Ανάληψη σχετικών δράσεων</p> <p>ή</p> <p>«Μπορώ κι εγώ να συμβάλλω»</p>	<p>Να αναγνωρίσουν τις δυνατότητες που έχουν να συμβάλλουν θετικά στο το ζήτημα ορθολογικής διαχείρισης των απορριμμάτων,</p> <p>Να υιοθετήσουν θετικές στάσεις και συμπεριφορές</p>	<ul style="list-style-type: none"> - αναζητούν και προτείνουν τρόπους για τη μείωση του όγκου των απορριμμάτων που παράγονται καθημερινά στο σπίτι και στο σχολείο (π.χ. αποφυγή συσκευασιών μιας χρήσης, επαναχρησιμοποίηση, ανακύκλωση) - αποφασίζουν, οργανώνουν και υλοποιούν δράσεις για να ενημερώσουν και να πείσουν τους άλλους (συμμαθητές, συγγενείς) να υιοθετήσουν συμπεριφορές ορθολογικής διαχείρισης των απορριμμάτων, π.χ. αφίσες, παρέλαση στην αυλή, συνθήματα - οργανώνουν από κοινού, με το σύλλογο γονέων και άλλους τοπικούς φορείς, την Ημέρα καθαρισμού του πάρκου, της παραλίας ή άλλων χώρων της κοινότητας 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ λειτουργούν ως πρότυπο για συμπεριφορές ορθολογικής διαχείρισης των απορριμμάτων ➤ δημιουργούν συνθήκες που επιτρέπουν και διευκολύνουν τη συνεργασία των παιδιών με άλλους (συνομήλικους ή ενήλικες), κυρίως στο επίπεδο ανάληψης δράσεων, ώστε να συνειδητοποιήσουν τα παιδιά την αξία της συλλογικότητας

ΕΝΟΤΗΤΑ: Ηλιοπροστασία¹²

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	ΜΑΘΗΣΙΑΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΙΔΕΕΣ ΓΙΑ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ - ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ	
		Η υλοποίηση του στόχου διευκολύνεται όταν για παράδειγμα τα παιδιά...	Οι εκπαιδευτικοί συμβάλλουν στην υλοποίηση του στόχου όταν για παράδειγμα...
<p>Οι βλαβερές συνέπειες της έκθεσης στην ηλιακή ακτινοβολία και τα κατάλληλα μέτρα προστασίας</p>	<p>Να συνειδητοποιήσουν ότι η παρατεταμένη έκθεση στην ηλιακή ακτινοβολία έχει αρνητικές συνέπειες στην υγεία,</p> <p>Να εντοπίσουν κατάλληλα μέτρα προστασίας ανάλογα με τις περιστάσεις</p>	<ul style="list-style-type: none"> - αξιοποιούν προσωπικές εμπειρίες ή αφηγήσεις (π.χ. κοκκίνισμα, ξεφλούδισμα), αναζητούν πληροφορίες από διάφορες πηγές για τους κινδύνους από την παρατεταμένη έκθεση στην ηλιακή ακτινοβολία - οργανώνουν (σε συνεργασία με γονείς ή άλλους εκπαιδευτικούς) την επίσκεψη ενός ειδικού στην τάξη για να συζητήσουν το θέμα - αξιοποιούν σχετικά έργα τέχνης, φωτογραφίες κ.λπ. για να εντοπίσουν μέτρα ηλιοπροστασίας που λαμβάνονται σε διάφορες συνθήκες, περιστάσεις, εποχές - χρησιμοποιούν εικόνες με θέμα υπαίθριες δραστηριότητες - εργασίες για να εντοπίσουν τις απαραίτητες σε κάθε συνθήκη προφυλάξεις από την ηλιακή ακτινοβολία - κατασκευάζουν πίνακα ή «το ρολόι της ηλιοπροστασίας» για να συμβολίσουν τις 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ προσεγγίζουν τα σχετικά περιεχόμενα ως προέκταση δραστηριοτήτων που αφορούν τον καιρό και τον ήλιο, και ως μια πτυχή των φαινομένων που σχετίζονται με το φως του ήλιου ➤ προσεγγίζουν τις βλαβερές συνέπειες της έκθεσης στην ηλιακή ακτινοβολία με τρόπο κατανοητό για τα παιδιά και που να συμβάλλει στην αντιμετώπιση σχετικών φόβων ή υπερβολών

¹² Η προσέγγιση του συγκεκριμένου περιεχομένου προϋποθέτει ή αναπτύσσεται παράλληλα με το περιεχόμενο «Ο καιρός, οι επιδράσεις του καιρού στη ζωή των ζωντανών οργανισμών και στο περιβάλλον», της ενότητας «Έννοιες και φαινόμενα από το φυσικό κόσμο», της μαθησιακής περιοχής «Φυσικές Επιστήμες».

		<p>περιόδους έντονης ηλιακής ακτινοβολίας με αντίστοιχα χρώματα και σύμβολα</p> <ul style="list-style-type: none"> - παίζουν παιχνίδι ρόλων, κουκλοθέατρο αναπτύσσοντας επιχειρήματα για να πείσουν τους συμμαθητές τους σχετικά με την αναγκαιότητα της τήρησης μέτρων ηλιοπροστασίας 	
<p>Ανάληψη σχετικών δράσεων ή «Μπορώ να προστατευθώ»</p>	<p>Να ευαισθητοποιηθούν ως προς το ζήτημα της προστασίας των ανθρώπων από την ηλιακή ακτινοβολία,</p> <p>Να υιοθετήσουν θετικές στάσεις και συμπεριφορές</p>	<ul style="list-style-type: none"> - αποφασίζουν από κοινού ποιοι χώροι στην αυλή είναι προστατευμένοι από τον ήλιο και συνδέουν τις καθημερινές τους συνήθειες με τον περιορισμό της έκθεσής τους στην ηλιακή ακτινοβολία - οργανώνουν λίστες με τα απαραίτητα αντικείμενα, που θα πρέπει να έχουν μαζί τους κατά τις υπαίθριες δραστηριότητες ή τις καλοκαιρινές διακοπές τους, για την προστασία από τον ήλιο και τις αναρτούν στην τάξη για να τις θυμούνται - οργανώνουν εκδήλωση, φτιάχνουν ενημερωτική αφίσα και καλούν τους γονείς στην τάξη για να τους ενημερώσουν σχετικά με τα μέτρα ηλιοπροστασίας που πρέπει να λαμβάνει όλη η οικογένεια 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ ενισχύουν την άμεση εφαρμογή των γνώσεων που αποκτούν τα παιδιά με την καθημερινή τους δράση στο σχολικό και εξωσχολικό περιβάλλον ➤ αξιοποιούν τη συνεργασία με τους γονείς για την επέκταση των σχετικών πρωτοβουλιών ανάληψης δράσης των παιδιών και κατά τις εξωσχολικές τους δραστηριότητες

ΕΝΟΤΗΤΑ: Διαχείριση Υδατικών Πόρων¹³

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	ΜΑΘΗΣΙΑΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΙΔΕΕΣ ΓΙΑ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ - ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ	
		Η υλοποίηση του στόχου διευκολύνεται όταν για παράδειγμα τα παιδιά...	Οι εκπαιδευτικοί συμβάλλουν στην υλοποίηση αυτών των στόχων όταν για παράδειγμα...
Χρήσεις και εξοικονόμηση του νερού στο σχολείο και στο σπίτι	<p>Να αναγνωρίζουν τις περιπτώσεις που γίνεται άσκοπη χρήση νερού και,</p> <p>Να υιοθετήσουν στάσεις και συμπεριφορές που ενισχύουν την εξοικονόμηση νερού στην τάξη και στο σπίτι</p>	<ul style="list-style-type: none"> - επεξεργάζονται μέσω μύθων, λαϊκών παραδόσεων, έργων τέχνης, αρχαιολογικών ευρημάτων τη σημασία που έχει το νερό για τους ζωντανούς οργανισμούς και τον πολιτισμό - αναζητούν πληροφορίες, περιγράφουν ή αποτυπώνουν με διάφορους τρόπους καθημερινές δραστηριότητες, εργασίες, ειδικές περιστάσεις (π.χ. πυρόσβεση) στις οποίες χρησιμοποιείται το νερό από τον άνθρωπο, τις περιστάσεις χρήσεις του νερού από ανθρώπους σε άλλες χώρες, σε άλλες εποχές - παρατηρούν και καταγράφουν τη συχνότητα χρήσης της βρύσης της τάξης, της αυλής, αξιοποιούν τις καταγραφές για να εντοπίσουν σε ατομικό ή συλλογικό επίπεδο τις περιπτώσεις απαραίτητης / άσκοπης χρήσης και σπατάλης του νερού - αναζητούν βοήθεια από τους γονείς ή τα μεγαλύτερα αδέρφια τους για να κάνουν παρόμοιες καταγραφές και διακρίσεις για τις 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ λειτουργούν ως πρότυπο για συμπεριφορές ορθολογικής χρήσης και εξοικονόμησης του νερού στην τάξη ➤ διευκολύνουν τα παιδιά να αναπτύξουν δεξιότητες καταγραφής και απαραίτητα εργαλεία (π.χ. πίνακες, πρωτόκολλα) για τη συχνότητα και τον τρόπο χρήσης του νερού ➤ προσεγγίζουν τα σχετικά περιεχόμενα σε συνδυασμό με τις καθημερινές συνήθειες και συμπεριφορές των παιδιών και με στόχο την αντιμετώπιση της υπερβολής, τόσο προς την κατεύθυνση της σπατάλης, όσο και προς την κατεύθυνση της αποφυγής απαραίτητης χρήσης

¹³ Η προσέγγιση του συγκεκριμένου περιεχομένου προϋποθέτει ή αναπτύσσεται παράλληλα με το περιεχόμενο «Οι ζωντανοί οργανισμοί στο περιβάλλον τους και η ανθρώπινη δραστηριότητα ως θετική ή αρνητική παρέμβαση επί της φυσικής ισορροπίας», της ενότητας «Ζωντανοί οργανισμοί», της μαθησιακής περιοχής «Φυσικές Επιστήμες»

		<p>περιστάσεις απαραίτητης / άσκοπης χρήσης του νερού στο σπίτι</p> <ul style="list-style-type: none"> - με αφορμή δημοσιεύματα του τύπου ή επίκαιρα περιστατικά περί λειψυδρίας σε διάφορες περιοχές διερευνούν τις επιπτώσεις που θα έχει στην καθημερινότητά τους και στους ζωντανούς οργανισμούς του άμεσου περιβάλλοντός τους τυχόν έλλειψη νερού (υποθετικό σενάριο, παιχνίδι ρόλων) - αναζητούν πληροφορίες από διάφορες πηγές και φορείς για πρακτικές εξοικονόμησης του νερού στην τάξη και στο σπίτι 	
<p>Ανάληψη σχετικών δράσεων ή «Μπορώ κι εγώ να συμβάλλω»</p>	<p>Να αναγνωρίσουν τις δυνατότητες που έχουν να συμβάλλουν θετικά στο το ζήτημα ορθολογικής διαχείρισης του νερού,</p> <p>Να υιοθετήσουν θετικές στάσεις και συμπεριφορές</p>	<ul style="list-style-type: none"> - διαπραγματεύονται και αποφασίζουν από κοινού κανόνες και πρακτικές για τη συνετή χρήση του νερού στην τάξη και στο σπίτι, υιοθετούν στρατηγικές για την υπενθύμιση των κανόνων (π.χ. αφίσα που τοποθετούν πάνω από τη βρύση, υπεύθυνος ημέρας για την εξοικονόμηση νερού) - οργανώνουν σε συνεργασία με τα παιδιά της διπλανής τάξης ή του Δημοτικού, με το σύλλογο γονέων και άλλους τοπικούς φορείς «Ημέρα ενημέρωσης για το νερό», παρουσιάζουν με διάφορες δράσεις (π.χ. συνθήματα, δραματοποίηση) την αναγκαιότητα εξοικονόμησης νερού 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ διευκολύνουν τα παιδιά στον εντοπισμό και υιοθέτηση στρατηγικών αυτοελέγχου στις διάφορες χρήσεις του νερού ➤ ενισχύουν τη συνεργασία των παιδιών με άλλους (συνομήλικους ή ενήλικες), ώστε να συνειδητοποιήσουν τα παιδιά την ανάγκη ανάληψης ευθύνης από όλους σχετικά με την ορθολογική διαχείριση του νερού

ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑ

Γιατί ξεκινάμε τη μαθηματική εκπαίδευση από τις μικρές ηλικίες;

Παρά την αναγνωρισμένη σημασία της μαθηματικής εκπαίδευσης και την αναγκαιότητα εισαγωγής της από τις μικρότερες ηλικίες, οι περισσότεροι γονείς και ίσως ακόμα κάποιοι εκπαιδευτικοί έχουν την τάση να πιστεύουν ότι τα μικρά παιδιά δεν μπορούν να έρθουν σε επαφή με σημαντικά μαθηματικά νοήματα.

Οι αντιλήψεις αυτές βαθμιαία αλλάζουν και τα περισσότερα σύγχρονα προγράμματα σπουδών εντάσσουν την προσχολική μαθηματική εκπαίδευση σε ένα πρώτο και ενιαίο κύκλο σπουδών (4-8 χρόνων) στη διάρκεια που οποίου τα παιδιά θεμελιώνουν βασικές μαθηματικές διεργασίες και γνώσεις.

Οι λόγοι που τεκμηριώνουν τη σημασία της ανάπτυξης μιας σοβαρής μαθηματικής εκπαίδευσης από τις μικρότερες ηλικίες είναι πολλοί, με πιο σημαντικούς τους κοινωνικούς, αναπτυξιακούς και διδακτικούς.

Στις μέρες μας αναγνωρίζεται ότι τα παιδιά που είναι σήμερα μαθητές στο νηπιαγωγείο ζουν σε ένα κόσμο με γρήγορες κοινωνικές, επιστημονικές και τεχνολογικές εξελίξεις. Επιπλέον τα παιδιά αυτά θα έρθουν στο μέλλον αντιμέτωπα με μία τελείως διαφορετική πραγματικότητα, γεγονός που

μεταβάλλει τις γνώσεις και τις ικανότητες που τους είναι απαραίτητες για λειτουργήσουν μέσα σε αυτή. Ικανότητες όπως η επίλυση προβλήματος, η επεξεργασία δεδομένων, η ανάλυση και σύνθεση, ο συστηματικός συλλογισμός, οι εκτιμήσεις, οι προβλέψεις και οι γενικεύσεις που αναπτύσσονται και μέσα από μια κατάλληλη μαθηματική εκπαίδευση θεωρούνται κρίσιμες για τους μελλοντικούς πολίτες κι επιδιώκεται να αναπτυχθούν στα περισσότερα σύγχρονα προγράμματα σπουδών των Μαθηματικών.

Έτσι οι κεντρικοί στόχοι της μαθηματικής εκπαίδευσης δεν είναι πια η τυπική μάθηση εννοιών και διαδικασιών αλλά η ανάπτυξη ενός τρόπου σκέψης που αξιοποιεί χαρακτηριστικά της μαθηματικής επιστήμης. Η εκπαίδευση αυτή αρχίζει από τις μικρότερες ηλικίες στη διάρκεια των οποίων, παράλληλα με την υπόλοιπη κοινωνική και συναισθηματική ανάπτυξη, μπαίνουν τα θεμέλια και για την νοητική ανάπτυξη του ατόμου και κατά συνέπεια και την καλλιέργεια αυτού του ιδιαίτερου τρόπου σκέψης και δράσης.

Η ιδιαίτερη φύση των Μαθηματικών και η αφηρημένη τους διάσταση απαιτούν μια μακροχρόνια διαδρομή οικοδόμησης των σχετικών εννοιών. Οι υψηλές μαθηματικές διεργασίες και έννοιες δεν μπορούν να δημιουργηθούν στη σκέψη των ανθρώπων ξαφνικά, αντίθετα ακολουθούν μια προοδευτική πορεία δημιουργίας και ανάπτυξης στη διάρκεια της οποίας πλουτίζονται, διευρύνονται και σταθεροποιούνται.

Έτσι η ολοκληρωμένη ανάπτυξη των μαθηματικών εννοιών και διαδικασιών κάνει απαραίτητη την θεμελίωση από τις μικρότερες ηλικίες και τη βαθμιαία προσέγγιση τους με συστηματικές εμπειρίες και δράσεις.

Αν η εκπαίδευση επιδιώκει να προσφέρει στους μαθητές μαθηματική γνώση με νόημα και να τους υποστηρίξει ώστε να αποκτήσουν ένα σημαντικό μαθηματικό υπόβαθρο, θα χρειαστεί να δημιουργήσει μια πορεία ανάπτυξης των εννοιών και διαδικασιών από τα μικρότερα χρόνια και το νέο πρόγραμμα σπουδών για τα Μαθηματικά υποστηρίζει μια τέτοια οργάνωση.

Ποια είναι η δομή και η οργάνωση του προγράμματος για τα Μαθηματικά στο νηπιαγωγείο;

Στη βάση της τεκμηρίωσης αυτής το πρόγραμμα των Μαθηματικών για την προσχολική ηλικία περιλαμβάνει όλους τους άξονες μαθηματικών εννοιών και διεργασιών που σχεδιάστηκαν για την ενιαία μαθηματική εκπαίδευση. Στην ηλικία αυτή εκκινούν οι διαδρομές ανάπτυξης των εννοιών που θα συνεχιστούν στις επόμενες ηλικίες και θα ολοκληρωθούν στο τέλος της υποχρεωτικής εκπαίδευσης και το Λύκειο.

Η οργάνωση του προγράμματος των Μαθηματικών για τη δεκάχρονη υποχρεωτική εκπαίδευση στηρίχθηκε στη λογική των **‘τροχιών’** ανάπτυξης εννοιών και διεργασιών οι οποίες οργανώνουν την πορεία που θα ακολουθήσει η μαθησιακή

εμπειρία των παιδιών και ερμηνεύουν την αντίστοιχη διδακτική προετοιμασία που είναι απαραίτητη. Θεωρείται ότι η οργάνωση αυτή, η οποία βοηθάει στο ξεπέραςμα των παλιών αντιλήψεων της κατάτμησης των επιδιωκόμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων κατά ηλικία, επιτρέπει τη δημιουργία ενός συνεχούς στην ανάπτυξη των μαθηματικών ιδεών και υποστηρίζει τη βαθμιαία οικοδόμηση τους στην αντίληψη των μαθητών σύμφωνα με τις εποικοδομητικές αντιλήψεις για τη διδασκαλία και μάθηση.

Οι **πέντε άξονες** με τις τροχιές που αναπτύσσονται στο πρόγραμμα των Μαθηματικών και αφορούν την προσχολική ηλικία είναι:

- **Αριθμοί και πράξεις:** Φυσικοί αριθμοί ως το 10 και πράξεις
- **Χώρος και Γεωμετρία:** Προσανατολισμός στο χώρο, γεωμετρικά σχήματα, μετασχηματισμοί και οπτικοποίηση
- **Εισαγωγή στην Αλγεβρική σκέψη:** Κανονικότητες και ισότητες
- **Μετρήσεις:** Εισαγωγή στη μέτρηση μήκους, επιφάνειας, όγκου και χωρητικότητας
- **Στοχαστικά Μαθηματικά:** Οργάνωση δεδομένων και εισαγωγή στην πιθανότητα

Αποσαφηνίζεται ότι τα περισσότερα από τα στοιχεία αυτά τα παιδιά της προσχολικής ηλικίας δεν τα «διδάσκονται», ούτε

τα «μαθαίνουν» με την παραδοσιακή έννοια των όρων. Απλά μέσα από ατομική αναζήτηση ή παιγνιώδεις διαδικασίες σε ένα σύνολο δράσεων και περιβαλλόντων κάνουν μια αρχική γνωριμία και έχουν μια πρώτη εμπειρία μαζί τους.

Το πρόγραμμα που παρουσιάζεται παρακάτω είναι οργανωμένο κατά **άξονες** και **τροχιές**. Σε κάθε τροχιά δίνονται οι μαθησιακοί στόχοι σε συνάρτηση με το σχετικό περιεχόμενο, ενδεικτικές δραστηριότητες με προτεινόμενα περιβάλλοντα και κάποιες διδακτικές υποδείξεις. Στη θέση μιας παλαιότερης οργάνωσης που βάζει περιεχόμενα και ενδεικτικές δραστηριότητες, στο νέο πρόγραμμα εμφανίζεται η ανάλυση της θεματικής περιοχής στις βασικές τροχιές ανάπτυξης, στην κάθε τροχιά αντιστοιχεί ένα περιεχόμενο ανάπτυξης με σχετικές δραστηριότητες και οδηγίες. Ενδεικτικές δραστηριότητες αναπτύσσονται στο τέλος του άξονα. Το παράδειγμα των Γεωμετρικών Σχημάτων που ακολουθεί μπορεί να βοηθήσει την καλύτερη παρουσίαση των όσων περιγράφονται.

Στην θέση της παλαιότερης παρουσίασης «Σχήματα» στο νέο πρόγραμμα τα σχήματα αποτελούν μία από τις 4 τροχιές του άξονα «Χώρος και Γεωμετρία». Στην τροχιά η προσέγγιση της έννοιας των σχημάτων (επίπεδων και στερεών) αναλύεται σε επιμέρους διαστάσεις όπως:

- Αναγνώριση, ονομασία και ταξινόμηση γεωμετρικών σχημάτων και στερεών
- Ανάλυση γεωμετρικών σχημάτων και στερεών σε στοιχεία και ιδιότητες

- Κατασκευές γεωμετρικών σχημάτων και στερεών
- Σύνδεση μεταξύ γεωμετρικών σχημάτων και στερεών
- Ανάλυση ή σύνθεση γεωμετρικών σχημάτων και στερεών σε άλλα σχήματα ή μέρη.

Για την κάθε μία αναφέρονται οι δράσεις που καλείται να πραγματοποιήσει το παιδί όπως και ο τρόπος με τον οποίο θα τις οργανώσει ο εκπαιδευτικός δίνοντας σημασία και βαρύτητα στα σημαντικά στοιχεία της υπό διαπραγμάτευση έννοιας.

Αναφέρθηκε ήδη ότι η οργάνωση αυτή που αφορά όλο το πρόγραμμα σπουδών για τα Μαθηματικά υποστηρίζει την παρακολούθηση της βαθμιαίας ανάπτυξης της κάθε έννοιας στο επίπεδο που αντιμετωπίζεται αλλά και στη συνέχεια της. Επιπλέον η ανάλυση των διαστάσεων δίνει στον εκπαιδευτικό τα στοιχεία που συγκροτούν τη σχετική έννοια και τον βοηθούν να οργανώσει μια σφαιρική και ολοκληρωμένη προσέγγισή της (στο επίπεδο που αναλογεί).

Πως μπορεί να υποστηρίξει ο εκπαιδευτικός τη μαθηματική εκπαίδευση των παιδιών;

Όπως αναφέρεται παραπάνω, για τις μικρές ηλικίες το ενδιαφέρον επικεντρώνεται στη δημιουργία δράσεων και περιβαλλόντων που φέρουν τα παιδιά σε επαφή με καταστάσεις και ιδέες που βρίσκονται σε μια πορεία

θεμελίωσης ή ανάπτυξης μαθηματικών εννοιών. Μαζί με τις ιδέες αυτές οι εκπαιδευτικοί δοκιμάζουν να αναπτύξουν διερευνητικές ικανότητες, ικανότητες επίλυσης προβλήματος, ικανότητες συλλογισμού και τεκμηρίωσης, όπως και ικανότητες επικοινωνίας και σημειωτικής δράσης.

Η διεθνής έρευνα έχει καταδείξει ότι τα παιδιά από τις πιο μικρές ηλικίες είναι σε θέση να ασχοληθούν με σημαντικές μαθηματικές δραστηριότητες και να αναπτύξουν ενδιαφέρουσες μαθηματικές ιδέες. Το πιο σημαντικό ζήτημα είναι το είδος των προτεινόμενων δράσεων και ο τρόπος με τον οποίο ο εκπαιδευτικός τις διαπραγματεύεται στην τάξη.

Για το νέο πρόγραμμα που προτείνεται τα βασικά διδακτικά χαρακτηριστικά είναι:

- Η επιλογή και η ενασχόληση των παιδιών με ενδιαφέρουσες (για τα ίδια) και κοντά στην εμπειρία τους δραστηριότητες τις οποίες ο εκπαιδευτικός προτείνει και τα παιδιά ασχολούνται για να οδηγηθούν σε κάποιο αποτέλεσμα χωρίς, όσο είναι εφικτό, την παρέμβαση του.

- Η ενθάρρυνση από τη μεριά του εκπαιδευτικού της ενεργητικής δραστηριοποίησης των παιδιών με στόχο όχι απλά τη δράση αλλά την ανάπτυξη αυτού που θα ονομάζαμε *μαθηματική δράση*. Μια τέτοια δράση περιλαμβάνει αναζήτηση ιδιοτήτων, σχέσεων, κανονικοτήτων, ομοιοτήτων και διαφορών, συνδέσεων, τρόπων αντιμετώπισης καταστάσεων και εξαγωγή κάποιων συμπερασμάτων. Το αποτέλεσμα μιας τέτοιας δράσης τους φέρνει σε επαφή με ιδέες που σχετίζονται ή βρίσκονται στην πορεία ανάπτυξης μαθηματικών εννοιών και

δεν περιορίζεται στην απλή ενασχόληση με μαθηματικά αντικείμενα.

- Η ενθάρρυνση από τη μεριά του εκπαιδευτικού της σκέψης των παιδιών *πάνω στη δράση* τους, με παρουσιάσεις και εξηγήσεις για τι έκαναν και γιατί, συζητήσεις για την ορθότητα ή καταλληλότητα της δράσης τους κι πρώτες γενικεύσεις. Τα στοιχεία της συζήτησης και τα συμπεράσματα που βγάζουν τα παιδιά θα αποτελέσουν **το πρώτο στοιχείο μαθηματικής ανάπτυξης** που επιδιώκουμε.

Για όλα τα παραπάνω η επιλογή κατάλληλων κατά περίπτωση δραστηριοτήτων, η επιλογή και πλαισίωση τους με το αντίστοιχο χειραπτικό και ψηφιακό υλικό και η δημιουργία ενός περιβάλλοντος ανταλλαγών, συλλογισμών, εξηγήσεων και γενικεύσεων αποτελούν τις απαραίτητες προϋποθέσεις κάθε μαθηματικής ανάπτυξης.

Η ίδια η μαθηματική δραστηριότητα αποτελεί μια δραστηριότητα επίλυσης προβλημάτων και αντιμετώπισης καταστάσεων η οποία για να επιτευχθεί στηρίζεται σε συστηματικές διεργασίες ανάμεσα στις οποίες οι πιο σημαντικές είναι: η δημιουργία συνδέσεων και δεσμών ανάμεσα σε διαφορετικά πλαίσια, η εξήγηση και τεκμηρίωση των δράσεων και λύσεων όπως και η επικοινωνία με τη χρήση διαφορετικών μέσων (της φυσικής γλώσσας, των συμβόλων ή άλλων μορφών αναπαράστασης). Τις ικανότητες που προκύπτουν από τις διεργασίες αυτές στοχεύει να αναπτύξει η μαθηματική εκπαίδευση παράλληλα με την προσέγγιση των περισσότερων εννοιών.

Ποιοι είναι οι στόχοι και τα χαρακτηριστικά της αξιολόγησης στα «Μαθηματικά»;

Η αξιολόγηση αποτελεί ένα αναπόσπαστο μέρος της εφαρμογής του προγράμματος καθώς με τη βοήθεια της ο εκπαιδευτικός (α) διερευνά τα αποτελέσματα αυτής της εφαρμογής (β) παρεμβαίνει διαμορφωτικά για την βελτίωση των αποτελεσμάτων (γ) λειτουργεί εξατομικευμένα, προσφέροντας συμπληρωματική στήριξη και καθοδήγηση στα παιδιά.

Αν και στο πρόγραμμα των Μαθηματικών, όπως αναφέρεται νωρίτερα, προτείνονται θεματικές ενότητες στις οποίες δεν επιδιώκεται συγκεκριμένη μάθηση (π.χ. Δόμηση χώρου και συντεταγμένες), ο σχετικός μαθησιακός στόχος (π.χ. εντοπίζουν, περιγράφουν και αναπαριστούν θέσεις, διευθύνσεις και διαδρομές σε τετραγωνισμένα περιβάλλοντα) αποσαφηνίζει στον εκπαιδευτικό το αποτέλεσμα που μέσα από τις κατάλληλες δράσεις και περιβάλλοντα επιδιώκει να πετύχει ώστε να μπορεί να το αξιολογήσει και να λειτουργήσει διορθωτικά.

Η χρήση αυθεντικών τεχνικών αξιολόγησης όπως η συζήτηση στην τάξη, η παρατήρηση των παιδιών, ο φάκελος εργασιών και το ημερολόγιο προσφέρουν τα στοιχεία που θα επιτρέψουν τον εκπαιδευτικό να παρακολουθήσει τη μαθησιακή διαδρομή των παιδιών προς την επίτευξη των προσδοκώμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων.

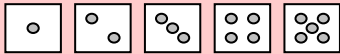
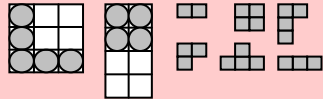
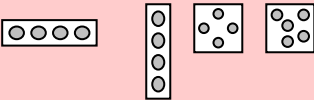
Πως συνδέονται τα «Μαθηματικά» με τις υπόλοιπες μαθησιακές περιοχές;

Οι μαθηματικές έννοιες δεν είναι αποκομμένες ούτε είναι δυνατό να αναπτυχθούν έξω από ένα συγκεκριμένο πλαίσιο. Έτσι πολλές δράσεις είτε από άλλες θεματικές περιοχές (κινητική αγωγή, αισθητική αγωγή, λογοτεχνία, γλώσσα, κλπ.), είτε από καθημερινές καταστάσεις εμπλουτίζουν τις δράσεις που προτείνονται για τις μαθηματικές δραστηριότητες αλλά και τον τρόπο προσέγγισης των δράσεων άλλων περιοχών. Έτσι για παράδειγμα τα παιδιά μπορούν να παρατηρούν συμμετρίες σε έργα τέχνης ή να εντοπίζουν κανονικότητες στη φύση, να κάνουν μετρήσεις για να αντιμετωπίσουν καθημερινές καταστάσεις ή να υπολογίσουν για να λύσουν κάποιο αθροιστικό ή πολλαπλασιαστικό πρόβλημα.

Ο εκπαιδευτικός λειτουργεί κάνοντας διαλεκτικές συνδέσεις στο πρόγραμμα του νηπιαγωγείου, **έχοντας όμως αποσαφηνίσει ότι η απλή αναφορά, χρήση ή εμπλοκή με μαθηματικά αντικείμενα δεν οδηγεί στην προσέγγιση των μαθηματικών ιδεών που επιδιώκεται.** Αξιοποιεί δράσεις από όλους στους χώρους αλλά, στην ενότητα που μας ενδιαφέρει, ενθαρρύνει τη μαθηματική δράση και τον αναστοχασμό πάνω σε αυτή για την εξαγωγή συμπερασμάτων. Χωρίς τα στοιχεία αυτά καμία μαθηματική ανάπτυξη ακόμα και στοιχειώδης δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί.

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ: Αριθμοί και πράξεις

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	ΜΑΘΗΣΙΑΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΙΔΕΕΣ ΓΙΑ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ - ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ	
		Η υλοποίηση του στόχου διευκολύνεται όταν για παράδειγμα τα παιδιά...	Οι εκπαιδευτικοί συμβάλλουν στην υλοποίηση του στόχου όταν για παράδειγμα...
<p>Φυσικοί αριθμοί:</p> <p>Αριθμητικά σύμβολα</p>	<p>Αρ1 Απαγγέλλουν, διαβάζουν και γράφουν αριθμούς μέχρι το 10</p>	<p>Αρ1</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ενθαρρύνονται να αναγνωρίζουν με μια ματιά τους αριθμούς (1-10) σε διάφορες περιστάσεις (π.χ. στο μηνιαίο ημερολόγιο τοίχου, στις σελίδες των βιβλίων, κατά τη διάρκεια παιχνιδιών κ.ά.) - Χρησιμοποιούν κάρτες με αριθμητικά σύμβολα 	<p>Αρ1</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Αξιοποιούν τις ρουτίνες της τάξης ή αναδυόμενες δραστηριότητες που απαιτούν αναγνώριση των αριθμητικών συμβόλων (π.χ. επιλέγω τον αριθμό που δηλώνει τους απόντες, διαβάζω τον αριθμό τηλεφώνου μου στους φίλους μου...) ➤ Οργανώνουν δραστηριότητες αναγνώρισης των αριθμητικών συμβόλων (πριν την κατανόηση του νοήματος του αριθμού) όπως για παράδειγμα η ανάγνωση ενός τηλεφωνικού αριθμού ή ενός 'κωδικού' κλειδαριάς. Δραστηριότητα (ΑρΔ1)
<p>Άμεση αναγνώριση</p>	<p>Αρ2 Αναγνωρίζουν αριθμητικές ποσότητες χρησιμοποιώντας στρατηγικές άμεσης αναγνώρισης</p>	<p>Αρ2</p> <ul style="list-style-type: none"> - Αναγνωρίζουν με μια ματιά και χωρίς καταμέτρηση ποσότητες σε διάφορους σχηματισμούς και τις αντιστοιχούν με τους σχετικούς αριθμούς. 	<p>Αρ2</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Οργανώνουν παιχνίδια ταχύτητας για την άμεση αναγνώριση αριθμητικών ποσοτήτων με τη χρήση αρχικά συγκεκριμένου χειραπτικού υλικού (φασόλια, μπίλιες) και στη συνέχεια αναπαραστατικού (μάγκες, κύβους, σπύρα...) και εικονιστικού υλικού

		<ul style="list-style-type: none"> - Ενθαρρύνονται να αναγνωρίζουν με μια ματιά ίδιες ποσότητες σε διαφορετικούς σχηματισμούς (π.χ. επιλέγουν όλες τις κάρτες που έχουν 3 αντικείμενα ή ζάρια με άλλη διάταξη) σε δράση 	<p>(βούλες, τετράγωνα και τετραγωνισμένο χαρτί) σε ποικιλία σχηματισμών.</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Σχηματισμός ζαριού: ➤ Δυάδες και τριάδες και τετραγωνάκια: ➤ Γραμμικά, κυκλικά και διάσπαρτα:
<p>Καταμέτρηση ποσοτήτων</p>	<p>Αρ3 Καταμετρούν πραγματικά αντικείμενα και αντικείμενα σε εικόνες και άλλες μορφές συμβολικών παραστάσεων μέχρι το 10.</p>	<p>Αρ3</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ενθαρρύνονται να καταμετρούν ποσότητες με διάφορες αφορμές (π.χ. μετρούν τους μαθητές, ή μέρες που απομένουν για μία εκδήλωση ή άλλα αντικείμενα που χρησιμοποιούν) 	<p>Αρ3</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Διατυπώνουν ερωτήματα που προκαλούν την καταμέτρηση ποσοτήτων σε καθημερινές επαναλαμβανόμενες καταστάσεις ή σε αναδυόμενες περιστάσεις (π.χ. δυο παιδιά παίζοντας στο οικοδομικό υλικό διαφωνούν για την ποσότητα των κύβων που έχει ο καθένας), φροντίζοντας

			<p>την ανάδειξη μεθόδων και στρατηγικών.</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Αξιοποιούν το ψηφιακό περιβάλλον GCompris Ελεύθερο Λογισμικό / Λογισμικό Ανοικτού Κώδικα, (ΕΛ/ΛΑΚ) «Δραστηριότητες Μαθηματικών-αρίθμηση-μέτρηση αντικειμένων», για την εξάσκηση των παιδιών. Διατίθεται στο δικτυακό τόπο: http://gcompris.net/-el-
<p>Διάταξη ποσοτήτων και αριθμών</p>	<p>Αρ4 Συγκρίνουν και διατάσσουν ποσότητες όπως και αριθμούς που παριστούν στην αριθμογραμμή.</p> <p>Αρ5 Διερευνούν πώς κατασκευάζονται οι αριθμοί μέχρι το 10, αναλύοντας και συνθέτοντας ποσότητες.</p>	<p>Αρ4</p> <ul style="list-style-type: none"> - κάνουν άμεσες συγκρίσεις στις κάρτες που χρησιμοποίησαν για την αναγνώριση - προσπαθούν να εντοπίσουν τον αριθμό ή την ποσότητα που λείπει σε μια συγκεκριμένη διάταξη αριθμών ή ποσοτήτων. - παίζουν το παιχνίδι 'ο κρυμμένος αριθμός', προσπαθώντας να τον μαντέψουν διατυπώνοντας ερωτήσεις όπως: 'είναι μεγαλύτερος/μικρότερος από..;' <p>Αρ5.</p> <ul style="list-style-type: none"> - χρησιμοποιούν υλικό που τους επιτρέπει να αναλύσουν και να συνθέσουν ποσότητες ως το 10. (π.χ. βρίσκουν διαφορετικούς τρόπους για να χωρίσουν 6 κύβους, μπίλιες ή άλλα αντικείμενα σε δυο ομάδες) 	<p>Αρ. 4</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Εκμεταλλεύονται διάφορες περιστάσεις του καθημερινού προγράμματος και ενθαρρύνουν τα παιδιά να συγκρίνουν ποσότητες ή αριθμούς. ➤ Δημιουργούν καταστάσεις με 'λανθασμένες' διατάξεις και προκαλούν τα παιδιά να βρουν και να διορθώσουν το 'λάθος' και ζητούν από τα παιδιά να αιτιολογήσουν τις επιλογές τους . ➤ Χρησιμοποιούν συχνά εκφράσεις όπως 'ο αριθμός Χ είναι μεγαλύτερος/μικρότερος από τον αριθμό Ψ' <p>Αρ5</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Προτείνουν παιχνίδια όπου τα παιδιά μπορούν να βρουν πόσα ακόμα χρειάζονται για να είναι..., πόσα να βγάλουν για να μείνουν..., πόσα να βάλουν μαζί για να

είναι..., με πόσους τρόπους μπορούμε να χωρίσουμε μία ομάδα αντικειμένων σε δύο άλλες μικρότερες κλπ.

- Ενθαρρύνουν κατασκευές με τη χρήση συγκεκριμένου χειραπτικού υλικού, κυβάρια, πούλια. που τοποθετείται σε βάσεις του 5,6,8,9,10 (Δραστηριότητες ΑρΔ2, ΑρΔ3)
- Χρησιμοποιούν υλικό που μπορεί να ενωθεί ή να χωριστεί όπως: κύβους, κάρτες με δύο χρώματα, τετράγωνα χωρισμένα σε μέρη, κάρτες με ποσότητες, ταινίες... (Δραστηριότητα ΑρΔ4)
- Ενθαρρύνουν συζητήσεις σε μικρές ή σε μεγάλες ομάδες για τους διαφορετικούς τρόπους σύνθεσης των αριθμών που ανακαλύπτουν τα παιδιά
- Ενθαρρύνουν τη γραφική αναπαράσταση των αποτελεσμάτων τους

Πρόσθεση-Αφαίρεση

Αρ6 Διερευνούν καταστάσεις «βάζω μαζί», «βάζω ακόμα» και «συγκρίνω» για να προσεγγίσουν τις πράξεις πρόσθεση και αφαίρεση και κατασκευάζουν απλά προβλήματα πρόσθεσης και αφαίρεσης.

Αρ7 Διερευνούν συνδυασμούς που δίνουν τα αθροίσματα ή τις διαφορές των αριθμών ως το 10.

Αρ7
- με βάση την προηγούμενη δράση οδηγούνται σε συμπεράσματα για τις σταθερές σχέσεις των αριθμών της πρώτης δεκάδας

Αρ7

- οργανώνουν παιχνίδια σε ομάδες οι οποίες συνδυάζουν αριθμούς με διάφορους τρόπους ώστε να προκύψει κάποιος συγκεκριμένος αριθμός.
- οργανώνουν παιχνίδια ταχύτητας στα οποία κερδίζει η ομάδα με τους περισσότερους συνδυασμούς σε δεδομένο χρόνο.

Πολλαπλασιασμός- Διαίρεση

Αρ8 Ομαδοποιούν αντικείμενα σε δυάδες, τριάδες, τετράδες και πεντάδες.

Αρ8

- δοκιμάζουν να εντοπίσουν πόσες ομάδες θα δημιουργηθούν αν ομαδοποιήσουν αντικείμενα ή εικονιστικό υλικό σε δυάδες, τριάδες, τετράδες και πεντάδες.
- γνωρίζοντας τον αριθμό των ομάδων και το πλήθος των αντικειμένων που περιέχουν δοκιμάζουν να βρουν πόσα είναι όλα μαζί χωρίς να μετρήσουν, επινοώντας υπολογιστικούς ή αναπαραστατικούς τρόπους

Αρ8

- αξιοποιούν καθημερινές καταστάσεις για να εισάγουν την ιδέα της οργάνωσης σε μικρές ποσότητες (π.χ. χρησιμοποιούν συχνά τους όρους 'δυάδες', τριάδες' κ.λπ., διατυπώνουν ερωτήσεις όπως: «πόσες δυάδες θα βάλετε για να κάνετε τον αριθμό 6;»)
- οργανώνουν παιχνίδια στα οποία τα παιδιά καλούνται να υπολογίσουν πόσα είναι τα αντικείμενα που είναι τοποθετημένα σε δυάδες, τριάδες, τετράδες και πεντάδες. Αν μετρηθούν όλα μαζί (ώστε να φέρουν τα παιδιά σε επαφή με κάποιο πολλαπλασιαστικό συλλογισμό και όχι την άμεση καταμέτρηση όλων των αντικειμένων (Δραστηριότητα ΑρΔ5)
- ενθαρρύνουν τα παιδιά να αναπαριστούν γραφικά τα αποτελέσματα των διερευνήσεών τους σε τέτοια προβλήματα και να συζητούν για τις αναπαραστάσεις τους.

Αρ9 Μοιράζουν αντικείμενα σε δυάδες, και τριάδες .

Αρ9

- καλούνται να βρουν τρόπους να μοιράσουν κάποιο διακριτό χειριστικό ή αναπαραστατικό υλικό στα δύο ή στα τρία.

Αρ9

- οργανώνουν παιχνίδια σε ομάδες οι οποίες καλούνται να μοιράσουν κάποιο υλικό και να βρουν πόσα έχει ο καθένας.
- αξιοποιούν καθημερινές ή αναδυόμενες δραστηριότητες όπως το να μοιραστούν τα αυτοκινητάκια στις ελεύθερες

δραστηριότητες, τα αυτοκόλλητα ή τα γλυκά που έφερε κάποιο παιδί...

- διατυπώνουν ανοιχτές ερωτήσεις που βοηθούν τα παιδιά να περιγράψουν τη διαδικασία που ακολούθησαν, τον τρόπο που σκέφτηκαν (πώς μοιράσατε τα γλυκά; Τί σκεφτήκατε για να το κάνετε; Τί άλλο θα μπορούσατε να κάνετε;...)
- προτείνουν ποικιλία υλικού για να αναπτύξουν άλλες διαστάσεις του μοιράσματος στα παιδιά: κυβάρια, πούλια, κάρτες, τετράγωνα... (Δραστηριότητα ΑρΔ6)

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ: Άλγεβρα

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	ΜΑΘΗΣΙΑΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΙΔΕΕΣ ΓΙΑ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ – ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ	
		Η υλοποίηση του στόχου διευκολύνεται όταν για παράδειγμα τα παιδιά...	Οι εκπαιδευτικοί συμβάλλουν στην υλοποίηση του στόχου όταν για παράδειγμα...
<p><i>Κανονικότητες:</i> Αναγνώριση, συμπλήρωση, περιγραφή/εξήγηση κανονικότητα</p>	<p>Τα παιδιά:</p> <p>A1. Αναγνωρίζουν, περιγράφουν και συμπληρώνουν κανονικότητες με χειραπτικό ή εικονιστικό υλικό</p>	<p>A1</p> <ul style="list-style-type: none"> - αναγνωρίζουν, περιγράφουν και συμπληρώνουν μοτίβα ή άλλες κανονικότητες με χειραπτικό ή εικονιστικό υλικό που προτείνεται από το περιβάλλον ή κατασκευάζεται. - εντοπίζουν τα στοιχεία που λείπουν ή τα στοιχεία που είναι λάθος - περιγράφουν με λόγια το σχέδιο με το οποίο είναι κατασκευασμένη μια κανονικότητα και τη συζητούν στην τάξη 	<p>A1</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ μετά τη δράση των παιδιών οργανώνουν συζητήσεις όπου τα παιδιά παρουσιάζουν τα σχέδια των κανονικότητων ενθαρρύνοντας με ερωτήσεις του τύπου «ποιο είναι το σχέδιο;» ή «αν θέλαμε να δείξουμε με σχέδιο αυτό το μοτίβο στα παιδιά της διπλανής τάξης, τι θα παρουσιάζαμε;» ➤ αξιοποιούν το ψηφιακό περιβάλλον GCompris Ελεύθερο Λογισμικό/Λογισμικό Ανοικτού Κώδικα, (ΕΛ/ΛΑΚ) στη διαδρομή: «Δραστηριότητες ανακάλυψης-Συλλογή ποικίλων δραστηριοτήτων-Αλγόριθμος» http://gcompris.net/-el-

<p>Κατασκευή κανονικοτήτων</p>	<p>A2. Κατασκευάζουν δικές τους κανονικότητες με υλικό.</p>	<p>A2</p> <ul style="list-style-type: none"> - επινοούν τα δικά τους μοτίβα τα οποία συγκρίνουν και περιγράφουν. - μετατρέπουν από το ένα υλικό σε ένα άλλο διατηρώντας το σχέδιο ή σχεδιάζουν - περιγράφουν το σχέδιο που δημιούργησαν ώστε κάποια άλλα παιδιά να το ανακατασκευάσουν χωρίς να το βλέπουν 	
<p>Συναρτήσεις: Εξερεύνηση σχέσεων μεταξύ μεταβαλλόμενων μεγεθών</p>	<p>A3. Εξερευνούν σχέσεις ανάμεσα σε συμμεταβαλλόμενα ή αντίστροφα μεταβαλλόμενα μεγέθη σε απλές καταστάσεις.</p>	<p>A3</p> <ul style="list-style-type: none"> - διερευνούν τρόπους διάταξης υλικού που μεταβάλλεται ως προς δύο διαστάσεις (π.χ. μήκος-πλάτος) και συζητούν τα αποτελέσματα της διερεύνησής τους. 	<p>A3</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ οργανώνουν παιχνίδια του τύπου «βάζω στη σειρά» για διαφορετικά αντικείμενα (ράβδους, πύργους, γιρλάντες, μοντεσσοριανό υλικό, κ.λπ.). ➤ χρησιμοποιούν ποικιλία υλικών που μεταβάλλονται ως προς δύο διαστάσεις – π.χ. κορδέλες, ορθογώνια, ράβδους, πύργους, κυλίνδρους (συμμεταβάλλονται, μεγαλώνει το ένα, μεγαλώνει και το άλλο ή να μεταβάλλονται αντίστροφα) (Δραστηριότητα ΑΔ1)
<p>Ισότητα/ανισότητα: Έννοια της ισότητας και ανισότητας</p>	<p>A4. Διερευνούν την έννοια της ισότητας και ανισότητας σε διαφορετικά πλαίσια. (Στόχος από γεωμετρία, μέτρηση και αριθμούς)</p>		

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ: Χώρος και Γεωμετρία – Μέτρηση

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	ΜΑΘΗΣΙΑΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΙΔΕΕΣ ΓΙΑ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ - ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ	
		Η υλοποίηση του στόχου διευκολύνεται όταν για παράδειγμα τα παιδιά...	Οι εκπαιδευτικοί συμβάλλουν στην υλοποίηση του στόχου όταν για παράδειγμα...
<p><i>Χώρος:</i></p> <p>Θέσεις διευθύνσεις και διαδρομές</p>	<p>Τα παιδιά:</p> <p>Γ1 Εντοπίζουν και περιγράφουν θέσεις, διευθύνσεις και διαδρομές στο χώρο ως προς διαφορετικά συστήματα αναφοράς με τη χρήση απλών χωρικών εννοιών.</p>	<p>Γ1</p> <ul style="list-style-type: none"> - εντοπίζουν και να περιγράφουν θέσεις, διευθύνσεις και διαδρομές με εκφράσεις τύπου «μπρος-πίσω», «πάνω-κάτω», «δεξιά-αριστερά» στο περιβάλλον της τάξης, της αυλής ή σε μικρότερα διαμορφωμένα περιβάλλοντα - δίνουν εντολές («μπρος-πίσω», «δεξιά-αριστερά») σε συμμαθητές τους για να κινηθούν σε αντίστοιχα περιβάλλοντα 	<p>Γ1</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ οργανώνουν παιχνίδια προσανατολισμού στο χώρο. Τα παιδιά ορίζουν ένα σύστημα αναφοράς, εκτός από τον ίδιο τους τον εαυτό, και τοποθετούν άλλα παιδιά ή αντικείμενα «μπρος-πίσω», «δεξιά-αριστερά» από αυτό το σύστημα αναφοράς. ➤ σταδιακά οργανώνουν πιο σύνθετα παιχνίδια με αλλαγή του χώρου (παιχνίδια με αντικείμενα ή πιόνια που πρέπει να διευθετηθούν στο μικροχώρο) ή μεταφέροντας τη δράση σε αναπαραστάσεις (παιχνίδια με αντικείμενα ή πιόνια σε ένα χάρτη) <p>(Δραστηριότητα ΓΔ1)</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ χρησιμοποιούν ψηφιακά περιβάλλοντα τύπου Logo, όπως το περιβάλλον «Ladybug Leaf» του Πανεπιστημίου Utah των ΗΠΑ, που

			διατίθεται στο δικτυακό τόπο: http://nlvm.usu.edu
<i>Ανάγνωση χαρτών</i>	Γ2 Αναγνωρίζουν οικείους απλούς χάρτες, εντοπίζοντας θέσεις και διαδρομές.	Γ2 <ul style="list-style-type: none"> - εξοικειώνονται με χάρτες οικείων καταστάσεων (της τάξης, του σχολείου, ενός κήπου κλπ) που επεκτείνονται βαθμιαία σε ευρύτερα πλαίσια (τη γειτονιά, το σπίτι κλπ.) - παίζουν παιχνίδια κρυμμένου θησαυρού με βάση ένα απλό χάρτη 	Γ2 <ul style="list-style-type: none"> ➤ περιλαμβάνουν μέσα στο εκπαιδευτικό υλικό της τάξης διάφορους χάρτες (στη γωνιά των μαθηματικών ή γραφής ή στη βιβλιοθήκη). ➤ βοηθούν τα παιδιά να δημιουργήσουν χάρτες μικρο-χώρων όπου η αντιστοίχιση των αντικειμένων ένα προς ένα στηρίζει την κατανόηση αυτής της μορφής παράστασης. ➤ ενθαρρύνουν τα παιδιά να χρησιμοποιούν χάρτες για να παραστήσουν χωρικές καταστάσεις ή μετακινήσεις.

<p>Δόμηση χώρου και συντεταγμένες</p>	<p>Γ3 Εντοπίζουν, περιγράφουν και αναπαριστούν θέσεις, διευθύνσεις και διαδρομές σε τετραγωνισμένα περιβάλλοντα.</p>	<p>Γ3</p> <ul style="list-style-type: none"> - εξοικειώνονται με την τοποθέτηση και την περιγραφή υλικών σε τετραγωνισμένα περιβάλλοντα (όπως είναι το πλακόστρωτο, η σκακιέρα, το τετραγωνισμένο χαρτί κλπ) - πραγματοποιούν και περιγράφουν διαδρομές σε αντίστοιχα περιβάλλοντα στο πλαίσιο ενός παιχνιδιού 	<p>Γ3</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ οργανώνουν παιχνίδια τοποθέτησης σε βιωματικά (πλακόστρωτο), εμπράγματα (σκακιέρα, βάση lego) και αναπαραστατικά (τετραγωνισμένο χαρτί) περιβάλλοντα και καλούν τα παιδιά να εντοπίσουν τρόπους περιγραφής μιας θέσης ή μιας διαδρομής ➤ οργανώνουν παιχνίδια κατασκευών στα οποία τα παιδιά καλούνται να αναπαράγουν σχηματισμούς και τοποθετήσεις που παρατηρούν ή ανακαλούν. <p>(Δραστηριότητα ΓΔ 2)</p>
<p>Γεωμετρικά σχήματα:</p> <p>Αναγνώριση, ονομασία και ταξινόμηση επίπεδων και στερεών γεωμετρικών σχημάτων</p>	<p>Γ4 Αναγνωρίζουν και ταξινομούν τα βασικά επίπεδα και στερεά σχήματα με βάση γενικά χαρακτηριστικά και σε ποικιλία θέσεων, μεγεθών και προσανατολισμών.</p>	<p>Γ4</p> <ul style="list-style-type: none"> - ενθαρρύνονται να παίξουν παιχνίδια γρήγορης αναγνώρισης σχημάτων 	<p>Γ4</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ ενθαρρύνουν τα παιδιά να εντοπίσουν και να φέρουν για να γνωρίσουν και στα άλλα παιδιά τα σχήματα που τα ίδια γνωρίζουν. ➤ αποφεύγουν τις τετριμμένες δράσεις αναγνώρισης και εμπλουτίζουν τα σχήματα με περισσότερες μορφές σε διαφορετικά μεγέθη και προσανατολισμούς

<p>Ανάλυση επίπεδων και στερεών γεωμετρικών σχημάτων σε στοιχεία και ιδιότητες</p>	<p>Γ5 Περιγράφουν επίπεδα και στερεά γεωμετρικά σχήματα χρησιμοποιώντας τα στοιχεία και ιδιότητες.</p>	<p>Γ5</p> <ul style="list-style-type: none"> - καλούνται να περιγράψουν <i>επίπεδα και στερεά γεωμετρικά σχήματα</i> με αναφορά στα στοιχεία τους (κορυφές, πλευρές, γωνίες) και στις ιδιότητες (ίσες πλευρές, μεγαλύτερο κλπ). - οδηγούνται βαθμιαία και σε κατηγορίες στην ίδια ομάδα σχημάτων (πχ. τα διαφορετικά τρίγωνα ή τετράπλευρα) 	<p>Γ5</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ οργανώνουν παιχνίδια αναγνώρισης των γεωμετρικών σχημάτων μέσα από την περιγραφή τους ➤ δημιουργούν καταστάσεις όπου τα παιδιά χρειάζεται να περιγράψουν τις ιδιότητες των σχημάτων, (π.χ. μια παραλλαγή του παιχνιδιού taboo: ‘έχει μόνο δυο επίπεδες πλευρές και η επιφάνειά του είναι κυκλική’, ... ‘έχει έξι πλευρές ίδιες’ κ.λπ.) ➤ οργανώνουν παιχνίδια του τύπου: «Μαντεύω τον κανόνα» για να οδηγήσουν τα παιδιά να ασχοληθούν με ιδιότητες (Δραστηριότητα ΓΔ3)
<p>Κατασκευές γεωμετρικών σχημάτων και στερεών</p>	<p>Γ6 Κατασκευάζουν επίπεδα και στερεά γεωμετρικά σχήματα με διάφορα μέσα.</p>	<p>Γ6</p> <ul style="list-style-type: none"> - χρησιμοποιούν μια ποικιλία υλικών για να κατασκευάσουν σχήματα και να προσεγγίσουν έτσι άτυπα ιδιότητες και σχέσεις (έχει τέσσερις ίσες πλευρές κλπ) - συγκρίνουν και συζητούν τις κατασκευές τους 	<p>Γ6</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ προτείνουν μια ποικιλία υλικών που αναδεικνύουν διαφορετικές ιδιότητες (ευθύγραμμο, εύκαμπτο, το γεωπλάνο, το τετραγωνισμένο χαρτί, κλπ.). ➤ μετά το τέλος των κατασκευών ενθαρρύνουν συζητήσεις που αναδεικνύουν ιδιότητες («πόσα υλικά χρησιμοποίησες; Πώς τα τοποθέτησες;» κ.ά.).

<p>Σύνδεση μεταξύ γεωμετρικών σχημάτων και στερεών</p>	<p>Γ7 Συνδέουν επίπεδα και στερεά σχήματα</p>	<p>Γ7</p> <ul style="list-style-type: none"> - δημιουργούν αποτυπώματα στερεών σχημάτων με υγρά χρώματα και οδηγούνται σε συμπεράσματα σχετικά με τις σχέσεις στερεών και επίπεδων σχημάτων (π.χ. κύλινδρος ή κώνος και κύκλος) - παίζουν επιδαπέδια ή επιτραπέζια παιχνίδια με ζάρι στερεών σχημάτων όπου οι παίκτες μετακινούνται στο χώρο ή στο ταμπλό ακολουθώντας τα αντίστοιχα επίπεδα σχήματα 	<p>Γ7</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ οργανώνουν ομαδικά παιχνίδια που συνδέουν τα επίπεδα με τα στερεά σχήματα ➤ προκαλούν καταστάσεις όπου χρειάζεται τα παιδιά να αιτιολογήσουν τις επιλογές τους σχετικά με τη σύνδεση δυο σχημάτων
<p>Ανάλυση ή σύνθεση γεωμετρικών σχημάτων και στερεών σε άλλα σχήματα ή μέρη</p>	<p>Γ8 Συνθέτουν και αναλύουν απλά επίπεδα γεωμετρικά σχήματα και στερεά σε 2 ή περισσότερα μέρη.</p>	<p>Γ8</p> <ul style="list-style-type: none"> - συνθέτουν και να αναλύουν απλά επίπεδα γεωμετρικά σχήματα και στερεά σε δύο ή περισσότερα μέρη. - επικαλύπτουν περιγράμματα μορφών και σχηματισμών με σχήματα - χρησιμοποιούν κατάλληλο υλικό γεωμετρικών σχημάτων που αναλύεται και επανασυνδέεται στο αρχικό σχήμα - πειραματίζονται με χάρτινα επίπεδα σχήματα που τα κόβουν και δημιουργούν άλλα σχήματα - κάνουν συνθέσεις με το οικοδομικό υλικό και επινοούν τρόπους για να παράγουν νέα μεγαλύτερα γεωμετρικά σχήματα 	<p>Γ8</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ οργανώνουν παιχνίδια κατασκευών με επίπεδα γεωμετρικά σχήματα του τύπου «βάζω μαζί σχήματα για να φτιάξω άλλα», προτείνουν επικαλύψεις, τανγκράμ, δημιουργικές κατασκευές με δεδομένα σχήματα («τί μπορώ να φτιάξω με τέσσερα τρίγωνα;») ➤ οργανώνουν παιχνίδια κατασκευών με στερεά («πόσα διαφορετικά σπίτια μπορείτε να κατασκευάσετε με τέσσερις κύβους;») ➤ ενθαρρύνουν τα παιδιά να συγκρίνουν τις συνθέσεις τους και να τις συζητούν μέσα στην τάξη (Δραστηριότητα ΓΔ4)

<p><i>Μετασχηματισμοί και συμμετρία:</i> Μετατόπιση και στροφή</p>	<p>Γ9 Παρατηρούν μετατοπίσεις και στροφές (90, 180) και μπορούν να προβλέψουν το αποτέλεσμα.</p>	<p>Γ9</p> <ul style="list-style-type: none"> - παρατηρούν αλλαγές σε θέσεις και στροφές και περιγράφουν το είδος της αλλαγής (π.χ. προχώρησε δύο βήματα κι έστριψε δεξιά κλπ.) - προβλέπουν το αποτέλεσμα μιας αντίστοιχης κίνησης 	<p>Γ9</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ οργανώνουν παιχνίδια σε διαφορετικούς χώρους (πλακόστρωτο, σκακιέρα, ψηφιακό περιβάλλον) στα οποία αλλάζει η θέση παιδιών ή αντικειμένων και τα υπόλοιπα παιδιά καλούνται να εντοπίσουν την αλλαγή. Η αλλαγή μπορεί να είναι: μετακίνηση κατά μήκος, στροφή ή και τα δύο. (Δραστηριότητα ΓΔ5) ➤ χρησιμοποιούν ψηφιακά περιβάλλοντα τύπου Logo, όπως το περιβάλλον «Ladybug Leaf» του Πανεπιστημίου Utah των ΗΠΑ, που διατίθεται στο δικτυακό τόπο: http://nlvm.usu.edu
<p>Αξονική συμμετρία</p>	<p>Γ10 Αναγνωρίζουν απλά συμμετρικά δισδιάστατα και τρισδιάστατα σχήματα και σχήματα με άξονες συμμετρίας κι εντοπίζουν τους άξονες</p>	<p>Γ10</p> <ul style="list-style-type: none"> - εντοπίζουν τη συμμετρία στο ανθρώπινο σώμα - την παρατηρούν σε καθημερινά αντικείμενα, συλλογές με εικόνες (π.χ. έντομα, κτήρια) - ενώνουν τα δύο μέρη συμμετρικών σχημάτων για να δημιουργήσουν το αρχικό. - διπλώνουν συμμετρικά σχήματα και προσπαθούν να ανακαλύψουν τον άξονα συμμετρίας. 	<p>Γ10</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ προτείνουν στα παιδιά μια μεγάλη ποικιλία υλικών και σχεδίων από διάφορους τομείς της ζωής (π.χ. τέχνη, καθημερινή ζωή, φύση κ.λπ.). ➤ ενθαρρύνουν τα παιδιά να αναγνωρίσουν και να περιγράψουν συμμετρικά σχήματα όπως και να αιτιολογήσουν γιατί ένα συγκεκριμένο σχήμα είναι συμμετρικό ➤ παρέχουν στα παιδιά υλικό που μπορούν να διπλώσουν για να

Γ11 Κάνουν απλές κατασκευές συμμετρικών σχημάτων και προσεγγίζουν εμπειρικά τις ιδιότητες της συμμετρίας

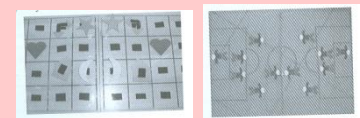
Γ11

- πραγματοποιούν κατασκευές με διάφορα υλικά και συμπληρώνουν με σχέδιο/ζωγραφική μισά σχήματα (από διάφορες εικόνες)
- μέσα από την κατασκευή και συζητώντας τα αποτελέσματα των σχεδίων και των κατασκευών τους προσεγγίζουν εμπειρικά τις ιδιότητες της συμμετρίας

ανακαλύψουν τη συμμετρία και να εντοπίσουν τον άξονα

Γ11

- προτείνουν στα παιδιά να κολλήσουν, να βάψουν τετραγωνισμένα χαρτιά ή άλλα πλέγματα. Η χρήση διαφανών χαρτιών διευκολύνει τη δίπλωση και τον έλεγχο των κατασκευών
- το υλικό που προτείνουν σχετίζεται σε μεγάλο βαθμό με τις ιδιότητες που θα αναδειχθούν (υλικό που αναδεικνύει τις ίσες αποστάσεις από τον άξονα, την αντιστροφή, τις ευθυγραμμίσεις).
- ενθαρρύνουν τη συζήτηση στην τάξη και την περιγραφή του τρόπου κατασκευής με ερωτήσεις όπως «πως ξεκίνησες; Τι έκανες στην αρχή; Τι έκανες μετά;»

<p><i>Οπτικοποίηση και χωρικός συλλογισμός</i></p> <p><i>Αναγνώριση οπτικών γωνιών, δημιουργία οπτικοποιήσεων</i></p>	<p>Γ12 Αναγνωρίζουν απλές καταστάσεις από διαφορετικές οπτικές γωνίες.</p> <p>Γ13 Πραγματοποιούν κατασκευές απλών τρισδιάστατων συνθέσεων από εικόνες, σχέδια ή άλλες αναπαραστάσεις.</p>	<p>Γ12</p> <ul style="list-style-type: none"> - καλούνται να αναγνωρίσουν απλές καταστάσεις από διαφορετικές οπτικές γωνίες. 	<p>Γ12</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ οργανώνουν παιχνίδια παρατήρησης μιας τρισδιάστατης κατασκευής από μια οπτική γωνία την οποία στη συνέχεια τα παιδιά αναγνωρίζουν και δείχνουν σε μια παρόμοια κατασκευή ή φωτογραφία ➤ οργανώνουν παιχνίδια αναγνώρισης της οπτικής γωνίας μιας διδιάστατης απεικόνισης (π.χ. παίζουν τους φωτογράφους και βρίσκουν από που τραβήχτηκε φωτογραφία, βγάζουν μια ίδια και συγκρίνουν, συζητώντας πώς μπορούν οι φωτογραφίες να είναι ίδιες; τί μπορούμε να αλλάξουμε;...) <p>(Δραστηριότητες ΓΔ6, ΓΔ7)</p> <p>Γ13</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ προτείνουν μια ποικιλία από τρισδιάστατες συνθέσεις ή τις εικόνες τους και ενθαρρύνουν τα παιδιά να τις ανακατασκευάσουν
---	---	---	---

Μέτρηση μήκους:

Άμεσες και έμμεσες συγκρίσεις

M1 Πραγματοποιούν άμεσες και έμμεσες συγκρίσεις όπως και διατάξεις ίσων και άνισων μηκών.

M2 Αναλύουν και συνθέτουν μήκη σε δύο μέρη.

M1

- πραγματοποιούν αρχικά άμεσες συγκρίσεις μηκών (π.χ. συγκρίνουν το ύψος τους, ή τα αποτυπώματα της πατούσα τους) και στη συνέχεια συγκρίσεις με τη βοήθεια ενός ενδιάμεσου (μιας κορδέλας, ράβδων κλπ.)
- υλοποιούν διατάξεις άνισων μηκών

M2

- καλούνται να συνδυάσουν ζεύγη μεγεθών για να είναι ίσα με το πρότυπο μέγεθος (πχ. κορδέλες που είναι ίσες με ένα μήκος ή ράβδους κλπ)

M1

- αξιοποιούν συγκρίσεις που εμπλέκονται στην καθημερινή λειτουργία των παιδιών (π.χ. ποιός έκανε το ψηλότερο άλμα, ποιός έριξε την μακρινότερη βολή...)
- εμπλέκουν τα παιδιά αρχικά σε δράσεις σύγκρισης χαρακτηριστικών που συνδέονται με το σώμα τους (π.χ. ύψος, μήκη χεριών και ποδιών, πόσο μεγάλο βήμα μπορούν να κάνουν...) και στη συνέχεια
- οργανώνουν παιχνίδια σύγκρισης μηκών με διάφορα υλικά
- παρουσιάζουν καταστάσεις προβλήματα στις οποίες τα παιδιά οδηγούνται αβίαστα στη μεταφορά του μεγέθους σε άλλο μέσο (κορδέλα, σπάγκος) (Δραστηριότητα ΜΔ1)

M2

- οργανώνουν παιχνίδια ταχύτητας σε ομάδες για τέτοιες δράσεις προτείνοντας ποικιλία υλικών (χαρτόνια στα δύο, κορδέλες στα δύο, ράβδους...)

(Δραστηριότητα ΜΔ2)

Μέτρηση με επικαλύψεις, με και χωρίς επανάληψη μονάδας

M3 Πραγματοποιούν επικαλύψεις μηκών και στη συνέχεια επικαλύψεις με επαναλήψεις με μη τυπικές και τυπικές μονάδες.

M3

- πραγματοποιούν επικαλύψεις αποστάσεων με τυπικές και μη τυπικές μονάδες (π.χ. στο παιχνίδι τους με το οικοδομικό υλικό δημιουργούν διαδρομές με ισομεγέθη τουβλάκια και συγκρίνουν αυτές τις αποστάσεις)
- ανακαλύπτουν τρόπους και εργαλεία για να συγκρίνουν έμμεσα μήκη αντικειμένων και αποστάσεις που δεν μπορούν να συγκριθούν άμεσα

M3

- ενθαρρύνουν τα παιδιά να υλοποιούν μετρήσεις στο ελεύθερο παιχνίδι τους όταν παρουσιάζονται σχετικές ευκαιρίες
- οργανώνουν παιχνίδια υπολογισμού αποστάσεων που δεν μπορούν να συγκριθούν άμεσα. Ενθαρρύνουν τα παιδιά να κάνουν εκτιμήσεις και στη συνέχεια να βρουν τρόπους να 'μετρήσουν' χρησιμοποιώντας άτυπες (π.χ. με βήματα, παλάμες, ξυλάκια,) αλλά και τυπικές μονάδες (πχ. ένα μέτρο).
- ενθαρρύνουν συζητήσεις για τα αποτελέσματα των μετρήσεών τους ανάλογα με τα εργαλεία (μονάδες) που χρησιμοποίησαν
- παρουσιάζουν καταστάσεις στις οποίες τα παιδιά έχουν ένα ενδιάμεσο πρέπει να συγκρίνουν μεγέθη που χρειάζονται περισσότερο από ένα, έτσι ώστε να προκύψει φυσικά η ανάγκη επανάληψης της μονάδας.
(Δραστηριότητες: ΜΔ3, ΜΔ4)
- ενθαρρύνουν τα παιδιά να συνδέσουν τις επικαλύψεις ή τις επαναλήψεις με το αριθμητικό αποτέλεσμα.

<p><i>Χρήση τυπικών οργάνων μέτρησης μήκους</i></p>	<p>M4 Προσεγγίζουν τη χρήση τυπικών Εργαλείων μέτρησης</p>	<p>M4</p> <ul style="list-style-type: none"> - επιχειρούν μετρήσεις με μη τυπικά και με τυπικά εργαλεία μέτρησης και συγκρίνουν τα αποτελέσματα των μετρήσεών τους 	<p>M4</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ εμπλουτίζουν τη γωνιά των μαθηματικών αλλά και άλλες γωνιές της τάξης (π.χ. σπιτάκι) με διάφορα συμβατικά εργαλεία μέτρησης του μήκους (χάρακες, ταινίες μέτρησης, μέτρο του 'ξύλουργού') ➤ ενθαρρύνουν τις αυθόρμητες συζητήσεις ή προτάσεις των παιδιών για μετρήσεις ➤ ενθαρρύνουν προβληματισμό σε μικρές η σε μεγάλες ομάδες σχετικά με συγκρίσεις αποστάσεων που υλοποιήθηκαν με διαφορετικές μονάδες μέτρησης και κατέληξαν σε διαφορετικό αριθμητικό αποτέλεσμα και ➤ οδηγούν τα παιδιά με κατάλληλες ερωτήσεις να ανακαλύψουν την αναγκαιότητα για σταθερή μονάδα μέτρησης
<p><i>Εκτιμήσεις αποστάσεων και μηκών</i></p>	<p>M5 Κάνουν απλές εκτιμήσεις και συγκρίσεις.</p>		

<p><i>Μέτρηση επιφάνειας:</i></p> <p>Άμεσες και έμμεσες συγκρίσεις</p>	<p>M6</p> <p>Πραγματοποιούν απλές άμεσες και έμμεσες συγκρίσεις επιφανειών.</p>	<p>M6</p> <ul style="list-style-type: none"> - καλούνται να πραγματοποιήσουν άμεσες και έμμεσες συγκρίσεις επιφανειών. 	<p>M6</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ παρουσιάζουν καταστάσεις που οδηγούν τα παιδιά στην άμεση σύγκριση επιφανειών (π.χ. θα χωρέσει ο πίνακας στην κορνίζα; πώς μπορεί η μία κορνίζα να μπει στην άλλη;) ➤ παρουσιάζουν καταστάσεις ή οργανώνουν παιχνίδια έμμεσων συγκρίσεων με επικαλύψεις και 'γεμίσματα' (π.χ. ποιό ορθογώνιο πάτωμα χωράει τα περισσότερα τετράγωνα πλακάκια;) <p>(Δραστηριότητα ΜΔ5)</p>
<p>Δόμηση επιφανειών</p>	<p>M7</p> <p>Δομούν επιφάνειες με τετράγωνα σε γραμμές και στήλες και μετρούν το αποτέλεσμα.</p>	<p>M7</p> <ul style="list-style-type: none"> - επικαλύπτουν επιφάνειες ορθογώνιες επιφάνειες με τετράγωνα και μετρούν το αποτέλεσμα. - υπολογίζουν τα τετράγωνα που χρειάζονται για να συμπληρωθεί το σχήμα σε μια επιφάνεια που έχει επικαλυφθεί κατά ένα μέρος 	<p>M7</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ προτείνουν υλικό που ευνοεί τη δόμηση σε γραμμές και στήλες (π.χ. σχήματα από τετράγωνα που πρέπει να συμπληρωθούν και να καταμετρηθούν) ➤ οργανώνουν παιχνίδια ταχύτητας τύπου 'βρίσκω πόσα τετράγωνα έχει' <p>(Δραστηριότητα ΜΔ6)</p>

<p>Χρήση οργάνων (τετραγώνων) μέτρησης</p>	<p>M8 Χρησιμοποιούν τετράγωνα για μετρήσουν επιφάνειες</p>		<p>M8</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ οργανώνουν παιχνίδια στα οποία τα παιδιά πρέπει να επιλέξουν το μεγαλύτερο ορθογώνιο και ελέγχουν επιστρώνοντας με τετράγωνα ➤ διαθέτουν στα παιδιά υλικό που περιέχει ορθογώνια σε διάφορες διαστάσεις ώστε το μεγαλύτερο να μη γίνεται αμέσως αντιληπτό. <p>(Δραστηριότητα ΜΔ7)</p>
<p>Εκτιμήσεις επιφανειών</p>	<p>M9 Εκτιμούν το μέγεθος απλών επιφανειών και κάνουν συγκρίσεις.</p>		
<p>Μέτρηση όγκου: Άμεσες και έμμεσες συγκρίσεις με τη χρήση μη τυπικών μονάδων μέτρησης όγκου</p>	<p>M10 Συγκρίνουν χωρητικότητες και όγκους με επανάληψη μη τυπικών μονάδων</p>	<p>M10</p> <ul style="list-style-type: none"> - Συγκρίνουν άμεσα κι έμμεσα τη χωρητικότητα δύο δοχείων και συγκρίνουν όγκους κατασκευών που αποτελούνται από μικρό αριθμό δομικών υλικών (κύβοι). 	<p>M10</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ οργανώνουν παιχνίδια σε ομάδες που καλούνται να διαλέξουν το μεγαλύτερο κουτί. Ο έλεγχος γίνεται γεμίζοντας το κουτί με κύβους. <p>(Δραστηριότητα ΜΔ8)</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ προτείνουν στα παιδιά να υπολογίσουν τους κύβους που έχει μια κατασκευή ή τους κύβους που τη συμπληρώνουν
<p>Εκτιμήσεις όγκων</p>	<p>M11 Εκτιμούν τον όγκο απλών στερεών και κάνουν συγκρίσεις</p>		

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ: Στατιστική

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	ΜΑΘΗΣΙΑΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΙΔΕΕΣ ΓΙΑ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ - ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ	
		Η υλοποίηση του στόχου διευκολύνεται όταν για παράδειγμα τα παιδιά...	Οι εκπαιδευτικοί συμβάλλουν στην υλοποίηση του στόχου όταν για παράδειγμα...
<p><i>Στατιστική:</i> Κατηγορικά δεδομένα Διαγράμματα με υλικά Εικονογράμματα</p>	<p>Τα παιδιά:</p> <p>Σ1 Θέτουν ερωτήματα που μπορούν να απαντηθούν με δεδομένα (κατηγορικά).</p> <p>Σ2 Συλλέγουν δεδομένα μέσω μικρών ερευνών και τα οργανώνουν χρησιμοποιώντας υλικά.</p> <p>Σ3 Κατασκευάζουν διαγράμματα με υλικά, εικονογράμματα.</p>	<p>Σ1, Σ2, Σ3</p> <ul style="list-style-type: none"> - θέτουν ερωτήματα που μπορούν να απαντηθούν με κατηγορικά δεδομένα - επινοούν δικούς τους τρόπους για να συλλέξουν και να οργανώσουν τα δεδομένα - συζητούν για τις διαφορετικές μορφές διαγραμμάτων που προκύπτουν και εξάγουν συμπεράσματα 	<p>Σ1, Σ2, Σ3, Σ4</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ ενθαρρύνουν τα παιδιά να θέτουν και να διερευνούν ερωτήματα που μπορούν να απαντηθούν με συλλογή δεδομένων ➤ αξιοποιούν γεγονότα της καθημερινής ζωής του νηπιαγωγείου που ενδιαφέρουν τα παιδιά (π.χ. οργάνωση μιας γιορτής, οργάνωση της γωνιάς της βιβλιοθήκης...) για να εξοικειώσουν τα παιδιά με την ερευνητική διαδικασία ➤ διατυπώνουν ανοιχτές ερωτήσεις (π.χ. Ποια είναι τα αγαπημένα μας χρώματα; Ποιους χυμούς φρούτων προτιμάμε; Πώς μπορούμε να βρούμε ποιο χρώμα προτιμούν τα περισσότερα παιδιά;) ➤ προτρέπουν τα παιδιά: να συλλέξουν τα δεδομένα, να πειραματιστούν με διάφορες μορφές οργάνωσής τους,

	<p>Σ4 Διαβάζουν πληροφορίες σε εικονογράμματα και διαγράμματα</p>	<p>Σ4 - προσπαθούν να 'διαβάσουν' διαγράμματα και να περιγράψουν τις πληροφορίες που παρουσιάζουν</p>	<p>να εξάγουν συμπεράσματα (Δραστηριότητα ΣΔ1)</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ οργανώνουν παιχνίδια του τύπου: «Μαντεύω τον κανόνα» για να οδηγήσουν τα παιδιά να βρουν τον τρόπο που φτιάχνονται οι κατηγορίες <p>Σ4</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ παρουσιάζουν στα παιδιά διαγράμματα και συζητούν για τις πληροφορίες που περιέχουν (Δραστηριότητα ΣΔ2) ➤ προτρέπουν τα παιδιά να συγκρίνουν διαφορετικές μορφές διαγραμμάτων (που αφορούν την ίδια ερώτηση)
--	---	---	--

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ: Πιθανότητες

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	ΜΑΘΗΣΙΑΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΙΔΕΕΣ ΓΙΑ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ – ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ	
		Η υλοποίηση του στόχου διευκολύνεται όταν για παράδειγμα τα παιδιά...	Οι εκπαιδευτικοί συμβάλλουν στην υλοποίηση του στόχου όταν για παράδειγμα...
<p><i>Πιθανότητες:</i> <i>Πείραμα τύχης</i> <i>Δειγματικός χώρος</i></p>	<p>Τα παιδιά:</p> <p>Π1 Περιγράφουν ένα γεγονός ως βέβαιο, πιθανό, αδύνατο.</p> <p>Π2 Πραγματοποιούν απλά πειράματα τύχης ενός σταδίου και περιγράφουν το δειγματικό χώρο.</p>	<p>Π1</p> <ul style="list-style-type: none"> - καλούνται να περιγράψουν ένα γεγονός ως βέβαιο, πιθανό, αδύνατο. <p>Π2</p> <ul style="list-style-type: none"> - καλούνται να πραγματοποιήσουν τη ρίψη ενός κέρματος, ζαριού, σβούρα και να εξετάσουν τα πιθανά αποτελέσματα, να τα συζητήσουν και να τα ανακοινώσουν. - καλούνται στα πειράματα αυτά να κάνουν μία πρόβλεψη 	<p>Π1</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ συζητούν με τα παιδιά για γεγονότα που συμβαίνουν πάντα, μερικές φορές ή ποτέ στο νηπιαγωγείο ➤ ενθαρρύνουν τα παιδιά σε ομάδες να κατασκευάσουν τη «χώρα του πάντα», τη «χώρα του μερικές φορές» και τη «χώρα του ποτέ» (Δραστηριότητα ΠΔ1) <p>Π2</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ αξιοποιούν πραγματικές καταστάσεις (π.χ. βάφουν τις προσκλήσεις για μία γιορτή παίζοντας με ένα ζάρι που έχει τρία χρώματα) και πραγματοποιούν απλά πειράματα τύχης. ➤ οργανώνουν απλά πειράματα τύχης χρησιμοποιώντας τη ρίψη του κέρματος, τη σβούρα, το ζάρι, τη

	<p>Π3 Χαρακτηρίζουν ένα παιχνίδι τύχης ως δίκαιο-άδικο.</p>	<p>Π3</p> <ul style="list-style-type: none"> - καλούνται να χαρακτηρίσουν ένα παιχνίδι τύχης ως δίκαιο-άδικο εξετάζοντας τα αποτελέσματα σε ένα παιχνίδι τύχης όπου κάτι έχει 'πειραχτεί' και κερδίζει μόνο ο ένας. - δοκιμάζουν να αλλάξουν τη σβούρα ή το ζάρι έτσι ώστε το παιχνίδι να είναι δίκαιο 	<p>κλήρωση. (Δραστηριότητα ΠΔ2)</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ αξιοποιούν ψηφιακά περιβάλλοντα, όπως το «Spinners» του Πανεπιστημίου Utah των ΗΠΑ, που διατίθεται στο δικτυακό τόπο: http://nlvm.usu.edu <p>Π3</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ προτείνουν σε ζευγάρια παιδιών να γυρίσουν μία σβούρα που έχει μόνο ένα χρώμα ή να διαλέξουν μπάλες από ένα κουτί, όταν οι μπάλες έχουν όλες το ίδιο χρώμα ή να παίξουν με ένα ζάρι που δεν είναι σωστό. (Δραστηριότητα ΠΔ3)
--	---	--	--

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ: Αριθμοί και Πράξεις

Α/Α	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ	ΜΑΘΗΣΙΑΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ
ΑρΔ1	<p>«Γνωρίζω τους αριθμούς»: <i>Παιχνίδι ταχύτητας-κρυμμένοι αριθμοί</i></p> <p>(Πριν από την εισαγωγή στου αριθμούς ο εκπαιδευτικό συγκεντρώνει τις γνώσεις των παιδιών για τα αριθμητικά σύμβολα με μια κατάσταση τύπου ‘συστήνω’: λέει στα παιδιά ότι τους επισκέπτονται οι αριθμοί που έχουν κρυφτεί στην τάξη και τα παιδιά καλούνται να φέρουν τους αριθμούς που γνωρίζουν για να τους συστήσουν στους υπόλοιπους. Με τον τρόπο αυτό γνωρίζει όλη η τάξη τα 10 ψηφία των αριθμών 0-9).</p> <p>Στο παιχνίδι ταχύτητας ο εκπαιδευτικός δίνει ένα σύνθημα φωνάζοντας ένα αριθμό και τα παιδιά που παίζουν σε ομάδες ψάχνουν να βρουν αριθμοκάρτες από το 0 ως το 9 είναι κρυμμένες μέσα στην τάξη. Κερδίζει η ομάδα που φτάνει πρώτη και στο τέλος έχει τις περισσότερες κάρτες. Οι ομάδες ελέγχουν την ορθότητα. Η ταχύτητα βοηθάει τα παιδιά να ασκηθούν στην γρήγορη αναγνώριση.</p> <div style="text-align: center;"> </div> <p>Υλικό: αριθμοκάρτες κρυμμένες ή αριθμοκάρτες σε ένα σωρό</p>	Αρ2
ΑρΔ2	<p>«Πόσα ακόμα χρειάζονται;» Κατασκευή</p> <p>Η δραστηριότητα στοχεύει στην ανάπτυξη των σχέσεων ανάμεσα στους αριθμούς της πρώτης δεκάδας. Τα παιδιά παίζουν σε ομάδες με τις βάσεις του 5, 6, 8, 9, 10 και υλικό (κυβάρια, πούλια κλπ) που καλύπτει μέρος της βάσης (πχ. έχουν 4 και η βάση είναι του 8). Ο/η εκπ/κός προτείνει μια βάση κι ένας εκπρόσωπος της ομάδας (μετά από απόφαση) πηγαίνει και παίρνει από το τραπέζι του υλικού όσα χρειάζεται για να συμπληρωθεί η ποσότητα. Η βάση ελέγχει την ορθότητα της επιλογής.</p> <div style="text-align: center;"> </div> <p>Υλικό: υλικό κυβάρια, πούλια ή άλλο υλικό. Βάσεις του 5,6,8,9 και 10</p>	Αρ5

<p>ΑρΔ3</p>	<p>«Στοιχήματα»: Παιχνίδι</p> <p>Η δραστηριότητα στοχεύει στην εξοικείωση με τα αθροίσματα στην πρώτη δεκάδα. Τα παιδιά παίζουν σε ζευγάρια. Κάθε παιδί έχει 5,6,7,8 ή 10 σπέρτα. Το ένα παιδί χωρίζει την ποσότητα, παρουσιάζει το ένα χέρι με τη μια ποσότητα και κρύβει στο άλλο την υπόλοιπη. Το άλλο παιδί πρέπει να βρει πόσα σπέρτα είναι κρυμμένα. Ο έλεγχος γίνεται με την επίδειξη της κρυμμένης ποσότητας. Όποιος κερδίζει παίρνει τη σειρά.</p> <p>Τα παιδιά που παίζουν συζητούν και εκφράζονται με αριθμούς, αναπτύσσοντας σχετικό λεξιλόγιο. Μετά τη λήξη του παιχνιδιού ο εκπαιδευτικός συζητά με την τάξη τρόπους εύρεσης της κρυμμένης ποσότητας και των αθροισμάτων.</p>	<p>Αρ5</p>
<p>ΑρΔ4</p>	<p>«Βάζω μαζί ή βάζω κι άλλο»: Παιχνίδι</p> <p>Η δραστηριότητα στοχεύει επίσης στην εξοικείωση με τα αθροίσματα στην πρώτη δεκάδα. Τα παιδιά παίζουν σε ομάδες. Η κάθε ομάδα έχει υλικά (κυβάρια, ταινίες κλπ). Ο/η εκπ/κός δείχνει ή λέει ένα αριθμό και οι ομάδες δοκιμάζουν να ενώσουν τα υλικά για να έχουν αυτό το αποτέλεσμα. Ο χρόνος είναι περιορισμένος. Οι ομάδες ελέγχουν την ορθότητα των συνθέσεων. Κερδίζει η ομάδα που έκανε τους περισσότερους συνδυασμούς. Μετά το τέλος της δράσης ο εκπαιδευτικός συγκεντρώνει τις συνθέσεις και συζητάει με τα παιδιά τους συνδυασμούς.</p> <p>Υλικό: κύβοι που ενώνονται, κάρτες με δύο χρώματα ή τετράγωνα ή λωρίδες τετραγωνισμένο χαρτί</p> 	<p>Αρ7</p>
<p>ΑρΔ5</p>	<p>«Ξέρω πόσα γάντια είναι μέσα»: Άγνωστη κατάσταση</p> <p>Η δραστηριότητα στοχεύει στην προσέγγιση του πολλαπλασιαστικού συλλογισμού. Ο εκπαιδευτικός παρουσιάζει ένα κλειστό κουτί και ομάδες αντικειμένων (δυάδες – ζευγάρια γάντια, τριάδες κλπ). Τοποθετεί μέσα κάποιες ομάδες και δείχνει στα παιδιά μια αριθμοκάρτα που παρουσιάζει για παράδειγμα πόσα ζεύγη γαντιών βρίσκονται</p>	<p>Αρ8</p>

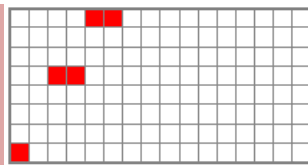
	<p>μέσα σ' αυτό. Τα παιδιά προσπαθούν να υπολογίσουν πόσα γάντια είναι στο κουτί αν μετρηθούν ένα - ένα. Ελέγχουν ανοίγοντας το κουτί και μετρώντας πόσα είναι.</p> <p>Υλικό. Κάρτες με δυάδες, τετράδες ή πραγματικά αντικείμενα (γάντια... κλπ).</p>	
ΑρΔ6	<p>«Ξέρω να μοιράζω»: Άγνωστη κατάσταση</p> <p>Τα παιδιά παίζουν σε ομάδες. Ο εκπαιδευτικό δίνει στην κάθε ομάδα ένα υλικό και τα παιδιά πρέπει να βρουν τρόπους να το μοιράσουν στα 2 (3,4, κλπ). Κερδίζει η ομάδα που απαντάει πρώτη.</p> <p>Μετά το τέλος της δράσης ο εκπαιδευτικός συζητά με τις ομάδες που εξηγούν πως βρήκαν το αποτέλεσμα.</p> <p>Υλικό: Το προτεινόμενο υλικό χρησιμοποιείται σε ποικιλία για να αναπτύξει άλλες διαστάσεις του μοιράσματος στα παιδιά: τα κυβάκια, πούλια, κάρτες, τετράγωνα κλπ</p>	Αρ9

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ: ΑΛΓΕΒΡΑ

Α/Α	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ	ΜΑΘΗΣΙΑΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ
ΑΔ1	<p>«Βάζω στη σειρά»: Παιχνίδι ταχύτητας</p> <p>Τα παιδιά παίζουν σε ομάδες. Ο εκπαιδευτικός δίνει στην κάθε ομάδα υλικό με διαφορετικά μήκη και πλάτη τουλάχιστον πέντε κομμάτια. Με το σύνθημα οι ομάδες συγκρίνουν το μήκος και το πλάτος των υλικών και προσπαθούν να τα βάλουν σε σειρά μεγέθους. Κερδίζει η ομάδα που τελειώνει πρώτη. Οι ομάδες ελέγχουν το αποτέλεσμα.</p> <p>Μετά το τέλος ο εκπαιδευτικός συζητά με τις ομάδες για τους τρόπους σύγκριση μήκους-πλάτους.</p> <p>Υλικό: Μπορεί να χρησιμοποιηθεί ποικιλία υλικών που μεταβάλλονται ως προς δύο διαστάσεις (κορδέλες, ορθογώνια, ράβδοι, πύργοι, κύλινδροι).</p>	Α3

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ: ΧΩΡΟΣ, ΓΕΩΜΕΤΡΙΑ, ΜΕΤΡΗΣΗ

Α/Α	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ	ΜΑΘΗΣΙΑΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ
ΓΔ1	<p>«Θυμάμαι που ήταν»: <i>Παιχνίδι-φλας</i></p> <p>Κάθε ομάδα παιδιών που παίζει ορίζει μια διευθέτηση των μελών της στο χώρο, πίσω από ένα παραβάν. Με τη μετακίνηση του παραβάν για μερικά δευτερόλεπτα τα παιδιά καταγράφουν θέσεις. Όταν επανατοποθετείται το παραβάν η ομάδα που παίζει αλλάζει μία ή περισσότερες θέσεις. Τα παιδιά πρέπει να θυμηθούν τί ήταν που. Τα παιδιά περιγράφουν λεκτικά τις θέσεις και τις αλλαγές με εκφράσεις τύπου «μπρος-πίσω», «πάνω-κάτω», «δεξιά-αριστερά».</p> <p>Υπάρχει χρονικό όριο. Οι ομάδες των παιδιών παίζουν διαδοχικά.</p> <p>Για κάθε διευθέτηση ο εκπαιδευτικός τραβάει μία φωτογραφία. Η επιβεβαίωση γίνεται με τη σύγκριση της τελικής θέσης με τη φωτογραφία</p>	Γ1
ΓΔ2	<p>«Κατασκευές με τουβλάκια»: <i>Παιχνίδια και κατασκευές</i></p> <p>Τα παιδιά αρχικά αναπαράγουν σχηματισμούς σε πλάκες όπου είναι τοποθετημένα τουβλάκια. Αφού προπονηθούν με αυτές τις ανακατασκευές στη συνέχεια μπορούν να παίξουν ένα παιχνίδι όπως βλέπω και θυμάμαι (φλας).</p> <p>Ο εκπαιδευτικός παρουσιάζει ένα σχηματισμό για λίγα δευτερόλεπτα και τα παιδιά σε ομάδες καλούνται να το ανακατασκευάσουν. Ο έλεγχος γίνεται με τη σύγκριση της κατασκευής και του πρότυπου.</p>	Γ3

Ο εκπαιδευτικός στο τέλος αναπτύσσει συζήτηση για τους τρόπους που χρησιμοποιούν για να βρίσκουν τις θέσεις.
Υλικό: τουβλάκια lego ή αντίστοιχο υλικό

Το παιχνίδι μπορεί να διαφοροποιηθεί ως εξής: Η μία ομάδα έχει μία κατασκευή και την περιγράφει στην άλλη που καλείται να την ανακατασκευάσει σύμφωνα με τις οδηγίες, χωρίς να την έχει δει.

ΓΔ3

«Ξέρω πως είναι τα σχήματα»: Παιχνίδι

Τα παιδιά παίζουν σε ομάδες. Η μία ομάδα περιγράφει ένα σχήμα από μία διαθέσιμη ομάδα σχημάτων και η άλλη πρέπει να το βρει και να το δείξει. Η ομάδα που περιγράφει ελέγχει το σωστό ή το λάθος της απάντησης από την εύρεση ή μη του σχήματος.

Ο χρόνος είναι περιορισμένος. Κερδίζει η ομάδα που βρίσκει τα περισσότερα σχήματα.

Υλικό: διάφορα σχήματα σε μέγεθος και σχήμα

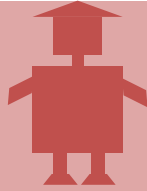
Γ5

ΓΔ4

«Βάζω μαζί τα σχήματα για να φτιάξω σχέδια»: Κατασκευές

Τα παιδιά δουλεύουν ατομικά και επικαλύπτουν δεδομένα σχήματα ή άλλες μορφές με διαθέσιμα σχήματα σε πολλά μεγέθη και μορφές. Τα προτεινόμενα σχήματα επικαλύπτονται ακριβώς. Οι κατασκευές συγκεντρώνονται στην τάξη και ο εκπαιδευτικός συζητά με τα παιδιά πως έκαναν τα σχήματα τους.

Γ8

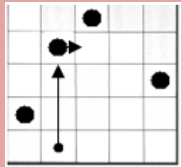

Υλικό: σχήματα κομμένα σε χαρτόνι ή υλικό του εμπορίου

ΓΔ5

«Ξέρω τι κίνηση κάνει»: Παιχνίδι

Τα παιδιά παίζουν σε ομάδες διαδοχικά. Η μία ομάδα κάνει μία διάταξη σε πλακόστρωτο δάπεδο και οι υπόλοιπες ομάδες παρατηρούν. Μετά η πρώτη ομάδα αλλάζει τη θέση ενός παιδιού χωρίς να το δουν οι άλλοι. Η αλλαγή είναι μετακίνηση (μπρος πίσω ή στροφή ή και τα δύο). Τα παιδιά των ομάδων περιγράφουν την αλλαγή που έγινε.

Η αρχική θέση σημειώνεται με μαρκαδόρο. Ο έλεγχος γίνεται με την αναπαραγωγή της κίνησης από το παιδί που την προτείνει.

Γ9

ΓΔ6

«Από που τραβήχτηκε η φωτογραφία;»: Παιχνίδι

Τα παιδιά είναι χωρισμένα σε ομάδες. Κάποιες ομάδες-φωτογράφοι τραβούν φωτογραφίες στην τάξη, την αυλή ή σε άλλο υλικό. Οι άλλες ομάδες πρέπει να βρουν από που τραβήχτηκε η φωτογραφία και να τραβήξουν μια ακριβώς ίδια φωτογραφία για να τις συγκρίνουν.

Συγκρίνουν με το αρχικό πρότυπο και συζητούν για τον τρόπο με τον οποίο καταφέρνουν ακρίβεια στη φωτογραφία.

Γ14

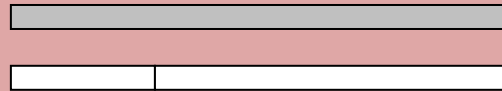
	Υλικό: Φωτογραφικές μηχανές	
ΓΔ7	<p>«Μέσα από την τρύπα»: Παιχνίδι</p> <p>Τα παιδιά παίζουν σε ομάδες. Κάθε ομάδα κοιτάζει το εσωτερικό ενός κιβωτίου, όπου βρίσκεται μία κατασκευή, από μία από τις 4 τρύπες που βρίσκονται γύρω. Κάθε παιδί της ομάδας βλέπει μία όψη. Πρέπει να εξηγήσουν στη συνέχεια ποιιά όψη της κατασκευής βλέπουν (να τη δείξουν σε μία άλλη κατασκευή που είναι έξω ή να την αναγνωρίσουν σε μία φωτογραφία) και με ποιό τρόπο βρίσκουν τη σχετική όψη. Ο έλεγχος γίνεται με τη σύγκριση με το αρχικό πρότυπο.</p> <p>Υλικό: Μοντέλα με πραγματικές καταστάσεις ή με συνθέσεις από κύβους</p>	Γ14
ΜΔ1	<p>«Μπορώ να βρω ποιιά είναι η πιο μεγάλη αγκαλιά»: Κατάσταση πρόβλημα</p> <p>Ο εκπαιδευτικός καλεί τα παιδιά να δουλέψουν σε ομάδες για να βρουν τρόπο να υπολογίσουν το μήκος της αγκαλιάς τους. Δεν δίνεται κανένα βοηθητικό μέσο ή άλλο βοήθημα. Μετά το τέλος της αναζήτησης τα παιδιά εξηγούν τον τρόπο με τον οποίο αποφάσισαν να μετρήσουν και να συγκρίνουν τα μεγέθη. Οι ιδέες δοκιμάζονται στην εφαρμογή.</p> <p>Υλικό: Για τη μεταφορά του μεγέθους σε άλλο υλικό μπορεί να χρησιμοποιηθεί κορδέλα, σπάγκος, μεζούρα, κλπ.</p>	Μ1
ΜΔ2	<p>«Ξέρω πόσο λείπει»: Παιχνίδι ταχύτητας</p> <p>Ο εκπαιδευτικός δίνει στα παιδιά που είναι χωρισμένα σε ομάδες ένα πρότυπο μέγεθος και 4 ζεύγη ταινιών (ή άλλου υλικού) που σχηματίζουν το μέγεθος αυτό. Με το σύνθημα τα παιδιά προσπαθούν να συνδυάσουν τα ζεύγη για να προκύψει το ίδιο μέγεθος. Ελέγχουν συγκρίνοντας με το πρότυπο.</p> <p>Μετά το τέλος η τάξη συζητά πως βρήκαν οι ομάδες τα ζευγάρια μεγεθών. Αναπτύσσεται το σχετικό λεξιλόγιο 'να είναι ίσα'.</p>	Μ2

Υλικό: Μπορεί να προταθεί ποικιλία υλικών όπως χαρτόνια στα δύο, κορδέλες στα δύο, ράβδοι, πύργοι από τουβλάκια (που αποκτούν και μία μετρική διάσταση).

Ενδεικτική μορφή:

Πρότυπο

ΜΔ3

«Που χωράνε πιο πολλά;»: Παιχνίδι

Ο/η εκπαιδευτικός απλώνει ανάμεσα από τα παιδιά ένα σχηματισμό με διαφορετικές αποστάσεις που δεν μπορούν να συγκριθούν άμεσα. Τα παιδιά σε ομάδες προσπαθούν να εκτιμήσουν ποιά απόσταση είναι πιο μεγάλη. Κάθε ομάδα παρουσιάζει εκείνη που θεωρεί πιο μεγάλη απόσταση και στη συνέχεια οι ομάδες επαληθεύουν δοκιμάζοντας με βήματα. Οι ομάδες παρουσιάζουν τις ιδέες τους και εξηγούν πώς κρίνουν τις αποστάσεις

Υλικό: αποστάσεις ζωγραφισμένες ή με κορδέλες αποτυπωμένες σε χαρτί (με τη μορφή που είναι οι διαδρομές σε ένα χάρτη (όχι ευθύγραμμες και με γωνίες)

Μ3

ΜΔ4

«Μπορώ μόνο με ένα»: Κατάσταση πρόβλημα

Η δραστηριότητα στοχεύει να εισάγει τα παιδιά στην ιδέα της επανάληψης. Τα παιδιά δουλεύουν σε ομάδες που έχουν από ένα μέτρο και προσπαθούν να συγκρίνουν δύο μεγέθη που χρειάζονται περισσότερα από ένα. Τί να κάνουν; Οι ομάδες συζητούν τις ιδέες για τον τρόπο με τον οποίο μπορούν να το κάνουν. Οι ιδέες συγκεντρώνονται στην τάξη και μοιράζονται

Υλικό: μέτρο ή άλλο μέσο μέτρησης (πχ. χαράκι)

MΔ5**«Ξέρω που χωράνε περισσότερα»: Παιχνίδι**

Τα παιδιά σε ομάδες δοκιμάζουν να εκτιμήσουν ποιό ορθογώνιο πάτωμα χωράει τα περισσότερα τετράγωνα πλακάκια, από ορισμένα που έχουν. Η κάθε ομάδα επιλέγει ένα ορθογώνιο, το επιστρώνουν και δίνουν τον αριθμό. Κερδίζει η ομάδα που βάζει τα περισσότερα τετράγωνα. Μετά το τέλος η τάξη συζητά πως αποφάσισε για το μεγαλύτερο ορθογώνιο.

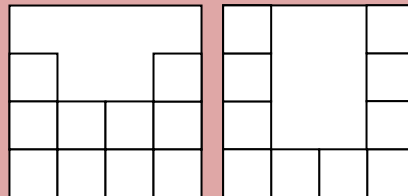

Υλικό: Ορθογώνια σε διάφορες διαστάσεις ώστε το μεγαλύτερο να μην γίνεται αμέσως αντιληπτό. Όλες οι ομάδες έχουν τα ίδια σχήματα, που επιλέγονται ώστε να περιλαμβάνουν μικρό αριθμό τετραγώνων.

M6**MΔ6****«Πόσα ακόμα;» Παιχνίδι ταχύτητας**

Ο εκπαιδευτικός δίνει στα παιδιά που δουλεύουν σε ομάδες σχήματα από τετράγωνα στα οποία λείπουν ορισμένα. Τα παιδιά δοκιμάζουν να βρουν πόσα χρειάζεται να συμπληρώσουν. Ο έλεγχος γίνεται με τη διάλυση της κατασκευής και τη μέτρηση των τετραγώνων. Μετά το τέλος ο εκπαιδευτικός συζητά με τις ομάδες τους τρόπους που χρησιμοποίησαν για να βρουν τον αριθμό των τετραγώνων.

Υλικό: Κατασκευές από τετράγωνα ή σχήματα σε τετραγωνισμένο χαρτί. Όσο περισσότερα λείπουν τόσο πιο δύσκολο είναι το πρόβλημα. Ο εκπαιδευτικός ξεκινά με εμπράγματο υλικό (τετράγωνα που καλύπτουν την επιφάνεια) και μικρά κενά και προχωράει σε πιο σύνθετα.

M7

MΔ7**«Τα τετράγωνα με βοηθάνε»: Παιχνίδι ταχύτητας**

Ο εκπαιδευτικός ξεκινά με εκκίνηση το πρόβλημα της σύγκρισης των ορθογωνίων που δεν συγκρίνονται μπαίνοντας το ένα μέσα στο (MΔ5). Όταν τα παιδιά επιλέξουν το πιο μεγάλο το επιστρώνουν με τετράγωνα και μετρούν πόσα τετράγωνα είναι.

Ο εκπαιδευτικός αναπτύσσει μια συζήτηση για το μέγεθος των ορθογωνίων και τον αριθμό των τετραγώνων.

Υλικό: Ορθογώνια σε διάφορες διαστάσεις ώστε το μεγαλύτερο να μην γίνεται αμέσως αντιληπτό. Όλες οι ομάδες έχουν τα ίδια ορθογώνια, που επιλέγονται ώστε να περιλαμβάνουν μικρό αριθμό τετραγώνων.

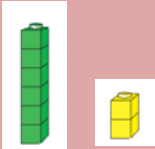
M8**MΔ8****«Οι κύβοι με βοηθάνε»: Παιχνίδι ταχύτητας**

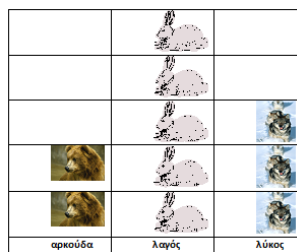
Όμοια δραστηριότητα με τρισδιάστατο αντικείμενο. Ο εκπαιδευτικός δίνει στα παιδιά κουτιά κι εκείνα σε ομάδες δοκιμάζουν να εκτιμήσουν ποιό κουτί είναι πιο μεγάλο. Το επιλέγουν και για να το ελέγξουν το γεμίζουν με κύβους. Στο τέλος δίνουν τον αριθμό. Μετά το τέλος ο εκπαιδευτικός αναπτύσσει μια συζήτηση για το μέγεθος των κουτιών και τον αριθμό των κύβων που χωράνε.

Υλικό: κουτιά σε διάφορες διαστάσεις ώστε το μεγαλύτερο να μην γίνεται αμέσως αντιληπτό. Όλες οι ομάδες έχουν τα ίδια κουτιά, που επιλέγονται ώστε να περιλαμβάνουν μικρό αριθμό κύβων.

Η δράση αυτή μπορεί να υποστηριχθεί από τη μέτρηση των κύβων που έχει μια κατασκευή.

M10

Α/Α	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ	ΜΑΘΗΣΙΑΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ
ΣΔ1	<p>Προκειμένου να οργανώσουν μία γιορτή τα παιδιά διατυπώνουν ένα ερώτημα για να διερευνήσουν τι τους αρέσει: π.χ. «Σου αρέσουν τα μπισκότα;», «Σου αρέσει το πορτοκάλι ή το μήλο;», «Σου αρέσει το πράσινο, το κίτρινο ή το κόκκινο χρώμα;».</p> <p>Συζητούν με ποιο τρόπο θα καταγράψουν τις απαντήσεις τους (π.χ. χρησιμοποιούν ένα κουτί για το ΝΑΙ και ένα κουτί για το ΟΧΙ και βάζουν μέσα ένα συνδετήρα ή σε ένα πίνακα με δύο στήλες ΝΑΙ/ΟΧΙ γράφουν τα ονόματά τους ή βάζουν μία γραμμή για κάθε παιδί) και πώς θα ελέγξουν ότι απάντησαν όλα τα παιδιά.</p> <p>Κατασκευάζουν ένα διάγραμμα με υλικά (π.χ. χρησιμοποιούν δύο κυβάρια διαφορετικού χρώματος, ένα για το ΝΑΙ και ένα για το ΟΧΙ όπως φαίνεται παρακάτω)</p> <div style="text-align: center;"> <p>ΝΑΙ ΟΧΙ</p> </div> <p>Συζητούν ερωτήματα όπως: Πόσα παιδιά απάντησαν ΝΑΙ; Πόσα παιδιά απάντησαν ΟΧΙ;</p>	Σ1, Σ2, Σ3
ΣΔ2 Α	<p>Τα παιδιά συζητούν για τις πληροφορίες που υπάρχουν σε ένα εικονόγραμμα. Για παράδειγμα το παρακάτω εικονόγραμμα δείχνει τα ζώα που βοήθησε μια ομάδα ανθρώπων που ασχολείται με την προστασία τους, καθώς είχαν τραυματιστεί σε δρόμους μέσα στα δάση.</p>	Σ4

ΠΔ1

Συζητούν γεγονότα που συμβαίνουν πάντα, μερικές φορές ή ποτέ στο νηπιαγωγείο (π.χ. Πάντα συναντάμε παιδιά. Ποτέ δεν συναντάμε έναν ελέφαντα. Μερικές φορές διαβάζουμε παραμύθια).
Χωρίζονται σε ομάδες και κατασκευάζουν τη «χώρα του πάντα», τη «χώρα του ποτέ» και τη «χώρα του μερικές φορές» με βάση εικόνες που τους δίνονται (π.χ. κουνέλι με φτερά, κουνέλι χωρίς φτερά, δέντρο με βιβλία στα κλαδιά του, μισοφέγγαρο, πράσινο μήλο κ.λπ.).

Π1

ΠΔ2

Τα παιδιά για να φτιάξουν προσκλήσεις έχουν στη διάθεσή τους τρία χρώματα (π.χ. κόκκινο, κίτρινο, πράσινο). Χρησιμοποιούν ένα ζάρι με τρία χρώματα (2 πλευρές με κάθε χρώμα) και συζητούν ποιο χρώμα μπορεί να τύχει, αν ρίξουν το ζάρι, για να βάψουν τις προσκλήσεις τους.
- Κάθε παιδί αρχικά εκφράζει και δικαιολογεί την πρόβλεψή του και την καταγράφει σε έναν πίνακα.
- Στη συνέχεια κάθε παιδί ρίχνει το ζάρι και ανάλογα με το χρώμα που θα τύχει, την καταγράφει σε μία διπλανή στήλη του πίνακα.
- Συζητούν τα αποτελέσματα που προέκυψαν και ανακοινώνουν το συμπέρασμα στο οποίο κατέληξαν (ρίχνοντας το ζάρι το χρώμα μπορεί να είναι ή το κόκκινο ή το κίτρινο ή το πράσινο).

Π2

ΠΔ3

Παιχνίδι

Τα παιδιά χωρίζονται σε 2 ομάδες και η κάθε ομάδα τυχαία παίρνει από μία σβούρα. Με βάση το αποτέλεσμα της σβούρας το πιόνι της κάθε ομάδας προχωράει ένα βήμα όταν ο δείκτης σταματήσει στο πράσινο χρώμα και 2 βήματα όταν ο δείκτης σταματήσει στο κόκκινο χρώμα. Μόλις ολοκληρωθεί το παιχνίδι συζητούν εάν το παιχνίδι ήταν δίκαιο ή άδικο και για ποια ομάδα. Πώς μπορεί το παιχνίδι να γίνει δίκαιο;

Π3

Υλικό: μια σβούρα δύο χρωμάτων (π.χ. κόκκινο και πράσινο) σε αναλογία $\frac{3}{4}$ και $\frac{1}{4}$ και μια σβούρα των ίδιων χρωμάτων σε αναλογία $\frac{1}{4}$ και $\frac{3}{4}$ αντίστοιχα, μια βάση για επιτραπέζιο παιχνίδι.

ΓΛΩΣΣΑ

Τι περιλαμβάνει η μαθησιακή περιοχή «Γλώσσα»;

Η Γλώσσα αποτελεί το βασικό μέσο που διασφαλίζει την επικοινωνία μεταξύ των μελών μιας κοινωνίας. Συντελεί στο χτίσιμο διαπροσωπικών σχέσεων, εξασφαλίζει τη μετάδοση της συσσωρευμένης γνώσης και ανθρώπινης εμπειρίας από γενιά σε γενιά, επιτρέπει την ατομική και συλλογική έκφραση συναισθημάτων και στάσεων απέναντι στον κόσμο που μας περιβάλλει και εντέλει εγγυάται την ομαλή λειτουργία της εκάστοτε κοινωνίας. Επομένως θα έλεγε κανείς ότι **Γλώσσα είναι κάτι παραπάνω από ένα απλό σύνολο λέξεων και κανόνων.**

Με βάση αυτό το σκεπτικό με τη μαθησιακή περιοχή της «Γλώσσας» επιδιώκεται οι μαθητές και οι μαθήτριες να αποκτήσουν γνώσεις, δεξιότητες και στάσεις οι οποίες έχουν να κάνουν όχι μόνο με το ίδιο το γλωσσικό σύστημα και τη γλωσσική επικοινωνία, αλλά και με την προσωπική και κοινωνική τους ζωή. Πρόκειται για ένα πρόγραμμα που στηρίζεται στις αρχές του **κριτικού γραμματισμού**, σύμφωνα με τον οποίο κάθε πολιτισμικό προϊόν (όπως λ.χ. η γλώσσα), αποτελεί ένα πολυεπίπεδο πλέγμα ιδεολογικών, κοινωνικών και τεχνολογικών διεργασιών.

Γιατί η «Γλώσσα» είναι σημαντική για τα παιδιά προσχολικής ηλικίας;

Η γλώσσα αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της ταυτότητας του κάθε μαθητή. Βοηθά το παιδί προσχολικής ηλικίας να αποκτήσει και να μοιραστεί εμπειρίες, να διεπιδράσει με τους συνομηλίκους του ή τους μεγαλύτερους να γνωρίσει τον κόσμο και φυσικά να κοινωνικοποιηθεί.

Κατά συνέπεια η μαθησιακή περιοχή «Γλώσσα» είναι ουσιαστική για την προσχολική εκπαίδευση στο μέτρο που **μέσα από παιγνιώδεις δραστηριότητες** βοηθά το παιδί προσχολικής ηλικίας:

α) να έρθει σε επαφή και να γνωρίσει τα βασικά δομικά χαρακτηριστικά της ελληνικής,

β) να χρησιμοποιήσει με επάρκεια το γλωσσικό σύστημα ανάλογα με την περίσταση ή το πλαίσιο επικοινωνίας (ποιος μιλάει, σε ποιον, για ποιο θέμα, σε τι χώρο, κτλ) και τον επιδιωκόμενο σκοπό του, και να συνειδητοποιήσει ταυτόχρονα ότι η παραγωγή προφορικού και γραπτού λόγου αποτελεί μια διαδικασία συνεργατική και δημιουργική. Η γνώση αυτή θα του δώσει τη δυνατότητα να αξιολογεί τον παραγόμενο λόγο του και να τον σχολιάζει ή αν υφίσταται ανάγκη να τον επανασχεδιάζει,

ώστε να γίνει πιο αποτελεσματικός για το εκάστοτε πλαίσιο επικοινωνίας,

γ) να ερμηνεύει κάθε φορά διαφορετικά κείμενα με τα οποία έρχεται σε επαφή στην καθημερινότητά του ή στο σχολείο ανάλογα με το πλαίσιο αλλά και άλλα επικοινωνιακά χαρακτηριστικά (σκοπός, πομπός, δέκτης) και να τα αποτιμά κριτικά,

δ) να κατανοήσει ότι η επικοινωνία αποτελεί μια διαδικασία κατά την οποία ανταλλάσσονται διαφορετικές γνώσεις, στάσεις και ιδεολογίες, ώστε να είναι σε θέση να τις διαπραγματεύεται με κριτικό πνεύμα αλλά και με σεβασμό στην προσωπικότητα των συνομιλητών/-τριών.

Ποια είναι η δομή του προγράμματος της «Γλώσσας»;

Το Πρόγραμμα Σπουδών για τη «Γλώσσα» δομείται με βάση τις **τέσσερις δεξιότητες** που καλείται να καλλιεργήσει ο εκπαιδευτικός στην τάξη:

- α) κατανόηση προφορικού λόγου,
- β) παραγωγή προφορικού λόγου,
- γ) κατανόηση γραπτού λόγου,
- δ) παραγωγή γραπτού λόγου.

Συγκεκριμένα οι δεξιότητες της παραγωγής και κατανόησης του προφορικού ή γραπτού λόγου καλλιεργούνται μέσα από δραστηριότητες που βοηθούν τα παιδιά να:

α) αναγνωρίζουν τα χαρακτηριστικά που έχουν και τη λειτουργία που επιτελούν διαφορετικά κειμενικά είδη και τύποι προφορικού ή γραπτού λόγου,

β) αναγνωρίζουν τα χαρακτηριστικά (ηλικία, αξίωμα, επάγγελμα, φύλο, γεωγραφική προέλευση κτλ) που έχουν οι συμμετέχοντες σε μία επικοινωνία όπως αυτά αποτυπώνονται στο λόγο τους

γ) αξιοποιούν το συγκείμενο αλλά και τη λειτουργία επί μέρους γλωσσικών στοιχείων του κειμένου για τη συνολική κατανόηση του κειμένου

δ) αξιολογούν την αποτελεσματικότητα ενός κειμένου

ε) σχεδιάζουν τα δικά τους κείμενα (προφορικά ή γραπτά) επιλέγοντας τα στοιχεία που θα χρησιμοποιήσουν κάθε φορά, ώστε το κείμενό τους να είναι αποτελεσματικό.

Με άλλα λόγια τα κείμενα αντιμετωπίζονται στην τάξη ως: προϊόντα επικοινωνίας, ως γλωσσικές και νοηματικές δομές, ως φορείς ιδεολογικών και κοινωνικοπολιτισμικών νοημάτων και ως προϊόντα αξιολόγησης.

Τέλος οι θεματικές που περιλαμβάνονται στο Πρόγραμμα Σπουδών για τη Γλώσσα είναι οι εξής:

- α) Ο άνθρωπος και η ταυτότητά του
- β) Η φύση και το περιβάλλον
- γ) Υγεία και διατροφή
- δ) Ταξίδια
- ε) Τέχνη

Ποιες διδακτικές προσεγγίσεις διευκολύνουν τη «Γλώσσα»;

Αξιοποιούνται οι προηγούμενες εμπειρίες των μαθητών/τριών για την απόκτηση νέας γνώσης.

Το υλικό που επεξεργάζονται τα νήπια στην τάξη προσκομίζεται είτε από τον/την νηπιαγωγό είτε από τα ίδια τα νήπια. Προέρχεται από διάφορες πηγές έντυπου, ηλεκτρονικού και προφορικού λόγου που παράγεται σε ποικίλες επικοινωνιακές συνθήκες.

Δημιουργούνται οι κατάλληλες συνθήκες στην τάξη ώστε τα νήπια να παράγουν διαφορετικά κειμενικά είδη ή τύπους κειμένων με τη βοήθεια του προφορικού (κυρίως) αλλά και του γραπτού λόγου. Επιδιώκεται τα κείμενα των μαθητών να απευθύνονται σε πραγματικούς αποδέκτες.

Οι δραστηριότητες για την καλλιέργεια του γλωσσικού γραμματισμού υλοποιούνται στο πλαίσιο και των πέντε μαθησιακών πλαισίων (βλ. 1^ο μέρος Προγράμματος).

Η γλωσσική ποικιλότητα που παρουσιάζεται ενδεχομένως στην τάξη (είτε αφορά γλωσσικές ποικιλίες/διαλέκτους της ελληνικής είτε άλλες γλώσσες) αντιμετωπίζεται στην τάξη ως πλούτος και μπορεί να δώσει το έναυσμα για το σχεδιασμό δραστηριοτήτων που καλλιεργούν το σεβασμό στη διαφορετικότητα και ενδυναμώνουν την ταυτότητα των ατόμων που δεν έχουν μητρική την ελληνική.

Δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στην καλλιέργεια στην τάξη στρατηγικών εκμάθησης της γλώσσας καθώς και επικοινωνιακών στρατηγικών.

Ποιος είναι ο ρόλος του εκπαιδευτικού στη «Γλώσσα»;

Ο/η νηπιαγωγός έχει ρόλο συντονιστή/στριας και ισότιμου/ης συνομιλητή/τριας κατά τη διδασκαλία και τη διεξαγωγή των διάφορων γλωσσικών δραστηριοτήτων. Πιο συγκεκριμένα:

Μελετά το Πρόγραμμα Σπουδών και επιχειρεί να το μετουσιώσει σε διδακτική πράξη με το σχεδιασμό γλωσσικών δραστηριοτήτων, προκειμένου να δημιουργήσει το κατάλληλο πλαίσιο επικοινωνίας, ώστε να βοηθήσει τα νήπια αποκτήσουν όσο το δυνατό μεγαλύτερο βαθμό επικοινωνιακής ικανότητας και γλωσσικού-κριτικού γραμματισμού.

Δεν περιορίζει τη διδασκαλία στο πλαίσιο της σχολικής τάξης, αλλά επιδιώκει τη συνεργασία με την οικογένεια, άλλες σχολικές μονάδες, φορείς της τοπικής κοινωνίας, επισκέψεις σε χώρους που παρουσιάζουν ενδιαφέρον για τα παιδιά.

Σχεδιάζει τη γλωσσική διδασκαλία λαμβάνοντας υπόψη το γλωσσικό επίπεδο των μαθητών της τάξης.

Σχεδιάζει δραστηριότητες στις οποίες εναλλάσσονται διάφορες μορφές λόγου (προφορικού και γραπτού) και οι οποίες έχουν νόημα για τα παιδιά, δηλαδή είναι πλαισιωμένες, συνδέονται με τα καθημερινά βιώματά τους, λαμβάνουν υπόψη τις ικανότητές τους, είναι νοητικά προκλητικές και καλλιεργούν τη δημιουργία υποθέσεων, τη φαντασία και τη δημιουργικότητα.

Οργανώνει δράσεις με κοινωνιοκεντρικό χαρακτήρα, στις οποίες τα νήπια προσεγγίζουν σύγχρονα και επίκαιρα θέματα, που έχουν σχέση με την κοινωνία στην οποία ζουν, διενεργούν μικρές έρευνες για θέματα που απασχολούν το άμεσο περιβάλλον τους και την κοινωνία, παίρνουν συνεντεύξεις από συνομηλίκους τους και μεγαλύτερους και συμμετέχουν σε συζητήσεις μέσα στην τάξη.

Ποιος είναι ο στόχος και τα χαρακτηριστικά της αξιολόγησης στη «Γλώσσα»;

Η αξιολόγηση δεν νοείται ως έλεγχος του βαθμού κατοχής γνώσεων των παιδιών, αλλά ως διαδικασία και μέσο άντλησης πληροφοριών για την αναδιαμόρφωση της διδασκαλίας, των

διδακτικών και παιδαγωγικών επιλογών και του προγράμματος της τάξης, ώστε να καλύπτονται οι διδακτικές ανάγκες.

Ο/η εκπαιδευτικός μέσω της αρχικής ή διαγνωστικής αξιολόγησης προσδιορίζει το επίπεδο γνώσεων των νηπίων, τις γλωσσικές και επικοινωνιακές τους ανάγκες, τα ενδιαφέροντα και τα κίνητρά τους για μάθηση, τις εμπειρίες, τις συνήθειες και τα χαρακτηριστικά τους, ώστε να διαμορφώσει ανάλογα το πρόγραμμα διδασκαλίας και μάθησης της γλώσσας, να οριστούν οι στόχοι, τα μέσα και τα υλικά υλοποίησής τους, οι στρατηγικές που θα χρησιμοποιηθούν, οι δεξιότητες στις οποίες θα στοχεύει το γλωσσικό πρόγραμμα. Στη διάρκεια του προγράμματος, η διαμορφωτική αξιολόγηση επιτρέπει τον έλεγχο της εξελικτικής πορείας των μαθητών και των μαθητριών σε σχέση με τους εκπαιδευτικούς στόχους και παρέχει στον/στην εκπαιδευτικό πληροφορίες, ώστε να βελτιώσει γενικότερα τη μαθησιακή διαδικασία. Τέλος, η τελική ή αθροιστική αξιολόγηση επιτρέπει την εκφορά μιας συνολικής κρίσης για το βαθμό επίτευξης των διδακτικών και παιδαγωγικών στόχων και για την αποτελεσματικότητα του προγράμματος.

Η αξιολογική διαδικασία δεν θα πρέπει να περιορίζεται στα στενά πλαίσια ελέγχου της ατομικής ικανότητας των νηπίων για ανάκληση προγενέστερων γνώσεων. Καλό είναι να διερευνά το βαθμό αποτελεσματικής χρήσης των γνώσεων αυτών σε νέες καταστάσεις αλλά και τις διεργασίες που χρησιμοποιούν τα νήπια (δημιουργία υποθέσεων, επαγωγική σκέψη, κτλ) κατά τη συμμετοχή τους σε επικοινωνιακά συμβάντα.

Σε αυτή την κατεύθυνση εναλλακτικές μορφές αξιολόγησης όπως: ο φάκελος του μαθητή (Portfolio), η συστηματική παρατήρηση, η αξιολόγηση μέσω των σχεδίων εργασίας και η αυτοαξιολόγηση και αλληλοαξιολόγηση φαίνεται να εξυπηρετούν αποτελεσματικότερα το νέο πλαίσιο για «Γλώσσα».

Πως συνδέεται η «Γλώσσα» με τις άλλες μαθησιακές περιοχές του προγράμματος;

Η διδασκαλία της γλώσσας δεν περιορίζεται αυστηρά στο πλαίσιο του γλωσσικού μαθήματος, αλλά διαχέεται σε όλες τις μαθησιακές περιοχές του Προγράμματος Σπουδών οι οποίες και αξιοποιούνται για την ανάπτυξη γλωσσικών δεξιοτήτων. Είναι σημαντικό να αντιληφθεί ο/η εκπαιδευτικός ότι η γλώσσα αποτελεί το μέσο για την απόκτηση της νέας γνώσης είτε πρόκειται για μαθηματικά είτε πρόκειται για φυσικές επιστήμες και ότι η ανάπτυξη δεξιοτήτων επικοινωνίας και έκφρασης καλλιεργούνται παράλληλα σε όλες τις μαθησιακές περιοχές. Κάτι τέτοιο διευκολύνεται ιδιαίτερα στην προσχολική εκπαίδευση από τον τρόπο οργάνωσης του προγράμματος στο νηπιαγωγείο.

Κατανόηση Προφορικών Κειμένων

ΠΕΡΙΧΟΜΕΝΑ Βασικά θέματα και Τύποι κειμένων	ΜΑΘΗΣΙΑΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΙΔΕΕΣ ΓΙΑ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ – ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ	
		Η υλοποίηση του στόχου διευκολύνεται όταν για παράδειγμα τα παιδιά...	Οι εκπαιδευτικοί συμβάλλουν στην υλοποίηση του στόχου όταν για παράδειγμα...
<p>A. ΒΑΣΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ: Ο Άνθρωπος και η ταυτότητά του, Η κοινωνική ζωή, Η φύση και το περιβάλλον</p> <p>B. ΤΥΠΟΙ ΚΕΙΜΕΝΩΝ Κειμενικά είδη τηλεοπτικού και ραδιοφωνικού λόγου: διαφημίσεις, παιδικές εκπομπές, συνταγές κ.λπ.</p> <p>Περιγραφές αντικειμένων ή προσώπων της καθημερινότητας της τάξης, του οικογενειακού περιβάλλοντος, του ευρύτερου περιγυρου</p>	<p>Συνηθίζουν στην ακρόαση προφορικού λόγου που εκφέρουν ομιλητές σε διάφορες περιστάσεις επικοινωνίας</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Ακούν προφορικά κείμενα στην τάξη και σχολιάζουν τους διαφορετικούς τρόπους που επικοινωνιακές παράμετροι (π.χ. σχέση συνομιλητών/-τριών, γνώση του σκοπού, χώρου, χρόνου κ.λπ.) επηρεάζουν το κείμενο που παράγει ο ομιλητής/ομιλήτρια όταν απευθύνεται σε διαφορετικούς αποδέκτες ή που παράγουν διαφορετικοί ομιλητές/ομιλήτριες. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Εκθέτουν τα νήπια σε προφορικό λόγο και με τη χρήση βίντεο, τηλεόρασης ή cd player ➤ Οδηγούν τα παιδιά σε δημιουργία υποθέσεων σχετικά με το ρόλο των διαφορετικών επικοινωνιακών παραμέτρων μέσω ερωτήσεων «Ποιος μιλά;», «σε ποιον;», «γιατί νομίζεις του μιλάει έτσι;», κτλ. ➤ Βοηθούν τα παιδιά να γενικεύσουν αυτά που ακούν στην τάξη ζητώντας τους παραδείγματα από την καθημερινότητα τους (π.χ. εσείς πως μιλάτε όταν πάτε με τους γονείς σας να αγοράσετε..., όταν θέλετε να εξηγήσετε κάτι σε ένα συμμαθητή σας... γιατί;)
<p>Πολυτροπικά κείμενα: εκείνα που συνδυάζουν προφορικό λόγο, ήχο, μουσική, εικόνα</p>	<p>Αναγνωρίζουν την ταυτότητα του/της ομιλητή/τριας</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Απαντούν σε ερωτήσεις σχετικά με την ταυτότητα του ομιλητή σε καταστάσεις επικοινωνιακών συναλλαγών 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Εκθέτουν τα νήπια σε προφορικό λόγο με τη χρήση cd player, βίντεο ή προβολή στον διαδραστικό πίνακα. Τα νήπια ακούν σύντομους διαλόγους στο πλαίσιο συναλλαγών,

<p>Απλοί διάλογοι «μεταξύ αγνώστων» με συγκεκριμένο στόχο: οδηγίες, κανόνες, πρόσκληση κ.λπ.</p>		<ul style="list-style-type: none"> - Μέσα από άσκηση-παιχνίδι αντιστοιχούν ψηφιακές φωτογραφίες αντιπροσωπευτικές μιας κατάστασης και ηχογραφημένες φωνές με στοιχεία ύφους που άλλοτε ταιριάζουν και άλλοτε όχι στην κατάσταση. - Μέσα από παιχνίδι ρόλου μιλούν ανάλογα με το ρόλο που υποδύονται 	<p>συζητήσεων για καθημερινά γεγονότα και φανταστικών διαλόγων στο πλαίσιο παιχνιδιού και με τη βοήθεια ερωτήσεων κάνουν υποθέσεις για την ταυτότητα του ομιλητή</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Με ερωτήσεις βοηθάνε τα παιδιά να σχηματίσουν καλύτερη εικόνα της ταυτότητας του ρόλου που υποδύονται και να αποφύγουν τα στερεότυπα (π.χ. πολύ βαριές, θεατρικές φωνές για τους άντρες ή πολύ λεπτές, τσιριχτές φωνές για τις γυναίκες κ.λπ.)
<p>Παραμύθια Ποιήματα Ιστορίες Γλωσσοδέτες Παροιμίες</p>	<p>Διακρίνουν διαφορετικά μοντέλα οργάνωσης προφορικού λόγου</p> <p>Συνειδητοποιούν ότι ο προφορικός λόγος αποτελεί κείμενο.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Εκτίθενται σε διαφορετικά μοντέλα οργάνωσης προφορικού λόγου μέσα από την ακρόαση ολοκληρωμένων ή αποσπασμάτων (απαγγελία ποιήματος, αφήγηση γεγονότος, καθημερινοί διάλογοι μεταξύ φίλων, μηνύματα στον τηλεφωνητή) 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Εκθέτουν τα νήπια σε διαφορετικά μοντέλα οργάνωσης προφορικού λόγου με τη χρήση βιντεοσκοπημένου υλικού από την τάξη ή το κοινωνικό περιβάλλον: ➤ Γίνεται χρήση φωτογραφιών από το διαδίκτυο και σύνδεσή τους με την επικοινωνιακή κατάσταση μέσα από διάλογο με τα παιδιά ➤ Μέσα από την ακρόαση ολοκληρωμένων κειμένων ή αποσπασμάτων (π.χ. μηνύματα στον τηλεφωνητή) οδηγούν τα νήπια να κατανοήσουν ότι η επίτευξη της επικοινωνίας γίνεται μέσα από ολοκληρωμένα κείμενα

<p>Οδηγίες προσανατολισμού για μια επίσκεψη .</p> <p>Κανόνες με τους οποίους παίζεται ένα παιχνίδι</p> <p>Κατευθύνσεις στην υλοποίηση μιας συνταγής</p>	<p>Συνειδητοποιούν ότι η ακρόαση γίνεται για διαφορετικούς κάθε φορά σκοπούς</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Αναζητούν πληροφορίες μέσα από διάφορους τύπους προφορικών κειμένων (π.χ. αφηγήσεις, προφορικές περιγραφές, διαλόγους, ομιλίες ειδικών). 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Αξιοποιούν καθημερινές καταστάσεις που προκύπτουν ή θέματα που επεξεργάζονται στην τάξη για να παροτρύνουν τα παιδιά να ανατρέξουν σε προφορικά κείμενα: «θέλουμε να μάθουμε πού βρίσκεται το μουσείο της πόλης για να το επισκεφτούμε και ζητούμε οδηγίες προσανατολισμού», «θέλουμε να μάθουμε τι είναι υγιεινό να τρώμε και ζητάμε τη γνώμη ενός ειδικού»
<p>Απλοί διάλογοι «μεταξύ αγνώστων» με συγκεκριμένο στόχο: οδηγίες, κανόνες, πρόσκληση κ.λπ.</p> <p>Συζητήσεις μεταξύ οικείων, φίλων για καθημερινά γεγονότα.</p> <p>Φανταστικοί διάλογοι στο πλαίσιο παιχνιδιού</p> <p>Βιωματικές αναδιηγήσεις</p>	<p>Εξοικειώνονται με την ποικιλία των σκοπών της ακρόασης</p> <p>Αναγνωρίζουν τους διαφορετικούς λόγους που επηρεάζουν το κείμενο που παράγει κάθε ομιλητής ή ομιλήτρια και προσαρμόζουν το λόγο που παράγουν ανάλογα με την περίπτωση</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Εμπλέκονται σε απλούς διαλόγους για συγκεκριμένο στόχο: δίνουν οδηγίες (π.χ. σχετικά με το πώς παίζεται ένα παιχνίδι), καλούν ένα συμμαθητή τους να μοιραστεί το παιχνίδι, αφηγούνται μια φανταστική ιστορία. - Ενθαρρύνονται να καταγράψουν τις οδηγίες που δίνουν για ένα παιχνίδι, στην αρχή προφορικά, με όποιο τρόπο μπορούν 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Εκθέτουν τα νήπια σε καταστάσεις πρόσκτησης πληροφοριών, επίλυσης προβλήματος, απόλαυσης λόγου μέσα από παιχνίδια ρόλων , επεξεργασία οπτικοακουστικού υλικού, ακρόαση ιστοριών κ.ο.κ. ➤ Δίνουν χρόνο σε κάθε παιδί να μιλήσει με το δικό του ρυθμό ➤ Βοηθάνε τα παιδιά να γίνουν καλοί ακροατές υπενθυμίζοντας τους κανόνες της συζήτησης όταν χρειάζεται

<p>Καθημερινοί διάλογοι ή/και συζητήσεις μεταξύ οικείων και μη προσώπων, με συγκεκριμένο θέμα και για συγκεκριμένο σκοπό</p>	<p>Αντιλαμβάνονται διαισθητικά τις περιστάσεις κατά τις οποίες χρησιμοποιούνται διαφορετικά είδη κειμένων</p> <p>Αναγνωρίζουν τη διαφορετικότητα των περιστάσεων κατά τις οποίες χρησιμοποιούνται διαφορετικά είδη κειμένων και καθώς μιλούν τα ίδια επιλέγουν το ανάλογο κείμενο για την κάθε περίπτωση.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Καλούνται να διατυπώσουν υποθέσεις κατά την ακρόαση διαφόρων κειμένων σε σχέση με τους λόγους για τους οποίους πρόκειται να χρησιμοποιηθούν. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Εκθέτουν τα νήπια σε οικεία είδη κειμένων και ζητούν από αυτά να αναγνωρίσουν τον επικοινωνιακό στόχο για τον οποίο έχουν δημιουργηθεί.
	<p>Συνειδητοποιούν διαισθητικά τις γραμματικές και λεξιλογικές επιλογές του ομιλητή /ομιλήτριας ανάλογα με το κειμενικό είδος.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Καλούνται να αναγνωρίσουν τον επικοινωνιακό στόχο προφορικών κειμένων. - Καλούνται να αναγνωρίσουν αστεϊσμούς, προειδοποιήσεις, συστάσεις, απειλές. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Επισημαίνουν την προσοχή των παιδιών σε σημεία των κειμένων που αφορούν το λεξιλόγιο που χρησιμοποιείται, το χρώμα της φωνής το οποίο χαρακτηρίζει την εκφώνησή τους, το ύφος των κειμένων: επίσημο, ανεπίσημο κ.ο.κ
	<p>Αντιλαμβάνονται διαισθητικά ότι η μορφή του προφορικού κειμένου εξαρτάται από τις σχέσεις μεταξύ των συνομιλητών, το θέμα, το σκοπό του ομιλητή.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Σχολιάζουν το περιεχόμενο ,το θέμα υπό ακρόαση κειμένων και το σκοπό της συνομιλίας - Καλούνται να διατυπώσουν υποθέσεις, σκέψεις για τις κοινωνικές σχέσεις μεταξύ των 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Εξασκούν τα παιδιά με τη βοήθεια ερωτήσεων στη διατύπωση σκέψεων, υποθέσεων, ιδεών σχετικά με τη μορφή του κάθε κειμένου. ➤ Εμπλέκουν τα παιδιά σε παιχνίδια ανακάλυψης της μορφής στην

		<p>συνομιλητών σε ένα υπό ακρόαση επικοινωνιακό γεγονός.</p>	<p>ακρόαση διαφόρων κειμένων μέσα από την υπόδυση ρόλων, την παρακολούθηση video με δραματοποιημένους διαλόγους, την ακρόαση αποσπασμάτων με διαλογικά μέρη από λογοτεχνικά βιβλία, κ.λπ.</p> <p>➤ Εξασκούν μέσα από το θεατρικό παιχνίδι τα νήπια σε τροποποιήσεις κειμένων ανάλογα με τον ακροατή ή τον ομιλητή (π.χ. οδηγίες για την αντιμετώπιση του πονόλαιμου: από τον/ην παιδίατρο στο γονιό, από τον ένα γονιό στον άλλο, από το γονιό στο παιδί)</p>
	<p>Αξιοποιούν το επικοινωνιακό πλαίσιο (ποιος μιλάει, σε ποιον, σε τι χώρο, κτλ) για να κάνουν υποθέσεις για το θέμα του προφορικού κειμένου.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Παρακολουθούν βιντεοσκοπημένες συνομιλίες με διαφορετικό κάθε φορά πλαίσιο επικοινωνίας και εντοπίζουν μέσα από την ανάλυση του χώρου, του ύφους της συνομιλίας και λεξιλογικών επιλογών το θέμα της επικοινωνίας. - Απαντούν σε ερωτήσεις σχετικά με το θέμα και το δημιουργό του υπό ακρόαση προφορικού κειμένου. 	<p>➤ Βοηθάνε τα παιδιά να κάνουν τις απαραίτητες συσχετίσεις τραβώντας την προσοχή τους στα κρίσιμα σημεία (π.χ. «για προσέξτε το χώρο... τι βλέπουμε;... ποιος λέτε να δίνει αυτές τις οδηγίες;» κ.ά.)</p>

	<p>Αξιοποιούν γλωσσικά στοιχεία ως ενδείξεις για την επιβεβαίωση των αρχικών υποθέσεων που έχουν διατυπώσει για το υπό ακρόαση επικοινωνιακό γεγονός.</p> <p>Αντιλαμβάνονται τη μεταφορική χρήση της γλώσσας μαζί με παραγλωσσικά στοιχεία.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Διηγούνται ιστορίες ή παραμύθια που έφτιαξαν τα ίδια χρησιμοποιώντας κωδικοποιημένες φράσεις έναρξης και λήξης. Π.χ. «μια φορά και έναν καιρό», «και έζησαν αυτοί καλά...», «Παρακαλώ/λέγετε;», «Άντε γεια» 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Εκθέτουν τα παιδιά σε μια ποικιλία προφορικών κειμένων όπως: παραμύθια, ιστορίες, καθημερινούς διαλόγους, τηλεφωνικούς διαλόγους και τα βοηθούν να επισημαίνουν κωδικοποιημένες φράσεις έναρξης και λήξης
	<p>Αναγνωρίζουν διαφορετικού τύπου επικοινωνιακές στρατηγικές που χρησιμοποιεί ο συνομιλητής.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Συμμετέχουν σε παιχνίδια ρόλων στα οποία καλούνται να χρησιμοποιούν στρατηγικές στις οποίες καταφεύγουμε όταν: <ul style="list-style-type: none"> - δεν γνωρίζουμε κάτι - δεν μπορούμε να εκφράσουμε αυτό που θέλουμε να πούμε - θέλουμε να περιγράψουμε κάτι χωρίς να χρησιμοποιούμε το λόγο... 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Δημιουργούν καταστάσεις στις οποίες εξασκούν τα παιδιά πώς να ζητούν με αποτελεσματικό τρόπο από το συνομιλητή τους να <ul style="list-style-type: none"> - παραφράσει - επαναλάβει - να εξηγήσει - διευκρινίσει <p>πληροφορίες που δεν κατανοούν ή δεν γνωρίζουν τα ίδια.</p>
	<p>Κάνουν αρχικές υποθέσεις σχετικά με το φωνημικό χαρακτήρα της γλώσσας.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Συμμετέχουν σε λεκτικά παιχνίδια όπου κατά την ακρόαση ποιημάτων καλούνται να αντικαταστήσουν λέξεις του ποιήματος από λέξεις που κάνουν ομοιοκαταληξία. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Επιλέγουν ποιήματα που αρέσουν στα παιδιά και προσφέρονται για το συγκεκριμένο στόχο. ➤ Σχεδιάζουν δραστηριότητες όπου τα παιδιά αναζητούν λέξεις κρυμμένες

<p>Να συνειδητοποιήσουν ότι οι λέξεις που χρησιμοποιούν αποτελούν τα δομικά στοιχεία των προφορικών τους κειμένων</p> <p>Να συνειδητοποιήσουν μέσα ότι οι λέξεις απαρτίζονται από μικρότερα κομμάτια, τις συλλαβές και τα φωνήματα</p> <p>Να συνειδητοποιήσουν ότι η αλλαγή ενός ήχου (φωνήματος) στη λέξη αλλάζει και τη σημασία της λέξης</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Αναζητούν λέξεις που αρχίζουν από την ίδια συλλαβή με μια λέξη μοντέλο π.χ. καμπάνα / καπέλο - Ταξινομούν εικονογραφημένες καρτέλες με βάση την ηχητική ομοιότητα των λέξεων που αναπαρίστανται στις καρτέλες (ίδια αρχή: π.χ. καμπάνα / καπέλο, ίδιο τέλος: π.χ. ντομάτα/πατάτα, κτλ) - Κατασκευάζουν ποιήματα με ρίμα και παίζουν με γλωσσοδέτες στην τάξη 	<p>μέσα σε άλλες λέξεις (π.χ. τραμπάλα> μπάλα, μαχαίρι> χέρι)</p> <p>➤ Με παιγνιώδη τρόπο παρουσιάζουν στα νήπια την έννοια της διαφοροποίησης των λέξεων με αλλαγή ενός ήχου (λ.χ. πόνος, μόνος) ή με διαφοροποίηση του τόνου (γέρος, γερός).</p>
<p>Αναγνωρίζουν σε πρώτο επίπεδο τη διάκριση κυριολεκτικού και μεταφορικού λόγου.</p> <p>Συνειδητοποιούν ότι οι λέξεις που συνδέονται για να φτιάξουν κείμενα με νόημα μερικές φορές έχουν μία διαφορετική από ό,τι συνήθως σημασία</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Γνωρίζουν μια σειρά μεταφορικών εκφράσεων π.χ. «βρέχει καρεκλοπόδαρα», «έγινα παπί» ή άλλων εκφράσεων π.χ. «πεινάω σαν λύκος», «άσπρος σαν το χιόνι», κτλ - Δοκιμάζουν, με τις κατάλληλες βοηθητικές ερωτήσεις από τον εκπαιδευτικό, να εξηγήσουν τι μπορεί να σημαίνει μια μεταφορική έκφραση και τότε μπορεί να ειπωθεί 	<p>➤ Διαβάζουν στα παιδιά κείμενα παιδικής λογοτεχνίας που εμπεριέχουν λογοπαίγνια που προκύπτουν από τη μεταφορική χρήση της γλώσσας.</p> <p>➤ Εξασκούν τα νήπια να αναγνωρίζουν δεσμεύσεις στη χρήση μεταφορικού λόγου σε διάφορες επικοινωνιακές περιστάσεις: π.χ. κατά πόσο η έκφραση «βρέχει καρεκλοπόδαρα» μπορεί να ειπωθεί σε ένα δελτίο καιρού.</p>

		<ul style="list-style-type: none"> - Κάνουν «έρευνα» στα μέλη της οικογένειας τους για μεταφορικές εκφράσεις που γνωρίζουν και τις «καταγράφουν» για να φτιάξουν ένα «βιβλίο «για την τάξη. 	
	<p>Αναγνωρίζουν απλά παραγωγιστικά στοιχεία (κινήσεις σώματος, χεριών, προσώπου).</p> <p>Διακρίνουν τον τόνο μιας συνομιλίας και τον ερμηνεύουν ανάλογα</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Καλούνται να ερμηνεύσουν τον τόνο μιας συνομιλίας βασισμένα στην επιτόνιση: απειλητικός, φιλικός, προτρεπτικός κ.λπ. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Μέσα από τη χρήση εργαλείων διήγησης ψηφιακών ιστοριών (π.χ. η Μηλιά, digital story telling, photoreach) οδηγούν τα παιδιά να συνειδητοποιήσουν το ρόλο της επιτόνισης και άλλων παραγωγιστικών στοιχείων
Οτιδήποτε προφορικό κείμενο	Λειτουργούν ως ακροατές	<ul style="list-style-type: none"> - Ορίζουν όλοι μαζί τους κανόνες της συνομιλίας στην τάξη (π.χ. δεν διακόπτουμε το συνομιλητή μας, δεν μιλάμε όλοι μαζί, προσέχουμε τι λέει ο συνομιλητής μας για να μην πούμε το ίδιο ή για να καταλάβουμε τι λέει και να του απαντήσουμε), τους καταγράφουν με τη βοήθεια του εκπαιδευτικού για να τους θυμούνται και τους αναρτούν σε πίνακα 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Βοηθάνε τα παιδιά να επικεντρώσουν την προσοχή τους στον ομιλητή/ομιλήτρια: «τώρα μας μιλάει ο Αντώνης και μας λέει ότι...» ➤ Επαναδιατυπώνουν τα λόγια των παιδιών, όταν χρειάζεται, για να διευκύνουν την κατανόηση του λόγου τους από τα άλλα παιδιά.

		<ul style="list-style-type: none"> - Απαντάνε σε ερωτήσεις που τους απευθύνει ο εκπαιδευτικός κατά την ανάγνωση παραμυθιών (π.χ. σχετικά με την πλοκή, τους ήρωες, κ.λπ.) 	
<p>Παιχνίδια ρόλων</p> <p>Συζητήσεις</p>	<p>Διατυπώνουν διευκρινιστικές ερωτήσεις στο/στη νηπιαγωγό, τους συμμαθητές τους ή γονείς τους για το είδος των πληροφοριών που δεν κατανοούν, ώστε να διασφαλιστεί η επικοινωνία.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Σε παιχνίδια ρόλου καλούνται να ζητήσουν, με αποτελεσματικό τρόπο, (ανάλογα με το πλαίσιο επικοινωνίας ή το πολιτισμικό πλαίσιο) από το συνομιλητή τους να παραφράσει, να επαναλάβει, να εξηγήσει ή να διευκρινίσει πληροφορίες που δεν κατανοούν 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Βοηθάνε τα παιδιά, όπου χρειάζεται, είτε λειτουργώντας ως πρότυπο είτε επαναδιατυπώνοντας την ερώτηση να διατυπώσουν τις διευκρινιστικές ερωτήσεις τους με κατανοητό και αποτελεσματικό τρόπο (π.χ. εγώ όταν δεν καταλαβαίνω... συνήθως ρωτάω...»)
<p>Διάλογοι ελεύθεροι αλλά και σχεδιασμένοι από τη νηπιαγωγό.</p>	<p>Αναπτύσσουν στρατηγικές για να πάρουν το λόγο με ευγενικό τρόπο, μαθαίνουν να σέβονται τους κανόνες επικοινωνίας.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Περιμένουν τη σειρά τους για να πάρουν το λόγο - Χρησιμοποιούν φράσεις ευγενείας για να πάρουν το λόγο να μιλήσουν, ή να ζητήσουν από τον συνομιλητή τους να επαναλάβει ή να εξηγήσει ή να διευκρινίσει πληροφορίες που δεν κατανοούν. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Λειτουργούν ως πρότυπο ➤ Δημιουργούν συνθήκες στις οποίες εξασκούν τα παιδιά στη χρήση ευγενικών εκφράσεων. ➤ Βοηθάνε τα παιδιά να συνδέσουν τη χρήση των φράσεων ευγενείας εκτός από τους κανόνες επικοινωνίας και με τα συναισθήματα των συνομηλιτών
<p>Συζητήσεις</p>	<p>Αναπτύσσουν στρατηγικές προκειμένου να δηλώσουν τη συμφωνία ή τη διαφωνία τους με τον συνομιλητή τους στην τάξη.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Διατυπώνουν και αιτιολογούν προσωπικές τους θέσεις χρησιμοποιώντας το κατάλληλο λεξιλόγιο όπως: διαφωνώ γιατί.../ συμφωνώ γιατί...κ.ο.κ. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Εξασκούν τα νήπια στη χρήση κατάλληλου λεξιλογίου στο πλαίσιο διατύπωσης συμφωνίας ή διαφωνίας με το συνομιλητή τους.

Παραγωγή Προφορικών Κειμένων

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	ΜΑΘΗΣΙΑΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΙΔΕΕΣ ΓΙΑ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ – ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ	
		Η υλοποίηση του στόχου διευκολύνεται όταν για παράδειγμα τα παιδιά...	Οι εκπαιδευτικοί συμβάλλουν στην υλοποίηση του στόχου όταν για παράδειγμα...
<ul style="list-style-type: none"> - Βιωματικές αναδιηγήσεις - Αφηγήσεις παραμυθιών και ιστοριών φανταστικών ή πραγματικών. - Προφορικές διηγήσεις 	<p>Εφαρμόζουν στρατηγικές οργάνωσης του λόγου τους πριν μιλήσουν</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Μέσα από παιχνίδια ρόλου εξασκούνται στην παραγωγή προφορικών κειμένων με δεσμεύσεις όπως: για συγκεκριμένο θέμα, απέναντι σε συγκεκριμένο συνομιλητή, με κάποιο σκοπό, σε συγκεκριμένο χώρο. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Προτείνουν «θέματα» από την καθημερινή ζωή των παιδιών που έχουν νόημα γι' αυτά
<ul style="list-style-type: none"> - Παιχνίδια ρόλων - Οργανωμένα παιχνίδια 	<p>Επιλέγουν το είδος του λόγου ή τύπο κειμένου που θα χρησιμοποιήσουν ανάλογα την περίπτωση.</p> <p>Παράγουν προφορικά κείμενα σύμφωνα με τις δεσμεύσεις που ισχύουν κάθε φορά.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Καλούνται να δώσουν οδηγίες προσανατολισμού, να περιγράψουν ή να αφηγηθούν μια ιστορία βασισμένη σε ψηφιακές φωτογραφίες - Καλούνται να αιτιολογήσουν την άποψή τους ή την άποψη της ομάδας τους - Διατυπώνουν υποθέσεις, συμπεράσματα, αποφάσεις ανάλογα την περίπτωση. - Μέσα από συζήτηση σχολιάζουν την 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Αξιοποιούν και τα πέντε μαθησιακά πλαίσια (παιχνίδι, ρουτίνες, διερευνήσεις, καθημερινές καταστάσεις και οργανωμένες δραστηριότητες) για να παροτρύνουν τα παιδιά να παράγουν προφορικά κείμενα σύμφωνα με τις δεσμεύσεις που ισχύουν κάθε φορά (π.χ. στις διερευνήσεις τα παιδιά διατυπώνουν υποθέσεις και εξάγουν συμπεράσματα, το παιχνίδι στις γωνιές καλούνται να δώσουν οδηγίες για το πώς να έρθει ένας επισκέπτης στο

		αποτελεσματικότητα των κειμένων που παρήχθησαν κατά την επικοινωνία	«ιατρείο»).
<ul style="list-style-type: none"> - Παιχνίδια ρόλων - Συζητήσεις - Επισκέψεις εκτός χώρου σχολείου με σκοπό κοινωνικές επαφές και συναλλαγές με τοπικούς φορείς 	<p>Επιλέγουν το λεξιλόγιο που θα χρησιμοποιήσουν ανάλογα με το θεματικό πεδίο συζήτησης και λαμβάνοντας υπόψη τον επικοινωνιακό σκοπό και το ακροατήριο.</p> <p>Έχουν στην κατοχή τους ένα ευρύ και πλούσιο λεξιλόγιο το οποίο χρησιμοποιούν.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Έρχονται σε επαφή και συνομιλούν με επαγγελματίες, ειδικούς, άτομα από την κοινότητα 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Εξασκούν τα παιδιά στη χρήση κατάλληλων λέξεων σύμφωνα με το πλαίσιο της επικοινωνίας λειτουργώντας ως πρότυπο ή /και επαναδιατυπώνοντας τα λόγια των παιδιών ➤ Χρησιμοποιούν τη σωστή ορολογία στο πλαίσιο της διδασκαλίας των διαφόρων μαθησιακών περιοχών (π.χ. φυσικές επιστήμες, μαθηματικά κ.λπ.) ➤ Εξασκούν τα παιδιά στο: ανάλογο λεξιλόγιο σε κάθε περίπτωση επικοινωνίας: Στη συνομιλία με τον/την φίλη μου, στη συνομιλία με τη δασκάλα μου, στη συνομιλία με τον υπεύθυνο ενός μαγαζιού κ.λπ.
<ul style="list-style-type: none"> - Παιχνίδια ρόλων - Δραματοποιήσεις - Θεατρικό παιχνίδι 	Χρησιμοποιούν επικοινωνιακές στρατηγικές	<ul style="list-style-type: none"> - Χρησιμοποιούν εκφράσεις και προσαρμόζουν το ύφος τους σύμφωνα α) με τις επικοινωνιακές ανάγκες όπως: αναζήτηση βοήθειας, επαναδιατύπωση κ.ο.κ. και β) το είδος του συνομιλητή που έχουν απέναντί τους. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Δημιουργούν κατάλληλες συνθήκες στο πλαίσιο οργανωμένων δραστηριοτήτων, ώστε να κληθούν τα παιδιά να δώσουν λ.γ. οδηγίες,

<p>- Διάλογοι για παροχή πληροφορίας, έκφραση γνώμης, παροχή οδηγιών.</p>			
<p>Αυτοπαρουσιάσεις/ παρουσίαση κάποιου γεγονότος ή προσώπου μέσα στην τάξη</p> <p>Περιγραφές εικόνων, πινάκων ζωγραφικής κ.λπ.</p> <p>Αφηγήσεις</p>	<p>Συμμετέχουν σε συζητήσεις στο νηπιαγωγείο για θέματα των ενδιαφερόντων τους</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Εξασκούνται στην περιγραφή αντικειμένων, προσώπων και γεγονότων που τους εντυπωσίασαν ή κίνησαν το ενδιαφέρον τους με αφορμή επισκέψεις εκτός σχολείου ή εμπειρίες από το σπίτι. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Οργανώνουν δραστηριότητες στις οποίες καλούνται τα παιδιά να εκφράσουν εμπειρίες τους, να τις μοιραστούν με τους συμμαθητές τους. ➤ Οργανώνουν την «ώρα της συζήτησης» με θέματα που επιλέγει η τάξη ➤ Ξεκινάνε τη συζήτηση κάνοντας σαφές το θέμα της (π.χ. «μαζευτήκαμε στην παρεούλα για να συζητήσουμε...») και την τελειώνουν συνοψίζοντας τα «συμπεράσματα» της (π.χ. «άρα από τη συζήτηση μας καταλήγουμε ότι...» ή «από τη συζήτηση που κάναμε διαπιστώνουμε ότι όλοι έχουμε αγαπημένα παιχνίδια...») ➤ Βοηθάνε τα παιδιά που δυσκολεύονται να εκφραστούν με συμπληρωματικές-διευκρινιστικές ερωτήσεις :«θέλεις να μας πεις τι έγινε στην αρχή; Μετά; Τι άλλο είδες; Που αλλού πήγατε; Και τι απάντησες εσύ σε αυτό που σου είπε...; Εσύ τι έκανες όταν είδες το...;»

<ul style="list-style-type: none"> - Ποιήματα - Τραγούδια - Αινίγματα - Γλωσσοδέτες - Παροιμίες 	<p>Κατακτούν φθόγγους και φωνήματα στην ελληνική</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Παίζουν παιχνίδια με λέξεις όπου επισημαίνουν το αρχικό και τελικό φώνημα μιας λέξης. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Εξασκούν τα παιδιά στην ανακάλυψη φθόγγων και φωνημάτων μέσα στις λέξεις στο πλαίσιο απλών προφορικών κειμένων που ενέχουν ρυθμό και ομοιοκαταληξία.
<ul style="list-style-type: none"> - Παιχνίδια λέξεων 	<p>Αντιλαμβάνονται τη λειτουργία του τονισμού και τη διαφοροποιητική αξία του τόνου για το νόημα της λέξης.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Εντοπίζουν λέξεις που με την αλλαγή του τόνου μετασχηματίζεται το νόημα τους 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Εξασκούν τα παιδιά σε μετασχηματισμούς του νοήματος μιας λέξης με την αλλαγή του τονισμού σε αυτήν: μήλο- μιλώ... παίρνω- περνώ...
<ul style="list-style-type: none"> - Ποιήματα - Τραγούδια 	<p>Κατακτούν το βασικό λεξιλόγιο</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Φτιάχνουν σε ομάδες το λεξικό της τάξης που φυλάσσουν στη γωνιά της βιβλιοθήκης και συμβουλεύονται κατά τακτά διαστήματα ή θεματικές καρτέλες αναφοράς που αναρτούν στους τοίχους - Εμπλουτίζουν το λεξικό της τάξης ανά τακτά χρονικά διαστήματα που ορίζει ο εκπαιδευτικός. - Συμμετέχουν σε παιχνίδια δημιουργικής γραφής όπου παράγουν 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Λειτουργούν ως μοντέλο και βοηθάνε τα παιδιά να χρησιμοποιούν τις κατάλληλες λέξεις κατά τη διατύπωση των σκέψεων τους. ➤ Ενθαρρύνουν τα παιδιά να ρωτάνε και άλλους ανθρώπους (π.χ. ειδικούς, επαγγελματίες) για τη σημασία λέξεων που δεν γνωρίζουν

		ομαδικές ιστορίες με αφορμή προκαθορισμένες λέξεις ή αλλάζουν τις λέξεις σύντομων κειμένων με λέξεις που σημαίνουν το ίδιο (συνώνυμες) ή το αντίθετο (αντίθετες)	
<p>- Εικονογραφημένες ιστορίες</p> <p>- Αφήγηση καθημερινών γεγονότων</p> <p>- Περιγραφές προσώπων ή γεγονότων που παρακίνησαν το ενδιαφέρον τους.</p>	Αντιλαμβάνονται τη σημασία των συνδεδειγμένων εκφράσεων για τη συνοχή του λόγου .	<ul style="list-style-type: none"> - Χρησιμοποιούν εκφράσεις (π.χ. «έπειτα, ύστερα, και τότε, ξαφνικά, όμως, αλλά» κτλ) για να ενώσουν τα διαφορετικά σημεία μιας ιστορίας. - Καλούνται να κάνουν υποθέσεις για το τι λείπει από παραμύθια που αφηγείται ο εκπαιδευτικός και στα οποία έχει αφαιρέσει τις συνδεδειγμένες λέξεις 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Λειτουργούν ως πρότυπο για τη χρήση συνδεδειγμένων φράσεων ή βοηθάνε τα παιδιά επαναδιατυπώνοντας αυτά που λένε π.χ. «λες λοιπόν ότι ξαφνικά εμφανίστηκε μπροστά σας...» «και ύστερα τι έγινε...;»
<p>- Παιχνίδια ρόλων</p> <p>- Παρακολούθηση εκπαιδευτικού περιεχομένου ταινιών</p>	Χρησιμοποιούν απλά παραγωγικά στοιχεία (κινήσεις σώματος, χεριών, προσώπου) για να οργανώσουν καλύτερα το λόγο τους.	<ul style="list-style-type: none"> - Ενθαρρύνονται μέσα από το θεατρικό παιχνίδι να χρησιμοποιούν παραγωγικά στοιχεία (π.χ επιτόνιση, κινήσεις του προσώπου και των χεριών, η θέση και η κατεύθυνση του σώματος) ανάλογα με τους στόχους που θέλουν να πετύχουν. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Τραβάνε την προσοχή των παιδιών στα παραγωγικά στοιχεία: «βλέποντας το πρόσωπο του μου φαίνεται ότι...», «έτσι όπως κουνάει τα χέρια του πάνω-κάτω νομίζω ότι προσπαθεί να μας πει ότι...»

Κατανόηση Γραπτού Λόγου

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	ΜΑΘΗΣΙΑΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΙΔΕΕΣ ΓΙΑ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ – ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ	
		Η υλοποίηση του στόχου διευκολύνεται όταν για παράδειγμα τα παιδιά...	Οι εκπαιδευτικοί συμβάλλουν στην υλοποίηση του στόχου όταν για παράδειγμα...
<ul style="list-style-type: none"> - Πίνακες- Πίνακες αναφοράς - Ετικέτες στα προϊόντα του σούπερ μάρκετ - Διαφημίσεις - Ταμπέλες με τις οδούς 	<p>Αναγνωρίζουν ότι ο γραπτός λόγος είναι φορέας μηνυμάτων που πραγματώνονται με τη μορφή κειμένου.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Επεξεργάζονται ερεθίσματα γραπτού λόγου που βρίσκονται στις τάξεις όπως: λειτουργικούς πίνακες αναφοράς, ανακοινώσεις και αντλούν πληροφορίες από αυτά (π.χ. ποιος είναι απών, ποια είναι τα μέλη μιας ομάδας εργασίας, κτλ). - Επεξεργάζονται ερεθίσματα γραπτού λόγου που βρίσκονται στο ευρύτερο περιβάλλον τους όπως: ταμπέλες με τις οδούς, πινακίδες καταστημάτων, ετικέτες στα προϊόντα του σούπερ μάρκετ, διαφημίσεις κ.ο.κ και αντλούν πληροφορίες. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Φέρνουν στην τάξη ενδιαφέροντα κείμενα και βοηθούν τα παιδιά μέσω ερωτήσεων να τα επεξεργαστούν και να κάνουν υποθέσεις για το περιεχόμενό τους. ➤ Εμπλουτίζουν την τάξη και τον ευρύτερο χώρο του νηπιαγωγείου με ερεθίσματα γραπτού λόγου (ανακοινώσεις, ταμπέλες, χάρτες, πίνακες αναφοράς, βιβλία, παιδικές εφημερίδες, κόμιξ, προϊόντα με τις ετικέτες τους) ➤ Δημιουργούν ανάγκες στα παιδιά προκειμένου να ανατρέξουν στα ερεθίσματα γραπτού λόγου που βρίσκονται στο ευρύτερο περιβάλλον τους αλλά και στο περιβάλλον της τάξης τους (π.χ. πώς θα δούμε ποιοι συμμαθητές μας λείπουν κάθε μέρα, πώς θα θυμόμαστε τι υπηρεσία έχει η κάθε ομάδα, πώς θα δείξουμε σε κάποιον επισκέπτη πού βρίσκονται οι

			τουαλέτες μας) και έπειτα τα βοηθούν να κάνουν υποθέσεις για το περιεχόμενό τους.
<ul style="list-style-type: none"> - Ανάγνωση βιβλίων: Παραμύθια, ιστορίες, περιοδικά... - Εικονογραφημένα βιβλία - Πολυτροπικά κείμενα 	<p>Συνειδητοποιούν ότι ο γραπτός λόγος είναι η αναπαράσταση του προφορικού και διακρίνουν την εικόνα μιας λέξης από την γραπτή απόδοσή της</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Αντιστοιχούν λέξη με εικόνα - Εντοπίζουν λέξεις σε διαφορετικά περιβάλλοντα - Χρησιμοποιούν γλωσσικούς χάρτες 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Καθώς διαβάζουν ένα βιβλίο δείχνουν με το χέρι τους το σημείο όπου διαβάζουν ➤ Βάζουν τα παιδιά να κάνουν υποθέσεις για το μέρος της σελίδας που διαβάζεται (κείμενο)
<ul style="list-style-type: none"> - Έντυπα: λογαριασμοί, εισιτήρια... - Ετικέτες - Προσκλήσεις - Ανακοινώσεις - Ευχετήριες κάρτες 	<p>Μέσα από την ανάγνωση κειμένων εντοπίζουν χρήσιμες πληροφορίες, αποκτούν γνώση, απολαμβάνουν ένα κείμενο ή επιλύουν ένα πρόβλημα που έχει προκύψει στην τάξη</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Εντοπίζουν λέξεις σε διαφορετικά περιβάλλοντα - Αναζητούν απαντήσεις σε ερωτήματα τους ή λύσεις σε προβλήματα που αντιμετωπίζουν στην τάξη σε διαφορετικά έντυπα τα οποία εξεργάζονται στην τάξη 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Οδηγούν τα νήπια στην παρατήρηση διαφορετικών κειμενικών ειδών και στη δημιουργία υποθέσεων σχετικά με τη λειτουργία που επιτελεί το κάθε ένα από αυτά. ➤ Σχεδιάζουν «προβληματικές καταστάσεις» ώστε να οδηγήσουν τα νήπια να αναζητήσουν λύσεις σε διαφορετικά έντυπα ➤ Εξοπλίζουν τις γωνίες της τάξης και το δραματικό παιχνίδι των παιδιών με διάφορα έντυπα από την καθημερινότητα τους (π.χ. λογαριασμοί, εισιτήρια κ.ά.)

<ul style="list-style-type: none"> - Διαφημίσεις - Μαγειρικές συνταγές - Λίστες για την αγορά προϊόντων - Ηλεκτρονικό ταχυδρομείο 	<p>Κατανοούν ότι η ανάγνωση έχει ποικίλους σκοπούς.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Αναγνωρίζουν τη λειτουργική χρήση κάθε κειμένου σύμφωνα με το σκοπό της δημιουργίας του και απαντούν σε σχετικές ερωτήσεις του /της εκπαιδευτικού. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Εμπλέκουν τα νήπια σε σκέψεις για τον σκοπό για τον οποίο έχει δημιουργηθεί ένα συγκεκριμένο κείμενο (π.χ. πρόσκληση, λογαριασμός, κατάλογος, λεζάντα).
<ul style="list-style-type: none"> - Ιστορίες - Συνταγές γιατρού - Λογαριασμοί ΔΕΗ, ΟΤΕ... - Ποιήματα 	<p>Διατυπώνουν προκαταρκτικές υποθέσεις-προβλέψεις για το υπό ανάγνωση κείμενο.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Κάνουν υποθέσεις – προβλέψεις χρησιμοποιώντας σαν αναφορά την εικόνα ή το πλαίσιο επικοινωνίας του υπό ανάγνωση κειμένου σχετικά με το περιεχόμενο του κάθε κειμένου, το σκοπό, ποιον αφορά και τον φορέα που το έχει δημιουργήσει.. - Με βάση το εξώφυλο ενός βιβλίου καλούνται να κάνουν τις δικές τους υποθέσεις για το περιεχόμενο 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Παρουσιάζουν μέσα στην τάξη διάφορα είδη κειμένων από διάφορες καθημερινές καταστάσεις
<ul style="list-style-type: none"> - Ανάγνωση ιστοριών - Χάρτες - Αφίσες - Εξώφυλλα βιβλίων - Εικονογραφημένα βιβλία 	<p>Αποκτούν αρχικές ιδέες ή επαληθεύουν διαισθητικά αρχικές υποθέσεις σχετικές με τις βασικές συμβάσεις της ανάγνωσης.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Παροτρύνονται να διαβάζουν αγαπημένα τους παραμύθια στους συμμαθητές τους ακολουθώντας τις συμβάσεις ανάγνωσης 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Επισημαίνουν στα νήπια τις βασικές συμβάσεις της ανάγνωσης δείχνοντας: τη φορά ανάγνωσης από αριστερά προς τα δεξιά, από πάνω προς τα κάτω, από την αρχή έως το τέλος

Παραγωγή Γραπτού Λόγου

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	ΜΑΘΗΣΙΑΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΙΔΕΕΣ ΓΙΑ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ-ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ	
		Η υλοποίηση του στόχου διευκολύνεται όταν για παράδειγμα τα παιδιά:	Οι εκπαιδευτικοί συμβάλλουν στην υλοποίηση του στόχου όταν για παράδειγμα:
<ul style="list-style-type: none"> - Προσκλήσεις - Αφίσες - Μηνύματα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου - Οδηγίες παιχνιδιών - Μαγειρικές συνταγές 	<p>Αντιλαμβάνονται τους σκοπούς της γραφής.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Επισημαίνουν τα γραπτά μηνύματα στο περιβάλλον τους: σήματα, ταμπέλες καταστημάτων, καθημερινούς λογαριασμούς ΟΤΕ, ΔΕΗ κ.ο.κ 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Δημιουργούν συνθήκες στο νηπιαγωγείο (π.χ. πώς θα θυμόμαστε ποιος δανείστηκε βιβλία από τη βιβλιοθήκη, πώς θα καλέσουμε το διπλανό νηπιαγωγείο να παρακολουθήσει τη γιορτή μας, κλπ), ώστε να προκύψει ανάγκη για αβίαστη παραγωγή γραπτού λόγου
<ul style="list-style-type: none"> - Προσκλήσεις - Αφίσα - Λογισμικό αισθητικής έκφρασης & ανάπτυξης της δημιουργικότητας (tuxpaint) 	<p>Επιλέγουν τα σημειωτικά μέσα (γράμμα, εικόνα ή σε συνδυασμό) που θα χρησιμοποιήσουν για την παραγωγή κειμένων</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Συζητούν σε ομάδες και βρίσκουν το κατάλληλο σημειωτικό μέσο που θα χρησιμοποιήσουν στην ανάλογη περίπτωση επικοινωνίας - Δημιουργούν αφίσα με προκαθορισμένο στόχο, λ.χ. αφίσα για την εκδήλωση της τάξης με τη χρήση εργαλείων Web 2.0 (γνωστό εργαλείο αποτελεί το glogster) - Εμπλέκονται σε δραστηριότητες καταγραφής και μορφοποίησης κειμένου στον Η/Υ 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Βοηθούν τα νήπια στη χρήση εργαλείων και μέσων δημιουργικής έκφρασης («με ποιον άλλο τρόπο θα μπορούσαμε να...;»)

<ul style="list-style-type: none"> - Χρήση διαφορετικών εργαλείων γραφής : μαρκαδόροι, μολύβια... 	<p>Αποκτούν ικανότητες που υποστηρίζουν την γραφή και μαθαίνουν την ορθή στάση του σώματος κατά τη γραφή.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Κρατούν σε ορθή στάση το σώμα τους όταν γράφουν/ζωγραφίζουν. - Κρατούν σωστά το μολύβι με τη χρήση της τριποδικής λαβής. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Εξασκούν τα παιδιά στη σωστή χρήση των εργαλείων γραφής μέσα από δραστηριότητες αδρών και λεπτών κινήσεων στο πλαίσιο διαθεματικών δραστηριοτήτων και ψυχοκινητικού παιχνιδιού
<ul style="list-style-type: none"> - Ηλεκτρονικός Υπολογιστής - Λογισμικό εννοιολογικής χαρτογράφησης kidspiration - κειμένου Word 	<p>Χρησιμοποιούν μέσα γραφής ή γράφουν στον ηλεκτρονικό υπολογιστή και χρησιμοποιούν το ποντίκι.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Σχεδιάζουν μέσα από εργασία σε ομάδες σύντομα κείμενα στο πλαίσιο διαθεματικών δραστηριοτήτων. - Σχεδιάζουν σύντομα κείμενα για την καθημερινή ζωή του νηπιαγωγείου και τα υπαγορεύουν στη/στο νηπιαγωγό ή τα γράφουν όπως μπορούν. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Υποστηρίζουν τα νήπια σε κάθε πρόθεση τους να γράψουν. ➤ Εξασκούν τα νήπια στη χρήση του λογισμικού εννοιολογικής χαρτογράφησης «kidspiration» μέσα στο νηπιαγωγείο
<ul style="list-style-type: none"> - Πίνακες αναφοράς - Πινακίδες καταστημάτων - Παιχνίδια με τις λέξεις - Ποιήματα - 	<p>Συνειδητοποιούν τη σχέση φωνήματος-γραφήματος (ότι κάθε γράφημα έχει σχέση με φώνημα και αντίστροφα)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Μέσα σε συνθήκες παιχνιδιού οδηγούνται να επεξεργαστούν γραπτά ερεθίσματα της τάξης και να κάνουν υποθέσεις για τα σύμβολα που χρησιμοποιούνται για την απόδοση των ήχων (φωνημάτων) της ελληνικής 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Εφοδιάζουν την τάξη/τις γωνιές με ποικίλα γραπτά ερεθίσματα

ΦΥΣΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

Γιατί η Φυσική Αγωγή είναι σημαντική για τα παιδιά της προσχολικής ηλικίας;

Το σώμα του μαθητή είναι ένα σπουδαίο «εργαλείο μάθησης», μέσα από το οποίο θα οικοδομηθούν οι βάσεις της κινητικής του απόδοσης, της νοητικής, ψυχολογικής, συναισθηματικής και κοινωνικής του ανάπτυξης. Όσο πιο πολλές ευκαιρίες για κίνηση έχει το παιδί σ' αυτήν την κρίσιμη ηλικία, τόσο περισσότερο θα αναπτυχθεί ως προσωπικότητα.

Η χρήση του σώματος, μέσα από μια πλατιά βάση κινητικών εμπειριών, θα βοηθήσει το μικρό μαθητή να επικοινωνήσει με τα άλλα παιδιά, να εξερευνήσει το περιβάλλον, να αναλύσει τα στοιχεία της κίνησης, να δημιουργήσει νέες μορφές κίνησης, να κατανοήσει έννοιες και συναισθήματα, να αυτοπροσδιοριστεί ως άτομο και ως μέλος ομάδας. Έτσι, τα κινητικά περιεχόμενα θα πρέπει να επιλέγονται από τον εκπαιδευτικό μετά από σκέψη και αιτιολόγηση, ώστε να αποτελούν ουσιαστικές μαθησιακές εμπειρίες για τα παιδιά.

Τα κινητικά περιεχόμενα έχουν νόημα για τους μαθητές μόνο αν:

- Ενθαρρύνουν τον πειραματισμό

- Προάγουν τη δημιουργικότητα
- Αναπτύσσουν τη φαντασία
- Ενεργοποιούν τη σκέψη και τη μάθηση
- Βελτιώνουν την αυτοπεποίθηση
- Βοηθούν στην έκφραση συναισθημάτων
- Προάγουν τη συνεργασία και την κατανόηση των άλλων
- Συμβάλλουν στην κατανόηση και ανάλυση του περιβάλλοντος
- Βελτιώνουν την υγεία και βοηθούν τη σωματική ανάπτυξη και ωρίμανση

Που αποβλέπει και τι περιλαμβάνει η μαθησιακή περιοχή της Φυσικής Αγωγής;

Η Φυσική Αγωγή στο Πρόγραμμα Σπουδών για το νηπιαγωγείο αποβλέπει στο να βοηθήσει τα παιδιά να αγαπήσουν το δραστήριο παιχνίδι, να αποκτήσουν μια πλατιά κινητική βάση εμπειριών, να μάθουν κανόνες και να αναπτύξουν συμπεριφορές που θα τους επιτρέψουν να

ενταχθούν αρμονικά στη σχολική ζωή. **Η ανάπτυξη της αγάπης για την κίνηση, η διασκέδαση από το παιχνίδι, η εδραίωση σταθερών ρουτινών, η ανάπτυξη δεξιοτήτων επικοινωνίας και η συνεργασία είναι το ζητούμενο από τη συμμετοχή του παιδιού στις κινητικές δραστηριότητες σ' αυτή την ηλικία.** Η επιτυχία αυτών των στόχων εγγυάται σε μεγάλο βαθμό την ομαλή ψυχοσωματική ανάπτυξη και εξέλιξη των παιδιών στις επόμενες εκπαιδευτικές βαθμίδες.

Συγκεκριμένα, η συμμετοχή των παιδιών στα περιεχόμενα της ΦΑ αποβλέπει:

1. Στην ανάπτυξη των βασικών κινητικών δεξιοτήτων, ήτοι: (α) Δεξιοτήτων σταθεροποίησης (κάθετες στηρίξεις σώματος, ρολάρισμα σώματος, ισορροπίες κ.ά.), (β) Δεξιοτήτων μετακίνησης (περπάτημα, τρέξιμο, άλματα, αναρρίχηση κ.ά.), και (γ) Δεξιοτήτων χειρισμού (ρίψη, υποδοχή, αναπήδηση μπάλας, κτύπημα με αντικείμενο κ.ά.).
2. Στην ανάπτυξη κινητικών εννοιών (όπως στην αντίληψη του χώρου, του σώματος, της ποιότητας στην κίνηση, της αντίληψης σχέσεων, της προσπάθειας, του ρυθμού κ.ά.).
3. Στην εφαρμογή των κινητικών δεξιοτήτων και κινητικών εννοιών (στη γυμναστική, στο χορό, σε αναπτυξιακά κατάλληλα παιχνίδια).
4. Στην ενεργοποίηση της φαντασίας και η ανάπτυξη της δημιουργικότητας.

5. Στην ενίσχυση των νοητικών ικανοτήτων μέσα από την επίλυση προβλημάτων κίνησης και στη διευκόλυνση ανάπτυξης του προφορικού λόγου που σχετίζεται με την κίνηση.
6. Στην εκμάθηση απλών κανόνων και στην εδραίωση σταθερών συμπεριφορών που σχετίζονται με την υγεία.
7. Στην ανάπτυξη της αυτοπεποίθησης και του θάρρους.
8. Στην ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων για την αποδοχή των άλλων και την αποτελεσματική συνεργασία μαζί τους.

Ποιος είναι ο ρόλος του εκπαιδευτικού στη ΦΑ;

Το βασικό υπόστρωμα που εγγυάται μια δια βίου εμπλοκή του μαθητή με τη κίνηση είναι η διασκέδαση και η απόκτηση θετικής εμπειρίας από τη συμμετοχή. Ο εκπαιδευτικός θα πρέπει να εκμεταλλευτεί την ορμέφυτη τάση του παιδιού για κίνηση και εξερεύνηση, την περιέργεια, την τάση για μάθηση, την αχαλίνωτη φαντασία του και τη μεγάλη φυσική αντοχή του. Παράλληλα, πρέπει να συνυπολογίσει τη μικρή χρονική διάρκεια συγκέντρωσης της προσοχής του παιδιού, τις περιορισμένες κινητικές εμπειρίες, τα ευμετάβλητα ενδιαφέροντά του, το ανώριμο αναπνευστικό, μυϊκό και νευρικό του σύστημα που δημιουργούν σοβαρούς περιορισμούς στην κινητική απόδοση. Συνεπώς, η επιλογή των κινητικών περιεχομένων στο μάθημα θα πρέπει να γίνεται με σεβασμό και σε αρμονία με τα αναπτυξιακά χαρακτηριστικά της προσχολικής ηλικίας.

Η διαπιστωμένη υποκινητική συμπεριφορά των σημερινών παιδιών, οι πολλές ώρες εμπλοκής με παθητικές δραστηριότητες αναψυχής στο περιβάλλον του σπιτιού και η μεγάλη αύξηση της παιδικής παχυσαρκίας, επιβάλλουν:

1. Την καθημερινή εμπλοκή των μικρών μαθητών στο περιβάλλον του νηπιαγωγείου σε κινητικές δραστηριότητες που διαρκούν αθροιστικά, τουλάχιστον 60 λεπτά. Η ένταση των δραστηριοτήτων αυτών πρέπει να είναι ανάλογη τουλάχιστον της έντασης του βαδίσματος, να διεξάγονται σε «δόσεις» που διαρκούν από 5-15 λεπτά και να υλοποιούνται σε κάθε ευκαιρία του ημερήσιου προγράμματος (στην αίθουσα, στα διαλείμματα, στους περιπάτους, σε ώρα αφιερωμένη στη Φ.Α.). Ωστόσο, πρέπει ο εκπαιδευτικός να έχει πάντα κατά νου ότι τα παιδιά δεν αρέσκονται να καταβάλλουν μεγάλη προσπάθεια και απογοητεύονται από τις επίπονες δραστηριότητες.
2. Τη διαρκή συνεργασία με τους γονείς ώστε αυτοί να: (α) ενθαρρύνουν το δραστήριο παιχνίδι των παιδιών τους μετά το σχολείου, (β) ελέγχουν τη χρήση της τηλεόρασης, του Η/Υ και των ηλεκτρονικών παιχνιδιών, και (γ) είναι θετικά μοντέλα συμπεριφοράς σε θέματα υγείας, με έμφαση την υγιεινή διατροφή.

Τα παιδιά περνούν το μεγαλύτερο μέρος του χρόνου της ημέρας μαθαίνοντας. Ο νηπιαγωγός είναι ο συντονιστής και ο διαμεσολαβητής της μάθησης του παιδιού, η οποία

προϋποθέτει την ύπαρξη ενός σταθερού, ασφαλούς και δημιουργικού περιβάλλοντος. Η επιτυχία των σκοπών της ΦΑ εξαρτάται κυρίως από τη δική του μεθοδικότητα και προσπάθεια στο να δημιουργήσει τις προϋποθέσεις αναπτυξιακά κατάλληλων προκλήσεων που θα παρακινήσουν τα παιδιά να αλληλεπιδράσουν δυναμικά με το φυσικό και κοινωνικό περιβάλλον.

Ποια είναι η δομή του προγράμματος της Φυσικής Αγωγής;

Τα περιεχόμενα του Προγράμματος Σπουδών για το Νηπιαγωγείο σε σχέση με τη Φυσική Αγωγή είναι δομημένο και οργανωμένο στη βάση **έξι (6) διδακτικών Σκοπών**, οι οποίοι καλύπτουν όλο το φάσμα των κινητικών δεξιοτήτων, των γνώσεων, των στάσεων, των αξιών και συμπεριφορών, που θα πρέπει να αποκτήσουν οι μαθητές/μαθήτριες στο πλαίσιο της συμμετοχής τους στις δραστηριότητες της Φ.Α. Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζονται συνοπτικά οι έξι Σκοποί που πρέπει να επιτύχει ο/η μαθητής ως αποτέλεσμα της συμμετοχής του στα περιεχόμενα της φυσικής αγωγής.

Σκοπός 1: Ανάπτυξη κινητικών δεξιοτήτων και ικανοποιητική εκτέλεση ορισμένων από αυτές.

Σκοπός 2: Ενεργοποίηση δημιουργικής και κριτικής σκέψης κατά τη διεξαγωγή φυσικών δραστηριοτήτων.

Σκοπός 3: Ανάπτυξη και διατήρηση κατάλληλου επιπέδου φυσικής κατάστασης για προαγωγή της υγείας.

Σκοπός 4: Απόκτηση θετικής εμπειρίας από τη φυσική δραστηριότητα και ανάπτυξη της αυτό-έκφρασης και κοινωνικής αλληλεπίδρασης

Σκοπός 5: Κατανόηση και σεβασμός της διαφορετικότητας των ατόμων και συνεργασία με όλους

Σκοπός 6: Επίδειξη υπεύθυνης κοινωνικής συμπεριφοράς ως αποτέλεσμα της συμμετοχής στη φυσική δραστηριότητα

Ποιος είναι ο σκοπός και τα χαρακτηριστικά της αξιολόγησης στη ΦΑ;

Για την προσχολική αγωγή (και τις δύο πρώτες του δημοτικού) η αξιολόγηση του μαθητή έχει ως **σκοπό**:

- την αξιολόγηση της προόδου του σε σχέση με τους επιμέρους Σκοπούς όπως αναφέρθηκαν παραπάνω.
- την ανίχνευση και τη διερεύνηση κινητικών δυσκολιών που ενδεχόμενα αντιμετωπίζουν κάποια παιδιά. Στόχος είναι η έγκαιρη διάγνωση των παιδιών που αποτυγχάνουν να εκτελέσουν κινητικές δεξιότητες με αποδεκτή απόδοση και ενδεχόμενα να χρειάζονται ειδική αντιμετώπιση-υποστήριξη, ώστε να μην αποκλειστούν μεταγενέστερα από ένα μεγάλο μέρος της εκπαιδευτικής διαδικασίας.

Η αξιολόγηση των παιδιών σχετίζεται άμεσα με τη στοχοθεσία του εκπαιδευτικού και την επικέντρωση της διδασκαλίας του. Η αξιολόγηση χρονικά επιτελείται στην:

- αρχή και το τέλος της σχολικής χρονιάς (αξιολόγηση αποτελέσματος),
- διάρκεια της σχολικής χρονιάς κατά τη διεξαγωγή της διδασκαλίας, στο τέλος της διδακτικής ώρας και μετά την ολοκλήρωση συγκεκριμένων διδακτικών ενοτήτων (διαμορφωτική αξιολόγηση).

Η αξιολόγηση της προόδου των παιδιών στο νηπιαγωγείο στη Φυσική Αγωγή αφορά:

στην αξιολόγηση του ψυχοκινητικού τομέα:

- στην κινητική βελτίωση του μαθητή σε δεξιότητες

- σταθεροποίησης (κάθετες στηρίξεις σώματος, ρολάρισμα σώματος, ισορροπίες κ.ά.),
  - μετακίνησης (περπάτημα, τρέξιμο, άλματα, αναρρίχηση κ.ά.) και
  - χειρισμού (ρίψη, υποδοχή, αναπήδηση μπάλας, κτύπημα με αντικείμενο κ.ά.).
- στην ανάπτυξη κινητικών εννοιών (όπως στην αντίληψη του χώρου, του σώματος, της ποιότητας στην κίνηση, της αντίληψης σχέσεων, της προσπάθειας, του ρυθμού κ.ά.).
  - στην εφαρμογή των κινητικών δεξιοτήτων και κινητικών εννοιών (στη γυμναστική, στο χορό, σε αναπτυξιακά κατάλληλα παιχνίδια).
  - στη βελτίωση της φυσικής κατάστασης που σχετίζεται με την υγεία [ΔΜΣ, αερόβια ικανότητα, αντοχή στη δύναμη, ευκαμψία] (φυσικός τομέας)

στην αξιολόγηση του γνωστικού/αντιληπτικού τομέα (γνώσεις σε σχέση με τα διδακτικά αντικείμενα του μαθήματος, τους κανόνες υγείας και ασφάλειας)

στην αξιολόγηση του συναισθηματικού τομέα (αυτοπεποίθηση, θάρρος, αυτοέκφραση, έκφραση συναισθημάτων, δημιουργική φαντασία)

στην αξιολόγηση του κοινωνικού τομέα (συμπεριφορά σε σχέση με τους άλλους, λεκτική και σωματική επικοινωνία, εμπιστοσύνη στους άλλους).

Η πρόοδος σ' αυτούς τους τομείς μπορεί να εκφραστεί είτε σε ποσοτικά μεγέθη (σε ότι αφορά στη φυσική κατάσταση, γνώσεις), είτε σε ποιοτικά χαρακτηριστικά (στάσεις, συνεργασία, αυτοπεποίθηση, αξίες κ.ά.). Για την ακριβή αποτίμηση της απόδοσης του μαθητή, πρέπει να αξιολογηθεί κάθε ένας τομέας ξεχωριστά και να χρησιμοποιηθούν ένα πλήθος διαφορετικών προσεγγίσεων αξιολόγησης, όπως για παράδειγμα:

- Πρακτικές δοκιμασίες εκτέλεσης της τεχνικής δεξιοτήτων.
- Αξιολόγηση σε πραγματικές συνθήκες.
- Επικεντρωμένες ερωτήσεις κατανόησης.
- Εναλλακτικές μορφές αξιολόγησης (όπως για παράδειγμα τα ημερολόγια καταγραφής από τους γονείς σε σχέση με: α) την απόδοση σε συγκεκριμένες δραστηριότητες, β) συναισθήματα, γ) συμπεριφορές κ.ά.).

Πως συνδέεται η ΦΑ με τις άλλες μαθησιακές περιοχές του προγράμματος;

Η ΦΑ στο νηπιαγωγείο πρέπει να αντιμετωπιστεί ως ένα βασικό μέσο μάθησης που χρησιμοποιεί το σώμα και την κίνηση για να δημιουργήσει τις βάσεις για τη μετέπειτα

ανάπτυξη του μικρού μαθητή. Συμμετέχοντας συστηματικά το παιδί σε αναπτυξιακά κατάλληλα κινητικά περιεχόμενα θα βοηθηθεί ώστε να αναπτυχθεί ολόπλευρα, να βελτιώσει την υγεία του, να διασκεδάσει, να ενταχθεί στο περιβάλλον του σχολείου και να κοινωνικοποιηθεί.

Μέσα από τις κινητικές δραστηριότητες ο μικρός μαθητής θα βοηθηθεί στην κατανόηση βασικών προμαθηματικών εννοιών, στην κατάκτηση δεξιοτήτων που σχετίζονται με γραφή και την ανάγνωση, στη βιωματική εκμάθηση/διάκριση των βασικών γεωμετρικών σχημάτων, των γραμμάτων, στη διάκριση και ταξινόμηση αντικειμένων, και στην εκτίμηση των φυσικών μεγεθών (του βάρους, του ύψους, του όγκου και της απόστασης σε σχέση με τον ίδιο και αντικείμενα του χώρου). Παράλληλα, η ανάπτυξη δεξιοτήτων που σχετίζονται με τον αδρό και λεπτό χειρισμό οργάνων, θα βοηθήσει γενικότερα το μικρό μαθητή να ανταποκριθεί με επάρκεια στις απαιτήσεις του σχολείου και της καθημερινής του ζωής γενικότερα.

Σκοπος 1 - Ανάπτυξη βασικών κινητικών δεξιοτήτων

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	ΜΑΘΗΣΙΑΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΙΔΕΕΣ ΓΙΑ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ - ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ	
		Η υλοποίηση του στόχου διευκολύνεται όταν για παράδειγμα τα παιδιά...	Οι εκπαιδευτικοί συμβάλλουν στην υλοποίηση του στόχου όταν για παράδειγμα...
<p>Στόχος 1: Κατανόηση των στοιχείων της κίνησης.</p>	<p>Να αναγνωρίζουν τα μέρη του σώματός τους.</p> <p>Να αναγνωρίζουν τα στοιχεία του χώρου (προσωπικός και γενικός χώρος, επίπεδα, διαδρομές, κατευθύνσεις).</p> <p>Να κατανοούν τις σχέσεις με τα αντικείμενα (πάνω, πίσω, ανάμεσα κλπ).</p> <p>Να εκφράζουν τα στοιχεία του ρυθμού μέσω της κίνησης.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Παίρνουν θέσεις και δημιουργούν βασικά σχήματα χρησιμοποιώντας (ονομαστικά) μέρη του σώματος ή όλο το σώμα τους. Για παράδειγμα, ατομικά και σε ζευγάρια τα παιδιά σχηματίζουν γράμματα ή/και αριθμούς με μέλη του σώματος. - Καταλαμβάνουν οριοθετημένο χώρο δημιουργώντας διάφορα σχήματα. Για παράδειγμα, αναγνωρίζουν, δείχνουν, κινούνται ατομικά σε οριοθετημένους χώρους με κορδέλες, στεφάνια, κώνους, σχοινάκια, χρώματα κ.ά. - Μπορούν να δείξουν σε σχέση με σταθερά αντικείμενα τις έννοιες πάνω, κάτω, πλάι, πίσω, μπροστά, ενδιάμεσα. Για παράδειγμα, ομαδικά δραματοποιούν παραμύθια όπου οι ήρωες κρύβονται πίσω από... περνάνε ενδιάμεσα από... κ.λπ. - Κινούνται με άνεση αργά-γρήγορα, δείχνοντας ότι κατανοούν τη διαφορά μεταξύ τους. Για παράδειγμα, τα παιδιά ατομικά αντιδρούν ανάλογα με την ταχύτητα κρούσης ενός ταμπουρίνου. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Εξασφαλίζουν εποπτικά εργαλεία (π.χ. καρτέλες με αριθμούς & γράμματα, κορδέλες, σχοινάκια, γραμμές, κώνοι κ.ά.) που μπορούν να χρησιμοποιηθούν, ως μέσο παρατήρησης και μίμησης των σχημάτων από τα παιδιά. ➤ Χρησιμοποιούν εποπτικά εργαλεία για την οριοθέτηση του χώρου (π.χ. στεφάνια, ράβδους, κώνοι κ.ά.). ➤ Βοηθάνε τα παιδιά να αναπαραστήσουν με την κίνηση τις ιδιότητες του ήχου αργά-γρήγορα χρησιμοποιώντας εποπτικά εργαλεία και τεχνολογικά μέσα αναπαραγωγής ήχου (π.χ. ταμπουρίνο, καστανιέτες, μουσική, video/cd κ.ά.). ➤ Χρησιμοποιούν τεχνικές δραματοποίησης της κίνησης (π.χ. αφήγηση παραμυθιών) για να κατανοήσουν τα παιδιά τις σχέσεις

			τους με τα αντικείμενα και το χώρο.
<p>Στόχος 2: Εκτέλεση αντιληπτικο-κινητικών δεξιοτήτων.</p>	<p>Να εκτελούν με επιτυχία τις καθημερινές δραστηριότητες αυτοεξυπηρέτησής τους.</p> <p>Να αναγνωρίζουν τη δεξιά και την αριστερή πλευρά.</p> <p>Να εκτελούν με επιτυχία δραστηριότητες που απαιτούν τον συντονισμό ματιού - χεριού και ματιού - ποδιού.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Γνωρίζουν να κουμπώνουν κουμπιά, να κλείνουν φερμουάρ, να δένουν τα κορδόνια, να αλλάζουν γρήγορα μια μπλούζα, τα παπούτσια τους κ.ά. - Χρησιμοποιούν στοχευόμενα τα μέλη του σώματός τους. Για παράδειγμα, μπορούν να μιμηθούν θέσεις σώματος κατά τη διάρκεια του παιχνιδιού «καθρέπτης». - Μπορούν να κινηθούν σε ευθεία, ζιγκ-ζαγκ, κύκλο, με συνεχείς αλλαγές κατεύθυνσης. - Αλλάζουν κατεύθυνση κίνησης μετά από ένα ερέθισμα. Για παράδειγμα, ενώ τα παιδιά κινούνται ελεύθερα στο χώρο, αλλάζουν κινητική κατάσταση με ένα απλό ή σύνθετο ερέθισμα (οπτικό ή ακουστικό). 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Σχεδιάζουν και οργανώνουν ασκήσεις εκμάθησης ένδυσης-υπόδησης (ατομικά και σε ζευγάρια), αξιοποιώντας το παιχνίδι των παιδιών (γωνιά μεταμφίεσης, κούκλες με διάφορα είδη ρούχων) και καθημερινές εμπειρίες τους. ➤ Αξιοποιούν εποπτικά εργαλεία για την αναγνώριση των μελών και των κατευθύνσεων (π.χ. χρωματιστές κορδέλες, βέλη κατευθύνσεων κ.ά.). ➤ Ενθαρρύνουν τα παιδιά να κινηθούν διαφορετικά σύμφωνα με ποικίλα οπτικά και ηχητικά ερεθίσματα, χρησιμοποιώντας εποπτικά εργαλεία και τεχνολογικά μέσα αναπαραγωγής ήχου) ή/και όργανα για τη δημιουργία «κυκλικής διαδρομής επιδεξιότητας» (π.χ. πάγκοι, δοκοί, στεφάνια, μπάλες, σχοινάκια κ.ά.).

<p>Στόχος 3: Εκτέλεση βασικών κινητικών δεξιοτήτων μετακίνησης, σύμφωνα με το επίπεδο ανάπτυξης των παιδιών νηπιακής ηλικίας.</p>	<p>Να εκτελούν τις κινητικές δεξιότητες του βαδίσματος, του τρεξίματος και του άλματος.</p> <p>Να εφαρμόζουν την κατάλληλη τεχνική για τον έλεγχο της πτήσης και της προσγείωσης κατά την εκτέλεση αλμάτων, καθώς και να επιλέγουν ασφαλείς τρόπους απογείωσης και προσγείωσης.</p> <p>Να συγχρονίζουν τις κινήσεις τους με ηχητικά ερεθίσματα.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Κινούνται ομαδικά με διαφορετικές ταχύτητες, χωρίς να συγκρούονται ή να πέφτουν, χρησιμοποιώντας διάφορους τρόπους μετακίνησης, έπειτα από ηχητικά ερεθίσματα. Για παράδειγμα, μπορούν να συμμετέχουν σε διάφορα κινητικά παιχνίδια (π.χ. παιχνίδια μίμησης ζώων). - Αναπηδούν κατακόρυφα και οριζόντια με ένα και δύο πόδια. - Πηδούν συνεχόμενα πάνω από ένα τεντωμένο σχοινάκι ή στεφάνι ή γραμμή προς όλες τις κατευθύνσεις. Για παράδειγμα, μπορούν να συμμετέχουν σε αλτικά παιχνίδια. - Ρολάρουν στο πλάι (π.χ. μιμούνται το κύλισμα μιας μπάλας). 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Ενθαρρύνουν τα παιδιά να κινηθούν με διαφορετικές ταχύτητες και διαφορετικούς τρόπους μετακίνησης, έπειτα από ηχητικά ερεθίσματα. Χρησιμοποιούν εποπτικά μέσα αναπαραγωγής ήχου (π.χ. ταμπουρίνο, μουσική, video/cd κ.ά.), μέσα ψυχοκινητικής αγωγής (π.χ. τουβλάκια, στεφάνια, μπάλες, σχοινάκια, λάστιχα κ.ά.) ή αντικείμενα καθημερινής χρήσης (π.χ. τσάντες). ➤ Δείχνουν στα παιδιά ασφαλείς τρόπους «απογείωσης» και «προσγείωσης»
<p>Στόχος 4: Εκτέλεση βασικών κινητικών δεξιοτήτων μη μετακίνησης, σύμφωνα με το επίπεδο ανάπτυξης των παιδιών νηπιακής ηλικίας.</p>	<p>Να εκτελούν τις κινητικές δεξιότητες της κάμψης, της έκτασης, της αιώρησης, της ταλάντευσης, της ώθησης και της έλξης.</p> <p>Να ισορροπούν, στατικά και δυναμικά,</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Ισορροπούν σε διάφορες θέσεις και στάσεις (σε ένα, δύο, τρία, τέσσερα και πέντε σημεία στήριξης). Π.χ. ισορροπούν το σώμα τους σε διάφορες θέσεις, μιμούμενα ζώα, αντικείμενα κ.ά. - Ισορροπούν ένα αντικείμενο, ενώ κινούνται (π.χ. ισορροπίες αντικειμένων στο χέρι, στο πόδι, στο κεφάλι, με συνασκήσεις κ.ά.). - Κινούν τα μέλη τους, με βάση ένα σταθερό ρυθμό. Για παράδειγμα, μπορούν να διατηρούν βασικές 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Βοηθάνε τα παιδιά να αναγνωρίσουν τις δυνατότητες για τη στήριξη του σώματός τους σε διαφορετικά σημεία ή/και με συνδυασμό σημείων (π.χ. «Δοκίμασε να κρατήσεις τη μπάλα χωρίς να πέσει με...», «μήπως αν χρησιμοποιήσεις το/τα..μπορέσεις να μιμηθείς καλύτερα το...»). ➤ Χρησιμοποιούν εποπτικά μέσα

	<p>με διάφορους τρόπους (μέλη που συμμετέχουν, έκταση χρησιμοποιούμενης επιφάνειας, με ή χωρίς αντικείμενα).</p>	<p>θέσεις ισορροπίας από την ενόργανη και ρυθμική γυμναστική που βλέπουν σε φωτογραφίες ή να εκτελούν απλές χορευτικές φιγούρες (π.χ. ασκήσεις aerobic, ρυθμική ανταπόκριση σε ένα μουσικό κομμάτι κ.ά).</p>	<p>ψυχοκινητικής αγωγής, δοκούς και ράβδους ισορροπίας, πάγκους, στεφάνια, κορίνες κ.ά..</p> <p>➤ Χρησιμοποιούν εποπτικά μέσα αναπαραγωγής εικόνας και ήχου (π.χ. φωτογραφίες, ταμπουρίνο, μουσική) για να βοηθήσουν τα παιδιά να αντιληφθούν δυνατότητες στήριξης ή/και κίνησης των μελών του σώματός τους, με βάση έναν ή περισσότερους σταθερούς ρυθμούς</p>
<p>Στόχος 5: Εκτέλεση βασικών κινητικών δεξιοτήτων χειρισμού, σύμφωνα με το επίπεδο ανάπτυξης των παιδιών νηπιακής ηλικίας.</p>	<p>Να ρίχνουν και να υποδέχονται μία μπάλα, χωρίς αυτή να αναπηδήσει.</p> <p>Να προσαρμόζουν την κίνησή τους στα χαρακτηριστικά της μπάλας (μέγεθος, βάρος).</p> <p>Να εκτελούν λάκτισμα με σταθερή μπάλα.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Στοχεύουν σταθερά αντικείμενα και εκτιμούν την απόσταση και τη δύναμη για την ακριβή ρίψη ενός αντικειμένου, σε συγκεκριμένη περιοχή (π.χ. ρίψεις αντικειμένων σε ζώνες, κύκλους, στόχους κ.ά.). - Χειρίζονται τη μπάλα με διάφορα μέρη του σώματος. Π.χ. χειρίζονται με τα χέρια, τα πόδια, το κεφάλι μπαλόνια, αερόμπαλες και μπάλες συγκεκριμένων αθλημάτων (ατομικά ή σε ζευγάρια), παίζουν μπόουλινγκ και εκτελούν ρίψεις από διάφορες θέσεις, με ένα και δύο χέρια σε ζώνες, κύκλους, στόχους κ.ά. - Κρατούν σε συνεχόμενη αναπήδηση μια μπάλα, χτυπώντας της με τα δύο χέρια (π.χ. εκτελούν τρίπλα στατική και με μετακίνηση χρησιμοποιώντας μπάλες από διάφορα αθλήματα). - Κλωτσούν με το πόδι μια ακίνητη μπάλα (π.χ. εκτελούν ρίψεις με το πόδι από διάφορες θέσεις, με ένα και δύο χέρια σε ζώνες, κύκλους, στόχους κ.ά.). 	<p>➤ Διασφαλίζουν τη σταδιακή ανάπτυξη της δυσκολίας εκτέλεσης των ασκήσεων, χρησιμοποιώντας εποπτικά μέσα, όπως μπάλες διαφορετικού μεγέθους και βάρους, μεγάλους, μικρούς στόχους κ.ά..</p> <p>➤ Διασφαλίζουν διαφορετικές συνθήκες εκτέλεσης των κινητικών δεξιοτήτων χειρισμού (π.χ. διαφοροποίηση απόστασης, εκτέλεση σε στάση ή μετά από μετακίνηση, σταθερό ή κινούμενο αντικείμενο κ.ά.).</p> <p>➤ Πλαισιώνουν τις ασκήσεις με σενάρια που ενεργοποιούν εκτός από την κίνηση και τη φαντασία των παιδιών.</p>

Σκοπός 2 - Εφαρμογή γνώσεων που σχετίζονται με κινητικές έννοιες, ανάπτυξη δημιουργικής και κριτικής σκέψης κατά τη διεξαγωγή φυσικών δραστηριοτήτων

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	ΜΑΘΗΣΙΑΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΙΔΕΕΣ ΓΙΑ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ - ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ	
		Η υλοποίηση του στόχου διευκολύνεται όταν για παράδειγμα τα παιδιά...	Οι εκπαιδευτικοί συμβάλλουν στην υλοποίηση του στόχου όταν για παράδειγμα...
<p>Στόχος 1: Χρήση και τροποποίηση των στοιχείων της κίνησης.</p>	<p>Να κατανοήσουν τις δυνατότητες των μερών του σώματος, των στοιχείων της κίνησης και των σχέσεων μεταξύ τους</p> <p>Να τροποποιούν μία δοσμένη κίνηση για να γίνει καταλληλότερη για την εκάστοτε συνθήκη</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Προσαρμόζουν το επίπεδο της κίνησής τους, όταν τους ζητείται να περάσουν κάτω από εμπόδια με διαφορετικό ύψος. Για παράδειγμα, τα παιδιά σχηματίζουν «γέφυρες» σε ζευγάρια, οι υπόλοιποι περνούν τις «γέφυρες» αφού μεταμορφωθούν σε «γίγαντες», «νάνους», «φίδια», «ελέφαντες». - Τροποποιούν την κίνηση (ταχύτητα, ένταση, κατεύθυνση, τρόπο εκτέλεσης) όταν αλλάζουν οι συνθήκες εκτέλεσης. Για παράδειγμα, τα παιδιά κινούν τα χέρια τους σε περιφορά, όπως οι ανεμόμυλοι (η ταχύτητα και η φορά κίνησης αλλάζει ανάλογα με την ταχύτητα του ανέμου) ή περνούν ανάμεσα από στεφάνια, τα οποία είναι όρθια τοποθετημένα, μεταφέροντας ένα αντικείμενο. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Ενεργοποιούν τη δημιουργική και κριτική σκέψη των παιδιών, χρησιμοποιώντας δραστηριότητες που απαιτούν την προσαρμογή της κίνησης σε διαφορετικές συνθήκες, με εποπτικά μέσα όπως φωτογραφίες με ανεμόμυλους, χαρταετούς, ζώα, στεφάνια, στρώματα κά.

<p>Στόχος 2: Ανάπτυξη δημιουργικής σκέψης κατά την εκτέλεση κινητικών δεξιοτήτων σε συνθήκες εξερεύνησης.</p>	<p>Να χρησιμοποιούν τα μέρη του σώματός τους και τα διάφορα αντικείμενα με πολλούς τρόπους.</p> <p>Να παράγουν μεγάλο αριθμό και ποικιλία κινήσεων ως απαντήσεις σε ένα ερέθισμα ή λύσεις σε ένα πρόβλημα και να παράγουν πρωτότυπες κινήσεις.</p> <p>Να επινοούν δικά τους παιχνίδια.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Εφαρμόζουν τις κινήσεις του βαδίσματος, τρεξίματος, γλιστρήματος, κύλισης, ρολαρίσματος, γκάλοπ, αναπήδησης ανάλογα με τις συνθήκες και το κινητικό πρόβλημα που έχουν να αντιμετωπίσουν. Για παράδειγμα, σε ομάδες διαπερνούν ένα στεφάνι με τον τρόπο που υποδεικνύει ο «αρχηγός» της ομάδας. - Δοκιμάζουν μια ποικιλία διαφορετικών ρίψεων, για να πετύχουν ένα στόχο. - Δημιουργούν ένα νέο παιχνίδι, ακολουθώντας απλούς κανόνες (π.χ. παντομίμα σε ζευγάρια, πέρασμα του «ποταμού» (με κορδέλες και σχοινάκια) με διαφορετικούς τρόπους, σε ζευγάρια συνδέονται με 1,2,3, ή 4 σημεία επαφής. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Διατυπώνουν ερωτήσεις που παροτρύνουν τα παιδιά να κάνουν τις δικές τους προτάσεις, να εκφράσουν τις ιδέες τους και να επινοήσουν δικά τους παιχνίδια (π.χ. πως αλλιώς θα μπορούσαμε να...; Πως μπορούμε να κινηθούμε για να περάσουμε το «ποτάμι» χωρίς να βραχούμε;)
<p>Στόχος 3: Χρήση της κίνησης για την βιωματική μάθηση εννοιών από διάφορες μαθησιακές περιοχές.</p>	<p>Να εμπιστεύονται την κρίση και τις ικανότητες τους για να εκτελούν νέες κινήσεις,</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Χαράσσουν μια διαδρομή για να κινηθούν με ασφάλεια, αποφεύγοντας «παγίδες» και διαλέγοντας τη συντομότερη πορεία. - Συμμετέχουν σε δραστηριότητες που τα εξοικειώνουν με διαφορετικά σχήματα (π.χ. γραμμή, κύκλος, τρίγωνο, τετράγωνο). Για παράδειγμα, τα παιδιά σε ζευγάρια κρατούν το ένα μία μπάλα και το άλλο ένα κύβο από αφρολέξ. Με το παράγγελμα «κύκλος», τα παιδιά που κρατούν μπάλες τις ανταλλάσσουν μεταξύ τους. Το ίδιο κάνουν στο άκουσμα της λέξης τετράγωνο τα άλλα ζευγάρια. - Εφαρμόζουν ασκήσεις χειρισμού με τα χέρια, με 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Δημιουργούν διδακτικά σενάρια εφαρμογής βιωματικών καταστάσεων από διάφορες μαθησιακές περιοχές (π.χ. γνωριμία των παιδιών με προμαθηματικές έννοιες). ➤ Χρησιμοποιούν εποπτικά εργαλεία όπως χαρτόνια, μπογιές, ψαλίδια, κώνους, σχοινάκια, μπάλες, κύβους από αφρολέξ κ.ά..

		μπάλες διαφορετικών αθλημάτων σε συγκεκριμένες συνθήκες εκτέλεσης. Για παράδειγμα, τα παιδιά ατομικά να ρίχνουν τη μπάλα σε κυκλικούς και τετράγωνους στόχους, ξεχωρίζοντας την επιλογή τους, με βάση ένα ακουστικό ή οπτικό ερέθισμα του εκπαιδευτικού.	
<p>Στόχος 4: Ανάπτυξη κριτικής σκέψης, κατά τη διεξαγωγή φυσικών δραστηριοτήτων.</p>	<p>Να συνδυάζουν, συνθέτουν και οργανώνουν πολλές ιδέες για την παραγωγή νέας (καινούριας) κίνησης.</p> <p>Να παίρνουν αποφάσεις για την επιλογή της καταλληλότερης κινητικής απάντησης ή λύσης για την εκάστοτε συνθήκη.</p> <p>Εντοπίζουν και οριοθετούν τον προσωπικό τους χώρο, αναγνωρίζοντας τα όρια και εξηγούν τη σημασία τους.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Δημιουργούν νοερές εικόνες, οι οποίες λειτουργούν ως πλαίσιο μέσα στο οποίο θα αναζητήσουν κατάλληλα κινητικά πρότυπα (π.χ. «πηγαίνετε μέχρι τον τοίχο και επιστρέψτε σαν να κουβαλάτε κάτι βαρύ, μεγάλο, μικρό...», « πηγαίνετε βιαστικά, θυμωμένα, χαρούμενα, σαν ρομπότ, σαν γίγαντες, σαν...»). - Περιγράφουν το ρόλο των αισθήσεων π.χ. της όρασης στη ρίψη, στην υποδοχή και στο χτύπημα ενός αντικειμένου. Για παράδειγμα, αντιστοίχιση αθλητικών κινήσεων ρίψης με φωτογραφίες των αντίστοιχων αθλημάτων. - Περιγράφουν το σημείο επαφής με τη μπάλα, για να ακολουθήσει αυτή μια ευθύγραμμη πορεία. 	<p>➤ Διατυπώνουν ερωτήσεις για να βοηθήσουν τα παιδιά να δημιουργήσουν νοερές εικόνες ή να χρησιμοποιήσουν τη φαντασία τους (π.χ. έχετε δει ανθρώπους να περπατάνε βιαστικά; Για δείξτε μου πως περπατάνε.... Σκεφτείτε κάτι πολύ βαρύ... τι μπορεί να είναι αυτό;)</p>

Σκοπός 3 - Ανάπτυξη και διατήρηση κατάλληλου επιπέδου φυσικής κατάστασης για προαγωγή της υγείας του - Επίδειξη ενός φυσικά δραστήριου τρόπου ζωής

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	ΜΑΘΗΣΙΑΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΙΔΕΕΣ ΓΙΑ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ - ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ	
		Η υλοποίηση του στόχου διευκολύνεται όταν για παράδειγμα τα παιδιά...	Οι εκπαιδευτικοί συμβάλλουν στην υλοποίηση του στόχου όταν για παράδειγμα...
<p>Στόχος 1: Ανάπτυξη και διατήρηση κατάλληλου επιπέδου φυσικής κατάστασης.</p>	<p>Να συμμετέχουν σε καθημερινές φυσικές δραστηριότητες, μέτριας έντασης για μικρά χρονικά διαστήματα και σε ασκήσεις ευλυγισίας, δύναμης και αντοχής.</p> <p>Να τρέχουν ευθύγραμμα, όσο πιο γρήγορα μπορούν σε μικρή απόσταση.</p> <p>Να συμμετέχουν σε αερόβιες δραστηριότητες</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Κρέμονται από πολύζυγα, σχοινιά, μονόζυγα κά με άνεση για αρκετό χρόνο. - Σκαρφαλώνουν με άνεση σε γυμναστικά όργανα (π.χ. πολύζυγα, κατασκευές). Για παράδειγμα, εκτελούν ασκήσεις αναρρίχησης και στήριξης/εξάρτησης σε πολύζυγα λαμβάνοντας διάφορες θέσεις (με ένα χέρι, πόδι, σε έκταση κ.ά.). - Εκτελούν σωστά και χωρίς πόνο ασκήσεις διάτασης για τις μεγάλες μυϊκές ομάδες (π.χ. διατατικές ασκήσεις με μιμήσεις ζώων, εργασίες ανθρώπων κ.ά., «πως φτάνω τα κεράσια που κρέμονται, πως μαζεύω τις φράουλες κ.ά.»). - Συμμετέχουν για παρατεταμένο χρόνο σε κινητικά παιχνίδια χωρίς να δυσανασχετούν από την κούραση. Για παράδειγμα, τρέχουν σε κυκλική διαδρομή 2-3 λεπτών, κυλώντας και τριπλάροντας μία μπάλα, κρατώντας στον αέρα ένα μπαλόνι κ.ά.. Στη συνέχεια, εξηγούν τι αισθάνονται και ποιες 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Αξιοποιώντας ποικίλα εποπτικά μέσα (π.χ. εικόνες με μυϊκές ομάδες, οστά, κυκλοφορικό σύστημα και σύστασης σώματος), αναπτύσσει τη γνώση των παιδιών για τα αντίστοιχα συστήματα του ανθρώπινου σώματος. ➤ Επιλέγουν παιγνιώδεις κινητικές δραστηριότητες ανάπτυξης των φυσικών ικανοτήτων.

	<p>μικρής διάρκειας.</p> <p>Να αναγνωρίζουν τη σχέση μεταξύ άσκησης και ανάληψης.</p>	<p>αλλαγές διαπίστωσαν στη λειτουργία του σώματος (π.χ. αναπνοή, ιδρώτας, κούραση κ.ά.).</p>	
<p>Στόχος 2: Υιοθέτηση διαβίου συνηθειών για ανάπτυξη της φυσικής κατάστασης.</p>	<p>Να αναγνωρίζουν ότι η άσκηση είναι απαραίτητη για την υγεία τους.</p> <p>Να γνωρίζουν την σημασία της υγιεινής διατροφής.</p> <p>Να αναγνωρίζουν τις υγιεινές τροφές.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Επιζητούν τη συμμετοχή τους σε ΦΔ και δραστηριότητες που βελτιώνουν τη φυσική κατάσταση. - Εντοπίζουν τη θέση της καρδιάς και εξηγούν πως συνδέεται η λειτουργία της με την ένταση της δραστηριότητας. - Εντοπίζουν τη θέση των πνευμόνων και εξηγούν το ρόλο τους στην άσκηση. - Μπορούν να επιλέξουν τις κατάλληλες τροφές για την υγεία από μια λίστα επιλογών. Για παράδειγμα, τα παιδιά είναι καθισμένα σε κύκλο και στη μέση του κύκλου βρίσκεται ένα κουτί που περιέχει καρτέλες (φωτογραφίες) από διάφορες τροφές. Κάθε παιδί διαλέγει μία, την παρουσιάζει και ακολουθεί συζήτηση για το αν είναι υγιεινή ή όχι. Παρόμοια, τα παιδιά κρατούν μια καρτέλα που απεικονίζει μια τροφή και κινούνται με συνοδεία μουσικής στο χώρο. Με την παύση της μουσικής κάνουν ζευγάρια υγιεινών και μη υγιεινών τροφών και συζητούν για την επιλογή τους. - Ξεχωρίζουν και ονοματίζουν τις ομάδες τροφών. Για παράδειγμα, αντιστοιχίζουν καρτέλες με φωτογραφίες τροφών, με τα επίπεδα της 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Δίνουν παραδείγματα υγιεινών και μη υγιεινών τροφών και εξηγούν τα αποτελέσματα από την κατανάλωσή τους. ➤ Χρησιμοποιούν εποπτικά εργαλεία (π.χ. χαρτόνια, εικόνες με τροφές, μουϊκές ομάδες, οστά, κυκλοφορικό σύστημα, αφίσα «διατροφικής πυραμίδας» κ.ά.) και τεχνολογικά μέσα αναπαραγωγής ήχου και εικόνας (π.χ. κασετόφωνο, βίντεο κ.ά.) για να βοηθήσουν τα παιδιά να σχηματίσουν αναπαραστάσεις.

		«διατροφικής πυραμίδας».	
<p>Στόχος 3: Αναγνώριση της θετικής επίδρασης της φυσικής δραστηριότητας στην υγεία.</p>	<p>Να αναγνωρίζουν την ανάγκη για διατήρηση της φυσικής κατάστασης.</p> <p>Να γνωρίζουν συμπεριφορές που συμβάλλουν στην καλή υγεία και στην καλή φυσική κατάσταση.</p> <p>Να αναγνωρίζουν τα οφέλη από τη συμμετοχή σε ΦΔ και την άσκηση (δυνατοί μύες, υγιής καρδιά, κ.ά.).</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Συμμετέχουν καθημερινά σε δραστήρια παιχνίδια, για τουλάχιστον μία ώρα και 3-4 φορές τη βδομάδα σε παιχνίδια και δραστηριότητες μέτριας-υψηλής έντασης, ώστε να ιδρώσουν και να ασθμαίνουν. Για παράδειγμα, «ακούμε την καρδιά μας»: ο εκπαιδευτικός χρησιμοποιεί στηθοσκόπια για να κατανοήσουν τα παιδιά που εργάζεται η καρδιά. Παρόμοια, ψηλαφούν το σφυγμό και τον αξιολογούν σε ηρεμία και μετά από έντονη κίνηση. - Επιζητούν το δραστήριο παιχνίδι με άλλα παιδιά. Για παράδειγμα, κυκλική εργασία/άσκηση 3 λεπτών με 5-6 σταθμούς, ατομικά ή σε ζευγάρια (έρπιν, άλματα πάνω από ελαστικό σχοινάκι/στεφάνια, ρίψη σε στόχο, ισορροπία, χειρισμός στεφανιού, πέρασμα μέσα από χαρτόκουτες). - Περιγράφουν αδρά τα οφέλη της άσκησης στους μύες, την καρδιά, το σωματικό βάρος. - Αντιλαμβάνονται διαφορές/αλλαγές στο βάρος με μια ζυγαριά. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Αξιοποιούν εξοπλισμό όπως στηθοσκόπιο, ζυγαριά κ.ά. που μπορεί να διαθέτουν γονείς με σχετικά επαγγέλματα. ➤ Καλούν ειδικούς (ή γονείς με σχετικά επαγγέλματα) να μιλήσουν στα παιδιά για την θετική επίδραση της φυσικής δραστηριότητας στην υγεία. ➤ Ενημερώνουν τους γονείς για τις δράσεις που γίνονται στο πλαίσιο της Φ.Α. και τους στόχους που αυτές εξυπηρετούν.

<p>Στόχος 4: Κατανόηση των αλλαγών των διαφόρων φυσικών λειτουργιών κατά τη συμμετοχή σε φυσικές δραστηριότητες.</p>	<p>Να αναγνωρίζουν τις αλλαγές στην καρδιακή συχνότητα και στην λειτουργία της αναπνοής κατά τη συμμετοχή σε φυσικές δραστηριότητες.</p> <p>Να γνωρίζουν τη σημασία της εφίδρωσης και της επαρκούς κατανάλωσης νερού.</p> <p>Να αναγνωρίζουν τη σημασία της προθέρμανσης.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Αντιλαμβάνονται τη διαφορά στην ένταση και την κούραση από τη συμμετοχή τους σε διαφορετικές δραστηριότητες (π.χ. αναπνευστικές ασκήσεις με σελίδες χαρτιού και μπαλόνια για να κατανοήσουν τη λειτουργία της αναπνοής). Για παράδειγμα, τα παιδιά χωρισμένα σε τρεις ομάδες: η μία κάνει κολάζ ζωγραφικής, η δεύτερη περπατά και η τρίτη κάνει αναπηδήσεις σε στεφάνια: μετά την ολοκλήρωση των δραστηριοτήτων, αξιολογούν και συζητούν τις διαφορές στο σφυγμό μεταξύ των ομάδων. - Εξηγούν τη σημασία της τακτικής κατανάλωσης νερού κατά την άσκηση. - Ενθαρρύνονται να κατανοήσουν το ρόλο της προθέρμανσης στη διάταση συγκεκριμένων μυών μέσα από δραστηριότητες όπως «τεντώνουμε ένα κομμάτι πλαστελίνης που είναι σε κρύα και θερμή κατάσταση». Αναφέρουν τις παρατηρήσεις τους. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Χρησιμοποιούν βιωματικές δραστηριότητες, για την κατανόηση της επίδρασης διαφορετικών εντάσεων ΦΔ στο ρυθμό της αναπνοής. ➤ Τραβάνε την προσοχή των παιδιών στις αλλαγές που βιώνει το σώμα τους ώστε να μπορέσουν να κάνουν πιο εύκολα τις απαραίτητες συσχετίσεις.
--	---	---	---

Σκοπός 4 - Απόκτηση θετικής εμπειρίας μέσα από τη φυσική δραστηριότητα και ανάπτυξη αυτο-έκφρασης και κοινωνικής αλληλεπίδρασης

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	ΜΑΘΗΣΙΑΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΙΔΕΕΣ ΓΙΑ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ - ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ	
		Η υλοποίηση του στόχου διευκολύνεται όταν για παράδειγμα τα παιδιά...	Οι εκπαιδευτικοί συμβάλλουν στην υλοποίηση του στόχου όταν για παράδειγμα...
<p>Στόχος 1: Κατανόηση ότι η φυσική δραστηριότητα παρέχει ευκαιρίες για διασκέδαση.</p>	<p>Να επιδεικνύουν συμπεριφορές που δηλώνουν ενδιαφέρον κατά τη διεξαγωγή φυσικών δραστηριοτήτων, εκφράζοντας την ευχαρίστησή τους με λεκτικούς και μη λεκτικούς τρόπους.</p> <p>Να επιλέγουν να συμμετέχουν σε διασκεδαστικές δραστηριότητες και να δοκιμάζουν νέες δεξιότητες και δραστηριότητες.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Διασκεδάζουν από τη συμμετοχή. - Συμμετέχουν σε ομαδικά παιχνίδια. Για παράδειγμα, τα παιδιά «οι αράχνες» συνεργάζονται να περάσουν μέσα από ένα «ιστό αράχνης», που έχει δημιουργήσει ο εκπαιδευτικός με ελαστικά σχοινιά. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Οργανώνουν παιχνίδια χωρίς νικητές και νικημένους, με τη συμμετοχή όλων των παιδιών ➤ Παρέχουν ποικιλία ερεθισμάτων στα παιδιά, μόνοι τους ή σε συνεργασία με τα ίδια (όπως καινούριες ασκήσεις, νέα παιχνίδια) και τα παροτρύνουν να τροποποιούν τις ήδη γνωστές δραστηριότητες σε παιχνίδια και άλλα. ➤ Ενθαρρύνουν τον πειραματισμό των παιδιών με νέες δεξιότητες και δραστηριότητες (Π.χ. «για να δοκιμάσουμε και κάτι καινούργιο...»).

<p>Στόχος 2: Κατανόηση ότι η φυσική δραστηριότητα παρέχει ευκαιρίες για αυτο-έκφραση.</p>	<p>Να γνωρίζουν τις λειτουργίες και τις δυνατότητες των διαφόρων μελών του σώματος, αναπτύσσοντας την ικανότητα για εκφραστική χρήση του σώματος ή για κινητική έκφραση.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Παρατηρούν, δοκιμάζουν και εξηγούν τις δυνατότητες και τη συνεισφορά στην κίνηση που έχει κάθε ένα μέλος του σώματός τους (χέρι, πόδι, κεφάλι, κορμός, δάχτυλα). - Αναπαριστούν νοερά εικόνες ή προηγούμενες εμπειρίες (κινητική αναπαράσταση διαφόρων επαγγελματών ή αναπαράσταση των εμπειριών ενός σαββατοκύριακου). - Εκφράζουν συναισθήματα με την κίνηση του σώματός τους, π.χ. με χειρονομίες τα συναισθήματα και συζητάνε πιθανούς λόγους που προκαλούν το συγκεκριμένο συναίσθημα. - Εκφράζουν συναισθήματα ανάλογα με τη χροιά, την ένταση και την τονικότητα του ήχου/μουσικής. Για παράδειγμα, το κασετόφωνο παίζει τις «4 Εποχές» του Vivaldi και τα παιδιά πρέπει να εκφράσουν κινητικά τα συγκεκριμένα συναισθήματα. Παρόμοια, τα παιδιά δραματοποιούν κινητικά παιδικά τραγούδια, όπως «το χοντρό μπιζέλι χορεύει...», «ο μπάριμπα-Μπρίλιος» κ.ά.. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Σχεδιάζουν δραστηριότητες που αναπτύσσουν τη γνωριμία των παιδιών με τις εκφραστικές δυνατότητες του σώματος. ➤ Χρησιμοποιούν υλικά όπως μάσκες διαφορετικής έκφρασης (χαρά, λύπη, απορία κ.ά.) και μουσική με έντονες αντιθέσεις, δίνοντας τη δυνατότητα στα παιδιά να εκφράσουν κινητικά αντίστοιχα συναισθήματα.
<p>Στόχος 3: Ανάπτυξη βασικού κινητικού λεξιλογίου.</p>	<p>Να ονομάζουν τα μέλη του σώματός τους και τις βασικές κινητικές δεξιότητες. Να περιγράψουν απλές κινήσεις.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Εντοπίζουν και να περιγράψουν μέρη του σώματός τους. - Ανταποκρίνονται σε παραγγέλματα για συγκεκριμένες θέσεις και στάσεις που πρέπει να λάβουν στο χώρο με το σώμα τους. Π.χ., κινούνται στο χώρο με ρυθμό ταμπορίνου που χειρίζεται ο εκπαιδευτικός. Με το σταμάτημα του ρυθμού, πρέπει να αγγίξουν το μέλος του σώματος που 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Παρέχουν τις κατάλληλες οδηγίες (επιλογή κατάλληλων λέξεων), ώστε να ενισχύσουν την ικανότητα των παιδιών να προσδιορίζουν από τις αντίστοιχες κινήσεις τις λέξεις. ➤ Χρησιμοποιούν ποικίλες παιγνιώδεις δραστηριότητες, για την απόκτηση γνώσεων και εμπειριών με στόχο την

		<p>ονοματίζει ο εκπαιδευτικός. Παρόμοια, τα παιδιά σε κύκλο μεταφέρουν τη μπάλα ο ένας στο άλλο με ένα συγκεκριμένο μέλος που ορίζει ο εκπαιδευτικός.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Περιγράφουν λεκτικά απλές θέσεις, στάσεις του σώματος στο χώρο. - Διακρίνουν και ονοματίζουν τις κινήσεις του βαδίσματος, τρεξίματος, γλιστρήματος, κύλισης, ρολαρίσματος, γκάλοπ, αναπήδησης, ισορροπίας (δυναμικής-στατικής), ρίψης και λακτίσματος. Για παράδειγμα, ο εκπαιδευτικός δείχνει καρτέλες με ζώα και τα παιδιά πρέπει να αναπαραστήσουν την αντίστοιχη κίνηση που χαρακτηρίζει το ζώο (π.χ. γκάλοπ για το άλογο, άλματα για το καγκουρό, γλίστρημα για το φίδι κ.ά.). 	ανάπτυξη του βασικού κινητικού λεξιλογίου.
<p>Στόχος 4: Αναγνώριση των συναισθημάτων που προκύπτουν από την συμμετοχή σε φυσικές δραστηριότητες.</p>	<p>Να αναγνωρίζουν τα συναισθήματα που προκαλούνται από τη συμμετοχή σε φυσικές δραστηριότητες.</p> <p>Να επιλέγουν και να πειραματίζονται με νέες δραστηριότητες.</p> <p>Να συνεχίζουν την προσπάθειά τους, ακόμη κι αν είναι ανεπιτυχής.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Περιγράφουν λεκτικά και με παντομίμα, συναισθήματα που αποκομίζουν από τη συμμετοχή. Για παράδειγμα, τα παιδιά συνεργάζονται σε τριάδες, για να δημιουργήσουν ένα παιχνίδι με μπάλα. Παρουσιάζουν (κινητικά) και περιγράφουν (λεκτικά) το παιχνίδι στο τέλος στις άλλες ομάδες. - Αναγνωρίζουν τα συναισθήματα των άλλων και μπορούν να τα περιγράψουν. Για παράδειγμα, «ο θηριοδασαστής και το λιοντάρι»: το ένα παιδί είναι ο θηριοδασαστής, που προσπαθεί να εκπαιδεύσει ένα άγριο λιοντάρι που δεν θέλει να μάθει (για αντίληψη συναισθημάτων) - Περιγράφουν γιατί το παιχνίδι με άλλους κάνει πιο ευχάριστη τη δραστηριότητα. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Ενθαρρύνουν τη συνέχιση της προσπάθειάς τους, ακόμη και αν είναι ανεπιτυχής (π.χ. «πολλές φορές για να πετύχουμε κάτι χρειάζεται να προσπαθήσουμε ξανά και ξανά. Έτσι μαθαίνουμε καλύτερα τι πρέπει να κάνουμε...») ➤ Προωθούν τον πειραματισμό των παιδιών με νέες δεξιότητες και δραστηριότητες και ενθαρρύνουν τη συνέχιση της προσπάθειάς τους, ακόμη και αν είναι ανεπιτυχής. ➤ Οργανώνουν έτσι τις συνεργατικές δραστηριότητες, ώστε κάθε παιδί να

		<p>- Δημιουργούν σε συνεργασία (σε ζεύγη ή τριάδες) νέες κινήσεις/παιχνίδια, με κανόνες και διαφορετικά όργανα γυμναστικής. Για παράδειγμα, σε ζευγάρια τα παιδιά προσπαθούν να διανύσουν μαζί μια «διαδρομή», ο ένας όμως έχει τα μάτια κλειστά και θα πρέπει να βοηθηθεί από το ζευγάρι του. Παρόμοια, το ένα παιδί προσπαθεί να βοηθήσει το ζευγάρι του να ρολάρει πλάγια.</p>	<p>«παίξει» όλους τους ρόλους.</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Χρησιμοποιούν τη συζήτηση, για την κατανόηση της σημαντικότητας κάθε ρόλου. ➤ Ενθαρρύνουν και βοηθάνε, όπου χρειάζεται, τα παιδιά να καταγράψουν τις ιδέες - προτάσεις τους (π.χ. φτιάχνουμε το βιβλίο των παιχνιδιών της τάξης μας).
--	--	---	---

Σκοπός 5 - Κατανόηση και σεβασμός της διαφορετικότητας των ατόμων και συνεργασία με όλους

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	ΜΑΘΗΣΙΑΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΙΔΕΕΣ ΓΙΑ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ - ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ	
		Η υλοποίηση του στόχου διευκολύνεται όταν, για παράδειγμα, τα παιδιά...	Οι εκπαιδευτικοί συμβάλλουν στην υλοποίηση του στόχου όταν, για παράδειγμα...
<p>Στόχος 1: Θετική αλληλεπίδραση με τα άλλα παιδιά, ανεξαρτήτως ατομικών διαφορών.</p>	<p>Να παίζουν και να σχηματίζουν ζευγάρια με όλα τα παιδιά της ομάδας, ανεξαρτήτως ατομικών διαφορών, όπως φύλο, εθνικότητα, επίπεδο ικανοτήτων.</p> <p>Να γνωρίζουν πώς να παρέχουν βοήθεια σε άτομα με κινητικά προβλήματα/ανάγκες.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Σχηματίζουν γρήγορα, χωρίς να επιλέγουν ομάδες των δύο και τριών ατόμων. Για παράδειγμα, τα παιδιά σχηματίζουν ζευγάρια και κινούνται στο χώρο, σύμφωνα με την ταχύτητα που δίνει ο εκπαιδευτικός με το ταμπουρίνο. Σε κάθε δυνατό χτύπο αλλάζουν ζευγάρι και συνεχίζουν την κίνησή τους. - Ομαδοποιούνται γρήγορα σε ομάδες του ίδιου και του αντίθετου φύλου. Για παράδειγμα, τρία παιδιά είναι οι «οδηγοί» και τα υπόλοιπα οι επιβάτες, μοιρασμένοι σε 3 στάσεις. Οι οδηγοί κρατούν ένα στεφάνι στη μέση τους, παίρνουν μέσα στο στεφάνι έναν επιβάτη (ανεξαρτήτως φύλου) και τον μεταφέρουν σε όποια στάση τους ζητήσει. - Ζητούν βοήθεια και την παρέχουν σε συγκεκριμένα προβλήματα κίνησης. Για παράδειγμα, «το πλοίο και οι φάρου»: ένα παιδί ξεκινά από τη μία άκρη της αίθουσας έχοντας κλειστά τα μάτια μ' ένα μαντήλι. Είναι ένα «πλοίο» που πλέει στην ομίχλη και πρέπει να φτάσει σε ασφαλές λιμάνι (απέναντι 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Προτείνουν ομαδικές δραστηριότητες με στόχο την επίτευξη μιας κοινής επιδίωξης. Εμπλουτίζουν τις δραστηριότητες με ποικιλία εποπτικών μέσων όπως στρώματα, στεφάνια, ταμπουρίνο, μαντήλια κ.ά.. ➤ Χρησιμοποιούν τη συζήτηση και τις ερωτήσεις, για να προβληματίσουν τα παιδιά και να ενθαρρύνουν την κατανόηση και την αποδοχή των διαφορών που έχουν τα παιδιά μεταξύ τους (π.χ. φύλο, ύψος, βάρος κ.ά.).

		στην αίθουσα). Τα υπόλοιπα παιδιά (που είναι διασκορπισμένα στο χώρο) αναπαριστούν τους φάρους και καθοδηγούν το «πλοίο» να φτάσει στον προορισμό του. Παρόμοια, ένα παιδί προσπαθεί να επεξηγήσει με παντομίμα στο ζευγάρι του, πώς να εκτελέσει ένα κινητικό «καθήκον».	
<p>Στόχος 2: Επίδειξη κατάλληλης ατομικής συμπεριφοράς στις ομαδικές δραστηριότητες.</p>	<p>Να αντιδρούν με ευκολία στις προσεγγίσεις των άλλων παιδιών για παιχνίδι.</p> <p>Να αποδέχονται τις ιδέες των άλλων παιδιών και να μοιράζονται τις δικές τους με τους άλλους.</p> <p>Να αναλαμβάνουν ηγετικό ρόλο ή να ακολουθούν τους άλλους, κατά τη διεξαγωγή των διαφόρων δραστηριοτήτων.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Σχολιάζουν κριτικά ένα σενάριο που παρουσιάζει ο εκπαιδευτικός (π.χ. κάποιος που δεν σέβεται τους κανόνες του παιχνιδιού...) μιλώντας για τις αιτίες, τις επιπτώσεις και τα συναισθήματα που προκαλεί. - Δεν διαπληκτίζονται σωματικά και λεκτικά. Για παράδειγμα, τα παιδιά χωρίζονται σε ομάδες και κάθε ομάδα έχει τη διαδρομή της. Ένα παιδί από κάθε ομάδα επιδεικνύει κάθε φορά τον τρόπο μετακίνησης στη διαδρομή (κουτσό, πλάγια, πίσω, γκάλοπ κ.ά.). Με τον τρόπο αυτό υιοθετούν τις ιδέες των άλλων. - Ακούν τις οδηγίες χωρίς να ενοχλούν. Για παράδειγμα, τα παιδιά τοποθετούνται ελεύθερα στο χώρο, απέναντι από τον μαθητή-«τροχονόμο», ο οποίος τους υποδεικνύει την κατεύθυνση μετακίνησής τους. - Συζητάνε σε ολομέλεια τους κανόνες χρήσης των αθλητικών οργάνων και τους καταγράφουν όπως μπορούν σε εμφανές σημείο της τάξης 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Χρησιμοποιούν ομαδικές κινητικές δραστηριότητες, αναθέτοντας συγκεκριμένα καθήκοντα και ρόλους στα παιδιά. ➤ Δημιουργούν κλίμα ασφάλειας και εμπιστοσύνης, όπου όλες οι ιδέες έχουν θέση και μπορούν να ακουστούν. ➤ Προτρέπουν και βοηθάνε τα παιδιά να ακούνε το ένα το άλλο (π.χ. « ο Γιώργος μόλις μας έδωσε μια ιδέα για το πώς μπορούμε να κουνήσουμε τα χέρια μας...») ➤ Παρουσιάζουν μία «αίτια-γεγονός»: τι θα συνέβαινε αν...τι θα συμβεί με την καθυστερημένη προσέλευση; (χάσιμο χρόνου, άρα παιχνιδιού).

<p>Στόχος 3: Συνεργασία με τα υπόλοιπα άτομα της ομάδας.</p>	<p>Να επιδεικνύουν προθυμία όταν συνεργάζονται με τους άλλους.</p> <p>Να σχηματίζουν ζευγάρια με όλα τα παιδιά της ομάδας.</p> <p>Να συμμετέχουν σε δραστηριότητες χωρίς να ενοχλούν τους άλλους, αλλά και να μην εμποδίζουν τους άλλους να ολοκληρώσουν τις δραστηριότητές τους.</p> <p>Να μοιράζονται το χώρο και τα αντικείμενα με τους άλλους.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Περιορίζονται στον προσωπικό τους χώρο ή στο χώρο της ομάδας τους. Για παράδειγμα, «ένα καράβι ταξιδεύει»: η τάξη χωρίζεται σε 2-3 ομάδες (των 6 περίπου ατόμων). Κάθε ομάδα κρατά ένα σεντόνι, σχεδόν τεντωμένο («η θάλασσα»). Στο κέντρο υπάρχει μια ελαφριά μπάλα («το καράβι»). Οι ομάδες ταξιδεύουν το «καράβι» τους σε ήρεμη, σε κυματισμένη και σε φουρτουνιασμένη θάλασσα και με συντονισμένες κινήσεις κάνουν το «καράβι» να μετακινείται ή να αναπηδά επάνω στο σεντόνι. - Οργανώνονται γρήγορα σε διάφορους σχηματισμούς στο χώρο με οπτικά ή ηχητικά σήματα. Για παράδειγμα, «η μπάλα ταξιδεύει»: η τάξη χωρίζεται σε τρεις ομάδες. Τα παιδιά τοποθετούνται σε ευθεία γραμμή, ο ένας πίσω από τον άλλο και σχετικά κοντά. Με την έναρξη του παιχνιδιού, η μπάλα που κρατά το πρώτο παιδί αρχίζει να «ταξιδεύει» προς το τελευταίο (πρώτα κάτω από τα πόδια, μετά πάνω από το κεφάλι, μετά με στροφή του κορμού κ.ά.). - Παίρνουν και αφήνουν στην κατάλληλη θέση αθλητικά όργανα. Για παράδειγμα, η τάξη χωρίζεται σε τρεις ομάδες παιδιών. Στο κέντρο της αίθουσας υπάρχουν ανάμικτα διασκορπισμένα μπάλες, τουβλάκια και κορίνες. Με το σύνθημα πρέπει κάθε ομάδα να μαζέψει το υλικό που της έχει ορίσει ο εκπαιδευτικός. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Χρησιμοποιούν δραστηριότητες που προωθούν τη συνεργασία για την επίτευξη μιας κοινής επιδίωξης (μεταξύ της ίδιας ή/και διαφορετικών ομάδων). ➤ Ενισχύουν λεκτικά τις πρωτοβουλίες και τις προσπάθειες των παιδιών.
---	--	---	---

<p>Στόχος 4: Διασκέδαση της συμμετοχής σε δραστηριότητες μαζί με άλλους.</p>	<p>Να συμμετέχουν πρόθυμα σε φυσικές δραστηριότητες , ατομικά, σε ζευγάρια ή σε ομάδες διαφόρων μεγεθών, δείχνοντας ενθουσιασμό κατά την συμμετοχή τους.</p> <p>Να επιλέγουν να είναι ενεργά και δραστήρια κατά τη διάρκεια του χρόνου για ελεύθερο παιχνίδι.</p> <p>Να ολοκληρώνουν μία προκαθορισμένη δραστηριότητα.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Αλλάζουν με προθυμία ζευγάρι (συνεργάτες) για να εκτελέσουν ένα κινητικό καθήκον. Για παράδειγμα, η τάξη χωρίζεται σε αρχικά σε ζευγάρια (μετά σε τριάδες & τετράδες). Προσπαθούν να κρατήσουν στον αέρα ένα μπαλόνι όσο χρόνο διαρκεί ένα μουσικό κομμάτι. - Προσπαθούν να ολοκληρώσουν το καθήκον που αναλαμβάνουν ως άτομα ή ως μέλη μιας ομάδας. Για παράδειγμα, η τάξη χωρίζεται σε τρεις ομάδες. Κάθε ομάδα κρατά μια κορδέλα. Με την έναρξη της μουσικής, κάθε ομάδα κρατώντας την κορδέλα κινείται στο ρυθμό (κυρίως με τα χέρια). Με το τέλος της μουσικής, η ομάδα πρέπει να σχηματοποιήσει στο πάτωμα με την κορδέλα ένα σχήμα (κύκλο, τρίγωνο, τετράγωνο). 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Οργανώνουν ομάδες διαφορετικών συνθέσεων. ➤ Ενθαρρύνουν τα παιδιά στην έκφραση ιδεών και την εύρεση λύσεων. ➤ Ενθαρρύνουν τα παιδιά στη θέσπιση κανόνων και τα βοηθάνε να τους καταγράψουν με όποιο τρόπο μπορούν (π.χ. γράμματα, σύμβολα, εικόνες κ.λπ.).
---	--	---	--

Σκοπός 6 - Επίδειξη υπεύθυνης κοινωνικής συμπεριφοράς ως αποτέλεσμα της συμμετοχής στη φυσική δραστηριότητα

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	ΜΑΘΗΣΙΑΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΙΔΕΕΣ ΓΙΑ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ - ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ	
		Η υλοποίηση του στόχου διευκολύνεται όταν για παράδειγμα τα παιδιά...	Οι εκπαιδευτικοί συμβάλλουν στην υλοποίηση του στόχου όταν για παράδειγμα...
<p>Στόχος 1: Ενεργή συμμετοχή σε όλη τη διάρκεια διεξαγωγής μιας φυσικής δραστηριότητας.</p>	<p>Να επιδεικνύουν αυτοπεποίθηση όταν συμμετέχουν σε δραστηριότητες.</p> <p>Να ολοκληρώνουν μία φυσική δραστηριότητα.</p> <p>Να ακούν με προθυμία οδηγίες και απλές επεξηγήσεις.</p> <p>Να αναγνωρίζουν τους διάφορους ρόλους κατά τη διεξαγωγή φυσικών δραστηριοτήτων.</p> <p>Να λύνουν απλά προβλήματα.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Δοκιμάζουν, δείχνοντας θάρρος. - Ολοκληρώνουν πάντα το κινητικό καθήκον που εκτελούν. - Εκτελούν σύμφωνα με τους κανόνες και τις οδηγίες. - Περιμένουν τη σειρά τους για να εκτελέσουν τις ασκήσεις. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Ενθαρρύνουν τα παιδιά στην ενεργό συμμετοχή και την εκτέλεση δραστηριοτήτων σταδιακά αυξανόμενης δυσκολίας και την ανάληψη ρόλων. ➤ Επιδιοκιμάζουν την προσπάθεια, ανεξάρτητα από την επιτυχία της.

<p>Στόχος 2: Τήρηση των κανόνων κατά τη διεξαγωγή φυσικών δραστηριοτήτων.</p>	<p>Να τηρούν τους κανόνες.</p> <p>Να επιδεικνύουν προθυμία στην εφαρμογή αλλαγών.</p> <p>Να αντιδρούν στις παραβιάσεις των κανόνων.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Αναγνωρίζουν τις παραβάσεις των κανόνων και μπορούν να τις αιτιολογήσουν. - Δημιουργούν και εφαρμόζουν δικούς τους κανόνες σε νέα παιχνίδια ή διαφορετικές κινητικές συνθήκες. Για παράδειγμα «μουσικές καρέκλες» με επιλογή της μουσικής. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Ενισχύουν την προσπάθεια των παιδιών να θεσπίσουν κανόνες και να τους καταγράψουν με όποιο τρόπο μπορούν για να τους θυμούνται. ➤ Παρέχουν στα παιδιά χρόνο για προβληματισμό, με σκοπό την κατανόηση της αναγκαιότητας για την τήρηση των κανόνων.
<p>Στόχος 3: Γνώση και εφαρμογή των ρόλων κατά τη διεξαγωγή φυσικών δραστηριοτήτων.</p>	<p>Να ανταποκρίνονται σε υποδείξεις και οδηγίες που δίνονται στην ομάδα</p> <p>Να κατανοούν την σημασία των ρόλων και των αρμοδιοτήτων του κάθε ρόλου.</p> <p>Να αλλάζουν με προθυμία ρόλους.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Ακούν τις υποδείξεις και βλέπουν με προσοχή τις επιδείξεις. - Συμμορφώνονται με τις συνθήκες κάθε ρόλου που αναλαμβάνουν ή τους ανατίθενται. Για παράδειγμα, σε οριοθετημένο χώρο βρίσκονται μέσα 4 «κότες» (ξεχωρίζουν γιατί κρατούν στεφάνια) που κινδυνεύουν από την επίθεση των «αλεπούδων» (μαθητές που βρίσκονται έξω από τον οριοθετημένο χώρο). Τις «κότες» φυλάνε 2 «κόκορες». Κάθε «κότα» που αγγίζουν οι «αλεπούδες» βγαίνει από το παιχνίδι, όπως κάθε «αλεπού» που αγγίζουν οι «κόκορες». Στη συνέχεια γίνεται αλλαγή ρόλων. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Περιγράφουν τις αρμοδιότητες κάθε ρόλου με σαφή και ξεκάθαρο τρόπο και τονίζουν τις λογικές συνέπειες από την έλλειψη προσοχής, κατά τη διάρκεια δραστηριοτήτων με ανάθεση ρόλων. ➤ Βοηθούν τα παιδιά να κατανοήσουν την έννοια της ευθύνης χρησιμοποιώντας συγκεκριμένα παραδείγματα από την καθημερινή ζωή τους μέσα στην οικογένεια ή την ομάδα της τάξης.

<p>Στόχος 4: Κατάλληλη χρήση των αντικειμένων και του εξοπλισμού.</p>	<p>Να φροντίζουν και να μεταχειρίζονται υπεύθυνα το διαθέσιμο εξοπλισμό, ακολουθώντας τους κανόνες ασφάλειας.</p> <p>Να γνωρίζουν τη χρησιμότητά του εξοπλισμού και να κινούνται με ασφάλεια σε κάθε περιβάλλον διεξαγωγής φυσικών δραστηριοτήτων.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Μεταχειρίζονται κατάλληλα τον εξοπλισμό, με ασφάλεια για τον εαυτό τους και τους άλλους. Για παράδειγμα, τα παιδιά καλούνται να διασχίσουν μία «διαδρομή» που την πρώτη φορά έχει διάφορα «εμπόδια» (αθλητικά όργανα τοποθετημένα άναρχα) και τη δεύτερη είναι καθαρή. Ακολουθεί συζήτηση για τους κινδύνους που αντιμετωπίζουμε όταν δεν υπάρχει τάξη στο περιβάλλον που γίνεται το μάθημα. - Συμμετέχουν με προθυμία στην οργάνωση του χώρου, στη συλλογή του υλικού και στην τακτοποίηση του χώρου. Για παράδειγμα, το αθλητικό υλικό βρίσκεται στο κέντρο της αίθουσας. Με το σύνθημα του εκπαιδευτικού τα παιδιά πρέπει να το ταξινομήσουν κατά είδος και να τοποθετήσουν στην κατάλληλη θέση. Ακολουθεί συζήτηση για την ανάγκη τακτοποίησης του χώρου. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Βοηθούν τα παιδιά στην κατασκευή αθλητικού υλικού από εναλλακτικά υλικά (π.χ. μπάλες από φύλλα εφημερίδας, χαρτοπολτό κ.ά.). ➤ Επιδοκιμάζουν συχνά τα παιδιά για τη σωστή διαχείριση και φροντίδα του αθλητικού υλικού του σχολείου. ➤ Συζητούν και αποφασίζουν μαζί με τα παιδιά ποιοι είναι οι καταλληλότεροι χώροι αποθήκευσης του υλικού.
--	--	--	---

ΤΕΧΝΕΣ

Γιατί είναι σημαντικό για τα παιδιά προσχολικής ηλικίας να ασχοληθούν με τις «Τέχνες»;

Η αισθητική αγωγή ευαισθητοποιεί τα παιδιά στη γοητεία και στις δυνατότητες που παρέχουν οι εναλλακτικοί και συναισθηματικά πλούσιοι τρόποι επικοινωνίας που βασίζονται στην καλλιτεχνική έκφραση. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, οι Τέχνες στο νηπιαγωγείο επιδιώκουν να αποκτήσουν τα παιδιά καλλιτεχνικές εμπειρίες, οι οποίες θα τους επιτρέψουν να τις κατανοήσουν, σταδιακά, και να τις εντάξουν με ουσιαστικό τρόπο στην προσωπική τους ζωή. Μέσα από αυτή τη διαδικασία τα παιδιά έρχονται, ταυτόχρονα, σε επαφή με την έννοια του πολιτισμού και εξοικειώνονται με την πολιτιστική ζωή του τόπου τους.

Ιδιαίτερα σημαντική είναι η συμβολή των Τεχνών στην ανάπτυξη της επικοινωνίας καθώς κάθε μορφή τέχνης έχει το δικό της συμβολικό σύστημα. Με τα σημεία, τους κώδικες, τα στοιχεία και τις συμβάσεις των τεχνών (π.χ. κίνηση, ήχος, ενέργεια, δραματική ένταση, οπτικές εικόνες και μορφές) αναπτύσσεται ο **αισθητικός γραμματισμός**, ο οποίος παρέχει στα παιδιά εναλλακτικούς και δημιουργικούς τρόπους επικοινωνίας.

Επιπλέον, με τη συμμετοχή τους στις τέχνες, τα παιδιά αναπτύσσουν τις βασικές ικανότητες της δημιουργικής και κριτικής σκέψης και της επίλυσης προβλημάτων.

Τέλος η ενασχόληση με τις τέχνες συμβάλλει στην ανάπτυξη της ταυτότητας, της αυτοποεποίησης, της ενσυναίσθησης, στην κοινωνική αλληλεπίδραση και στην απόκτηση κινήτρων μάθησης.

Ποια είναι η δομή της μαθησιακής περιοχής «Τέχνες»;

Το πρόγραμμα σπουδών περιλαμβάνει πέντε μορφές καλλιτεχνικής έκφρασης: **τα Εικαστικά, τη Μουσική, το Θέατρο, το Χορό και την Οπτικοακουστική Έκφραση**. Κάθε μορφή τέχνης στο πλαίσιο του προγράμματος είναι διακριτή, όμως, όλες έχουν δύο κοινές πλευρές: η πρώτη είναι ότι αντλούν από την αισθητική εμπειρία, η οποία λειτουργεί ως κλειδί για τη μάθηση στις τέχνες και για τις τέχνες και η δεύτερη είναι ότι μπορούν να περιγραφούν ως συμβολικά συστήματα που το καθένα έχει τη δική του γλώσσα.

Για κάθε μορφή τέχνης προβλέπονται ενότητες περιεχομένων, οι οποίες αναδεικνύουν την ποικιλία των στοιχείων, των τεχνικών και των μορφών της.

Η σειρά παρουσίασης των ενοτήτων σε κάθε μορφή τέχνης δεν προτείνει τη διακριτή προσέγγισή τους. Η προτεραιότητα που δίνεται σε κάθε ενότητα εξαρτάται από τις δυνατότητες και τις ανάγκες του εκπαιδευτικού, των παιδιών και του σχολικού περιβάλλοντος, καθώς και από τις συνθήκες στις οποίες συντελείται η μάθηση.

Ο εκπαιδευτικός επιλέγει και συνδυάζει, κατά την κρίση του τις ενότητες περιεχομένων και τους στόχους, λαμβάνοντας υπόψη του τις προϋπάρχουσες γνώσεις των παιδιών και την προϋπόθεση ότι στην ετήσια κατανομή του χρόνου θα πρέπει να υπάρχει μια σχετική ισορροπία στην επιλογή ενοτήτων περιεχομένων και στόχων.

Τα περιεχόμενα αφορούν σε γνώσεις, δεξιότητες, αξίες και στάσεις με τις οποίες θα έρθουν σε επαφή τα παιδιά καθώς θα μαθαίνουν με τα εικαστικά, τη μουσική, το θέατρο, το χορό και την οπτικοακουστική έκφραση. Περιλαμβάνουν αυτό που θα μάθουν να κάνουν τα παιδιά με τις διάφορες μορφές τέχνης και αυτό που θα μάθουν για τις διάφορες μορφές τέχνης. Έργα των εικαστικών, της μουσικής, του θεάτρου, του χορού και της οπτικοακουστικής έκφρασης συνδέονται με την ιστορία και τις παραδόσεις αυτών των μορφών τέχνης.

Τα παιδιά εκφράζονται και δημιουργούν, εξερευνώντας τα στοιχεία κάθε μορφής τέχνης και διερευνούν το πώς μπορούν να χρησιμοποιήσουν μια ποικιλία κατάλληλων τεχνολογικών μέσων για τις δικές τους προθέσεις. Στο πλαίσιο αυτό είναι σημαντικό για τα παιδιά να βλέπουν τον εαυτό τους ως εικαστικό καλλιτέχνη, μουσικό, χορευτή, δημιουργό οπτικοακουστικών έργων και ηθοποιό, οι δραστηριότητες της

τέχνης να έχουν νόημα για τα ίδια και να τα εμπλέκουν σε όλη την καλλιτεχνική διαδικασία.

Ποιες διδακτικές προσεγγίσεις διευκολύνουν την υλοποίηση των στόχων των «Τεχνών»;

Οι τέχνες συνδέονται με τη μάθηση με έναν ιδιαίτερο τρόπο. Προσεγγίζονται τόσο ως αντικείμενο όσο και ως μέσο μάθησης. Διαχέονται σε όλο το πρόγραμμα, διαπλέκονται και αλληλοσυμπληρώνονται καθώς τα παιδιά συμμετέχουν σε δημιουργικές – καλλιτεχνικές δραστηριότητες. Η μάθηση προκύπτει κυρίως μέσα από την εμπλοκή των παιδιών σε τρεις σημαντικές διαδικασίες: τη δημιουργία, την παρουσίαση και την ανταπόκριση.

Η **δημιουργία** περιλαμβάνει τη χρήση των στοιχείων της κάθε τέχνης με αφορμή ένα ερέθισμα, προκειμένου να εκφραστούν ιδέες, σκέψεις ή προθέσεις. Η **παρουσίαση** αφορά στη δημιουργία και την παρουσίαση μιας καλλιτεχνικής δημιουργίας σε «κοινό». Δηλαδή, τα παιδιά ενώ δημιουργούν παράλληλα λειτουργούν και ως θεατές/ακροατές της δημιουργίας τους ή αυτής των συμμαθητών τους που συμμετέχουν στην όλη διαδικασία. Η **ανταπόκριση** αναφέρεται στο πως αντιλαμβάνονται και ερμηνεύουν τα παιδιά αυτό που βίωσαν αλλά, και σε αυτό που βλέπουν στη «δουλειά» των άλλων, τόσο στο πλαίσιο της διαδικασίας της δημιουργίας, όσο και στο πλαίσιο της παρουσίασης των καλλιτεχνικών δημιουργιών. Τα παιδιά παρατηρούν, διατυπώνουν ερωτήσεις και σχόλια, αναστοχάζονται και εκφράζουν ιδέες, κρίσεις,

εκτιμήσεις και συναισθήματα. Οι τρεις αυτές διαδικασίες αλληλοσυνδέονται και λειτουργούν ταυτόχρονα.

Η θεματολογία των δραστηριοτήτων μπορεί είτε να προκύπτει αβίαστα από την ανάγκη των παιδιών να εκφράζουν συναισθήματα και ιδέες, να επικοινωνούν και να διερευνούν καταστάσεις είτε να αποτελεί μέρος του σχεδιασμού του εκπαιδευτικού, με συγκεκριμένους στόχους στο πλαίσιο κάποιας μαθησιακής περιοχής. Σε κάθε περίπτωση, δίνονται ευκαιρίες στα παιδιά να χρησιμοποιήσουν τα στοιχεία της κάθε τέχνης για να εκφραστούν, να δράσουν και να δημιουργήσουν. Είναι σημαντικό να ενισχύεται η συμμετοχή κάθε παιδιού αλλά και η συλλογικότητα.

Τέλος, η συνεργασία με καλλιτέχνες καθώς και με πολιτιστικούς φορείς, αλλά και η ίδια η κοινότητα του σχολείου, γονείς, γείτονες, προσωπικό και παιδιά, μπορούν να εμπλουτίσουν τις εμπειρίες των παιδιών και τη μάθησή τους.

Ποιος είναι ο ρόλος του εκπαιδευτικού στις «Τέχνες»;

Στο πλαίσιο της μαθησιακής περιοχής των τεχνών ο εκπαιδευτικός της προσχολικής εκπαίδευσης χρειάζεται να εισάγει τα παιδιά σε μια ποικιλία συμβολικών μέσων και να τα ενθαρρύνει να δίνουν μορφή σε συναισθήματα, ιδέες και σκέψεις για να εκφράζονται. Παρέχει πληροφορίες και ερεθίσματα για τις «γλώσσες» των τεχνών και την ιστορία τους. Παροτρύνει τα παιδιά να δημιουργήσουν με αφορμή ερεθίσματα και πληροφορίες που προσλαμβάνουν τόσο μέσω

των αισθήσεων όσο και μέσω των γνωστικών εμπειριών τους. Επίσης, συνδέει τις μαθησιακές εμπειρίες με βιώματα από την καθημερινή ζωή. Βοηθάει τα παιδιά να προσεγγίσουν σύγχρονες και παραδοσιακές δημιουργίες και τα ενθαρρύνει να εκφράσουν κρίσεις για αυτές, ώστε να αναγνωρίσουν τις διαφορετικές ερμηνείες που επιδέχεται κάθε καλλιτεχνική δημιουργία. Προσκαλεί καλλιτέχνες ή μέλη της οικογένειας των παιδιών που ασχολούνται με τις τέχνες στο σχολείο και οργανώνει επισκέψεις σε χώρους πολιτιστικής αναφοράς (μουσεία, πινακοθήκες, θέατρα, μνημεία κ.ά.). Τέλος, δίνει έμφαση στις διαδικασίες, στην πορεία προς το αποτέλεσμα, στην απόλαυση που βιώνουν τα παιδιά και στις μαθησιακές εμπειρίες παρά στο τελικό προϊόν, υπογραμμίζοντας τη μοναδικότητα κάθε έκφρασης του παιδιού είτε αυτή αφορά σε κάποια ιδέα, σκέψη, συναίσθημα, κρίση είτε στην παρουσίαση ενός έργου.

Ποιοι είναι οι στόχοι και τα χαρακτηριστικά της αξιολόγησης στις «Τέχνες»;

Η αξιολόγηση στις τέχνες στοχεύει στη συλλογή και καταγραφή στοιχείων που μαρτυρούν τη μάθηση των παιδιών καθώς εμπλέκονται σε ποικίλες καλλιτεχνικές δραστηριότητες.

Στο πλαίσιο αυτό οι εκπαιδευτικοί συζητούν με τα παιδιά για τις εμπειρίες που βίωσαν και για το πώς έχουν εξερευνήσει το θέμα τους σε σχέση με τις προθέσεις τους. Παρατηρούν και καταγράφουν τη συμμετοχή των παιδιών στις καλλιτεχνικές δραστηριότητες, την ικανότητα να εκφράζουν

σκέψεις, συναισθήματα και ιδέες, την ανταπόκριση στα ερεθίσματα που τους παρέχονται, τους τρόπους που αλληλεπιδρούν και την αισθητική απόλαυση που βιώνουν καθώς εμπλέκονται στις δραστηριότητες κάθε μορφής τέχνης.

Τα στοιχεία που καταγράφονται αξιοποιούνται από τους εκπαιδευτικούς για την επιλογή των στόχων, του περιεχομένου και το γενικότερο προγραμματισμό των δραστηριοτήτων.

Πώς συνδέονται οι «Τέχνες» με τις άλλες μαθησιακές περιοχές του προγράμματος;

Οι ποικίλες μορφές της καλλιτεχνικής έκφρασης μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως εργαλεία σε όλες τις μαθησιακές περιοχές του προγράμματος για τη σφαιρική και ολοκληρωμένη κατανόηση ενός θέματος. Ωστόσο, αυτή η μορφή σύνδεσης των τεχνών με τις άλλες μαθησιακές περιοχές δεν είναι η μόνη που μπορεί να αναδειχθεί. Όλες οι μορφές τέχνης συνδέονται με την προσωπική και κοινωνική ανάπτυξη καθώς τα βιώματα, οι ιδέες και τα συναισθήματα αποτελούν βασικό στοιχείο για τη δημιουργία σε κάθε μορφή τέχνης. Οι επικοινωνιακές και κοινωνικές δεξιότητες αλλά και η αίσθηση της προσωπικής και πολιτιστικής ταυτότητας αναδύονται με φυσικό και αβίαστο τρόπο στο πλαίσιο της ενασχόλησης με τις τέχνες.

Με τη συμμετοχή των παιδιών σε καλλιτεχνικές δραστηριότητες καλλιεργείται η γλώσσα, καθώς τους δίνεται

τη δυνατότητα να εκφράζονται και να επικοινωνούν με ποικίλα μέσα, αλλά και να χρησιμοποιούν σχεδόν όλα τα είδη κειμένων από τη λεζάντα ως την περιγραφή και από τις οδηγίες ως την αφήγηση.

Στενή σχέση και αλληλεπίδραση υπάρχει, επίσης, μεταξύ των τεχνών και των φυσικών επιστημών, αφού αντικείμενα και υλικά, έννοιες και φαινόμενα του φυσικού κόσμου προσφέρουν την πρώτη ύλη, αλλά και τα βασικά θέματα με τα οποία αφενός οι τέχνες μεταδίδουν τα μηνύματά τους και αφετέρου τα μετασχηματίζουν με τρόπο ώστε να παραπέμπουν σε νέα νοήματα. Κεντρικό ρόλο στη σχέση των δύο μαθησιακών περιοχών έχει η διερευνητική στάση η οποία αποτελεί κοινή συνιστώσα.

Οι τέχνες προσφέρουν ευκαιρίες και για την ανάπτυξη μαθηματικών δεξιοτήτων όπως είναι η διαδοχή, η μέτρηση, η χρονική διάρκεια και το μοτίβο, αλλά και εννοιών χώρου, χρόνου και διάταξης στο χώρο. Για παράδειγμα, ο μουσικός ρυθμός, τα βήματα ενός χορού, οι μετρήσεις σε μια κατασκευή, η αίσθηση του χώρου, συνδέονται άμεσα με τα μαθηματικά και ασκούν τη μαθηματική σκέψη.

Συνδέσεις μπορούν να αναδειχτούν και με τις κοινωνικές επιστήμες, καθώς όλες οι τέχνες ενσωματώνουν κάποια από τα πιο σημαντικά και αναγνωρίσιμα προϊόντα και τις πηγές κάθε πολιτισμού.

Τέλος, οι ΤΠΕ επιτρέπουν στα παιδιά να δημιουργήσουν νέα και καινοτόμα έργα, τόσο φυσικά όσο και εικονικά, αλλά και να εξερευνήσουν τις τέχνες. Η δημιουργία ιδεών και προϊόντων με τη χρήση των ΤΠΕ αποτελεί σταθερό

χαρακτηριστικό της σύγχρονης καλλιτεχνικής ζωής και η μύηση των παιδιών στη χρήση των ΤΠΕ για καλλιτεχνικούς σκοπούς συμβάλλει στη διεύρυνση των εκφραστικών δυνατοτήτων που τους προσφέρουν οι τέχνες.

Οι έννοιες του Πολιτισμού ως στοιχεία που διαχέονται σε όλες τις μαθησιακές περιοχές του Προγράμματος Σπουδών

Ο πολιτισμός με την κοινή χρήση του όρου συνήθως αναφέρεται στις κοινωνικές πρακτικές μιας συγκεκριμένης ομάδας ανθρώπων. Συχνά όμως ο όρος συνδέεται άμεσα με τις τέχνες, οι οποίες γίνονται αντιληπτές ως κεντρικό και ενιαίο πεδίο πολιτισμού, χάρη στο οποίο ενισχύεται ο συνεχής διάλογος μεταξύ της κοινωνικής και της ατομικής συνείδησης. Έτσι, τα πιο εκλεπτυσμένα προϊόντα των τεχνών θεωρείται ότι ενσωματώνουν το χαρακτήρα και τη συνθετότητα της κοινωνίας. Με βάση την αντίληψη αυτή προτείνονται πέντε θεμελιώσεις έννοιες – δείκτες Πολιτισμού με τις οποίες είναι δυνατόν να σχεδιαστούν δραστηριότητες στο πλαίσιο κάθε μαθησιακής περιοχής, έτσι ώστε να ενθαρρυνθεί η διάχυση των εννοιών του Πολιτισμού σε όλο το Πρόγραμμα Σπουδών. Οι έννοιες αυτές είναι:

- Επικοινωνία
- Σχέση με το παρελθόν
- Καλλιτεχνική έκφραση
- Κοινωνική συνείδηση

- Σχέση με τον «άλλον»

Η επικοινωνία αποτελεί θεμέλιο και προϋπόθεση του πολιτισμού μιας κοινότητας. Οι σχέσεις και οι αποδεκτές συμπεριφορές, οι αξίες που τις διέπουν και οι συλλογικές προσπάθειες για βελτίωση των συνθηκών ζωής στηρίζονται στις δυνατότητες επικοινωνίας ανάμεσα στα μέλη μιας ομάδας. Η συνθετότητα και η ποικιλία των επικοινωνιακών μέσων που αναπτύσσονται στο πλαίσιο μιας ομάδας καθορίζουν τις δυνατότητες επικοινωνίας και φανερώνουν πολιτισμό που απελευθερώνει δημιουργικές δυνάμεις και επινοεί σύνθετες λύσεις για την αντιμετώπιση των κοινωνικών προβλημάτων. Η ικανότητα κάθε ατόμου να χρησιμοποιεί διαφορετικά, εναλλακτικά συστήματα επικοινωνίας του προσφέρει τη δυνατότητα να διαμορφώνει μια σφαιρική αντίληψη για όσα συμβαίνουν γύρω του και να κατανοεί κάθε πρόβλημα από διαφορετικές οπτικές.

Η σχέση με το παρελθόν αναδεικνύει την ανάγκη της γόνιμης σύνδεσης με όσα αποκαλούμε πολιτιστική κληρονομιά. Οι αυριανοί πολίτες μπορούν να κερδίσουν πολλά από μια δημιουργική συνομιλία με το παρελθόν. Η άντληση προσωπικών συγκινήσεων μέσα από το παρελθόν πλουτίζει το παρόν με πολύτιμα στοιχεία και μπορεί να συμβάλλει στην οικοδόμηση μιας συνειδητής στάσης αγάπης και φροντίδας για όσα κατακτήθηκαν και δοκιμάστηκαν στο πέρασμα του χρόνου.

Η καλλιτεχνική έκφραση, εκτός από το πλαίσιο της μαθησιακής περιοχής των τεχνών, είναι δυνατόν να παρουσιαστεί με αξιόλογες μορφές σε όλες τις μαθησιακές περιοχές του προγράμματος, μορφές που μπορούν να αναδειχθούν ως περιφερειακά δευτερεύοντα θέματα που συχνά γοητεύουν τα παιδιά.

Η κοινωνική συνείδηση αποτελεί καθοριστική συνιστώσα του πολιτισμού μιας κοινωνίας. Οι αξίες, οι προτεραιότητες, όπως για παράδειγμα η αποτίμηση της ανθρώπινης ζωής και η στάση απέναντι στο περιβάλλον, το πολιτικό και κοινωνικό πλαίσιο και οι κοινά αποδεκτοί τρόποι συμπεριφοράς είναι στοιχεία που καθορίζουν το κοινωνικά συνειδητό άτομο.

Η σχέση με τον «άλλον» δεν αφορά μόνο στην ανθρωπιστική ανάγκη υπέρβασης κάθε διαφορετικότητας, αλλά και στη δυνατότητα, κατανόησης και σεβασμού της ιδιαιτερότητας του άλλου, μέσα από εναλλακτικούς διαύλους επικοινωνίας, όπως είναι η καλλιτεχνική έκφραση.

Εικαστικά

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	ΜΑΘΗΣΙΑΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΙΔΕΕΣ ΓΙΑ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ – ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ	
		Η υλοποίηση του στόχου διευκολύνεται όταν για παράδειγμα τα παιδιά...	Οι εκπαιδευτικοί συμβάλλουν στην υλοποίηση του στόχου όταν για παράδειγμα...
ΥΛΙΚΑ, ΜΕΣΑ, ΤΕΧΝΙΚΕΣ	Να αναγνωρίζουν υλικά χρήσιμα για την εικαστική δημιουργία και να τα ταξινομούν με βάση τις ιδιότητές τους	<ul style="list-style-type: none"> - Ζωγραφίζουν με δύο βασικά χρώματα δακτυλομπογιάς σε μικρές ομάδες (2-4 παιδιά) και ανακαλύπτουν το νέο χρώμα που προκύπτει από την ανάμιξη των βασικών χρωμάτων 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Παροτρύνουν τα παιδιά να πειραματιστούν με ποικίλα υλικά, απλές τεχνικές και μέσα και να αυτοσχεδιάσουν ➤ Παρέχουν ποικίλα υλικά ώστε τα παιδιά να έχουν πολλαπλές επιλογές για να εκφράσουν τις ιδέες τους ➤ Φροντίζουν να ανανεώνουν τακτικά τα υλικά ➤ Προτρέπουν τα παιδιά να πειραματίζονται με τις αλλαγές των ιδιοτήτων των υλικών καθώς αυτά γίνονται υγρά, στεγνά, ρευστά ή καθώς αναμιγνύονται κάνοντας ανοιχτές ερωτήσεις (π.χ. «αναρρωτιέμαι τι θα μπορούσε να συμβεί αν βουτούσαμε το χαρτί σε κόλλα;») ➤ Ενθαρρύνουν τα παιδιά να συζητούν για το τι συμβαίνει βοηθώντας τα να σκεφτούν τις αιτίες και τα αποτελέσματα (π.χ. πώς ήταν το χαρτί όταν το βγάλατε από την κόλλα; πώς έγινε όταν στέγνωσε;)
	Να χρησιμοποιούν με φαντασία διαφορετικά υλικά για να δημιουργούν	<ul style="list-style-type: none"> - Πειραματίζονται με διαφορετικά είδη χαρτιού (π.χ. κόβουν, σχίζουν, τσαλακώνουν, τυλίγουν, τα βουτούν σε νερό κ.ά.) 	
	Να γνωρίζουν και να χρησιμοποιούν απλές τεχνικές για τη δημιουργία πρωτότυπων έργων δύο και τριών διαστάσεων	<ul style="list-style-type: none"> - Συλλέγουν και ταξινομούν διάφορα «άχρηστα» υλικά (π.χ. χάρτινους κυλίνδρους, κουτιά, μπουκάλια κ.ά.) και τα χρησιμοποιούν στις κατασκευές τους - Μετατρέπουν την πραγματική χρήση διάφορων αντικειμένων (π.χ. 2 πλαστικά πώματα μπορούν να γίνουν «φώτα», «μάτια», «ρόδες» κ.ά.) 	

		<ul style="list-style-type: none"> - Εφαρμόζουν ποικίλες τεχνικές στα έργα τους (π.χ. ζωγραφίζουν με σφουγγάρια ή μπατονέτες κ.ά.) 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Παρέχουν τον απαραίτητο χρόνο για τους πειραματισμούς και τις διερευνήσεις των παιδιών ➤ Επιδεικνύουν ποικίλες τεχνικές και κανόνες χρήσης υλικών και μέσων
ΜΟΡΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	Να αναγνωρίζουν διαφορετικά είδη γραμμών και να αποδίδουν κίνηση με αυτές	<ul style="list-style-type: none"> - Ονομάζουν και καταγράφουν την ποικιλία που εμφανίζεται στις γραμμές των σχεδίων τους (π.χ. καμπύλες, ευθείες, «μονοκονδυλιές», περιγράμματα κ.ά.) - Παρατηρούν και σχηματίζουν περιγράμματα από φυσικά υλικά και αντικείμενα της τάξης (π.χ. φύλλα, καρπούς, παιχνίδια κ.ά.) 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Παρακινούν τα παιδιά να παρατηρούν τα μορφικά στοιχεία των εικαστικών τεχνών στο περιβάλλον (π.χ. το χρώμα των λουλουδιών, τα στίγματα στα φτερά μιας πεταλούδας, την υφή των φύλλων ενός δέντρου κ.ά.) ➤ Παρουσιάζουν στα παιδιά έργα τέχνης και τα ενθαρρύνουν να παρατηρήσουν τα μορφικά στοιχεία που εμφανίζονται σε αυτά ➤ Παροτρύνουν τα παιδιά να παίξουν με τα μορφικά στοιχεία (π.χ. να σχεδιάσουν γραμμές με χοντρά και λεπτά πινέλα, σε μικρές και μεγάλες επιφάνειες, να αναμείξουν τα χρώματα κ.λπ.) ➤ Χρησιμοποιούν το λεξιλόγιο της τέχνης ενώ μιλούν με τα παιδιά (π.χ. μορφές, γραμμές, χρώματα, υφές, σχήματα, συνθέσεις, τόνοι)
	Να αναγνωρίζουν τα χρώματα στο περιβάλλον και στα έργα τέχνης	<ul style="list-style-type: none"> - Παρατηρούν έργα εικαστικής τέχνης και μιλούν για τις γραμμές και τα χρώματα που βλέπουν 	
	Να αναγνωρίζουν και να συνθέτουν διάφορες μορφές και σχήματα	<ul style="list-style-type: none"> - Δοκιμάζουν διαφορετικούς τρόπους χρωματισμού επιφανειών (π.χ. με πινέλα, ρολά, κραγιόνια κ.ά.) 	
	Να διακρίνουν και να ονομάζουν την υφή στις επιφάνειες διαφόρων αντικειμένων	<ul style="list-style-type: none"> - Δοκιμάζουν και διαπιστώνουν ότι με απλά γεωμετρικά σχήματα μπορούν να ανταποδοθούν διάφορες μορφές (π.χ. ανθρώπων, σπιτιών, αντικειμένων κ.ά.) - Δημιουργούν έργα με ποικίλες υφές (π.χ. χνουδωτό, απαλό, άγριο, μεταξένιο, γλιστερό, λεπτό, τραχύ κ.ά.) 	

	Να αποδίδουν διαφορετικές υφές στα έργα τους		
ΜΟΡΦΕΣ ΕΙΚΑΣΤΙΚΩΝ ΤΕΧΝΩΝ	Να δημιουργούν εικαστικές αναπαραστάσεις δύο και τριών διαστάσεων χρησιμοποιώντας τις εμπειρίες, τις γνώσεις, τα συναισθήματα και τη φαντασία τους ατομικά και ομαδικά	<ul style="list-style-type: none"> - Δημιουργούν παραστατικά σχέδια, αλλά και σχέδια με ποικίλα διακοσμητικά μοτίβα - Συλλέγουν καρτ ποστάλ και φωτογραφίες από τις χώρες καταγωγής των διαφορετικής εθνικότητας συμμαθητών τους και τις επιζωγραφίζουν, κόβουν και επανασυνδέουν δημιουργώντας κολάζ ή μόμπιλς - Υφαίνουν χωρίς τελάρο ή σε μικρό τελάρο 10x15cm περίπου, με λουρίδες χαρτιού, υφάσματος, χόρτο, μαλλί κ.ά. - Βλέπουν έναν πίνακα ζωγραφικής με κυματιστές γραμμές και αφού διαπιστώσουν ότι τους θυμίζει τη θάλασσα αποφασίζουν να ζωγραφίσουν χρησιμοποιώντας το ίδιο μορφικό στοιχείο - Δημιουργούν ένα έργο, ενώ οι συμμαθητές τους παρακολουθούν ως θεατές (χάπενινγκ) - Επιλέγουν τα κατάλληλα υλικά για να δημιουργήσουν μια σταθερή τρισδιάστατη κατασκευή 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Εισάγουν τα παιδιά στη διαδικασία της δημιουργίας ενθαρρύνοντας κάθε προσπάθεια ανεξάρτητα από το αποτέλεσμα της (π.χ. «βλέπω ότι χρησιμοποίησες διάφορες αραιώσεις στο χρώμα με το νερό, αυτό είναι πολύ ενδιαφέρον, κάνει τη ζωγραφιά σου αλλού να μοιάζει διάφανη σαν νερό και αλλού στέρα σαν πέτρα») ➤ Ενθαρρύνουν τα παιδιά να παρατηρούν και να εμπλουτίζουν τα έργα τους διατυπώνοντας ερωτήσεις (π.χ. «πώς θα μπορούσες να δείξεις ότι το αεροπλάνο που σχεδιάσες κινείται πολύ γρήγορα; Τι θα μπορούσες να προσθέσεις για να δείξεις ότι ακούγεται μουσική;») ➤ Προκαλούν τη σκέψη των παιδιών για την καλλιτεχνική εξερεύνηση διατυπώνοντας ερωτήσεις (π.χ. «πώς θα φαίνεται η ζωγραφιά αν αραιώσουμε με πολύ νερό τη μπογιά;») ➤ Βοηθούν τα παιδιά να σκεφτούν εναλλακτικούς τρόπους επίλυσης προβλημάτων (π.χ. «πώς αποφασίσατε τι είδους υλικά θα χρησιμοποιήσετε για την κατασκευή σας; Τι κάνατε όταν κατέρρευσε; Τι άλλο θα μπορούσατε να κάνετε;»)
	Να συνδέουν εμπειρίες και βιώματα με τις μορφές των εικαστικών και να συζητούν για αυτές		
	Να χρησιμοποιούν δεξιότητες επίλυσης προβλήματος για να δημιουργούν με τις διάφορες εικαστικές μορφές		

	<p>Να γνωρίζουν τις δυνατότητες της ψηφιακής τεχνολογίας και να τις χρησιμοποιούν για πειραματισμό, παραγωγή, αναπαραγωγή και μετασχηματισμό έργων</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Φωτογραφίζουν αντικείμενα και ανθρώπους από την τάξη και τροποποιούν τις ψηφιακές εικόνες στον Η/Υ δημιουργώντας νέες εικόνες - Δημιουργούν έργα με θέματα που αφορούν στοιχεία ή φαινόμενα της φύσης (π.χ. δέντρα, ζώα νερό κ.ά.) ή κοινωνικές σχέσεις (π.χ. «η οικογένειά μου», «ο καλύτερός μου φίλος», κ.ά.) 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Διευκολύνουν την πρόσβασή των παιδιών σε ψηφιακά μέσα και τα βοηθούν στη χρήση τους ➤ Ενθαρρύνουν τα παιδιά να παρουσιάσουν τα έργα τους στα υπόλοιπα παιδιά της τάξης ➤ Οργανώνουν εξόδους (π.χ. περιπάτους, επισκέψεις) και παροτρύνουν τα παιδιά να δημιουργήσουν σχετικά έργα ➤ Αξιοποιούν αφηγήσεις βιωμάτων και εμπειριών των παιδιών για ζωγραφική, ψηφιοπλαστική, κατασκευές, χάπενινγκς κ.ά.
<p>ΕΡΓΑ ΤΕΧΝΗΣ</p>	<p>Να γνωρίζουν και να ονομάζουν ορισμένα είδη ελληνικής παραδοσιακής τέχνης</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Συνδέουν τα παραδοσιακά έργα τέχνης με δραστηριότητες και παιχνίδια (π.χ. στάμνες, τσεβρέδες, δαντέλες κ.ά., στη Σάμο τα πήλινα λαβομάνια, στο Πήλιο τα ξυλόγλυπτα κ.ά.) - Παρατηρούν τοπιογραφίες διαφορετικών εποχών (17^{ος} – 20^{ος} αιώνας) και λένε προφορικά μια ιστορία που συμπληρώνεται από όλους - Παρατηρούν και συζητούν για το θέμα, τα μορφικά στοιχεία, τις εικαστικές μορφές και τα μηνύματα που μεταδίδουν διάφορα έργα (π.χ. του Φ. Λεζέ, του Παρθένη, του 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Διακοσμούν με έργα τέχνης από διάφορους πολιτισμούς χώρους του σχολείου ➤ Παρουσιάζουν με παιγνιώδεις τρόπους εικαστικά έργα τέχνης που αντιπροσωπεύουν ποικίλους πολιτισμούς, είδη και στυλ (π.χ. κρύβουν μέσα στην τάξη αντίγραφο του έργου «Το τραπέζι της Καθαρής Δευτέρας» 1950 του Σ. Βασιλείου και ζητούν από τα παιδιά να ανακαλύψουν έναν χαρταετό που κρύφτηκε μέσα στην τάξη) ➤ Παρέχουν βιβλία, φωτογραφίες, καταλόγους, και ευκαιρίες αναζήτησης στο διαδίκτυο, όπου
	<p>Να αναγνωρίζουν έργα τέχνης άλλων λαών και πολιτισμών</p>		
	<p>Να αναγνωρίζουν και να ονομάζουν διαφορετικά</p>		

	είδη έργων (π.χ. τοπιογραφία, πορτρέτο, νεκρή φύση κ.ά.)	Μόραλη κ.ά.) - Παρακολουθούν σύντομα video art (π.χ. ολιγόλεπτα έργα των Bill Viola, Bruce Nauman) και σχολιάζουν την εμπειρία τους από αυτό που είδαν	παρουσιάζονται ποικίλα εικαστικά έργα ➤ Προσκαλούν στην τάξη τοπικούς καλλιτέχνες ή άτομα που ασχολούνται με την τέχνη
	Να αναγνωρίζουν ορισμένα χαρακτηριστικά έργα διαφορετικών περιόδων της τέχνης (μοντέρνα, αρχαιοελληνικά, βυζαντινά κ.ά.)	- Συζητούν με καλλιτέχνες για το έργο τους και ανακαλύπτουν ομοιότητες και διαφορές ανάμεσα στα δικά τους έργα και στα έργα των καλλιτεχνών - Συζητούν με άτομα που ασχολούνται με την τέχνη (εκδόσεις, αναπαραγωγές, οργάνωση εκθέσεων, εμπόριο) για τους τρόπους αναπαραγωγής, έκθεσης και διακίνησης των έργων τέχνης	
ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΚΑΛΑΙΣΘΗΣΙΑ	Να χρησιμοποιούν στον προφορικό τους λόγο ορισμένους απλούς όρους τέχνης	- Χρησιμοποιούν όρους όπως ονόματα χρωμάτων, σχέδιο, ζωγραφιά κ.ά. - Περιγράφουν τα έργα τους ή διάφορα έργα τέχνης και εκφράζουν σκέψεις, συναισθήματα και προτιμήσεις	➤ Χρησιμοποιούν μεταφορές, παρομοιώσεις, λογοπαίγνια και ποικιλία επιθέτων όταν συζητούν για τέχνη (π.χ. «αυτό το έργο μου δίνει την αίσθηση ότι βρίσκομαι στη θάλασσα, μοιάζει να είναι χαρούμενο, σοβαρό, αυτή η μορφή σαν να προσπαθεί να ξεφύγει από κάποιον που την κυνηγάει» κ.ά.)
	Να δείχνουν ενδιαφέρον για έργα τέχνης	- Επισκέπτονται διάφορους χώρους όπου εκτίθενται έργα τέχνης όπως μουσεία, μνημεία, πινακοθήκες, εκθέσεις και γκαλερί	➤ Εκφράζουν συναισθήματα και διατυπώνουν κρίσεις και εκτιμήσεις ως ανταπόκριση σε έργα τέχνης, ώστε να λειτουργήσουν ως πρότυπο στα παιδιά (π.χ. «όταν βλέπω αυτό το έργο θυμάμαι τη γιαγιά μου που κάθε βράδυ μου έλεγε ιστορίες, πολύ με συγκινεί, νομίζω ότι είναι ένα ωραίο έργο, μου δίνει χαρά κάθε
	Να παρατηρούν, να περιγράφουν και να εκφράζουν σκέψεις,	- Επισκέπτονται εικονικά (στο διαδίκτυο) μουσεία τοπικά, εθνικά και μουσεία άλλων χωρών και πολιτισμών (π.χ.	

<p>προτιμήσεις και απόψεις για έργα τέχνης</p>		<p>http://www.britishmuseum.org, http://www.iziko.org.za/iziko/izihome.html, http://www.lcsd.gov.hk/ce/Museum/Arts/, http://www.louvre.fr, http://www.nationalgallery.gr)</p>	<p>φορά που το βλέπω»)</p>
<p>Να αντιλαμβάνονται ότι η τέχνη εκτίθεται σε ειδικούς χώρους</p>		<p>- Οργανώνουν εκθέσεις ή συλλογές έργων, παραμυθιών ή χαρακτηριστικών αντικειμένων, οι οποίες ανά περιόδους (εβδομάδα, μήνας) αφιερώνονται σε κάποιο πολιτισμό</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Χρησιμοποιούν εικόνες από ποικίλες πηγές (εφημερίδες, περιοδικά, βιβλία, διαδίκτυο κ.ά.) ως αφορμή για έκφραση αισθητικών κρίσεων ➤ Διατυπώνουν διευκρινιστικές ερωτήσεις όπως: «Τι θα έλεγες για...» ή «Τι πρόσεξες που σε έκανε να σκεφτείς/νιώσεις έτσι;» ➤ Ενθαρρύνουν τα παιδιά να συζητούν και να εκτιμούν την αισθητική της φύσης και του περιβάλλοντός τους τραβώντας την προσοχή τους σε αυτά που μπορεί να βλέπουν αλλά δεν παρατηρούν ➤ Οργανώνουν επισκέψεις σε χώρους έκθεσης έργων τέχνης ➤ Ενημερώνουν τους γονείς για τα εικονικά (στο διαδίκτυο) μουσεία και τους προτρέπουν να τα επισκεφτούν με τα παιδιά τους.

Θέατρο

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	ΜΑΘΗΣΙΑΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΙΔΕΕΣ ΓΙΑ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ – ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ	
		Η υλοποίηση του στόχου διευκολύνεται όταν για παράδειγμα τα παιδιά:	Οι εκπαιδευτικοί συμβάλλουν στην υλοποίηση του στόχου όταν για παράδειγμα:
Σύνθεση και λειτουργία ομάδας	Να εντάσσονται στην ομάδα, να αφήνουν χώρο για τους άλλους και ταυτόχρονα να διεκδικούν τη θέση τους μέσα σε αυτήν	<ul style="list-style-type: none"> - Συμμετέχουν σε ελεύθερα και κατευθυνόμενα παιχνίδια όπως: <ul style="list-style-type: none"> α. παιχνίδια γνωριμίας (π.χ. παρουσιάζουν πράγματα που τους αρέσουν ή δεν τους αρέσουν) β. παιχνίδια συνεργασίας/επικοινωνίας (π.χ. σχηματίζουν ζευγάρια ή ομάδες και κινούνται στο χώρο μαζί, παίζουν τους «καθρέφτες» κ.α.) 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Οργανώνουν δραστηριότητες/ παιχνίδια γνωριμίας, συνεργασίας, επικοινωνίας ➤ Θέτουν κριτήρια για το σχηματισμό μικρών ομάδων (π.χ. «βρες κάποιον που κρατάει κορδέλα ίδιο χρώμα με τη δική σου») ➤ Παίζουν με μουσικό όργανο ρυθμούς (π.χ. ταμπουρίνο) για να διευκολύνουν τα παιδιά να κινηθούν στο χώρο
Γνωριμία με το σώμα μέσα από τους άλλους και το περιβάλλον	Να γνωρίζουν το σώμα τους και τα μέλη του σε σχέση με τις δυνατότητές του, το χώρο και τους άλλους	<ul style="list-style-type: none"> - Πειραματίζονται συμμετέχοντας σε αισθητηριακές, σωματικές, φωνητικές ασκήσεις και παιχνίδια για την ενεργοποίηση του σώματος, π.χ. <ul style="list-style-type: none"> α. με κλειστά μάτια μυρίζουν, ακούν γύρω τους, χαϊδεύουν αντικείμενα και περιγράφουν τις εμπειρίες τους β. κινούνται στο χώρο προσπαθώντας να μην ακουμπήσουν μεταξύ τους, δημιουργούν σχήματα με το σώμα τους, κ.α. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Παροτρύνουν τα παιδιά να χρησιμοποιήσουν όλες τις αισθήσεις τους καθώς διερευνούν το περιβάλλον τους ➤ Παρέχουν ερεθίσματα που προκαλούν τα παιδιά να μιμηθούν (π.χ. «να γίνουν με το σώμα ένα πολύ φουσκωμένο μπαλόνι, μια μικρή μπαλίτσα» κ.α.)

<p>Φώνηση (Αγωγή του λόγου)</p>	<p>Να συνειδητοποιήσουν τις δυνατότητες παραγωγής ήχου με το σώμα τους (ηχεία)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - «Δοκιμάζουν» την αναπνοή τους (εισπνοή, συγκράτηση, εκπνοή) - Δοκιμάζουν τις φωνητικές τους δυνατότητες (ένταση, χροιά, χρώμα) και δημιουργούν παράξενους ήχους (π.χ. δυνατά ή χαμηλόφωνα, ερωτηματικά, μακραίνοντας τα φωνήεντα κ.λπ.) - Πειραματίζονται με εναλλαγές κινήσεων και έντασης φωνής 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Ζητούν τα παιδιά να αναπνέουν με διαφορετικούς ρυθμούς (π.χ. γρήγορα, αργά, διακεκομμένα κ.α.) ➤ Προτρέπουν τα παιδιά να δοκιμάσουν τη φωνή τους στο πλαίσιο διαφορετικών καταστάσεων (π.χ. πώς μιλάμε όταν πλησιάζουμε κάπου που δε θέλουμε να μας καταλάβουν, πώς μίλησαν τα κατσικάκια για να τρομάξουν τον λύκο;)
<p>Έλεγχος της κίνησης του σώματος στο χώρο</p>	<p>Να ελέγχουν το σώμα τους και να συνειδητοποιήσουν την ποικιλία των κινήσεων που μπορούν να κάνουν</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Βαδίζουν, σε διάφορους ρυθμούς, καταλαμβάνοντας όλο το χώρο και προς όλες τις κατευθύνσεις (π.χ. με τα χέρια ψηλά, με τα γόνατα, σαν νάνοι, μωρά, γέροι) - Χρησιμοποιούν το σώμα τους για να δείξουν εικόνες και καταστάσεις (π.χ. βαδίζουν σε άμμο, λάσπη, πάγο, σκαρφαλώνουν σε βράχους, κουβαλάνε κάτι βαρύ, ελαφρύ, ζεστό, κ.α.) - Μιμούνται με σωματικές κινήσεις διάφορα ζώα, φανταστικά πλάσματα ή αντικείμενα (π.χ. πώς περπατάνε, τρώνε, παίζουν ο βάρδαχος, ο ελέφαντας, το μυρμήγκι, ο γίγαντας, το ξωτικό κ.α., πώς κινείται η σβούρα, το ελατήριο, πώς λιώνει ένα κεριό κ.α.) 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Δημιουργούν ατμόσφαιρα με μουσική και καλούν τα παιδιά να κινηθούν ελεύθερα σε καθορισμένο χώρο ➤ Προκαλούν τα παιδιά να μιμηθούν κινήσεις και τα κατευθύνουν σε διάφορα επίπεδα δυσκολίας (π.χ. βαδίζετε και το πάτωμα γεμίζει μπίλιες, κάνει πολύ ζέστη και προσπαθείτε να φάτε χωνάκι παγωτό)

Συνδυασμός σκέψης και έκφρασης	<p>Να εκφράζουν προσωπικά ενδιαφέροντα στο ελεύθερο δραματικό παιχνίδι και σε παιχνίδια ρόλων</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Αναλαμβάνουν ρόλους και «παίζουν» πρόσωπα ή απλές καταστάσεις (π.χ. μαμά και μωρό που κλαίει) - Αυτοσχεδιάζουν σκηνές βασισμένες σε δικές τους εμπειρίες (π.χ. όταν πήγα στο τσίρκο, όταν με τσίμπησε η σφήκα, στη γιορτή μου...) 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Προκαλούν και επεκτείνουν το παιχνίδι με ερωτήσεις (π.χ. «τι μπορεί να χρειάζεται το μωρό σου και κλαίει;») ➤ Ενθαρρύνουν τα παιδιά να ανακαλούν προηγούμενες εμπειρίες (π.χ. τι έγινε τότε που ήσουν εκεί, ποιοι άλλοι ήταν στη γιορτή, τι νομίζετε ότι έκαναν όταν...) ➤ Παρεμβαίνουν με ερωτήσεις για να βοηθήσουν τα παιδιά να εξελίξουν την ιστορία (π.χ. τι έγινε πρώτα, τι ακολούθησε, πως αισθάνθηκες;)
	<p>Να χρησιμοποιούν τα στοιχεία του θεάτρου όπως ρόλο, κίνηση, λόγο, χώρο, χρόνο, σύμβολα για να εκφράζονται και να επικοινωνούν</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Δημιουργούν «παγωμένη εικόνα» από το περιεχόμενο μιας φωτογραφίας, ενός πίνακα ζωγραφικής κ.α. και στη συνέχεια την ζωντανεύουν - Συζητούν και αποφασίζουν ποια πρόσωπα/ήρωες της ιστορίας θα δραματοποιήσουν, τι χρειάζονται για να φτιάξουν το περιβάλλον κ.ο.κ. - Ανταλλάσσουν ιδέες που δείχνουν ότι γνωρίζουν πράγματα/στοιχεία για το ρόλο που έχουν (π.χ. σαν πυροσβέστες, περιγράφουν τα μέρη του εξοπλισμού τους ή τι χρειάζεται για να σβήσουν φωτιά ή σαν ειδικοί σε κάτι παρέχουν τις σχετικές πληροφορίες και βοήθεια) - Επιλέγουν και χρησιμοποιούν διάφορα αντικείμενα και απλά υλικά από την τάξη (π.χ. υφάσματα, εφημερίδες, κάποιο μουσικό 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Δημιουργούν το φανταστικό πλαίσιο μέσα στο οποίο θα δράσουν τα παιδιά επιλέγοντας από κατάλληλες πηγές (π.χ. ιστορίες, παραμύθια, εικόνες) ➤ Παρέχουν ερεθίσματα με αντικείμενα, εικόνες ➤ Διευκολύνουν τα παιδιά να επιλέξουν στοιχεία και υλικά που χρειάζονται (π.χ. «ποια υλικά θα μπορούσατε να χρησιμοποιήσετε για να αναπαραστήσετε την καταιγίδα, ή την ήρεμη θάλασσα; τι χρειάζεται να έχουν μαζί τους οι άνθρωποι του τσίρκου; Ποιο σχήμα έχουν οι φόβοι, πώς μπορεί να κινούνται; Τι χρειάζεται να φοράει ο βασιλιάς;»)

		<p>όργανο) για να δημιουργήσουν το χώρο που διαδραματίζεται η ιστορία και ατμόσφαιρα</p> <ul style="list-style-type: none"> - Δραματοποιούν στιγμιότυπα ή ολόκληρες ιστορίες, παραμύθια, ποιήματα, κ.α. 	
<p>Να διερευνούν ιδέες, συναισθήματα, σχέσεις, συμπεριφορές, αξίες και έννοιες</p>		<ul style="list-style-type: none"> - Αναλαμβάνουν ρόλους, συζητούν και αυτοσχεδιάζουν για να δώσουν διαφορετικό τέλος σε μία γνωστή ιστορία - Εκφράζουν τις απόψεις τους για τα συναισθήματα και τις σκέψεις του ήρωα σε μια συγκεκριμένη στιγμή της ιστορίας (π.χ. τι μπορεί να σκέφτεται, να αισθάνεται, γιατί;) - Δημιουργούν «παγωμένη εικόνα» για να δείξουν τη στιγμή που ο ήρωας αντιμετωπίζει ένα πρόβλημα - Συνεργάζονται και προτείνουν λύσεις σε προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι ήρωες - Σε ομάδες δραματοποιούν στιγμιότυπα από τις λύσεις που προτείνουν (π.χ. σε ρόλο «ειδικών» ή «βοηθών» δίνουν ιδέες και συμβουλές για το πώς μπορεί να αντιμετωπιστεί ένα πρόβλημα ή μια κατάσταση) - Παίρνουν συνέντευξη από το «Δάσκαλο σε ρόλο» κάποιου ήρωα μιας ιστορίας (π.χ. στο ρόλο της γυναίκας του γίγαντα/ στο ρόλο λυπημένου κλόουν που έχει πρόβλημα, κ.α.) 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Αφηγούνται μέρος της ιστορίας και προκαλούν τα παιδιά να βρουν διάφορους τρόπους να αναπαραστήσουν τα στιγμιότυπα/τις σκηνές της ιστορίας (π.χ. «πως νομίζεις πως θα έφτανε νωρίτερα στο...., τι νομίζεις ότι θα μπορούσαν να κάνουν τα 3 γουρουνάκια, πως θα έδειχνες το φόβο τους χωρίς λέξεις;») ➤ Καθώς τα παιδιά συμμετέχουν τα παροτρύνουν να σκεφτούν και να εκφράσουν τις απόψεις τους σχετικά με τα συμβάντα της ιστορίας (π.χ. γιατί, πώς συνέβη κάτι) ➤ Παρακινούν τα παιδιά να χρησιμοποιήσουν δεξιότητες επίλυσης προβλήματος σε μια «προβληματική» κατάσταση που τους παρουσιάζουν με αφήγηση, με κούκλες ή σε ρόλο (π.χ. «γιατί κάποιος είναι λυπημένος/νη, πώς θα μπορούσαν να βοηθήσουν; τι υλικά θα μπορούσαν να χρησιμοποιήσουν τα 3 γουρουνάκια για να χτίσουν το σπίτι τους;») ➤ Χρησιμοποιούν την τεχνική «Δάσκαλος σε Ρόλο»* για να αλληλεπιδράσουν με τα παιδιά σε ρόλο, να δώσουν πληροφορίες, να τα βοηθήσουν, να τα προκαλέσουν και να εμβαθύνουν τη σκέψη τους

		<ul style="list-style-type: none"> - «Γράφουν» με τη βοήθεια του εκπαιδευτικού ένα γράμμα σε κάποιο φίλο του ήρωα δίνοντας πληροφορίες για τα συναισθήματά του - Εντοπίζουν και περιγράφουν κοινά στοιχεία του ήρωα της ιστορίας με άλλους ήρωες γνωστών παραμυθιών (π.χ. μάγισσες, καλές νεράιδες, γίγαντες, ιππότες) 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Διευκολύνουν τα παιδιά να κάνουν συνδέσεις και συγκρίσεις (π.χ. «η ιστορία που παίξαμε σας θύμισε κάποιες άλλες ιστορίες που ξέρετε;», «Ποιος άλλος ήρωας είχε... όπως και ο...;»)
	<p>Να κατανοούν διαφορετικές οπτικές μέσα από διαφορετικούς ρόλους</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Αναλαμβάνουν αντικρουόμενους ρόλους μιας ιστορίας για να βιώσουν τα γεγονότα από την κάθε οπτική (π.χ. αναλαμβάνουν το ρόλο του ασχημόπαπου και τον ρόλο των ζώων που το κοροϊδεύουν) - Δείχνουν με κινητικές δραστηριότητες αγαπημένες ασχολίες του «διαφορετικού» ήρωα και των άλλων ηρώων της ιστορίας - Σε ρόλο «ειδικών» δίνουν ιδέες και συμβουλές στο «διαφορετικό πλάσμα» για το πώς μπορεί να αντιμετωπίσει ένα πρόβλημα ή ένα δίλημμα (π.χ. πως μπορεί να γίνει φίλος με τους άλλους κρατώντας την προσωπικότητά του;) - Εκφράζουν τις σκέψεις της άλλης πλευράς (π.χ. των ζώων που δε θέλουν να παίξουν με το ασχημόπαπο/γιατί δε θέλουν;) - Δημιουργούν γλυπτά με το σώμα τους, μόνα τους, σε ζευγάρια ή ομάδες για να εκφράσουν αντίθετες διαθέσεις, ιδέες, σχέσεις (π.χ. χαρά-λύπη) 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Δημιουργούν το πλαίσιο (π.χ. αφηγούνται επιλεγμένες ιστορίες - οργανώνουν σχετικές δραστηριότητες), προκειμένου να έρθουν τα παιδιά σε επαφή με διαφορετικές οπτικές και να τις εκφράσουν μέσα από ρόλο ➤ Διατυπώνουν ερωτήσεις ώστε τα παιδιά να σκεφτούν τους λόγους που οι «ήρωες» της ιστορίας συμπεριφέρονται με το συγκεκριμένο τρόπο ➤ Προκαλούν τα παιδιά να εκφράσουν ιδέες και συναισθήματα από την πλευρά όλων των ηρώων (π.χ. «γιατί μπορεί η μάγισσα να μεταμόρφωσε τον πρίγκιπα σε βάτραχο; Τι μπορεί να λείπει η μάγισσα, τι ο πρίγκιπας/ τι η κακιά νεράιδα;»)

Το Θέατρο της εμπψύχωσης

Να εξοικειωθούν με τις τεχνικές του κουκλοθέατρου και να εκφράζονται παίζοντας

- Παίζουν με τις κούκλες ρόλους από την καθημερινή ζωή/ αυτοσχεδιάζουν ιστορίες
- Παίζουν στιγμιότυπα από γνωστές ιστορίες ή παραμύθια
- Κατασκευάζουν κούκλες/ φιγούρες με διάφορα υλικά και τις εμπυχώνουν
- Πειραματίζονται με το φως και τη σκιά (π.χ. χρησιμοποιούν φακούς, προβολείς, κ.α.) και δημιουργούν εικόνες με σκιές προσώπων ή αντικειμένων
- Παίζουν θέατρο σκιών, με το σώμα τους ή με φιγούρες που κατασκευάζουν
- Περιγράφουν τους ήρωες (π.χ. τον Καραγκιόζη) και τα «κατορθώματά» τους, μιμούνται φωνή και κίνηση

- Οργανώνουν γωνιά με κούκλες που να προσελκύουν το ενδιαφέρον των παιδιών
- Ενθαρρύνουν τα παιδιά να αυτοσχεδιάσουν παίζοντας με τις κούκλες ατομικά ή ομαδικά
- Επικοινωνούν με τα παιδιά μέσω της «κούκλας της τάξης» που λειτουργεί ως «συνεργάτης», «βοηθός», «διαμεσολαβητής»
- Διευκολύνουν τα παιδιά να κατασκευάσουν κούκλες και φιγούρες με ποικίλα υλικά (π.χ. χαρτόνια, χαρτιά, αντικείμενα) και να τις εμπυχώσουν
- Παρέχουν τα μέσα (π.χ. άσπρο χαρτί, πανί, ανοιχτόχρωμη ομπρέλα, φακούς, προβολείς), ώστε τα παιδιά να πειραματιστούν με τεχνικές χρήσης της σκιάς
- Παίζουν κουκλοθέατρο (γνωστές ιστορίες, παραμύθια, θέματα από την επικαιρότητα) και συνομιλούν κατά τη διάρκεια της παράστασης με τα παιδιά
- Ενθαρρύνουν τα παιδιά να συσχετίσουν τις ιστορίες με την καθημερινότητά τους, αλλά και με θέματα από τη λαϊκή μας παράδοση
- Παρουσιάζουν διαφορετικές κούκλες κουκλοθέατρου και φιγούρες θεάτρου σκιών από άλλους πολιτισμούς, κ.α.

<p>Γνωριμία με ποικίλες μορφές θεάτρου</p>	<p>Να αναγνωρίζουν και να περιγράφουν ποικίλες μορφές θεάτρου</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Έρχονται σε επαφή με πολλές μορφές θεάτρου (κουκλοθέατρο, καραγκιόζη, θεατρικές παραστάσεις σχολικές και επαγγελματικές) - Συζητούν για τους χαρακτήρες και τις καταστάσεις που είδαν σε παραστάσεις - Εκφράζουν προσωπικά συναισθήματα και ιδέες μετά από μια παράσταση (π.χ. φοβήθηκα όταν ο γίγαντας φώναζε...) - Σχολιάζουν τα στοιχεία που απαρτίζουν μια παράσταση (π.χ. κουστούμια, σκηνικά, κ.α.) - Συζητούν, ζωγραφίζουν ή καταγράφουν με τη βοήθεια του εκπαιδευτικού τα συναισθήματα ενός ή περισσότερων ηρώων (π.χ. του Ράμπλιστινσκιν, της κόρης του μυλωνά) - Συμμετέχουν στη δημιουργία «βιβλίου» με τους ήρωες των παραστάσεων που είδαν 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Προτρέπουν να δουν παραστάσεις (θεάτρου, κουκλοθέατρου) ➤ Οργανώνουν επισκέψεις σε θέατρα για παρακολούθηση παραστάσεων και για γνωριμία με τους χώρους και τους ανθρώπους που εργάζονται σε αυτά ➤ Συζητούν και επεξεργάζονται με τα παιδιά θέματα που προέκυψαν από παραστάσεις που είδαν ➤ Προσκαλούν καλλιτέχνες του θεάτρου/θεάτρου σκιών/ κουκλοθέατρου, στο σχολείο ➤ Χρησιμοποιούν το λεξιλόγιο του θεάτρου (π.χ. ρόλος, σκηνικά, κουστούμια) για να περιγράψουν ή για να ρωτήσουν τα παιδιά για αυτό που παρακολουθούν και παροτρύνουν τα παιδιά να κάνουν το ίδιο
---	---	---	---

*Δάσκαλος σε ρόλο: Ο εκπαιδευτικός υποστηρίζει την εξέλιξη του ιστορίας από μέσα, παίρνοντας και ο ίδιος ρόλο, συνήθως σχετικά χαμηλού κύρους, ενώ τα παιδιά παίρνουν συνήθως ρόλο «υψηλότερου» κύρους που τους παρέχει τη δυνατότητα να διερευνήσουν τα θέματα της ιστορίας.

Μουσική

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	ΜΑΘΗΣΙΑΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΙΔΕΕΣ ΓΙΑ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ – ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ	
		Η υλοποίηση του στόχου διευκολύνεται όταν για παράδειγμα τα παιδιά...	Οι εκπαιδευτικοί συμβάλλουν στην υλοποίηση του στόχου όταν για παράδειγμα...
Ήχος και Ηχόχρωμα	Να διακρίνουν διάφορους ήχους και να τους συσχετίζουν με το περιβάλλον από το οποίο προέρχονται	<ul style="list-style-type: none"> - Αντιστοιχίζουν ήχους με εικόνες του περιβάλλοντος από όπου προέρχονται (π.χ. ήχος κελαηδίσματος πουλιού με την εικόνα πουλιού) - Ανταποκρίνονται με κίνηση σε ηχητικά ερεθίσματα (π.χ. στον ήχο του ανέμου το σώμα αφήνεται να παρασυρθεί από τη δύναμη του αέρα) - Ακούνε σύνθετους ήχους (ηχοεικόνες), τους περιγράφουν και αποδίδουν εικαστικά την εικόνα (π.χ. ήχος θάλασσας πάνω σε βότσαλα, ενώ στο βάθος ακούγονται κραυγές από θαλασσοπούλια και φωνές παιδιών που παίζουν) 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Χρησιμοποιούν ποικίλους ηχογραφημένους ήχους του φυσικού ή τεχνητού περιβάλλοντος, καθώς και εικόνες ως εποπτικό υλικό (π.χ. ήχους από περιβάλλον, μέσα συγκοινωνίας, φωνές ζώων κ.ά.) ➤ Αξιοποιούν πηγές όπως: http://iema.gr/soundofmusic (πρόγραμμα Μελίνα) ➤ Εστιάζουν την προσοχή των παιδιών στις ποιότητες του ήχου (ένταση, ηχόχρωμα, διάρκεια) ➤ Χρησιμοποιούν ποικιλία επιθέτων και μεταφορών για να περιγράψουν και να συγκρίνουν ήχους λειτουργώντας ως πρότυπο (π.χ. οξύς, μουντός, σκοτεινός, φωτεινός ήχος κ.ο.κ., αλλά και πιο ευχάριστος, πιο ενοχλητικός ήχος) ➤ Ενθαρρύνουν τις ηχητικές διερευνήσεις των παιδιών παρέχοντας τον απαραίτητο χρόνο και
	Να αντιλαμβάνονται ποιότητες σε κάθε ήχο	<ul style="list-style-type: none"> - Συζητούν, συγκρίνουν και σχολιάζουν ήχους που άκουσαν - Ταξινομούν τους ήχους που άκουσαν σε πίνακα ανάλογα με τα ιδιαίτερα ποιοτικά χαρακτηριστικά τους 	

	<p>Να εξερευνούν ηχητικά και να χρησιμοποιούν ως ηχογόνες πηγές αντικείμενα του περιβάλλοντος</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Διερευνούν ηχητικά το περιβάλλον τους με μπαγκέτες, ξυλάκια κ.ά. - Επιλέγουν δυο ή τρεις ήχους από αυτούς που ανακάλυψαν και τους παρουσιάζουν στο σύνολο των παιδιών της τάξης - Διερευνούν τις δυνατότητες παραγωγής ήχων με το σώμα τους χτυπώντας το σε διαφορετικά σημεία και με ποικίλους τρόπους 	<p>υλικά (π.χ. να χτυπήσουν, τρίψουν, τσαλακώσουν, σκίσουν κ.ά.)</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Παράγουν ήχους με το σώμα τους (bodypercussion) και παροτρύνουν τα παιδιά να ανακαλύψουν νέους
<p>Όργανα</p>	<p>Να γνωρίσουν και να εξοικειωθούν με τα μουσικά όργανα της τάξης</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Διερευνούν κάθε όργανο, ανακαλύπτουν και παρουσιάσουν τους διαφορετικούς ήχους που μπορεί να παράγει - Αναγνωρίζουν με κλειστά μάτια, από τον ήχο του, ένα και στη συνέχεια δύο, τρία, ή και τέσσερα όργανα παιγμένα διαδοχικά - Με τα μάτια κλειστά προσπαθούν να αναγνωρίσουν από τον ήχο τους δύο ή περισσότερα όργανα παιγμένα ταυτόχρονα 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Δημιουργούν γωνιά της μουσικής και φροντίζουν να υπάρχουν όργανα για όλα τα παιδιά ➤ Συζητούν για τα υλικά κατασκευής των οργάνων, τη μορφή τους και τους τρόπους που παίζονται ➤ Συνεργάζονται με τους γονείς για τη συλλογή «άχρηστων» και άλλων υλικών για την κατασκευή μουσικών οργάνων ➤ Γνωρίζουν στα παιδιά τεχνικές μικρής κατασκευαστικής δυσκολίας για τη δημιουργία μουσικών οργάνων
	<p>Να κατασκευάζουν απλά ηχογόνα αντικείμενα και να τα χρησιμοποιούν</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Δημιουργούν απλά ηχογόνα αντικείμενα (π.χ. καστανιέτες από καρυδότσουφλα, βραχιολάκια με κουδούνια για τα χέρια ή τα πόδια κ.ά.) 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Ενθαρρύνουν τους ελεύθερους αυτοσχεδιασμούς με απλά ηχογόνα αντικείμενα
	<p>Να ανταποκρίνονται σε εκτελεστικές οδηγίες</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Συμμετέχουν σε δράσεις που στηρίζονται σε εκτελεστικές οδηγίες όπως: α. παίζουν με τα μουσικά όργανα για όσο χρόνο βρίσκεται στον αέρα ένα μαντήλι που το πέταξε ο εκπαιδευτικός ψηλά και σταματούν μόλις το μαντήλι πέσει στο 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Προτρέπουν τα παιδιά να ακολουθούν οδηγίες (π.χ. να ξεκινούν και να σταματούν μαζί με την υπόλοιπη ομάδα, να παίζουν σιγά – δυνατά, χαμηλά – ψηλά, αργά – γρήγορα κ.λπ.) ➤ Αποφασίζουν με τα παιδιά δηλωτικές κινήσεις ή νεύματα για να καθοδηγούν τη δράση τους ως μαέστροι (π.χ. όταν κρατάμε ψηλά το χέρι

		<p>πάτωμα ή μόλις το πιάσει ο εκπαιδευτικός</p> <p>β. ανταποκρίνονται με κίνηση στο νοηματικό περιεχόμενο των στίχων ενός τραγουδιού ή στο ύφος της μουσικής ακρόασης ακολουθώντας οδηγίες</p>	σημαίνει δυνατά)
Φωνή	<p>Να χρησιμοποιούν τη φωνή τους με διάφορους τρόπους</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Μιμούνται με τη φωνή τους διάφορα ζώα, μηχανές, τον άνεμο κ.ά. - Μιμούνται τη φωνή ηρώων του θεάτρου σκιών (π.χ. Καραγκιόζη και Χατζιαβάτη) - Μιμούνται με τη φωνή τους τις φωνές που ακούνε σε διάφορα μουσικά είδη (π.χ. ρεμπέτικο, όπερα, παραδοσιακά κ.λπ.) 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Ενθαρρύνουν τους φωνητικούς πειραματισμούς και τις φωνητικές μιμήσεις των παιδιών ➤ Προτρέπουν τα παιδιά να χρησιμοποιούν τη φωνή τους με ποικίλους τρόπους (π.χ. μιλούν σιγά, φωνάζουν, αλλάζουν ηχώχρωμα, τραγουδούν ατομικά ή ομαδικά κ.ά.) ➤ Επιλέγουν τραγούδια από το ελληνικό ή το διεθνές ρεπερτόριο με σχετικά απλή μελωδική γραμμή και ρυθμό, κατανοητό ποιητικό κείμενο και με εναλλαγές τέτοιες που να επιτρέπουν παράλληλες κινητικές ή άλλες δραστηριότητες ➤ Παροτρύνουν τα παιδιά να ακολουθούν το ρυθμό του τραγουδιού με κτυπήματα στα χέρια ή σε μικρά όργανα ➤ Συνδέουν τα τραγούδια με τον εθιμικό κύκλο (κάλαντα, εορτές κ.λπ.) όπου είναι εφικτό
	<p>Να τραγουδούν τραγούδια κατάλληλα για την ηλικία τους</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Συνοδεύουν το κάθε τραγούδι με ρυθμικές και κινητικές δραστηριότητες - Αποδίδουν εικαστικά τους στίχους του τραγουδιού 	
Σημειογραφία	<p>Να συσχετίζουν τους ήχους με απλά σύμβολα</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Αντιστοιχίζουν ήχους με δοσμένα σύμβολα - Επινόουν σύμβολα για να καταγράψουν δοσμένους ήχους και παίζουν με μουσικά όργανα τους ήχους με βάση τα σύμβολα που επινόησαν 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Παροτρύνουν τα παιδιά να δημιουργούν αυθαίρετα γραφικά σύμβολα για να καταγράψουν ήχους

Ρυθμός Μελωδία	<p>Να κατανοούν την έννοια των ισόχρονων κτυπημάτων, να αντιλαμβάνονται και να αναπαράγουν μικρά ρυθμικά και μελωδικά σχήματα</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Κινούνται ακολουθώντας ισόχρονα χτυπήματα παιγμένα σε δύο ή τρεις διαφορετικές ταχύτητες - Κινούνται ακολουθώντας απλά ρυθμικά σχήματα (π.χ. γκαλόπ) - Κινούνται σε επαναλαμβανόμενο μοτίβο που περιέχεται σε συγκεκριμένο μουσικό έργο (π.χ. ο «κούκος» από το έργο το «Το καρναβάλι των ζώων» του Camille Saint-Saëns) 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Εκτελούν απλά ρυθμικά σχήματα (π.χ. 1-2 μέτρα σε δύο διαφορετικές ταχύτητες) με όργανα ή ηχηρές κινήσεις του σώματος και προτρέπουν τα παιδιά να τα αναπαράγουν ➤ Χρησιμοποιούν σύντομα μουσικά έργα ή αποσπάσματα που περιέχουν σαφή επαναλαμβανόμενα μελωδικά ή ρυθμικά μοτίβα ➤ Προτρέπουν τα παιδιά να παρατηρήσουν τις αλλαγές ως προς την ένταση, το ηχόχρωμα, τα όργανα, το ρυθμό, τη μελωδία
	<p>Να αναγνωρίζουν εμφανείς αλλαγές σε σύντομα μουσικά παραδείγματα</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Σε δοσμένο μουσικό παράδειγμα, δείχνουν με διαφορετικές κινήσεις τις αλλαγές που ακούν (π.χ. στην αλλαγή θέματος, αλλάζουν τρόπο κίνησης δηλαδή, αν πριν περπατούσαν αργά και σκυφτά, τώρα περπατούν χοροπηδώντας, κ.λπ.) 	
Μουσική και άλλες τέχνες	<p>Να συνδέουν μουσικά ακούσματα με εξωμουσικά ερεθίσματα</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Με ερέθισμα έναν πίνακα ζωγραφικής δημιουργούν μια μικρή ιστορία, η οποία στη συνέχεια με την προσθήκη ήχων μετατρέπεται σε μουσικό έργο (ηχοϊστορία) - Βρίσκουν ήχους που αναφέρονται σε ένα παραμύθι και τους μιμούνται (π.χ. θρόισμα φύλλων) - Ακούν με κλειστά μάτια μουσικά κομμάτια (π.χ. το «Wiegenlied» - νανούρισμα του Johannes Brahms). Αφού τους ανακοινωθεί ότι πρόκειται για π.χ. νανούρισμα, δημιουργούν τους στίχους ενός δικού τους νανουρίσματος 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Παρέχουν ερεθίσματα ώστε τα παιδιά να συνδέουν τη μουσική με εξιστορήσεις, πίνακες ζωγραφικής, φωτογραφίες κ.ο.κ. (π.χ. Η Άνοιξη του Μποτιτσέλι με την Άνοιξη από τις «4 Εποχές» του Vivaldi) ➤ Συνδέουν τις ακροάσεις των παιδιών με εμπειρίες και βιώματα από δραστηριότητες άλλων μορφών τέχνης (π.χ. «σε ποια ζωγραφιά από αυτές που φτιάξατε, νομίζετε ότι ταιριάζει η μουσική που ακούσαμε;») ➤ Χρησιμοποιούν μουσική ως «επένδυση» στις αφηγήσεις και σε δραστηριότητες ζωγραφικής, θεάτρου, κουκλοθέατρου

			<ul style="list-style-type: none"> ➤ Ενθαρρύνουν τα παιδιά να εκφράζουν συναισθήματα, ιδέες και σκέψεις που τους προκαλούν διάφορα μουσικά έργα με λεκτικούς και μη λεκτικούς τρόπους και να δημιουργούν εμπνεόμενα από αυτά
Μουσικό είδος	Να διακρίνουν βασικές διαφορές σε μουσικά είδη	<ul style="list-style-type: none"> - Ακούν δύο διαφορετικά μουσικά παραδείγματα και αποφασίζουν ποιο από τα δύο ήταν π.χ. οργανικό και ποιο φωνητικό - Τραγουδούν ένα αντιφωνικό τραγούδι και κατανοούν το ρόλο του σολίστα και το ρόλο της χορωδίας με το να εναλλάσσονται στους δύο διαφορετικούς ρόλους 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Εστιάζουν την προσοχή των παιδιών στην ακουστική παρατήρηση και διάκριση των διαφορών ανάμεσα σε διαφορετικά είδη έργων (π.χ. οργανικό - φωνητικό, ομαδικό – σολιστικό κ.λπ.)
Μουσικός πολιτισμός	Να προσεγγίζουν τη μουσική παράδοση της περιοχής και της πατρίδας τους	<ul style="list-style-type: none"> - Τραγουδούν παραδοσιακά τραγούδια κατάλληλα για την ηλικία τους (π.χ. Παντρέυουνε τον κάβουρα) και τα συνοδεύουν ρυθμικά - Ακούν ποικίλα παραδοσιακά τραγούδια 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Συνεργάζονται με τα παιδιά και τους γονείς και συλλέγουν μουσικές και τραγούδια από τις χώρες ή τους τόπους καταγωγής τους ➤ Εξιστορούν παραδοσιακά ήθη και έθιμα και τα συνδέουν με αντίστοιχα μουσικά ακούσματα
	Να προσεγγίζουν τις μουσικές άλλων λαών και πολιτισμών	<ul style="list-style-type: none"> - Ακούν μουσικές και τραγούδια από όλο τον κόσμο και τα συνοδεύουν με όργανα και εκφραστικές κινήσεις του σώματος 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Προσφέρουν μουσικά ακούσματα από όλο τον κόσμο σε αυθεντικές ή ποιοτικές εκτελέσεις, αξιοποιώντας τις δυνατότητες των ΤΠΕ

Οπτικοακουστική Έκφραση

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	ΜΑΘΗΣΙΑΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΙΔΕΕΣ ΓΙΑ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ – ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ	
		Η υλοποίηση του στόχου διευκολύνεται όταν για παράδειγμα τα παιδιά...	Οι εκπαιδευτικοί συμβάλλουν στην υλοποίηση του στόχου όταν για παράδειγμα...
Εξοικείωση με τη φωτογραφική κάμερα και ανάπτυξη δεξιοτήτων χειρισμού της	<p>Να συνεργάζονται προκειμένου να τραβηχτούν σειρές φωτογραφιών, να περιμένουν τη σειρά τους</p> <p>Να κατανοούν τη δηλωτική σημασία της φωτογραφίας ενός προσώπου αντί του ονόματός του</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Παρατηρούν και εντοπίζουν τα μέρη της φωτογραφικής κάμερας - Πειραματίζονται και εντοπίζουν βασικές λειτουργίες της φωτ. κάμερας (π.χ. γιατί δεν φωτογραφίζει; Τι πρέπει να κάνω πρώτα για να μπορώ να φωτογραφήσω;) - Συνεργάζονται και αποφασίζουν πού και πως θέλουν να φωτογραφηθούν (π.χ. να με φωτογραφίσει ο φίλος μου όταν μαστορεύω, όταν διαβάζω στη βιβλιοθήκη, στο καβαλέτο) - Ως «φωτογράφοι» καθορίζουν το πώς θα ποζάρει το ζευγάρι τους (π.χ. όρθιο, καθιστό, λίγο πιο κοντά, μακριά) 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Εξοικειώνουν τα παιδιά με τη φωτογραφική κάμερα και τα βοηθούν να αναπτύξουν δεξιότητες χειρισμού της όπως: να κρατούν την κάμερα στραμμένη προς το θέμα, να εντοπίζουν το κεντρικό κουμπί φωτογραφικής λήψης, να το διακρίνουν από το γενικό διακόπτη λειτουργίας και το να το πιέζουν επαρκώς, να καδράρουν το θέμα σε αποδεκτό βαθμό ➤ Με κατάλληλα διατυπωμένες ερωτήσεις ενθαρρύνουν τα παιδιά να εκφράσουν τι ξέρουν και τι θέλουν να κάνουν με τη φωτογραφική κάμερα, να σκεφτούν, να προβλέψουν «τι θα συμβεί αν...» και να δώσουν αιτιολογημένες απαντήσεις
Εξοικείωση με απλά μέσα ηχοληψίας	Να εξοικειωθούν με τις στοιχειώδεις τεχνικές παραμέτρους (απόσταση από το μικρόφωνο, ένταση	<ul style="list-style-type: none"> - «Εκμυστηρεύονται μικρά μυστικά» στο μικρόφωνο, με καθοδηγούμενη εγγραφή (π.χ. “το αγαπημένο μου φαγητό”, “κάτι που θα ήθελα” κ.ά.) 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Εξοικειώνουν τα παιδιά με απλά μέσα ηχοληψίας (μικρόφωνο, υπολογιστής, ψηφιακό “κασετόφωνο”, βιντεοκάμερα με κλειστό φακό κ.λπ.)

	<p>φωνής, ηχητικό περιβάλλον κ.ά.) της ηχογράφησης της φωνής και της χρήσης του μικροφώνου</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Ακούν ομαδικά τις ηχογραφημένες «εκμυστηρεύσεις» τους και διατυπώνουν κρίσεις για το αποτέλεσμα της ηχογράφησης (π.χ. πως ακούγεται η φωνή που ηχογραφήθηκε από κοντά, από πιο μακριά) 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Εισάγουν προοδευτικά χρήση όρων και φράσεων όπως: ξεκίνημα εγγραφής, σταμάτημα εγγραφής, στοπ, ακρόαση, αναπαραγωγή, κουμπί εγγραφής, κουμπί αναπαραγωγής, ένταση ➤ Παροτρύνουν τα παιδιά να ηχογραφούν αλλάζοντας την ένταση της φωνής τους ή την απόσταση από το μικρόφωνο
<p>Υπερνίκηση της «προ - του μικροφώνου αμηχανίας»</p> <p>Εξοικείωση με τις εκατέρωθεν λειτουργίες του ανταποκριτή-διαμεσολαβητή και του δέκτη</p>	<p>Να μπορούν να διατυπώνουν 3-4, έστω τυποποιημένες, φράσεις σε ηχοηλεκτρικό μέσο</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Πραγματοποιούν ηχογραφήσεις με ενδεικτικό θέμα “είμαι ο Νίκος και σας περιγράφω το Γιώργο...” - Ηχογραφούν υποδουμένα κάποιο ρόλο (π.χ. δημοσιογράφου που παίρνει μια σύντομη συνέντευξη από τα παιδιά) - Συνεργάζονται σε ζευγάρια και περιγράφουν στο μικρόφωνο ένα μικρό χώρο (π.χ. ράφι ή ντουλάπι) καθώς και τα αντικείμενα που περιλαμβάνονται σε αυτόν. Μετά από ομαδική ακρόαση των δύο ηχογραφήσεων πραγματοποιούν σύγκρισή τους με την “άμεση” εμπειρία - Ζωγραφίζουν π.χ. ένα αντικείμενο, όπως αυτό περιγράφεται/ακούγεται από το κασετόφωνο και το συγκρίνουν με το πραγματικό ή κάποιο παιδί περιγράφει ένα αντικείμενο που θέλει χωρίς τα άλλα παιδιά να γνωρίζουν ποιο είναι, το ζωγραφίζουν και μετά το συγκρίνουν με το πραγματικό 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Ενθαρρύνουν τα παιδιά να μιλήσουν στο μικρόφωνο για κάτι που θέλουν ή να περιγράψουν κάτι ➤ Διατυπώνουν ερωτήσεις που βοηθούν τα παιδιά να παρατηρήσουν προσεκτικά αυτό που θέλουν να περιγράψουν (π.χ. « τι παρατηρείτε; Τι άλλο; Θέλετε να πείτε κάτι για το χρώμα αυτού που βλέπουμε; Τι μπορούμε να πούμε για το σχήμα του;» κ.ά.) ➤ Παροτρύνουν τα παιδιά να αποφασίσουν τι θα ήθελαν να περιγράψουν στην ηχογράφησή τους και με τη σειρά να εμπλακούν στη διαδικασία
<p>Να μπορούν να σχηματίσουν “νοερή εικόνα” με βάση τις πληροφορίες άλλου εκπροσώπου και να την αποδίδουν ζωγραφικά</p>			

Εξοικείωση με τον μηχανισμό της οπτικοακουστικής αφήγησης

Να μπορούν να παράγουν μια απλή οπτικοακουστική αφήγηση (καθημερινής διαδικασίας) με διαδοχικές εικόνες

Να μπορούν να σχολιάζουν το αποτέλεσμα

- Παράγουν οπτικοακουστική αφήγηση με 4-5 φωτογραφίες και με θέματα όπως: φορώ το παλτό μου, ποτίζω μια γλάστρα, πλένω τα χέρια μου
  - Προοδευτικά χρησιμοποιούν όρους και φράσεις όπως: τραβώ φωτογραφία, διαγράφω φωτογραφία, σκοπεύω, καδράρω πιο ψηλά – χαμηλά κ.λπ., πλησιάζω, απομακρύνομαι κ.λπ.
  - Διατυπώνουν παρατηρήσεις για το βαθμό επιτυχίας των λήψεων χρησιμοποιώντας απλές φράσεις όπως: δε φαίνεται καλά, να το δείξουμε από πιο κοντά κ.λπ.
  - Διατυπώνουν εντυπώσεις και κρίσεις για τις αντίστοιχες εργασίες ομάδων από το τμήμα τους ή από άλλα τμήματα (π.χ. από τις εργασίες των άλλων ομάδων οι φωτογραφίες που μας άρεσαν περισσότερο...)
  - Προοδευτικά κάνουν χρήση όρων και φράσεων όπως: διαγράφω φωτογραφία, κάδος ανακύκλωσης κ.λπ.
- Παρέχουν στα παιδιά υλικό (π.χ. εικόνες – φωτογραφίες με καθημερινά στιγμιότυπα) και τους ζητούν να τις βάλουν σε εξελικτική σειρά, ώστε να δημιουργήσουν μια ιστορία
  - Διευκολύνουν και ενθαρρύνουν τα παιδιά να δημιουργήσουν ιστορίες και να εστιάσουν σε 4-5 στιγμιότυπα (π.χ. πως πλένουν τα χέρια; Τι χρειάζονται; Τι κάνουν πρώτα, μετά;) και να τα φωτογραφίσουν
  - Ενθαρρύνουν τα παιδιά να πραγματοποιούν 2-3 εναλλακτικές φωτογραφικές λήψεις για κάθε προβλεπόμενο φωτογραφικό στιγμιότυπο
  - Παροτρύνουν τα παιδιά να παρουσιάσουν τις εργασίες τους στα υπόλοιπα παιδιά της τάξης
  - Με κατάλληλες ερωτήσεις βοηθούν τα παιδιά να επιλέξουν τις καλύτερες κατά τη γνώμη τους φωτογραφίες και να αιτιολογήσουν τις επιλογές τους
  - Ενθαρρύνουν όλα τα παιδιά να σχολιάζουν και να εκφράζουν εκτιμήσεις για τις δικές τους εργασίες, αλλά και για τις εργασίες των άλλων

<p>Εξοικείωση με τα βασικά κάδρα και όριά τους</p> <p>(κοντινό-μεσαίο-γενικό κάδρο, εντός και εκτός κάδρου χώρος)</p>	<p>Να μπορούν να ορίσουν τα όρια φωτογράφισης ενός μεσαίου και ενός κοντινού κάδρου</p> <p>Να συνειδητοποιούν το κάδρο ως τμήμα που επέλεξαν από τον περιβάλλοντα χώρο</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Φωτογραφίζουν σε ζευγάρια το ένα το άλλο σε μεσαίο και σε κοντινό κάδρο και παίζουν παιχνίδια αντιστοίχισης των παιδιών και των φωτογραφιών τους μέσα στο χώρο - Φωτογραφίζουν 4-5 πολύ κοντινά κάδρα 4-5 συμμαθητές τους (π.χ. μόνο κεφάλι, μόνο παλάμη, μόνο πόδι κ.ά.) και παίζουν παιχνίδια αντιστοίχισης με τις φωτογραφίες κοντινών κάδρων (π.χ. “ποιανού είναι αυτό το χέρι;”). Στη συνέχεια κολλάνε τις φωτογραφίες σε πίνακα διπλής εισόδου - Τραβούν φωτογραφίες με ενδεικτικό θέμα (π.χ. φωτογραφίζουμε το σχολείο μας, ένα παιχνίδι στην παιδική χαρά, κ.α.). Στη συνέχεια εκτυπώνουν τις φωτογραφίες, τις κόβουν, τις κολλάνε σε Α4 και ζωγραφίζουν ό,τι θυμούνται από αυτά που υπάρχουν στον εκτός κάδρου χώρο - Σχολιάζουν τα κοντινά κάδρα σε σχέση με την πρόθεση τους και το αποτέλεσμα 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Βοηθούν τα παιδιά να εξελίξουν τις τεχνικές τους δεξιότητες ώστε να φωτογραφίζουν πολύ κοντινά κάδρα (π.χ. με χαρτόνι που απομονώνει το στοιχείο που θέλουν να φωτογραφίσουν) ➤ Βοηθούν τα παιδιά να εξελίξουν τις τεχνικές τους δεξιότητες ώστε να καδράρουν ένα θέμα σε αποδεκτό βαθμό και να εξοικειωθούν με τα όρια του κάδρου (εντός και εκτός κάδρου) ➤ Με κατάλληλα διατυπωμένες ερωτήσεις βοηθούν τα παιδιά να εστιάζουν την προσοχή τους σε αυτό που φωτογραφίζουν (π.χ. παιχνίδι στην παιδική χαρά) και σε ό,τι υπάρχει γύρω από αυτό ➤ Δημιουργούν ευκαιρίες για παρατηρήσεις, συγκρίσεις (π.χ. ζητούν από τα παιδιά να παρατηρήσουν το χώρο που φωτογράφησαν και να το συγκρίνουν με το έργο τους)
<p>Εξοικείωση με τα είδη των ήχων και τη συμπληρωματική λειτουργία τους σε οπτικοακουστικά έργα</p>	<p>Να εντοπίζουν – απαριθμούν τους βασικούς ήχους (θόρυβοι, ομιλίες, μουσική) σε ένα δίλεπτο οπτικοακουστικό απόσπασμα</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Παρακολουθούν ένα δίλεπτο απόσπασμα από κάποιο ντοκιμαντέρ, από μια ελληνική ταινία ή από κάποιο απλό διαφημιστικό σποτ (με λίγα λόγια), εντοπίζουν και απαριθμούν τους διάφορους ήχους που ακούστηκαν - Στη συνέχεια παρακολουθούν το ίδιο απόσπασμα χωρίς ήχο και συνοδεύουν την εικόνα με ήχους που παράγουν με το στόμα 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Επιλέγουν απλά οπτικοακουστικά αποσπάσματα και τα προβάλλουν σε video ή Η/Υ ➤ Εστιάζουν την προσοχή των παιδιών στη λειτουργία του ήχου, ώστε να διακρίνουν τους ποικίλους ήχους που ακούγονται ➤ Ενθαρρύνουν τη διατύπωση σχολίων, κρίσεων και εκτιμήσεων για τα ηχητικά αποτελέσματα που παράγουν

		τους και σχολιάζουν το αποτέλεσμα που προκύπτει		
Εξοικείωση με τα είδη, τα εκφραστικά μέσα και την κατασκευαστική διάσταση οπτικοακουστικών κειμένων	Να εντοπίζουν τις ιδιαιτερότητες μεταξύ δύο συγκρίσιμων στοιχείων που προέρχονται από εντελώς διαφορετικά είδη οπτικοακουστικών κειμένων	<ul style="list-style-type: none"> - Παρακολουθούν αποσπάσματα από δύο είδη οπτικοακουστικών κειμένων (π.χ. κινούμενο σχέδιο και ταινία) και στη συνέχεια συζητούν με βάση ερωτήματα όπως: <p>«Σε τι μοιάζουν και σε τι διαφέρουν οι ήρωες των αποσπασμάτων που παρακολουθήσαμε;» (π.χ. ο Γουίνου είναι αρκούδα σε κινούμενο σχέδιο, ενώ η αρκούδα κινηματογραφημένο ζώο)</p> <p>«Πόσοι ήρωες εμφανίστηκαν σε κάθε απόσπασμα;»</p> <p>«Τι έλεγαν και τι έκαναν;»</p> 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Διατυπώνουν ερωτήσεις που διευκολύνουν τα παιδιά να εντοπίσουν τις ιδιαιτερότητες διαφορετικών οπτικοακουστικών κειμένων (π.χ. ποια η διαφορά του Γουίνου με τη φυσική αρκούδα;) 	
	Να ξεχωρίζουν τη δράση κάθε αποσπάσματος		 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Παρέχουν ποικιλία υλικών (π.χ. κούκλες, υφάσματα, αντικείμενα), ώστε τα παιδιά να αναπαριστούν τις ιστορίες που βλέπουν
	Να αναπαριστούν τη δράση είτε παίζοντας ρόλους (θεατρικό παιχνίδι) είτε παίζοντας με συμβολικούς ήρωες – υποκατάστατα (κούκλακια, πλαστελίνες, αντικείμενα)	<ul style="list-style-type: none"> - Στη συνέχεια συμμετέχουν σε παιχνίδια ρόλων αναπαριστώντας τις ιστορίες που παρακολούθησαν, είτε παίζοντας τα ίδια είτε με υποκατάστατα (κούκλες, πλαστελίνες, αντικείμενα) 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Προβάλουν ποικίλα είδη οπτικοακουστικών κειμένων (ασπρόμαυρη – έγχρωμη, βωβή – ηχητική ταινία), ώστε να εξοικειωθούν τα παιδιά με τα θεμελιώδη εκφραστικά τους μέσα ➤ Βοηθούν τα παιδιά να συνειδητοποιήσουν τον τρόπο με τον οποίο δημιουργούνται τα διάφορα είδη των οπτικοακουστικών κειμένων 	
Να εντοπίζουν τις βασικές κατασκευαστικές παρεμβάσεις σε μικρά αποσπάσματα οπτικοακουστικών κειμένων	<ul style="list-style-type: none"> - Παρακολουθούν μικρά αποσπάσματα από διαφορετικά είδη οπτικοακουστικών κειμένων (π.χ. ταινία και animation) και πραγματοποιούν συγκρίσεις ανάμεσα στα δύο είδη. Καθώς διακρίνουν τη φυσική κίνηση της κούκλας (μαριονέτα, 			

	<p>Να ομαδοποιούν τα αποσπάσματα που παρακολούθησαν κατά βασικά είδη (π.χ. ασπρόμαυρες – έγχρωμες, βωβές – ηχητικές ταινίες)</p>	<p>γαντόκουκλα, δαχτυλόκουκλα κ.λπ.) από ανάλογη κίνηση κούκλας με animation και από ανάλογη κίνηση με κινούμενο σχέδιο, απαντούν σε ερωτήματα όπως:</p> <p>«Πώς φτιάχτηκε αυτή η ταινία; (με κάμερα και με ηθοποιούς ή με κούκλες ή με ζωγραφική κ.λπ.)»</p> <p>«Η μουσική που ακούγεται υπήρχε εκεί; Ποιος την έβαλε;»</p>	
<p>Συνειδητοποίηση της κατασκευαστικής διάστασης κάθε τρόπου απεικόνισης</p>	<p>Να διακρίνουν ζωγραφικούς πίνακες από καλλιτεχνικές φωτογραφίες ανάλογης θεματογραφίας (ενότητες πορτραίτων – τοπίων)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Παρατηρούν και συγκρίνουν «Δύο τοπία (ή δύο πορträίτα) τόσο ίδια μα και τόσο διαφορετικά» και απαντούν σε ερωτήσεις όπως: «Πώς φτιάχτηκαν;», «Με τι εργαλεία;» - Φωτογραφίζουν κάτι που θέλουν (π.χ. αντικείμενο, σημείο στο χώρο κ.ά.) και στη συνέχεια ζωγραφίζουν το ίδιο αντικείμενο ή σημείο στο χώρο και συζητούν για τις κατασκευαστικές διαφορές των έργων τους με τους δύο διαφορετικούς τρόπους απεικόνισης 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Παρουσιάζουν στα παιδιά συλλογές από πίνακες ζωγραφικής και καλλιτεχνικές φωτογραφίες (π.χ. πορträίτα, τοπία) ➤ Παροτρύνουν τα παιδιά να εντοπίσουν και να περιγράψουν τις κατασκευαστικές διαφορές ανάμεσα σε διαφορετικούς τρόπους απεικόνισης (π.χ. πώς νομίζεις ότι φτιάχτηκε αυτή η φωτογραφία ή η ζωγραφιά; Με τι υλικά; Με τι εργαλεία;)
	<p>Να εντοπίζουν κατασκευαστικές διαφορές μεταξύ των δύο τρόπων απεικόνισης (ζωγραφική-φωτογραφία)</p>		

Χορός - Κίνηση

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	ΜΑΘΗΣΙΑΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΙΔΕΕΣ ΓΙΑ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ – ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ	
		Η υλοποίηση του στόχου διευκολύνεται όταν για παράδειγμα τα παιδιά...	Οι εκπαιδευτικοί συμβάλλουν στην υλοποίηση του στόχου όταν για παράδειγμα...
Αντίληψη του σώματος και της κίνησης ως προς το χώρο	Να γνωρίζουν τα μέλη του σώματός τους και την κινητική δυνατότητα των μελών και των αρθρώσεων του	<ul style="list-style-type: none"> - Χρησιμοποιούν το σώμα τους για να δείξουν την κίνηση των κυμάτων της θάλασσας, ένα σύννεφο που κινείται στον ουρανό και μεγαλώνει, πουλιά που απλώνουν τα φτερά τους και πετούν, τον δυνατό αέρα, μια φλογίτσα που γίνεται φωτιά - Δημιουργούν με κίνηση ασύμμετρα και συμμετρικά σωματικά σχήματα και κινούνται στο χώρο αλλάζοντας κατευθύνσεις 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Χρησιμοποιούν ποικίλες μουσικές και καθοδηγούν τα παιδιά να κινηθούν με το άκουσμά τους στο χώρο ➤ Προτρέπουν τα παιδιά να προτείνουν τρόπους με τους οποίους μπορούν να κινήσουν το σώμα τους ➤ Παροτρύνουν τα παιδιά να δοκιμάσουν μπροστά σε καθρέφτη σχήματα που μπορούν να δημιουργήσουν με ολόκληρο το σώμα τους ➤ Συμφωνούν με τα παιδιά ηχητικά σινιάλα (π.χ. σταματούμε στο χτύπημα του ταμποурίνου, στο σταμάτημα της μουσικής, κ.ά.)
	Να κινούνται και να αλλάζουν το σχήμα του σώματός τους στο χώρο, με ευκολία και ακρίβεια	<ul style="list-style-type: none"> - Κινούν και τις δύο πλευρές του σώματος ταυτόχρονα ή μόνο τη μία - Ανταποκρίνονται με ετοιμότητα σε ηχητικό σινιάλο για ακινησία – κίνηση, εξερευνώντας τη φυσική ικανότητα του σώματος να τεντώνεται, να μαζεύεται, να λυγίζει, να στρίβει 	
Επίπεδα	Να συνειδητοποιούν το σώμα κατά την αλλαγή επιπέδων στο χώρο	<ul style="list-style-type: none"> - Τεντώνουν, μαζεύουν, λυγίζουν τα μέλη του σώματος - Κρατούν στα χέρια τους από μια μπάλα και τη μετακινούν από ψηλά χαμηλά και αντίθετα 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Ενθαρρύνουν τα παιδιά να κινηθούν σε διάφορα επίπεδα του χώρου (π.χ. να συρθούν κάτω, να τεντωθούν ψηλά κ.ά.) ➤ Καλλιεργούν το συντονισμό των κινήσεων ζητώντας από τα παιδιά π.χ. να μετακινήσουν

Θέσεις και μετακινήσεις	Να αντιλαμβάνονται τη διαφορά ανάμεσα στο πάνω και κάτω, ψηλά και χαμηλά		ομαδικά αντικείμενα όπως κομμάτι ύφασμα σε διαφορετικά επίπεδα (π.χ. από ψηλά – χαμηλά και αντίστροφα) ➤ Ενθαρρύνουν την ανάπτυξη της φαντασίας με την κινητική έκφραση (π.χ. ας φτάσουμε ένα σύννεφο, πώς μπορούμε να περπατήσουμε στο σπίτι των νάνων;)
	Να συνειδητοποιούν το σώμα τους στο χώρο σε θέση – μετακίνηση	<ul style="list-style-type: none"> - Ξεκινούν από ένα σημείο για να φτάσουν σε άλλο μακρινό ή κοντινό με διάφορους τρόπους - Μετακινούνται με διάφορους τρόπους στο χώρο μιμούμενα την κίνηση κάποιου τύπου ανθρώπου, ζώου ή πλάσματος φυσικού ή φανταστικού (π.χ. περπατούν σαν μυρμηγκία, σαν ελέφαντες, σαν ζαλισμένοι κ.ά.) 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Δείχνουν στα παιδιά καρτέλες με ανθρώπους σε διάφορες αναπτυξιακές φάσεις ή διάφορα ζώα και τους ζητούν να φανταστούν πως κινούνται και να μετακινηθούν ανάλογα ➤ Αφηγούνται μικρές ιστορίες όπου τα παιδιά ακολουθούν με κίνηση την εξέλιξη της ιστορίας ➤ Δίνουν οδηγίες ώστε να κινούνται σε όλο το χώρο, να μετακινούνται σε διαφορετικές θέσεις μπροστά, πίσω, πλάγια, διαγώνια, να μείνουν ακίνητα ➤ Προβάλουν video που δείχνουν πως μετακινούνται διάφοροι άνθρωποι
Περπάτημα – τρέξιμο	Να αντιλαμβάνονται τη διαφορά ανάμεσα στο εδώ και εκεί, στο κοντινό και μακρινό σημείο του χώρου		
	Να συνδέουν την έννοια του ρυθμού με τους τρόπους μετακίνησης στο χώρο	<ul style="list-style-type: none"> - Ανταποκρίνονται σε ρυθμό 4/4 βήματος, 8/8 τρεξίματος που «χτυπά» ο εκπαιδευτικός - Μιμούνται τον τρόπο βαδίσματος ενός τύπου ανθρώπου (π.χ. γέρος που περπατά αργά, παιδί που τρέχει) 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Οργανώνουν δραστηριότητες που περιλαμβάνουν βασικές μορφές μετακίνησης: περπάτημα – τρέξιμο ➤ Εξοικειώνουν τα παιδιά με τη διαδοχική κίνηση και την εναλλαγή κινήσεων (π.χ. το τρέξιμο, τη στροφή και τη χειρονομία) χωρίς παύση ανάμεσά τους ➤ Χτυπούν στο ταμπουρίνο ρυθμούς τετάρτων και όγδων, τους οποίους συνοδεύουν και λεκτικά
	Να μετακινούνται βαδίζοντας ή τρέχοντας	<ul style="list-style-type: none"> - «Χτυπούν τα τέταρτα» (τα) με παλαμάκια body precaution ή με μικρά κρουστά και τα περπατούν, «χτυπούν» τα όγδοα (τι) και τα τρέχουν 	
Άλμα – στροφή	Να υπακούουν στο ρυθμό		

Αργά - κανονικά - γρήγορα			π.χ. με μικρά ποιήματα ή αφήγηση και ζητούν από τα παιδιά να κινηθούν ανάλογα με το ρυθμό
	Να εκτελούν απλά άλματα	- Μιμούνται τον τρόπο με τον οποίο πηδούν ζώα όπως βάτραχοι, λαγοί, άλογα, καγκουρό, γάτες, σκύλοι κ.ά.	➤ Παροτρύνουν τα παιδιά να εξερευνήσουν τρόπους με τους οποίους μπορούν να κάνουν άλματα και στροφές
	Να εκτελούν απλές στροφές	- Πραγματοποιούν άλματα με διάφορους τρόπους ύστερα από οδηγία του εκπαιδευτικού (π.χ. από το ένα πόδι στο άλλο, από τα δύο πόδια στα δύο κ.ά.) - Αντιδρούν με συγκεκριμένες κινήσεις σε προσυμφωνημένους ήχους (π.χ. με άλμα σε έναν ήχο και με στροφή σε ήχο διαφορετικό)	➤ Χρησιμοποιούν ηχητικά ερεθίσματα που έχουν προσυμφωνήσει με τα παιδιά για την εκτέλεση διαφορετικών αντιδράσεων
	Να διακρίνουν από τις καθημερινές κινήσεις του φυσικού ή τεχνητού περιβάλλοντος αυτές που εκτελούνται γρήγορα και αυτές που εκτελούνται αργά	- Ακολουθούν οδηγίες και βαδίζουν με βήμα κανονικό, γρήγορο, αργό - Τρέχουν ή περπατούν ομαδικά στο χώρο. Όταν δοθεί σινιάλο σταματούν και κινούν, επιτόπου, άλλοτε αργά και άλλοτε γρήγορα π.χ. τα χέρια ως κύματα, φτερά, φλόγες ή ολόκληρο το σώμα	➤ Αξιοποιούν μικρά τραγούδια και ποιήματα που βοηθούν τα παιδιά να ακολουθήσουν διάφορους ρυθμούς και να συντονίσουν τις κινήσεις τους ➤ Επιλέγουν σε συνεργασία με τα παιδιά σχήματα με τα οποία θα δηλώνουν διαφορετικούς ρυθμούς και τα χρησιμοποιούν για να καθορίζουν την κίνηση των παιδιών
	Να εκτελούν αργές και γρήγορες κινήσεις	- Αυτοσχεδιάζουν με παλαμάκια (body precaution) ένας – ένας, αργά ή γρήγορα, με επίδειξη από τον εκπαιδευτικό ενός προσυμφωνημένου σχήματος για το αργά και άλλου για το γρήγορα	➤ Δείχνουν εικόνες από το περιβάλλον (π.χ. ζώα, μέσα συγκοινωνίας) και ζητούν από τα παιδιά να βρουν αντίστοιχες κινήσεις
Να αλλάζουν το ρυθμό στην κίνησή τους	- Αποδίδουν με το σώμα την κίνηση αργά ή γρήγορα αντίστοιχα με το ερέθισμα (π.χ. εικόνα αεροπλάνου, χελώνας)		

<p>Αντίληψη της κίνησης ως προς τη δυναμική της</p> <p>Απαλή κίνηση και δυνατή κίνηση, κίνηση μεγάλη – μικρή</p> <p>Εκτέλεση μικρών χορογραφιών</p>	<p>Να ξεχωρίζουν κινήσεις που διαφέρουν ως προς την ένταση στην καθημερινή ζωή</p> <p>Να ανταποκρίνονται κινητικά σε οπτικά ερεθίσματα</p> <p>Να αναγνωρίζουν τη δυναμική στη ζωή, στους ήχους, στα χρώματα</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Απαντούν σε ήχους με κινήσεις μαλακές ή δυνατές ανάλογα με τη δυναμική του ήχου, της μουσικής ή των εικόνων - Βαδίζουν στα δάχτυλα των ποδιών μαλακά με ρυθμό βήματος piano που δίνει ο εκπαιδευτικός με το ταμπουρίνο ή πατώντας δυνατά σε όλο το πέλμα με ρυθμό forte - Εκτελούν μετά από επίδειξη μια μικρή χορευτική ροή στην οποία περιέχονται δυνατές και απαλές κινήσεις, μεγάλες και μικρές (π.χ. «κύκλος ζωής από σποράκι σε δεντρί») με μουσική 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Χρησιμοποιούν ηχητικό υλικό ή μουσικό κομμάτι με μεγάλες αλλαγές στην ένταση (piano - forte) και παροτρύνουν τα παιδιά να βρουν τρόπους να ανταποκριθούν σ' αυτό με ανάλογες κινήσεις ➤ Παρουσιάζουν εικόνες με ζωγραφικούς πίνακες ή φωτογραφίες με εναλλαγή έντονου και απαλού χρωματισμού και καλούν τα παιδιά να εκφραστούν λεκτικά και σωματικά με ανάλογη κίνηση ➤ Λειτουργούν ως μοντέλο και παρουσιάζουν μια μικρή χορευτική ροή
<p>Αντίληψη των εκφραστικών δυνατοτήτων του σώματος</p> <p>Κινητικές, εκφραστικές δυνατότητες των χεριών</p> <p>Κινητικές, εκφραστικές δυνατότητες των ποδιών και</p>	<p>Να αναγνωρίζουν τις κινητικές δυνατότητες των αρθρώσεων του χεριού</p> <p>Να διαχωρίζουν τις κινήσεις σε μικρές και μεγάλες ανάλογα με το μέρος του σώματος που κινείται (καρπός, πήχης, βραχίονας)</p> <p>Να αναγνωρίζουν τις κινητικές δυνατότητες των αρθρώσεων του ποδιού και της σπονδυλικής στήλης</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Κινούν τα χέρια σε κλείσιμο – άνοιγμα, πάνω – κάτω (π.χ. ανοίγουν και κλείνουν σε αγκαλιά, γίνονται φτερά) και δημιουργούν σε ένα πρώτο επίπεδο μια αφηγηματική σύντομη ιστορία ανθρώπου ή πουλιού - Κινούνται με συνοδεία μουσικής και μιμούνται με τα χέρια τους εικόνες ή αντικείμενα (π.χ. τα χέρια γίνονται κύματα, φτερά αεροπλάνου, φλόγες, λουλούδι που ανθίζει) - Κινούν χωριστά διάφορα μέλη τους σώματος (π.χ. με συνοδεία μουσικής κινούν δάχτυλο, αγκώνα, κεφάλι, γόνατο κ.λπ. ως μολύβι που ζωγραφίζει διάφορα σχήματα στο χώρο) - «Απαντούν» με τις κινήσεις τους στις 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Σχεδιάζουν δραστηριότητες που συμβάλλουν στη βελτίωση της ακρίβειας των κινήσεων και της ευλυγισίας των αρθρώσεων των χεριών (ώμου, αγκώνα, καρπού, δάχτυλων) ➤ Εστιάζουν την προσοχή των παιδιών ώστε να κατανοήσουν ότι η ωμική άρθρωση και η χρησιμοποίηση της πλάτης ή του θώρακα καθορίζουν σε ένα βαθμό την κίνηση των χεριών ➤ Παρουσιάζουν τον «ξυλάνθρωπο» (ξύλινη «κούκλα» προσομοίωσης του ανθρώπινου σώματος η οποία χρησιμοποιείται στις εικαστικές τέχνες) και ενθαρρύνουν τα παιδιά να διερευνήσουν τις αρθρώσεις τους σώματός τους μιμούμενα τις κινήσεις που παρουσιάζονται με

ολόκληρου του σώματος	Να διαχωρίζουν τις κινήσεις ανάλογα με την άρθρωση που τις προκαλεί	εναλλαγές ηχητικού σινιάλου(π.χ. μένουν ακίνητα, μαζεύουν το σώμα σαν μια μικρή μπαλίτσα, κ.ά.	τον «ξυλάνθρωπο»
	Να αντιδρούν σωματικά σε διαφορετικά ερεθίσματα	- Δημιουργούν σύντομες ιστορίες με μέλη του σώματος (π.χ. το μεγάλο δάχτυλο του δεξιού ποδιού συναντά το μεγάλο δάχτυλο αριστερού ποδιού και αφού αγκαλιαστούν και φιληθούν συνεχίζουν να περπατούν μαζί δίπλα – δίπλα...)	➤ Χρησιμοποιούν ηχητικά ερεθίσματα για να προκαλέσουν γρήγορες αντανακλαστικές αντιδράσεις των παιδιών σε αυτά
	Να επινοούν αυθόρμητα μια ιστορία		➤ Χρησιμοποιούν σχήματα και σύμβολα ως ερέθισμα για συγκεκριμένες κινητικές αντιδράσεις των παιδιών ➤ Με αφηγήσεις ιστοριών προτρέπουν τα παιδιά να χρησιμοποιούν με ποικίλους ευφάνταστους τρόπους διάφορα μέλη του σώματός τους
Αυτοσχεδιασμός ατομικός και ομαδικός	Να ανταποκρίνονται σε διαφορετικά ερεθίσματα οπτικά, ακουστικά κ.λπ.	- Κινούνται ως απάντηση σε ηχητικά ερεθίσματα (π.χ. μουσική, ήχους της φύσης)	➤ Χρησιμοποιούν οπτικά ή ηχητικά ερεθίσματα για να ασκήσουν την ετοιμότητα των παιδιών να απαντούν κινητικά σε αυτά
	Να εκφράζονται δημιουργικά	- «Μεταφράζουν» σε κίνηση οπτικά ερεθίσματα (π.χ. ευθεία, κύκλο)	➤ Ενθαρρύνουν την εξάσκηση και απελευθέρωση της φαντασίας και της τόλμης κατά τον κινητικό ελεύθερο αυτοσχεδιασμό
	Να αφηγούνται μια ιστορία με αλληλουχία κινήσεων	- Αυτοσχεδιάζουν ατομικά με βάση τα συναισθήματα που τους προκαλούνται από μια σύντομη ιστορία ή από τους στίχους ενός τραγουδιού - Κινούνται σε ζευγάρια κρατώντας σωματική επαφή, με κάποιο σημείο του σώματός τους (παλάμες, ώμοι, κεφάλι κ.λπ.)	➤ Ενθαρρύνουν τα παιδιά να εκφράσουν συναισθήματα που τους προκαλούνται από ιστορίες, ποιήματα, στίχους τραγουδιών και να δείξουν τα συναισθήματά τους αυτοσχεδιάζοντας
Χοροί από την Ελλάδα και όλο	Να γνωρίζουν τραγούδια κάποιων παραδοσιακών χορών	- Αναπαριστούν την ιστορία που αφηγείται ένα παραδοσιακό τραγούδι π.χ. «Έλα βρε Χαραλάμπε να σε παντρέψουμε»)	➤ Επιλέγουν παραδοσιακά τραγούδια που μπορούν μάθουν τα παιδιά

τον κόσμο,	Να γνωρίζουν και να ονομάζουν ορισμένους παραδοσιακούς χορούς	- Χορεύουν παραδοσιακούς χορούς κατάλληλους για το επίπεδο της ανάπτυξής τους όπως: Συρτός στα τρία Γρήγορο χασάπικο	➤ Παρέχουν υλικά (π.χ. υφάσματα, μαντήλια κ.ά.) στα παιδιά για τη δραματοποίηση των τραγουδιών ➤ Λειτουργούν ως «μοντέλο» και ενθαρρύνουν τα παιδιά να χορέψουν παραδοσιακούς χορούς με απλά βήματα ➤ Συλλέγουν σε συνεργασία με τις οικογένειες υλικό σχετικό με την παράδοση (π.χ. φωτογραφίες με παραδοσιακές φορεσιές, παραδοσιακά όργανα που ακούγονται στα τραγούδια, παραδοσιακά σκεύη, αντικείμενα κ.λπ.)
	Να γνωρίζουν βασικά στοιχεία της λαϊκής παράδοσης που σχετίζονται με έναν απλό χορό		

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Δίνουν τέλος ή προτείνουν εξέλιξη σε ιστορίες που διηγείται ο/η εκπαιδευτικός σχετικά με τα φυσικά φαινόμενα όπως, η ηρωίδα κατάφερε να διατηρήσει ζεστό το τσάι της γιατί το έβαλε σε θερμός...

Ενθαρρύνουν την περιγραφή του τρόπου κατασκευής με ερωτήσεις όπως «Πως ξεκίνησες; Τι έκανες στην αρχή; Τι έκανες μετά;»

Γλώσσα

Οργανώνουν λίστες με τα απαραίτητα αντικείμενα, που θα πρέπει να έχουν μαζί τους, κατά τις υπαίθριες δραστηριότητες ή τις καλοκαιρινές διακοπές τους, για την προστασία από τον ήλιο και τις αναρτούν στην τάξη για να τις θυμούνται

Έχοντας εξοικειωθεί με τη δημιουργία χειρόγραφης εφημερίδας προχωρούν, με τη βοήθεια του εκπαιδευτικού, στη δημιουργία ψηφιακής

Προτείνουν τρόπους επίλυσης συγκρούσεων με αφορμή ανολοκλήρωτες ιστορίες

Αναγνωρίζουν τις παραβάσεις των κανόνων και μπορούν να τις αιτιολογήσουν

Κοινωνικές Δεξιότητες

Αναλαμβάνουν αντικρουόμενους ρόλους μιας ιστορίας για να βιώσουν τα γεγονότα από την κάθε οπτική (π.χ. αναλαμβάνουν το ρόλο του ασχημόπαπου...)

Ορίζουν όλοι μαζί τους κανόνες της συνομιλίας στην τάξη (π.χ. δεν διακόπτουμε το συνομιλητή μας, δεν μιλάμε όλοι μαζί, προσέχουμε τι λέει ο συνομιλητής μας για να μην πούμε το ίδιο ή για να καταλάβουμε τι λέει και να του απαντήσουμε), τους καταγράφουν...

Συνεργάζονται με τους γονείς ώστε να δώσουν στα παιδιά τη δυνατότητα να συμμετάσχουν σε συλλογικές δράσεις για την προστασία της φυσικής ισορροπίας και την εξοικονόμηση φυσικών πηγών (π.χ. συντάσσουν από κοινού, επιστολή - αίτημα τοποθέτησης κάδου ανακύκλωσης στο σχολείο)

Συνεργάζονται με τα παιδιά και τους γονείς για να συλλέξουν μουσικές και τραγούδια από τις χώρες ή τους τόπους καταγωγής τους

Συνεργασία με την οικογένεια

Οργανώνουν εκδήλωση, φτιάχνουν ενημερωτική αφίσα και καλούν τους γονείς στην τάξη για να τους ενημερώσουν σχετικά με τα μέτρα ηλιοπροστασίας που πρέπει να λαμβάνει όλη η οικογένεια

Αξιοποιούν εξοπλισμό όπως στηθοσκόπιο, ζυγαριά κ.ά. που μπορεί να διαθέτουν γονείς με σχετικά επαγγέλματα και τους καλούν να μιλήσουν στα παιδιά για την θετική επίδραση της φυσικής δραστηριότητας στην υγεία